

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KORE SAVAŞI VE SONRASI SÜREÇTE (1950-1958)
TÜRK TUGAYI VE TABUR İMAMLARININ
KORELİLERİN İSLAM ANLAYIŞINA ETKİSİ**

SEVDE ÖZTÜRK

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ NAOKI YAMAMOTO**

İSTANBUL, 2021

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KORE SAVAŞI VE SONRASI SÜREÇTE (1950-1958)
TÜRK TUGAYI VE TABUR İMAMLARININ
KORELİLERİN İSLAM ANLAYIŞINA ETKİSİ**

SEVDE ÖZTÜRK

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ NAOKI YAMAMOTO**

İSTANBUL, 2021

TEZ ONAY SAYFASI

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından, Din Bilimleri (Din Sosyolojisi) alanında Yüksek Lisans Derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri

Unvan – Ad Soyad

Kanaati

İmza

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Bu tezin İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Teslim Tarihi

Mühür/İmza

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı: Sevede Öztürk

İmza:

ÖZ

KORE SAVAŞI VE SONRASI SÜREÇTE (1950-1958) TÜRK TUGAYI VE TABUR İMAMLARININ KORELİLERİN İSLAM ANLAYIŞINA ETKİSİ

Öztürk, Sevde

Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı

Öğrenci Numarası: 187034001

Open Researcher and Contributor ID (ORC-ID): 0000-0002-9273-2246

Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası: 10407451

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Naoki Yamamoto

Haziran, 205 sayfa

Geçmişten günümüze Kore’de İslamiyet’in tarihi incelendiğinde erken dönemlerde gerçekleşen temaslara rağmen Kore’de İslam dininin Kore Savaşı’na kadar kalıcı bir varlık gösteremediği anlaşılmaktadır. 20.yüzyıla kadarki süreçte, gerçek bir Koreli Müslüman topluluk oluşmadığı için Kore’de İslam dininin yayıldığı asıl olay, Kore Savaşı olarak kabul edilmektedir. Kore Savaşı ve sonrası süreçte, Türk tugayı ve beraberindeki tabur imamlarının Koreli toplum üzerindeki etkisi neticesinde İslam dini Koreliler arasında yayılmıştır. Bu bağlamda, çalışma, modern Kore Cumhuriyeti’nde (Güney Kore) İslamiyet’in ve Koreli Müslüman varlığının yeniden vuku bulmasında Türk tugayı ve Türk tugay imamlarının etkisini ortaya koymaktadır. Tez, bu amaçla Kore Savaşı ve sonrası süreçte Kore’de görev yapan Türk tabur imamlarının Kore’deki İslam algısına etkisini, Türk askeri kültürü ve Türk tabur imamlarının İslami faaliyetlerinin arka planı üzerinden tahlil edecektir. Kore’de gerçekleştirdikleri çalışmalarla öne çıkan üç tabur imamının hayatı ve faaliyetlerine odaklanarak Kore Türk Tugayı’nın Kore’deki İslamiyet için sundukları katkılar irdelenecektir. Bu incelemeler, Güney Kore’de ve Türkiye’deki kütüphanelerde ilgili kaynaklar göz önünde bulundurularak verilmiş olup tez çalışması resmi ve kişisel arşivler üzerinden zenginleştirilmiştir. Araştırmaya, bu imamlarla birebir görüşen şahıslar ve aile bireyleriyle gerçekleştirilen mülakatlar üzerinden ışık tutulmuştur. Çalışmada, Kore

Türk tabur imamlarının tutumlarını diğer din adamlarından ayıran özellikler ortaya koyulmuştur. Bu kapsamda, Kore'ye askeri yardım amaçlı gelen Türklerin gösterdikleri insani davranışlar ve ahlaki motiflerin Korelilerin İslam dinine olan ilgilerinin ana etkeni olduğu tespit edilmiştir. Türk tugayı imamlarının yaptıkları katkının arka planında Türk askeri kültürü ve Türk tabur imamlarının dini neşretme hususundaki hassas tavırlarının etkili olduğu anlaşılmıştır. Tez çalışmasında, ilk kez gün yüzüne çıkarılacak resmi ve kişisel arşiv belgeleri sayesinde, Türk askerleri ve tabur imamlarının, Kore'de İslam için sundukları katkıyı daha yakından okumak mümkün olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Askeri Kültür, Kore'de İslam, Kore Savaşı, Tabur İmamı, Türk Tugayı.

ABSTRACT

THE EFFECT OF TURKISH BRIGADE AND BATTALION IMAMS DURING AND AFTER THE KOREAN WAR (1950-1958) ON KOREAN PERCEPTION OF ISLAM

Öztürk, Sevde

MA in Religious

Student ID: 187034001

Open Researcher and Contributor ID (ORC-ID): 0000-0002-9273-2246

National Thesis Center Reference Number: 10407451

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Naoki Yamamoto

July, 2021, 205 pages.

When the history of Islam in Korea from the past to the present is examined, it is understood that despite the early contacts, the religion of Islam in Korea did not have a permanent presence until the Korean War. Since there was no real Korean Muslim community in Korea until the 20th century, the main event in which the religion of Islam spread in Korea is accepted as the Korean War. During and after the Korean War, Islam spread among Koreans as a result of the influence of Turkish brigade and battalion imams on Korean society. This study reveals the influence of Turkish brigade and battalion imams in the reappearance of Islam in the modern Republic of Korea (South Korea). The thesis analyzes the impact of Turkish brigade and battalion imams on the perception of Islam in Korea, through the studies of Turkish military culture and battalion imams. The study focused on the life and activities of the three battalion imams who came to the fore in this process. The analyses draw on the relevant sources from South Korean and Turkish libraries and have been enriched through official and personal archives. Furthermore, in depth interviews have been conducted with individuals who met those imams in person including their family members. The characteristics that distinguished the attitudes of Korean Turkish battalion imams from other clergy have been revealed. The humanitarian behavior and moral motives of the Turks who came to Korea for military aid have been identified as the main factors behind Korean interest in Islam. In the background of this effect, Turkish

military culture and the work of Turkish battalion imams have been analyzed. The thesis brings some official and personal archive documents to light for the first time.

Keywords: Battalion Imam, Islam in Korea, Korean War, Military Culture, Turkish Brigade.

İTHAF

Kore Savaşı'nda canlarını veren aziz şehitlerimiz, kahramanca mukavemet gösteren şanlı gazilerimiz ve Kore Türk Tugayında görev yapan tabur imamlarımıza ithaf olunur.

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan meslek sevgisi ve sabrıyla bana örnek olan değerli Danışman Hocam Dr. Naoki Yamamoto'ya teşekkürlerimi sunarım. Güney Kore'deki saha araştırmamda ve tezin çerçevesini belirlememde, tecrübeleriyle bana yardımcı olan ve kişisel arşivini benimle paylaşan Değerli Hocam Prof. Dr. Hee Soo Lee'ye, arz-ı şükran ederim. Sayın Paik Sang Ki'nin Kore Savaşı hakkında verdiği bilgiler, Dr. Erhan Çifci'nin nazik geri dönüşleri çalışmayı daha da değerli kılmıştır. Kore'de beni yönlendiren, yaşadığım olumsuzlukları çözen ve evlerini bana açan tüm Kore Müslüman topluluğuna hiss-i şükran ve memnuniyetlerimi sunarım.

COVID-19 salgını sürecinde, çeşitli gazete arşivlerine ve Abdulgafur Karaismailoğlu ile ilgili detaylara erişmem noktasında, Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu'na; Zübeyir Koç ile ilgili kişisel arşiv belgelerine ulaşmamı sağlayan değerli büyüğüm Nureddin Koç'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Güney Kore Hanyang Üniversitesi ile gerekli protokolleri ayarlayıp tezimi Güney Kore'de gerçekleştirmemi sağlayan İbn Haldun Üniversitesi çalışanlarına minnettarım. Tezimin gerçekleşmesinde her türlü bilgilerini ve tecrübelerini paylaşan samimi ve güler yüzlü tavırlarıyla maddi ve manevi olarak beni yalnız bırakmayan, İHU MEDİT'teki aileme şükranlarımı sunuyorum.

İlmi yolculuğumda hiçbir desteği benden esirmeyen aileme ve sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım. Tezimin en kritik döneminde, evlerinde beni ağırlayan ve gerekli çalışma ortamını sağlayan Fındık ailesine ifa-yı şükranı borç bilirim. En büyük teşekkürü, tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan ve kritik anlarda beni yüreklendiren kıymetli dostum Şehnaz Fındık'a borçluyum.

Sevde Öztürk

İSTANBUL, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İTHAF	viii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I GİRİŞ	1
BÖLÜM II GEÇMİŞTEN KORE SAVAŞI'NA KADAR KORE'DE	
İSLAMİYET'İN TARİHİ	14
2.1. İslamiyet'in Çin'e Gelişi	15
2.2. Çin Üzerinden Kore'ye Gelen İslamiyet	19
2.3. İslam Kaynaklarında Kore ve Kore Kaynaklarında Müslümanlar	20
2.4. Moğol Hanedanının Etkisi ve İslam Kültürü ile Yakın Temas	23
2.5. Erken Tarihi Kaynaklarda Koreli Müslümanların Varlığı	27
2.6. Choson Hükümeti Politikaları ve Müslüman Topluluğun Sosyal Durumu	29
2.7. 19. Yüzyılda Kore'de İlk Müslüman Topluluklar ve Kore'deki Etkileri	33
2.8. Modern Kore'de İlk Müslüman Varlığı.....	37
BÖLÜM III KORE SAVAŞI VE KORE TÜRK TUGAYI'NIN KORE'DEKİ	
İSLAM İMAJINA KATKILARI	40
3.1. Kore Savaşı'nın Başlaması	41
3.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Kore Savaşı Kararı	46
3.1.2. Kore Türk Tugayı'nın Teşekkülü ve Kore Yolculuğu	50
3.1.3. Türk Tugayının İlk Kore İzlenimleri	53
3.1.4. Türk'ün Kore'deki Zaferi ve Cesareti	55
3.2. Kore'de Türk Askerlik Kültürünün Yansımaları	57
3.2.1. Türk Askerlerin Koreliler Üzerindeki Etkisi	64
3.2.2. Türk Tugayının Sosyal Hizmetleri ve Suwon Yetimhanesi	65
3.2.3. Türk Tugayının BM Askerleri Üzerindeki Manevi Etkisi	68
BÖLÜM IV ORDUDA DİN VE TABUR İMAMLIĞI MÜESSESESİ	74
4.1. Dünya Ordularında Din Subayları: "Military Chaplaicy"	78
4.1.1. Ordudaki Din İşleri Subaylarının Görevleri	81
4.2. Türk Askeri Tarihinde Ordu İmamları	84
4.2.1. Tabur İmamlığından Din İşleri Subaylığına	89

4.2.2. Kore Savaşı Sürecinde Görev Alan Tabur İmamları	93
4.2.3. Genel Olarak Kore'deki Türk Tugayında Gerçekleştirilen Dini Hizmetler	97
4.2.4. Kore Harbi'nde Görevli Türk Din Subayları ve BM Kuvvetlerindeki Din Görevlileri Arasındaki Fark.....	99
BÖLÜM V KORE SAVAŞI VE SONRASI SÜREÇTE KORE'DE AKTİF İSLAMİ FAALİYET YÜRÜTEN ORDU İMAMLARI VE FAALİYETLERİ	104
5.1. Muhsin Örtülü: Kore'nin General İmamı	106
5.1.1. Hayatı ve Kişiliği	107
5.1.2. Kore Savaş Birliği'ne Katılması ve Kore'deki Faaliyetleri	109
5.1.3. Kore'deki İslam Algısına Olan Etkisi	114
5.2. Abdulgafur Karaismailoğlu: Kore'deki İlk İslami Davetin Öncüsü	116
5.2.1. Hayatı ve Kişiliği	117
5.2.2. Kore Savaş Birliği'ne Katılması ve Kore Yolculuğu	118
5.2.3. Kore'de İlk Müslümanlar ve İslami Çalışmalar	122
5.2.4. Abdulgafur Bey'in Kore'de İkinci Devre İslami Çalışmaları	130
5.2.5. Tugay İçi Faaliyetler ve Bir Amerikan Papazın Düşündürdükleri	131
5.2.6. Kore'deki İslam Algısı ve İslami Pratiklere Etkisi	137
5.3. Zübeyir Koç: Türk Kore Değiştirme Tugayının En Genç Ordu İmamı	138
5.3.1. Hayatı ve Kişiliği	140
5.3.2. Kore Savaş Birliği'ne Katılması ve Kore Yolculuğu	141
5.3.3. Kore'deki Faaliyetleri ve İslami Çalışmaları	143
5.3.4. 30 Sene Sonra Yeniden Kore	153
5.3.5. Kore'deki İslam Algısı ve İslami Pratiklere Olan Etkisi	157
BÖLÜM VI SONUÇ	160
6.1. Gelecek Perspektifi ve Öneriler	173
REFERANSLAR	175
EKLER EK A	193
EK B	194
EK C	195
EK D	196
EK E	197
EK F	198

EK G	199
EK H	200
EK I	201
EK J	202
EK K	203
EK L	204
ÖZGEÇMİŞ	205

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ATASE	Askeri Tarih ve Strateji ve Etüt
BM	Birleşmiş Milletler
BMK	Birleşmiş Milletler Kuvvetleri
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
KTBK	Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri
KKK	Kara Kuvvetleri Komutanlığı
KMF	Korean Muslim Federation
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
USA	United States of America
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kore Türk Tugayının Kore’de görev yaptığı süreçte, Türk yetkililerle irtibata geçen iki Koreli, İslam dini hususunda bilgi almak istemiş ve Müslüman olmuşlardır. Bu iki Korelinin Müslüman olmasının ardından Korelilerin İslam dinine yoğun bir şekilde ilgi gösterdiği görülmüştür. İslam dinine ilgi gösteren Koreliler Türk tabur imamlarına başvurmuşlardır. Bu dönemde, Kore’de herhangi bir Müslüman topluluğunun yer almadığı bilinmektedir. Korelilerin İslam dini ve Müslümanlar hakkında hiçbir malumatının olmadığı bir dönemde, Türk tugayı karargâhına kadar gelip yetkililerden İslam dini hakkında bilgi almak istemesi nedeni nedir? Nitekim 1956 yılında Türk tugayı imamlarının bilgilendirmeleri sonucu Müslüman olan 57 Koreliye bir ihtida töreni düzenlenmiştir. 1957 yılının sonunda ise 200’den fazla Korelinin Müslüman olduğu tespit edilmiştir. Bugün, Kore Müslüman Federasyonu’nun tahminlerine göre Güney Kore’deki toplam 200.000 Müslüman nüfus içerisinde 30.000 civarında Koreli Müslüman yer almaktadır. Kore Türk Tugayı ve tabur imamlarının Kore’den çekildiği dönem ve sonrası incelendiğinde Korelilerin İslam dinine gösterdikleri ilginin devam ettiği ve İslami faaliyetlerin ivme kazandığı anlaşılmaktadır. Korelilerin daha önce hakkında bilgi sahibi olmadıkları İslam dinine meraklarının başlangıç noktasında, Kore savaşı süreci yer almaktadır. Kore Türk Tugayı askerleri ve beraberindeki tabur imamları ise bu süreçte Korelilerle irtibata geçen ilk Müslüman modern topluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Tez çalışması, Güney Kore’de (Kore Cumhuriyeti) ilk Koreli Müslüman topluluğun ortaya çıkmasında Türk tugayı ve tabur imamlarının etkili rol oynadığını savunmaktadır.

Çalışmanın konusunu, Kore Savaşındaki Türk Tugayı ve beraberindeki tabur imamlarının Kore’deki İslam imajına yaptıklarını katkı oluşturmaktadır. Kore toplumunun Kore Savaşı ile birlikte Müslüman bir topluluğun pratiklerine ilk kez bu kadar yakından şahit oldukları bilinmektedir. Korelilerin Müslümanlarla ilk teması, 7.

ve 9.yüzyıllarda Arap ve Fas tüccarlarla kurdukları ticari ilişkilerle başlamıştır. Koryo dönemi tarihi kayıtlarından ve Müslüman coğrafyacıların eserlerinden anlaşıldığı kadarıyla 11.yüzyıl sonrası Kore’de Müslüman yerleşimciler ortaya çıkmıştır. Müslüman yerleşimcilerin, Choson dönemine kadar ibadetlerini serbestçe gerçekleştirmelerine kendi topluluklarını kurmalarına ve günlük yaşamın içerisinde Müslüman kimliğini muhafaza etmelerine müsaade edildiği aktarılmaktadır. Ancak, Kore’deki Müslüman topluluğun azınlık durumda olması ve Müslümanların İslam dinini neşretme faaliyeti yürütmemesi gibi etkenler, İslam dininin Koreliler arasında yayılmasına engel olmuştur. Bu nedenle, Kore’de Koreli bir Müslüman cemaat ortaya çıkmamıştır. Kore’deki Müslüman topluluğun varlığı 15.yüzyıldan itibaren Choson dönemi dışı kapalılık ve tek kültürlülük politikası nedeniyle sona ermiştir. Bu durum zaten azınlık durumda olan Müslüman topluluğun tamamen asimile olmasına neden olmuştur. 19.yüzyılda Choson hanedanlığının sona ermesiyle yeniden dışa açılan Kore, modern dönemde, 1950 yılında Kore’ye ayak basan Kore Türk Tugayı’nın günlük pratikleri ve davranışları ile uzun bir kopuş döneminden sonra ilk kez bir Müslüman topluluğun faaliyetlerine şahit olmuştur. Böylelikle, Kore Türk Tugayı sayesinde Koreli topluluk Müslüman dünyası ile yeniden temas kurmuştur.

Kore Türk Tugayının Kore’ye gelişinden önceki süreçte, Kore toplumunun çeşitli Müslüman topluluklarla temasa geçtiği düşünülmektedir. Japon işgali sürecinde Mançurya’ya göç eden Korelilerin Mançuryalı Müslümanlarla olan teması, modern dönemdeki ilk temas olarak değerlendirilmektedir. 1920lerde Kore’ye göç eden Rusya Müslümanlarının Kore’deki süreçteki etkisi ise ikinci temas olarak görülmektedir. Ancak, bu temasların Koreli topluluğun zihnindeki Müslüman imajına kalıcı bir katkı yapmadığı anlaşılmaktadır. Zira o dönem Kore’yi işgal eden Japon hükümetinin ülkesi içindeki Rusya Türklerine büyük serbestiye tanınması ve onları himaye etmesi, bu Müslüman toplumluluğunun Koreliler nezdindeki imajını olumsuz etkilemiştir. Topraklarını işgal eden bir ülke ile dostane ilişkileri olan bir topluluk, Koreliler tarafından hoş karşılanmamıştır. Bu nedenle, Koreliler tarafından İslam dinine ve Müslümanlara dikkate değer bir ilgi gösterilmemiştir. Koreliler, askeri desteklerinin yanı sıra insani ve sıcakkanlı davranışları ile Kore Savaşı’na katkıda bulunan Müslüman Türkler üzerinden İslam dinine ilgi duymaya başlamıştır. Bu tespitler, Türk tugayı ve tabur imamlarının davranışlarını daha yakından incelemenin gereğini ortaya koymaktadır.

Bu tez çalışmasının temel problemi Kore Savaşı sürecinde görev alan Türk tabur imamlarının Kore’de İslamiyet’e etkisini, İslam dininin askeri yardım sürecinde Kore’ye ulaşmasının arka planındaki karşılıklı güven, insani destek, etik faktörler, askeri kültür, dini kültür gibi etkenler üzerinden tespit etmektir. Tez çalışması buna ek olarak, tabur imamlarının ve Türk tugayının tutum ve davranışlarını irdeleyerek dinin; askerleri, askeri kültürü, askeri kurumları, performanslarını nasıl şekillendirdiğini ortaya koyacaktır. Çalışmada, Türk tugay imamlarının tutum ve faaliyetlerinin ortaya çıkardığı dini etki üzerine odaklanılarak tugay içi ve tugay dışı gerçekleştirilen pratikleri tahlil etmek amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında, Türk askeri varlığının Kore’deki askeri performansına ek olarak insani yardım ve etik tutum ve davranışları analiz edilecektir. Araştırmada, Diyanet İşleri Başkanlık arşivlerinden elde edilen belgelere, Kore Türk Tugay imamlarının aileleriyle ve Tugayda görev alan tercümanla yapılan mülakatlara, şimdiye kadar yayınlanmamış kişisel günlük ve notlara dayanılarak Kore’deki Türk askeri varlığının hangi uygulamalarıyla insanlara tesir ettiği ve Kore’de İslam’ın imajına nasıl bir etki yaptığı ortaya konulacaktır. Günümüzde, Kore toplumunun bu yardım ve güzel anıları hatırlaması, karşılıklı kültür merkezlerinin kurulması, kültür bakanlıkları destekli filmlerin çekilerek bu bağın köklerinin diri tutulması araştırmanın itici faktörleri arasındadır.

II. Dünya Savaşı’nın ardından ABD ve Sovyetler Birliği’nin ana aktörler olduğu iki kutuplu bir dünya düzeni ortaya çıkmış ve bu dönem soğuk savaş dönemi olarak adlandırılmıştır. Soğuk Savaş döneminde iki kutbu karşı karşıya getiren ilk sıcak savaş Kore Savaşı olmuştur. Sovyetler Birliğinin Mançurya ve Kore’nin kuzeyinde askeri harekâta girişmesinin ardından ABD’de olaya stratejik bir konum olarak Kore’nin güneyinde hareket başlatarak dâhil olmuştur. Böylelikle Kore Yarımadası iki ana aktörün sıcak çatışma alanı haline gelmiştir. Her iki taraf da bölgede kendi hükümetlerini kurmuş ve müttefiklerine destek çağrısı yapmıştır. Bu gelişmeler sonrası Güney Kore’deki hükümet BM Güvenlik Konseyi’ne yardım çağrısında bulunmuştur. Bu çağrı üzerine Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 16 ülke Güney Kore’ye uluslararası barış ve güvenlik yardımında bulunmuştur. Bu devletler Kore’ye askeri desteklerin yanı sıra ekonomi, eğitim, sağlık ve psikoloji gibi alanlarda da desteklerde bulunmuştur. Türkiye’nin Kore ile olan yakın ilişkisinin Kore Savaşı sürecinde sağladığı askeri yardım kararı ile başladığı görülmektedir.

Dış politika ve güvenlik nedenleriyle Kore Savaşı'na dâhil olan Türkiye, savaş sürecinde gösterdiği askeri başarılarıyla savaşın seyrini değiştiren milletlerden olmuştur. Türk askerlerinin savaş sırasında gösterdikleri kahramanlıklar başta Kore milleti olmak üzere tüm dünya milletlerinin takdirini toplamıştır. Bununla birlikte, Türkiye, askeri performansı kadar insani desteği ve manevi etkisiyle Korelilerin akıllarında kardeş ülke olarak kalmıştır. Nitekim Türk tugayına 1950-1955 yılları arasında tercümanlık yapan Koreli Paik Sang Ki, çok disiplinli bir kahramanlık ordusu olarak ifade ettiği Türk ordusunun sıcakkanlı davranışlarıyla kendisini derinden etkilediğini söylemektedir. Kore Türk Tugayındaki askerlerin milli manevi motiflerinden etkilenen Koreliler, Türkleri kan kardeşi olarak kabul etmiştir. Burada, Kore toplumunun ilk Türk ve Müslüman algısını şekillendirmede Kore Türk tugayının davranışlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Kore Türk tugayı askerlerinin Koreli halka merhametle yaklaşım manevi olarak da destek olması, Korelilerin Türklere dair olumlu düşünceler geliştirmelerine katkı sağlamıştır.

Türkiye BM Güvenlik Konseyi'nin çağrısı üzerine Kore'ye bir tugayını Kore Muharebelerine gönderme kararı almıştır. Türk Birlikleri Kore Savaşı'nın başlangıç tarihi 1950 yılından 1960 senesine kadar tugay seviyesinde, 1966 senesine kadar bölük seviyesinde ve 1971 senesine kadar da 8'inci Amerikan Ordusu Şeref Bölüğü kuruluşunda yer alan "Şeref Kıtası" adıyla manga seviyesinde görev yapmışlardır. Böylelikle, Kore'deki sorununun kolektif güvenlikle çözülmesinde katkıda bulunmuşlardır. Türk Tugayı Kore Muharebelerinde 14 kez muharebe vermiş ve bu muharebelerin 4 tanesinde savaşın kaderini değiştirmiştir. Bu nedenle, tüm dünya basınında "Number One" (Bir Numara) lakabı ile anılır olmuşlardır. Özellikle, Kunuri zaferiyle adını tüm dünyaya duyuran Türk ordusuna "Mümtaz Birlik Nişanı" verilmiştir. Çok çetin şartlarda bile mücadeleler veren Türk askerlerinin savaşın zorlu şartları içerisinde bile fedakârlıklardan çekinmemesi çevresindekilerin dikkatini cezbetmiştir. Türk Tugayındaki askerler, sahada askeri kültürü, dini anlayışı ve ahlaki davranışları ile kalpleri de fethetmiştir.

Türk Tugayındaki askerlerin yanında, 1950 tarihinden 1958 tarihine kadar tugayda görev yapan tabur imamlarının da yer aldığı aktarılmıştır. Başbakanlık Arşivlerine göre Kore Savaşı sürecinde görevlendirilmek üzere Kore Türk Tugayına 6 kişilik imam kadrosu tahsis edildiği bilinmektedir. Ordu imamlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri tarihinin erken dönemlerinden beri din işlerini yürütmek için görev alan şahısları

kapsamaktadır. Selçuklular döneminden beri orduda görev aldıkları bilinen ordu imamlarının dini işlerde ordudaki askerlere öncülük ettikleri bilinmektedir. Askeri imamlık müessesinin 1363 yılında Osmanlı Devleti'ne bağlı Yeniçeri Ordusunun kurulmasıyla birlikte resmi askeri kadroda yer aldığı bilinmektedir. Osmanlı ordusunda, Yeniçeri Ortalarında, Nizam-ı Cedid ordusuyla kurulan asker ocaklarında çeşitli mevkilerde, askeri sınıflarda, deniz ve kara kuvvetlerinde dini hizmetlerin imamlar önderliğinde gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Ordu imamlarının, Yeniçeri ordusunda “Ocak imamları” olarak adlandırılmış olup 1826 tarihinde Asakir-i Mansure Ordusu'nun kurulmasıyla birlikte “Tabur imamı” ve “Alay imamı” isimlendirmelerinin yaygınlaştığını vurgulamaktadır. Orduda din işleri ve tabur imamlığı, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte yeni bir form kazanmıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarının getirdiği politika sebebiyle Türk Silahlı Kuvvetlerindeki resmi imam statüsünün kaldırıldığı ve din işlerinin çerçevesi kısıtlandığı ifade edilmektedir. Bu mevki resmi olarak kaldırılıp dönüşüm geçirse de Türkiye'nin Kore Savaşı'na giriş sürecinde sivil imamlardan askeri görev yürütenler olmuştur. Kore Savaşı sürecinde Kore'de görev yapan Türk tabur imamları Cumhuriyet sonrası aktif görev alan son tabur imamları olarak görülmektedir. Tezde Kore Savaşı sürecindeki din işleri görevlileri tabur imamı olarak adlandırıldığı için daha çok “tabur imamları” kavramı kullanılacaktır.

Kore'de İslam ile ilgili kaynaklar incelendiğinde çalışmaların oldukça sınırlı olduğunu ve literatürün çoğunlukla benzer isimler üzerinden şekillendiği tespit edilmektedir. Kore'de İslamiyet'in tarihi ile ilgili, 7.yüzyıldan 20.yüzyıla kadarki sürece ışık tutan Lee'nin “*İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu'ya Yayılması*” isimli eserinin alanda ana referans kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Kore'nin Türk ve İslam dünyası ile etkileşiminin anlatıldığı bu eser, tez çalışmasının temel referans kaynağı olarak kullanılmıştır.¹ Lee'nin diğer çalışmalarında da Kore'de İslam ve Müslümanlara dair önemli bilgilere yer veriliyor olmasından ötürü istifade edilmiştir. Ancak, Lee'nin çalışmasında Kore Türk Tugayı imamlarına çok sınırlı bir şekilde yer verdiği analiz edilmektedir. Diğer taraftan ortaçağ Kore'sinde İslamiyet ile ilgili güncel bir kaynak

---

¹ Hee Soo Lee, *İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu'ya Yayılması*, Ankara: TDV Yayınları, 1991.

olması dolayısıyla Han'ın makalesinden yararlanılmıştır.² Bunun yanında Kore'de İslamiyet'e dair kaleme alınmış ilk eser olması açısından kıymetli olan Sun'un doktora tezinden faydalanılacaktır.³ Ancak, Sun'un da diğer kaynaklar gibi Kore'de İslamiyet'in neşredilmesinde Kore Türk tugayının etkisine fazla temas etmediği tespit edilmiştir. Diğer taraftan geçmiş çalışmaları özümsemiş olması ve güncel olması dolayısıyla Fathil ve Baker'in de makalelerine atıfta bulunulmuştur.⁴

Ülker'in makalesi ise, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e askeri imamlar ve vazifelerini kısaca ele almaktadır. Bu inceleme, Kore Savaşı'ndaki askeri imamlara dair yazılmış nadir dergi yazılarındanndır.⁵ Sözeri'nin başta Amerika ve bazı Avrupa Devletlerinde İlahiyat eğitiminden ve ordudaki din terbiyesi ve teşkilatlarından bahsettiği çalışma din subaylığının mahiyetini anlatması açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Zira Sözeri, bir yandan çalışmasında dünya ordularında din ve din işlerine dair temel hususlara dikkat çekerken diğer taraftan Türkiye'de din işleri müessesesi için önemli tespitlerde bulunmuştur.⁶ Bu hususta eserden Türk Silahlı Kuvvetlerinin dönüşüm sürecinde Amerikan din subaylığının etkisini incelemek açısından bu çalışmadan istifade edilmiştir. Osmanlı dönemindeki askeri imamlara dair alandaki temel referans kaynaklarının başında Beydilli'nin Osmanlı dönemindeki imamları ve sosyal hayattaki rolünü inceleyen eseri gelmektedir.⁷ Beşikçi'nin Osmanlı ordusunun modernleşme süreciyle din anlayışı ve din adamları ilişkisini inceleyen makalesi de tabur imamlığı müessesesinin mahiyetini ve dönüşümünü analiz etmede önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, Beydilli ve Beşikçi'den istifade edilmiştir.⁸

Türk Hükümeti'nin Kore Savaşı katılım kararını, 1950-53 arası din dili ve dini uygulamalar üzerinde gerçekleşen toplumsal değişimi çerçevesinde inceleyen

---

² Han, Kim In-Sung. "Muslims in Medieval Korea: Personal Encounters with Connected World", SOAS, University of London, 2016.

³ Yoon Kyung Sun, Islam in Korea, Hartford Seminary Foundation, Hartford, Connecticut, June 1971.

⁴ Fathil, Fauzah, "Japonya ve Güney Kore'de İslam ve Müslüman Azınlıklar", *Yeni Türkiye*, İslam Dünyası Özel Sayısı 2, Vol. 96, 2017, ss. 303-316. : Don Baker, Islam Struggles for a Toehold in Korea., Harvard Asia Quarterly. Winter 2006, Vol. 10 Issue 1, pp. 25-30.

⁵ Mustafa Birol Ülker, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Askeri İmamlar", *Tarih ve Düşünce Dergisi*, Sayı. 37, 2003, ss. 18-25.

⁶ Mustafa Sabri Sözeri, "Dünya Ordularında Din Terbiyesi ve Teşkilatı," *İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi*, No. 2, 1964, ss. 93-164.

⁷ Kemal Beydilli, *Osmanlı Döneminde İmamlar ve Bir İmanın Günlüğü*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2018.

⁸ Beşikçi, Mehmet, Askeri Modernleşme, Askeri Disiplin ve Din: Düzenli Kitle Orduları çağında Osmanlı Ordusunda Tabur İmamları, Cilt. 11. Sayı.1, 2016, ss. 1-33.

Solomonovich, Kore Türk tugayındaki askeri imamları ve Kore’de İslamiyet’e olan etkilerine dikkat çekmektedir.⁹ Bu minvalde Solomonovich’e de atıf yapılmıştır. Bununla birlikte Çifci’nin çalışması, Kore Türk tugayının esir kamplarındaki günlük davranışları üzerinden Türk Askeri ve toplumsal kültüründeki ahlaki ve dini motiflere dikkat çekmektedir. Amerikalı ve diğer askerler üzerinde bıraktıkları dini etkiye yer verip Müslüman olan askerlerden anekdotlar sunmaktadır. Bu anlamda, Çifci’nin eserinden Kore’deki Türk askeri varlığının manevi ve ahlaki özelliklerini açıklarken yararlanılmıştır. Kore Türk tugayı imamlarından Muhsin Örtülü’nün faaliyetlerini konu edinen Yazıcı ve Denizli’nin Kore Savaş muharebeleri kitaplarından yararlanılmıştır.¹⁰ Örtülü’nün Kore gözlemlerini ve faaliyetlerini aktaran *Allah Yolu Dergisi* ve *Hürriyet Gazetesi* incelenmiştir. 6. Kore Türk tugayı Abdulfafur Karaismailoğlu’nun Kore’deki İslami çalışmalarını kendi kaleminden yayınladığı *Milliyet gazetesi* ise faaliyetlerinin derinden incelenmesine fırsat vermektedir. Zübeyir Koç’a ait daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış *Kore’de İslam* isimli kitaba ilk defa ulaşılarak Kore’de İslamiyet ve ilk Müslümanlara dair detaylar irdelenmiştir. Kore Türk tugayı imamlarının çalışmaları ve Kore’deki İslam algısına etkisini konu alan nadir eserlerden biri olarak Alkan’ın *Çosın Sakin Sabahlar Memleketi* isimli hatıratı karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, Alkan, Lee de dâhil olmak üzere pek çok esere kaynaklık etmiş olan bu kitaptan da yararlanılacaktır.¹¹

Alanın öncü isimlerinden Lee’nin Uzakdoğu’da İslam ile ilgili çalışması tetkik edildiğinde, Türk tabur imamları ve faaliyetlerinin oldukça sınırlı ele alındığı saptanmaktadır. Benzer şekilde yabancı akademide de Türk Tugayı imamlarının Kore’de İslamiyet için dönüm noktası sayılan katkılarına kısaca yer verilmiş olup tugay imamları ile ilgili önemli detaylara değinilmediği görülmektedir. Askeri yayınlarda da tugay imamları ve din işlerine dair fazla bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Bu noktada, akademik çalışmalar incelendiğinde, Kore’de İslam ve Kore Savaşı sürecinde görev yapan Türk tabur imamlarına ilişkin çalışmaların yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir. Kore Türk Tugayının ve beraberindeki imamlarının Kore’deki İslamiyet algısına etkisinin yeterince incelenmediği

---

⁹ Nadav Solomonovich, “The Turkish Republic’s Jihad? Religious Symbols, Ceremonies in Turkey During Korean War 1950-53”, *Middle Eastern Studies*, Vol. 54, Issue. 4, 2018, pp. 1-19.

¹⁰ Tahsin Yazıcı, *Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım*, İstanbul: Ülkü Basımevi, 1963; Ali Denizli, *Kore Harbinde Türk Tugayları*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1994.

¹¹ Necmettin Alkan, *Çosın: Sakin Sabahlar Memleketinde bir Yıl*, Ankara: Sevinç Basımevi, 1960.

görülmüştür. Bu hususlar, gerçekleştirilen tez çalışmasına olan ihtiyacı arttırmaktadır. Bu anlamda, Kore Türk Tugayının askeri varlığının Kore'deki İslamiyet'e olan etkisini konu edinen çalışma, alandaki bu eksikliği gidermeyi hedeflemektedir.

Kore Savaş hatıratları, tabur imamlarının günlükleri incelendiğinde, Kore Türk Tugayında görev yapan imamlarla başlayan Kore'de İslamiyet'in yayılma sürecinin zeminini Türk Tugayı askerlerinin hazırladığı belirtilmektedir. Nitekim savaş süresince gösterdikleri cesaret ve kahramanlıkların yanında gündelik hayatı yaşama biçimleri ve ahlaki özellikleri Korelilerin onların kimliğine olan meraklarını arttırmıştır. Tugayın günlük davranışlarından etkilenen Koreliler, savaş sonrasında İslamiyet hakkındaki sorularını sorma fırsatı yakalamıştır. Kore Türk Tugayı imamlarının tugay içinde gerçekleştirdikleri din işleri faaliyetleri ilk defa tugay dışından gelen bir talep üzerinde dışarı aktarılmıştır. 1955 yılında tugay dışından gelen iki Korelinin Karargâh yetkililerinin izni dâhilinde, Türk Tugayı imamı Abdulfafur Karaismailoğlu ile görüştüğü belirtilmektedir. Bu durum, Türk tugayı imamlarının Korelilere İslamiyet'i anlatma faaliyetinin tugay dışından gelen istekler üzerine başladığını göstermektedir. Öte yandan, diğer BM Kuvvetlerinde yer alan din adamlarının faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda, onların baştan beri bir dini yayma çalışması için geldiği anlaşılmaktadır. Bu hususta en göze çarpan örnek BM Kuvvetlerindeki Hristiyan misyonerlerdir. Tikhonov, Amerikan Ordusunda, sadece 1953 yılına kadar 1618 papaz istihdam edildiğini aktarmaktadır.¹² Amerikan kaynaklarının çoğu, Kore'de görevli ordu papazlarının Kore'de askeri başarının yanı sıra Hristiyanlığı yayma misyonu ile gönderildiğini açıkça ifade etmektedir. Buna karşın, arşiv belgeleri ve anekdotlar tetkik edildiğinde, Türk ordusunda görevli imamların, Türk Ordusu veya Devleti'nin dini amaçları doğrultusunda Kore'de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Kore Savaşı sürecinde Kore Türk Tugayında görev almak üzere belirlenen 6 kişilik imam kadrosunun tahsis edildiği belirtilmektedir. Tahsis edilen bu kadroda görev alan 5 Türk imamının kimliğine dair kayıtlar çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Kore'de görev alan Türk Tugayı imamlarının Topçu Taburu kadrosunda yer aldığı bilinmektedir. Kore'deki Türk Tugayında gerçekleştirilen faaliyetler, tugayı imamları

---

¹² Vladimir Tikhonov, "South Korea's Military Chaplaincy in the Korean War-religion as ideology?", *The Asia-Pacific Journal*, Vol. 11, Issue 18, No. 1, 2013, pp.1-16.

tarafından tugay içi ve tugay dışı olmak üzere iki grupta ifade edilmiştir. Kore Savaş sürecinde daha çok tugay içi faaliyet gerçekleştirilirken savaş sonrası tugay dışında da dini çalışmalar yürütmüştür. Tugay imamları, genel olarak; askerin dini eğitimi, günlük ibadetleri ve cenaze işlerini yürütüp tugayın moral ve maneviyatı ile ilgilenmiştir. Ancak, dışarıdan gelen istekler üzerine çeşitli konferanslar ve dini etkinlikler de gerçekleştirmişlerdir. Kore’de buldukları süreçte diğer askerler ve din adamlarıyla etkileşim halinde olan imamların dini donanımları ve tavırlarıyla baştan beri dikkat çektikleri görülmektedir. Nitekim birinci Kore Türk Taburu imamı Muhsin Örtülü, Amerikalı yetkililer tarafından Amerikan balo gemisinde İslam dinine dair bir konferans vermek için davet edilmiştir. Kore’de çeşitli dini çevrelerle bağlantı kuran Muhsin Örtülü’nün hakkında diğer dinlerin temsilcileri oldukça olumlu beyanlarda bulunduğu vurgulanmıştır.

Tugay imamları arasında Korelilerle ilk kez iletişime geçen 6. Tugay imamı Abdulgafur Karaismailoğlu ise Korelilere ilk defa İslami bilgilendirme faaliyetinde bulunmuştur. Bu bilgilendirme faaliyetinin neticesinde 1955 yılında, iki Koreli Müslüman olmuş ve İslamiyet’e ilgi duyanlarla birlikte Kore İslam Cemiyeti’ni kurmuştur. Kore İslam Cemiyeti yetkilileri İslam dinine meraklı Koreliler için Abdulgafur Bey’in konuşmacı olduğu konferanslar tertip etmiştir ve bu konferanslar, Kore’de İslami çalışmaların başlangıç noktasını oluşturmuştur. Konferansların neticesinde, 57 kişi ihtida etmiştir. Bununla birlikte Karaismailoğlu, Koreli çocukların eğitimi ve gözetimi için çaba göstermiştir. Karaismailoğlu’nun her dinden her sınıftan insanlara açık olan dini çalışmaları BM Kuvvetleri ve diğer din temsilcileri tarafından hoş karşılanmıştır. Zira Abdulgafur Bey’in neredeyse tüm konferanslarında diğer dinlerden bireyleri incitmemek için çok titiz ve bilinçli bir şekilde yürüttüğü anlatılmaktadır. Abdulgafur Karaismailoğlu’ndan sonra Korelilerin İslam dini hususundaki konuşma taleplerini Zübeyir Koç karşılamıştır. 7. Kore Türk Tugayı imamı Zübeyir Koç’un ise Kore’de gerçekleştirdiği çalışmalarla Kore’de ilk İslami kitap tercümesi, ilk Korece Kur’an tercümesi ve İlk cami inşaatı gibi pek çok ilke imza attığı bilinmektedir. Koç’un en dikkat çeken yönlerinden birisi ise Koreli halkın tüm zorlu şartlara rağmen konferanslara katılma isteği gösterecek kadar etkileyici bir hitaba sahip olmasıdır. Koreli bireyleri her daim dini seçim hususunda serbest bırakan Zübeyir Bey’in, öncelikli olarak Koreli halkın meraklarını gidermek ve İslam dini

hususunda bilgilendirmek için çalıştığı ifade edilmektedir. Zübeyir Koç Kore'den ayrılırken ihtida eden Koreli sayısının 200'ü geçtiği belirtilmektedir.

Türk tugayı imamlarının Kore'de İslamiyet'e etkisinin arka planında Kore Türk Tugayı askerlerinin tutum ve davranışlarının etkili olduğu tespit edilmiştir. Türk tugayı askeri muharebeler sırasında, Koreli halktan sosyal yardımlarını esirgememiştir. Özellikle de kadın ve çocukların Türk askerleri tarafından himaye edilmesi Kore toplumunun Türk askerlerine olan güvenini arttırmış olup Türkler gittikleri köylerde ve kasabalarda sevinçle karşılanmıştır. Türk askerleri tarafından himaye edilen çocuklar için daha sonra Ankara Okulu ve Suwon Yetimhanesi kurulduğu ve bu kurumlarda kimsesiz çocuklarla ilgilenildiği bilinmektedir. Bu davranışlar, Koreli halkın gözünde ilk Türk ve Müslüman imajını teşkil etmiştir. Öte yandan, muharebeler sırasında Çin kamplarına esir düşen Türk askerlerinin günlük tutumları sadece Koreliler nezdinde değil Amerikan askeri arşivlerinde ve kişisel Kore Savaşı yazınlarında yer alacak kadar dikkat çekmiştir. Türk askerlerinin esir kampının ağır ve zorlu şartlarında, takım arkadaşlarına ve çevresine destek verici tutumlarıyla öne çıkması, Çifci tarafından Amerikan askeri arşiv belgeleri ışığında aktarılmaktadır. Türkler, esir kamplarında da oruç ve namaz gibi dini pratiklerini sürdürmüşlerdir. Bu etki doğrultusunda, bazı Amerikalı askerlerin Türklerden etkilenecek İslam dini hususunda sorgulamalar yaptığı ve Müslüman olduğu çeşitli anekdotlar ve eserlerden anlaşılmaktadır.

Türk din subaylarının hoşgörülü tavrı, dini bilgi donanımları ve İslami pratikleri neticesinde Kore'de ilk ihtidalar gerçekleştirilmiştir. Türk tugay imamlarının da İslam dini hakkındaki seminerleri ve dostane tutumları, Kore'de ilk ihtida sayısının kısa sürede ivme kazanmasında etkili olmuştur. Kore Türk Tugayına gelen iki Korelinin Müslüman olmasının ardından Koreli Müslümanlar, Abdulgafur Bey'in teşvikleriyle kendi Müslüman topluluklarını kurmaya başlamıştır. Kore'de ilk Kore Müslüman cemiyetini kurmuşlardır. Bu cemiyet aracılığıyla Kore'de İslami çalışmaların temeli atılmıştır. Böylelikle, modern dönemde ilk Müslüman Koreli topluluk ortaya çıkmıştır. 1956 yılında Zübeyir Koç'un Kore'de bulunduğu dönemde ise, Korece ilk İslami neşriyat çalışmaları gerçekleştirilmiş, Türk tugayının destekleriyle Kore'deki ilk cami inşa edilmiş ve radyo ve gazete yayınlarıyla İslami çalışmaların ülke çapında duyurulması sağlanmıştır. Bunun yanında, Koreli Müslüman topluluğun diğer İslam devletleriyle münasebetler geliştirdiği tespit edilmiştir. Bu yıllardan sonra, Müslüman

lkelerle ünsiyet kurmak isteyen Korelilerin yazıları çeşitli uluslararası gazete ve dergilerde yayınlanmıştır. Farklı neriyatlarda yer alan bu yazılardan Kore'deki Müslüman nüfusun ve İslami çalışmaların gün geçtikçe arttığı ve geliştiği analiz edilmektedir. Türklerin Kore'deki özel etkisini gözler önüne seren birebir örneklerden birisi, Zübeyir Koç'un 30 yıl sonraki Kore ziyaretinde gördüğü ilk Koreli Müslümanlardan Muhammed Do Young Yoon ve babasının mezar taşlarıdır. Bu mezar taşlarında ay-yıldız işlendiğini gören Zübeyir Bey, Korelilerin yıllar sonra bile Türkleri hatırlarında tuttuklarını belirtmiştir. Tüm bu unsurlar, Koreli gerçek bir Müslüman topluluğun Kore Savaşı sürecinde ülkeye gelen Türk Tugay imamlarının çalışmaları neticesinde oluştuğunu kanıtlamaktadır.

Ana hatlarıyla açıklanan çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde geçmişten Kore Savaşı'na kadarki sürece kadar tarihte, Kore-Müslüman münasebetlerinin ne zaman baladığı açıklanmış ve Müslümanlarla ilk temas ele alınmıştır. Başlangıçtan 20.yüzyıla, Kore ve Müslüman kaynaklarında Kore-Müslüman dünyası ilişkilerinin tarihi dokümanlardaki kayıtları aktarılmıştır. Kore'de ortaya çıkan ilk yerleşik Müslüman topluluğunun zellikleri, Kore'de İslam ve Müslüman kavramlarına ilişkin kavramsallatırmalar, Kore'deki Müslüman varlığının görünürlüğü ve sona ermesi detaylı bir şekilde açıklanarak tarihsel ereve çizilmiştir. Erken dönemde, Koreli Müslümanların varlığı tartıılmıtır. Uzun bir dışa kapanma politikasının sonunda modern dönemde, yeniden başlatılan Müslümanlarla münasebetin Kore Savaşı'na kadarki durumu betimlenmiştir. Kore Savaşı dönemi Türk askeri varlığının ortaya koyduğu İslami imajın öncesindeki İslam ve Müslüman algısı analiz edilmiştir. Bu doğrultuda, Kore'de gerçek bir Koreli Müslüman topluluğun Kore Savaşı sürecindeki Türk tugayının faaliyetleri neticesiyle oluştuğu tespit edilmiştir.

İkinci bölümde; Türk-Kore ilişkilerinin tarihi bir dönüm noktası olan Kore Savaşı'nın, balangıı, Kore Savaşı'nın Türk dış politikasındaki nemi, Türkiye'nin Kore Savaşı'na girişi ve Türk ordusunun Kore Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıklar konu edilmiştir. Bunun yanında, Kore'deki ilk Türk ve Müslüman imajının şekillenmesinde büyük rol oynayan Türk askeri kültürünün genel erevesi sunulup Türk askeri kültürü ve Türk toplumsal kültürü ilişkisinin bağı incelenmiştir. Türk askerlerin Koreliler zerindeki etkisi, Türk Tugayının Kore'deki sosyal hizmetleri ve Kore BM Ordusundaki diğer askerlerinin üzerindeki tesiri anlatılmıştır. Bu hususta, Kore Savaşı

sürecinde beş yıl boyunca Türk tugayına tercümanlık yapmış olan Koreli Paik Sang Ki ile Güney Kore’de görüşme gerçekleştirilip çeşitli Kore Savaş hatıraları ve Amerikan subayların anekdot ve yazıları incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, Kore’de görev yapan Türk askerleri ve tugay imamlarının davranış ve tutumlarının Korelilerin İslam dinine olan meraklarını tetikleyen unsur olduğu analiz edilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde, askeri kurum kültürü çerçevesinde orduda din ve din işlerine değinilmiştir. Dünya orduları tarihinde askeri din işleri yürüten din görevlileri “Chaplain”, üzerinden ordudaki din işleri görevliliği konusu ele alınmıştır. Dünya ordularında ve Türk ordusunda din işlerinin kısa tarihi “Chaplaincy” kavramı çerçevesinde özetlenmiştir. Bu anlamda Dünya ordularındaki ve Türk ordusundaki din anlayışı ve din işleri karşılaştırmalı bir şekilde ele alınıp benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Kore’deki din işlerinden sorumlu tabur imamlarının görev ve sorumluluk çerçeveleri, Türk Silahlı Kuvvetleri tarihi düzleminde geçmişten günümüze tabur imamlığından din işleri subaylığına değişim ve dönüşümlerle incelenmiştir. Kore Türk Tugayında görev yapan Türk tabur imamlarının dini tutumları ve dini yayma faaliyetlerinin BM Kuvvetlerinde yer alan diğer din görevlilerinden ne şekilde farklı olduğu değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Son olarak bu bölümde, Kore Savaşı sürecinde Kore’de kaç tane tabur imamının hangi tarihlerde görev aldığı ve bunların detayları resmi ve kişisel arşiv belgeleri, dönem gazeteleri üzerinden analiz edilmiştir. Bölümde yapılan analizler ışığında, Kore’de Türk askeri varlığının öne çıkmasında, Türk ordusundaki etik anlayışın ve Türk tugayındaki din görevlilerinin diğer BM Kuvvetlerindeki din görevlilerinden farklı bir bakış açısına sahip olmasının etkili olduğu görülmüştür.

Tezin son bölümünde ise Kore Savaşı sürecinde, gösterdikleri tutum ve davranışlar, gerçekleştirdikleri çalışmalar ve Kore insanı üzerinde bıraktıkları etkinin boyutu nedeniyle öne çıkan üç tabur imamının hayatı, kişiliği, Kore’ye gidişi, Kore Savaşı’nda gerçekleştirdikleri faaliyetler ve pratik yansımaları ele alınmıştır. Muhsin Örtülü, Abdulgafur Karaismailoğlu ve Zübeyir Koç isimli bu üç imamın Kore’de İslamiyet’in yeniden yayılmasında ortaya koydukları etki incelenmiştir. Bu hususta, Abdulgafur Bey ve Zübeyir Bey’in kişisel arşiv belgeleri ve günlüklerinden yararlanılmıştır. Tugay imamlarının Kore’de yürüttükleri dini faaliyetler

değerlendirilip bu çalışmaların Korelilerin ihtidalarında dönüm noktası olmasında hangi unsurların öne çıktığı analiz edilmiştir. Tugay imamlarının daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış faaliyetleri ve detayları, aile bireyleri ve Güney Kore’de onlarla doğrudan iletişime geçen şahıslarla gerçekleştirilen mülakatlarla gün yüzüne çıkarılmıştır. Buna ek olarak, bazı tabur imamlarının yayınlanmamış kişisel günceleri ve yazıları sayesinde ilk defa bu çalışmada, çalışmalarının kapsamı ve boyutları ortaya çıkarılmıştır. Kore Türk Tugayı imamlarının etkisinin somut bir şekilde anlaşılabilmesi adına o süreçte Müslüman olan Korelilerin daha sonra çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan değerlendirmeleri verilmiş ve Korelilerin bu faaliyetlere gösterdikleri ilginin yansımaları tespit edilmiştir. Bu minvalde, Türk tugayı imamlarının davranışları, faaliyetleri ve gerçekleştirdikleri çalışmaların, Korelilerin İslam algısını olumlu yönde etkilediği ve Kore’de İslamiyet’in yeniden yayılmasına öncü olduğu ortaya çıkmıştır. Koreliler ilk kez İslam dini hususunda yeterli bilgi sahibi olmuş ve kendi Koreli Müslüman topluluklarını kurmaya başlamıştır.

Amerikalı Yüzbaşı Pelser, Kore Savaş anılarını kaleme aldığı eserinde, esir kamplarında tanıştığı Türk askerlerinin günlük tutum ve davranışlarından, esir halleriyle dahi dini pratiklerini sürdürmelerinden etkilendiğini belirtmektedir. Türk askerlerin davranış ve tutumlarının sadece askeri disiplinden değil askeri kültürden beslenen toplumsal ve dini arka plandan geldiği görülmektedir. Türk askerlerinin güven ve merhamet içeren davranışları Kore toplumunda, ilk Türk ve Müslüman algısının zeminini oluşturmuştur. Bu bağ, Korelilerin İslam dinine olan merakını arttırıp Türk tugayı ile iletişiminin başlangıcı olmuştur. Türk Tugayındaki imamların İslami çalışmalarını bu zemin üzerine temellendirdiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda çalışma, din sosyolojisi bağlamında ve kapsamının dışına çıkmadan askeri sosyolojinin de kavramlarına temas ederek, Kore Savaşı döneminde Müslümanların yerel halk üzerindeki tesirlerini sahadan aktarılan bilgiler ışığında analiz etmiştir.

Çalışmanın ana çerçevesi olan Kore’de görev yapan Türk tabur imamlarının Kore’de İslamiyet ve İslam algısına etkisi, Türkiye’de ve Güney Kore’deki kütüphanelerde bulunan konuya dair çalışmalar karşılaştırılarak oluşturulmuştur. Alandaki ana eserler yorumlanarak karşılaştırmalı bir perspektif sunmak amaçlanmıştır. Bunun yanında, İstanbul’da yer alan Harp Akademileri Kütüphanesindeki eserler tetkik edilmiş ve Türk askeri kültürü ve Kore Savaşı’na ilişkin eserlerden istifade edilmiştir. Tez

alışması, Diyanet İşleri ve Başbakanlık Arşiv belgeleriyle zenginleştirilerek Genelkurmay Başkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasındaki yazışma ve resmi gevlendirme belgeleri ışığında gerçekleştirilmiştir. Covid19 salgını surcinde askeri arşivlerin kısıtlanması tez çalışmasını olumsuz etkileyen faktörler arasındadır ancak buna rağmen Milli Savunma niversitesi kütüphanesinde bulunan eserler sayesinde askeri yayınlardan istifade edilebilmiştir. Kore Türk Tugayındaki imamlara ait detaylar, tugay imamlarının aileleri ve onlarla görüşme imkânı bulmuş şahışlarla gerçekleştirilen görüşmeler sayesinde verilmiş olup imamları ve faaliyetlerini konu edinen dönem gazete ve dergileri tetkik edilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerde kartopu tekniği kullanılmıştır.

BÖLÜM II

GEÇMİŞTEN KORE SAVAŞI'NA KADAR KORE'DE İSLAMİYET'İN TARİHİ

Bu bölümde, başlangıcından Türk tugaylarının Kore'de bulunduğu sürece uzanan periyoda kadar Kore'de İslam'ın tarihi ortaya koyulacaktır. Kore Savaşı'na kadar İslam dünyası ile çeşitli karşılaşmalara rağmen Kore'de bir yerel Müslüman topluluğun neden ortaya çıkmadığı açıklanacaktır. Güney Kore'de İslamiyet'in tarihi iki dönemde incelenmektedir: ilk temasların gerçekleştiği eski dönem ve Kore Savaşı ile başlayan modern dönem. Eski dönem, Kore tarihi ve İslam tarihi kaynaklarına göre Korelilerin ve Müslümanların ilk karşılaştıkları dönemdir. Kore'nin İslamiyet'le tanışması 9.yüzyıl gibi erken dönemlerde gerçekleşmiştir. Bu sürecin, Arap ve Fars Müslümanların Çin üzerinden Doğu Asya'ya deniz yoluyla yaptıkları ticaretler ile başladığı bilinmektedir. Çin'in İslamiyet'le tanışması ve daha sonra Çin'deki yabancı Müslümanların Çin üzerinden Kore'ye gelmesi dolaylı olarak Kore'nin İslamiyet ile tanışmasına vesile olmuştur. 11.y.y'a gelindiğinde Kore'de gözle görülür bir sayıya ulaşan Müslümanlar bölgede tanınır hale gelmiştir. Ancak 15.y.y'dan itibaren yeni hükümetin benimsediği asimilasyon politikası bu durumu sekteye uğratmıştır.

19.y.y'ın ikinci yarısına kadar Kore'de İslamiyet'in izlerinin ve Müslüman varlığının kaybolduğu görülmektedir. Modern dönem olarak ele alınan, İslamiyet'in Kore'de asıl doğuş dönemi ise 1950-53 yılları arasında Kore Savaşı'nda ülkeye destek kuvvet olarak gelen Türk Ordusu ve din subaylarının etkisiyle başlatılmaktadır. Zira bundan önceki evrede Kore'de yabancı Müslümanlar bulunsa da Koreli Müslüman bir cemaat oluşmamıştır. Kore Savaşı, Kore'de Koreli Müslüman bir topluluğun oluşmasına ve İslam dininin yeniden canlanmasına vesile olmuştur. Türk tugayındaki tabur imamlarının etkisi bu noktada oldukça dikkat çekicidir. Bu noktada çalışmanın temel amacı olan Türk tugayı imamlarının Kore'deki İslamiyet'e olan katkısını anlamak için İslamiyet'in Kore'deki tarihini bilmek büyük önem arz etmektedir. Türk ordu

imamlarının Kore'deki başlattığı etkiyi anlamak için onlardan önce Kore'de İslamiyet'in durumunu kavramak elzemdir. Bu bölümde, Kore ile İslam dünyası münasebetlerinin modern döneme kadarki sürecine dikkat çekilerek Türk tabur imamlarının Kore İslam tarihine katkılarının ne denli önemli olduğunu açığa çıkarılacaktır. Nitekim günümüzde Kore'deki Müslüman topluluğunun oluşmasına katkıda bulunup Kore'de İslam tarihinin yeniden tecessüs etmesinde Türk din subaylarının etkisi ortadadır.

2.1. İslamiyet'in Çin'e Gelişi

İslamiyet'in Kore'deki tarihi, Kore'nin Çin ile olan politik, ticari ve kültürel ilişkileri ile başlatılmaktadır. Çin'in İslam dini ile tanışması ve daha sonra Çin'deki yabancı Müslümanların Çin üzerinden Kore'ye gelmesi dolaylı olarak Kore'nin İslamiyet ile tanışmasına vesile olmuştur.¹³ Çin, Kore ve İslam dünyası arasında bir köprü görevine hizmet etmiştir. Sun, İslamiyet'in Kore'deki tarihini, Kore tarihi ile ilgili yazılan eserlere dayandırarak Çin üzerinden Kore'ye gelen Arap denizcilerle yapılan ticari ilişkilerle başlatmaktadır.¹⁴ Bu nedenle Kore'de İslamiyet'in tarihini anlamak için Çin-Kore ilişkilerine ve Çin'de İslamiyet'in tarihine bakmak gerekmektedir. İslamiyet'in, Çine ilk kez ne zaman ulaştığı tartışmalı bir konu olarak görülmüşse de Lee, pek çok tarihçinin, Müslümanların 651 yılında Çin ile ilk ilişkisini kurduğunda ittifak ettiği bildirmektedir.¹⁵

Çin İslam tarihi uzmanı İsraili'ye göre ise İslam dini Çin'e oldukça erken bir dönem olan 8.yüzyılda, Tang Hanedanlığı (7-9.yy) sırasında ulaşmıştır. Çin'deki ilk Müslüman yerleşimcilerin Hindistan üzerinden deniz yoluyla Çin kıyılarındaki şehirlere gelen Arap ve Farisi tacirler olduğu bilinmektedir.¹⁶ Lee, Çin vesikalarının birinde, Tashi (Arabistan) kralının, 651 yılında Çin sarayına bir elçi gönderdiğini belirtmektedir.¹⁷ Bu ilk temasın, Halife Hz. Osman (644-656)'ın emriyle Tang

---

¹³ Hee Soo Lee, "The Advent of Islam in Korea", Istanbul: Research Centre for Islamic History, Art and Culture (IRCICA), Istanbul, Turkey, 1997.

¹⁴ Sun, s.10

¹⁵ Lee, 1997, p. 1.

¹⁶ Raphael İsraili, *Islam in China: Religion, Ethnicity, Culture, and Politics*, İngiltere: Lexington Books, 2002, p. 291.

¹⁷ Hee Soo Lee, "Ülkede İslamiyet", Çin Maddesi, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 8, İstanbul:1993, s.323-329.

Hanedanın başkenti Changan'a 651 yılının Ağustos ayının 25'inde gönderilen Arabistan temsilcisi vasıtasıyla gerçekleştiğini aktarılmaktadır. Buraya ulaşan elçi İslam dinini açıklamış ve bu noktada Çin, Müslüman bir devletle ilk resmi temasını gerçekleştirmiştir.¹⁸ “Çin’de önce Müslüman tüccarlar vasıtasıyla tanıtılan İslâmiyet, İslâm ülkeleriyle Çin arasındaki siyasî ve ticarî ilişkilerin gelişmesine paralel olarak daha fazla yayılma imkânı bulabilmişti.”¹⁹ Daha sonra, 751 yılında Çin ile Araplar (Abbâsîler) arasında yapılan Talas Savaşının, Çin’in Orta Asya’daki nüfuzunu sona erdirip İslâmiyet’in bu bölgedeki Türkler arasında yayılışını da hızlandırdığı belirtilmektedir.²⁰ Baker, Talas Savaşı sırasında orduda yer alan bir Koreli komutanın karşı ordudaki Türk ve Araplarla karşılaştığını ifade etmektedir.²¹ Bu gelişmeler, Çinliler ve dolaylı yoldan Korelilerin Müslümanlarla yakın temaslarının başlangıcını oluşturmuştur.

Kore’nin, Üç Krallık döneminde (1-7. yüzyıl) Çin’in Tang Hanedanlığı ile diplomatlar, rahipler, öğrenciler ve denizciler aracılığıyla yakın ilişkiler içerisinde olduğu ifade edilmektedir. Erken İslami dönem olarak adlandırılan yedinci yüzyılda, Çin’de Tang Hanedanlığının (618-907), Asya’nın iç ve doğu bölgelerinin büyük bölümünde otorite sahibi olduğu bilinmektedir.²² İslam dininin, Konfüçyüsçülük ile uyumluluğu nedeniyle, Çin’de genel olarak saygı ile kabul gördüğü ifade edilmektedir.²³ Çin’e yerleşen Müslümanların kendi bölgelerinde yaşamalarına izin verildiği ve rahat bir şekilde kendi yaşam biçimlerini sürdürdükleri aktarılmaktadır. Bunun yanında Müslümanlar, kendi aralarında kendi hukuk sistemini uygulama iznine de sahiptir. Kendi Arapça isimlerini, kendilerine has kıyafetlerini, Farsça ve Arapça dillerini kısaca dini ve sosyal özgürlüklerini tamamen sürdürmüşlerdir.²⁴ Bu anlamda Çin ile yakın ilişkilere sahip Korelilerin de Çin ile olan münasebetleri sırasında Çin’deki Müslümanlarla temas kurmuş olmaları ihtimal dâhilinde görülmüştür.²⁵

---

¹⁸ Lee, 1991, s. 29.

¹⁹ Gülçin Çandarlıoğlu, “Tarih”, Çin Maddesi, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 8, 1993, s. 322.

²⁰ Çandarlıoğlu, s. 322.

²¹ Baker, p. 26.

²² Lee, 1991, ss. 30-33.

²³ Yeon Kim Cho Jung, “Islam in China”, *Muslim-Christian Encounter*, Vol 2, Sayı 2, 2019, p. 17.

²⁴ Israeli, p. 291.

²⁵ Lee, 1991, s. 69.

Çin'e yerleşen Müslümanlardan birçoğunun Çinli kadınlarla evlendikleri ve kıtlık zamanlarında Çinli çocukları dahi evlat edindikleri göz önünde bulundurulursa Müslümanların Çin'de belirli bir toplumsal statü edindikleri söylenebilir.²⁶ Nitekim zamanla Çinlilerin tüm Müslümanları "Ta-shi / Dashi" ifadesi ile adlandırmaya başladığı ve bunun ülke çapında yaygın bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir. Kökeni Farsça olan "Ta-shi" ifadesinin 7.yüzyılın ortalarından itibaren Araplar için Çin'de geniş çapta kullanılan bir isim olduğu belirtilmektedir.²⁷ Ancak zamanla farklı milletlerden olsa da tüm Müslümanlar için aynı ifade kullanılmaya devam edilmiştir.²⁸ Müslümanların Song Hanedanlığı döneminde (960-1279) Çin'de yerleşmeye devam ettikleri bilinmektedir. Buna ek olarak, Song imparatorunun 1070 yılında, Amir Sayyid adlı bir liderin öncülük yaptığı 5.300 kadar genç Arap askerini Buhara'dan Çin sınırları içine yerleşmeye davet ettiği ve onlara Han Çin'i ve Liao İmparatorluğu arasında tampon savunma görevi verdiği vurgulanmaktadır. Gelen grubun, bugün Çin'deki Müslüman cemaatinin babası olarak kabul edilen Amir Sayyid tarafından yönetildiği ifade edilmektedir.²⁹

Amir Sayyid'in Çin'deki İslam isimlendirmesini, "Ta-shi-kuo", (Dashiguo: Arapların bölgesi) veya "Ta-shi fa"(Dashi fa) dan (Arapların yasası veya dini) Hui Hui Jiao'ya (Huihui Dinine yani çifte dönüş dini, Allah'a dönenlerin ve teslim olanların dini anlamında) değiştirerek yeniden isimlendirdiği ve Çin'deki İslam kültürünün yerleşmesine katkıda bulunduğu vurgulanmaktadır. 11.yüzyılın sonuna kadar Çin, Kiran, Moğol, Türk ve Çin sınırlarındaki bölgelerde İslam dininin Huihui dini olarak adlandırıldığı bilinmektedir.³⁰ İslamiyet'in Çin'deki etkisi Moğolların egemen olduğu Yuan Hanedanlığı (1272-1368) sırasında büyümüştür. Çin Han Çin tarafından yönetildiğinde Müslümanlar, her ne kadar ticaret açısından toplumun önemli üyeleri olarak görülmüşse de Han Çin'inin küçük etnik gruplara karşı duyduğu isteksizlik, onların hükümet içinde önemli pozisyonlardan mahrum bırakmıştır.³¹

Öte yandan, Moğol hükümdarların ortaya çıkışı ile Müslümanların toplum içindeki konumları değişmiştir. Bu noktadan Moğol idareciler tarafından bölgedeki

---

²⁶ Israeli, p. 291.

²⁷ Lee, 1991, s. 87.

²⁸ Lee, 1991, s. 88.

²⁹ Israeli, p. 283.

³⁰ Israeli, p. 284.

³¹ Jung, p. 9.

Müslümanların kendi geleneklerini muhafaza etmelerine, dini ibadetlerini serbestçe yerine getirmelerine, başlarına dini bir idareci bulundurmalarına ve cemaat içerisinde İslam hukukunu uygulamalarına müsaade edildiği beyan edilmektedir. Öyle ki Müslümanlara Moğol ve Çin Lisanı dahi empoze edilmediği bilinmektedir.³² Dahası Yuan sarayının yani Moğolların da kendi ülkelerinde yayılmasında bu denli izin verdikleri İslam kültüründen etkilenmemiş olmaları mümkün görünmemektedir. Nitekim Yuan sarayında Müslümanların konuştuğu lisanı öğrenmek için İslam Yazısı Araştırma Okulu'nun kurulması; Moğol İmparatorlarından Kubilay Han'ın emriyle “İslami Astronomi Enstitüsü” kurulması bu etkinin en bariz örneği olarak gösterilmektedir.³³

Yuan Çinlilerini kontrol altında tutmak isteyen Moğol hükümdarları, başta Müslümanlar olmak üzere birçok küçük etnik grubun statüsünü yükseltmeye karar vermiştir.³⁴ Bu doğrultuda, Araplar, Persler ve Türkler de dâhil olmak üzere Müslümanların Çin'e yerleşmeleri teşvik edilmiştir. Yeni göç eden Müslümanlardan deneyimli olan bazılarının iktidardaki konumlara getirildiği belirtilmektedir. Yuan bölgesinin bu dönemde on iki küçük bölgeye ayrılıp yönetildiği bilinmektedir. İran tarihçisi Raşit al-Din Hamadani'nin on iki küçük ilçenin sekizinin bir Müslüman vali tarafından yönetildiğini aktardığı belirtilmiştir.³⁵ Sonuç olarak Çin sınırları içerisindeki Müslüman nüfus bu dönemde büyük oranda artmıştır. En önemlisi de doğal olarak Müslümanların Yuan sarayına yaptıkları büyük katkıların çeşitli sahalarda komşu ülkeleri de etkilemesidir. Özellikle Kore'deki Koryo Hanedanı'nın da birçok alanda Müslüman kültürden etkilendiği vurgulanmaktadır.³⁶ “*Kore üzerindeki Moğol hâkimiyeti İslam kültürü ve Orta Asya kültüründen önemli pek çok unsurun ya doğrudan müslümanlarca ya da dolaylı olarak Moğollarca Kore'ye ulaşmasına neden olmuştur.*”³⁷

---

³² Lee, 1991, s.113.

³³ Lee, 1991, s.120.

³⁴ Jung, p.9

³⁵ Jung, p.9

³⁶ Lee, 1991, s.121.

³⁷ Lee, 1991, s.127.

2.2. Çin Üzerinden Kore'ye Gelen İslamiyet

Korelilerin İslamiyet ile ilk temasıyla ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. İlk görüşe göre, Korelilerin İslamiyet ile ilk olarak milattan sonra 7.yüzyılda temas ettikleri bilinmektedir.³⁸ Bu görüşe göre Arap ve İranlı tüccarlar, Ortadoğu üzerinden Çin'e seyahat etmişlerdir.³⁹ Çin üzerinden Silla krallığı ile temasa geçtikleri düşünülmektedir.⁴⁰ İkinci görüşe göre ise iki yüzyıl sonra yani milattan sonra 9.yüzyıla kadar gerçek bir temas söz konusu değildir.⁴¹ Zira İslam Tarihi kaynaklarında Kore'ye dair ilk kayıt 9.yüzyılda başlamaktadır. Bir başka görüşe göre ise Korelilerin Müslümanlarla ilk teması Çin'de gerçekleşen Huang-ch'ao İsyanı sonucu Çin'de yaşayan Müslümanların Kore'ye göç etmiş olma durumundan doğmaktadır.⁴² Fathil'e göre kaynak yetersizliğinden ötürü bu temasların yerel halk üzerindeki etkisi değerlendirmek mümkün görünmemektedir.⁴³ Zira ilk dönem Kore'de yaşayan Müslümanlar hakkında fazla bir kayıt bulunmamaktadır. Kore'de İslamiyet ile ilgili kaynaklar gözden geçirildiğinde, genel olarak Müslümanların Doğu Asya'ya deniz yoluyla yaptıkları ticaretler, Kore ile Müslümanların ilişkisinin başlangıç noktasını olarak görülmektedir.

Korelilerin Müslümanlarla kurdukları doğrudan ilişkinin başlangıcı resmi kaynaklara göre 9.yüzyıla dayandırılmaktadır.⁴⁴ Lee'nin ifadelerine göre, İslamiyet'ten önce bile Kore ile Arap dünyası arasında önemli ticari münasebetlerin yapıldığını gösteren deliller mevcut bulunmaktadır.⁴⁵ Bu delillerden bazıları yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkan Arap ve İranlılara ait ticaret malları olarak verilirken bazıları ise çeşitli tarihi kaynaklarda geçen Arap ve İran ürünleri olarak gösterilmektedir. İslamiyet'ten önce Arap ve Orta Asya kültürünün ürünlerinin Kore'ye girmesi daha ziyade Kore ile

---

³⁸ Fathil, s. 306.

³⁹ İsraili, s. 291

⁴⁰ Fathil, s. 306

⁴¹ Farrah Sheikh, "Exploring 'Korean Islam' in a Climate of Exclusion and Islamophobia", *International Journal of Diaspora & Cultural Criticism*, Vol. 9, 2019, p. 198

⁴² Fathil, s.306

⁴³ Fathil, s. 306

⁴⁴ Maria M. Jamass, "Images and Perceptions of Muslims and Arabs in Korean Popular Culture and Society." Master Theses, 2014, p. 36

⁴⁵ Lee, 1991, s. 85. ; 1994, p. 2.

bu ülkeler arasında Çin üzerinden yapılan dolaylı temasın bir sonucu olarak görülmektedir.

Lee'ye göre zaman zaman Araplar ve Orta Asyalıların Kore yarımadası ile doğrudan temas etmiş olmaları da ihtimal dâhilinde görülmektedir. Buna delil olarak da İranlı ve Suud tüccarların Kore'nin Paek-che kralına geldiklerini gösteren tarihi belge delil getirilmektedir. Fakat İslamiyet'ten önce başlayan bütün direkt ve dolaylı Arabistan-Kore temaslarının devamı olan Müslüman Kore münasebetleri hakkında, 9. yüzyılın ortalarında yazılan bazı İslami kaynaklarda dikkate değer bilgiler bulunmasına rağmen, Kore tarihi kaynaklarında 11. yüzyılın ilk çeyreğine kadar herhangi bir malumata rastlanmamaktadır.⁴⁶ Kore kaynaklarında, Kore Yarımadası ile Müslümanların ilk defa ne zaman doğrudan ilişki kurduğu kesin olarak bilinmemekle beraber bu ilişkinin, Ortadoğu üzerinden Kore Yarımadasına gelen Arap Müslümanlar yoluyla 11. yüzyılın başlarında başladığı belirtilmektedir. Bu gelişmeler doğrultusunda 9. yüzyılın ortası ve 16. yüzyıl başları arası bölgeye gelen Müslüman tüccar ve seyyahların eserlerinde ve kayıt tuttıkları belgelerde "Silla" adı altında Kore yarımadasından bahsettikleri bilinmektedir.⁴⁷

2.3. İslam Kaynaklarında Kore ve Kore Kaynaklarında Müslümanlar

İlk dönem İslam kaynaklarında Kore'ye ilişkin bilgiler, bölgeye gelen Arap ve Fars tüccarların Kore Yarımadası ile alakalı kaydettikleri ticari belgelerde yer almaktadır. Bununla birlikte; El-İdrisi, Şemseddin Dimeşki, Mutahhar b.Tahir el-Makdisi ve Süleyman el-Taciri gibi bazı ünlü Müslüman coğrafyacıların da Kore Yarımadasından bahsettikleri ifade edilmektedir. Kore coğrafyasına dair İslam kaynaklarındaki en eski kayıt, 9.yüzyılda yaşayan İbn Hurdazrib'in "Kitab 'al- Mesalik ve'Memalik" adlı eserinde bulunmaktadır.⁴⁸ Toplamda İbn Hurdazbih'den El- İdrisi'ye kadar en az 20 Müslüman yazarın Silla Krallığından bahsettiği bilinmektedir. Ancak, Han, onlardan bazılarının önceki bilgileri tekrar etmekle yetindiği belirtilmektedir. Onların, Silla'yı, hoş havası ve tabiatı, yüce insanları ve onların son derece muazzam yaşam standartları ile övdüğünü ifade etmektedir. Birtakım kaynaklar sadece önceki kaynaklardaki

---

⁴⁶ Lee, 1991, s. 86.

⁴⁷ Lee, 1994, pp. 3-4.

⁴⁸ Lee, 1994, p. 12.

bilgilerin diğerk coğrafyacilar tarafından yapılmış tekrarlarından ibaret olsa da, yapılan tanımlamalar, Kore yarımadasındaki krallık ve onun İslam dünyası ile uluslararası ilişkisine dair dikkate değer bilgiler içermektedir.⁴⁹ Bu sayede Kore, İslam coğrafyasına tanıtılmıştır.

Kore’de ise Müslümanlar ile ilgili ilk resmi kayıt ve doğrudan ilişki 11. yüzyılda yazılmış olan “Koryo Hanedanlığı Günlükleri (Koryosa)”ne dayanmaktadır.⁵⁰ Kore yazılı kaynaklarında, İslam tarihi kaynaklarından iki yüzyıl sonra, Müslüman tüccarlarla denizcilik üzerinden bağlantılarına ilişkin belirgin notlara yer verilmektedir.⁵¹ Koryo hâkimiyeti döneminde Kore’nin, yabancı ülkelerle ticari aktivitelerini arttırdığı ve o dönemde çok sayıda Arap denizcinin ülkeye giriş yaptığı ifade edilmektedir.⁵² Bu noktada, 11. yüzyılda Müslüman-Kore ilişkilerini gösteren kaynakların başında “Koryo-sa” yıllıkları gelmektedir. Bu noktada Koreli tüccarlar, Güney-Doğu Asya ve Çin ticaretinde parlak rol oynamakta olan Müslümanlarla temasta bulunup Çin-Kore arasındaki bölgesel ticarete onlarla iş görmüştür. Böylelikle Kore’deki İslam tarihi, Arap tüccarlarla kurulan ilk ticari temaslarla başlatılmaktadır.⁵³ Ancak bu dönemde, 11. yüzyılda, Kore’ye yerleşen Arap tüccarların daimi olarak Kore’de ikamet ettiklerine ve düzenli şekilde İslamiyet’i yaydıklarına dair herhangi bir açık delile rastlanmadığı belirtilmektedir.⁵⁴

Kore tarihi orta çağ dönemi belgeleri, Müslümanlar veya İslam için genel bir terim içermemektedir.⁵⁵ Bölgelerine ilk geldiklerinde kullanılmış yerel bir terim olan “t(d)aesik” kavramının Müslümanları belirtmek için kullanıldığı ifade edilmektedir.⁵⁶ Sun’a göre, Kore’de İslam ve Müslümanlar için kullanılan ve tarihi seyirle birlikte kullanımı değişiklik gösteren çeşitli kavramlar mevcuttur. Bunlardan Müslümanları ifade etmek amaçlı kullanılan ilk kelime “Tashi” ifadesidir.⁵⁷ “Tashi” veya “Dashi”, Tang Hanedanlığı devrinde, Çin’de 7.yüzyılın ortalarından itibaren Araplar için

---

⁴⁹ Han, 2016, p. 2

⁵⁰ Lee, 1994, p. 18.

⁵¹ Han, 2016, p. 2

⁵² Lee, 1994, p. 18.

⁵³ Lee, 1991, s. 87.

⁵⁴ Lee, 1991, s. 91.

⁵⁵ Han, 2016, p. 2.

⁵⁶ Lee, 1991, s. 88; Han, p. 2.

⁵⁷ Sun, 1971, p. 5

kullanılan bir kelimedir. Etimolojik olarak Fars kökenli olan kelime, Fars delegelerin, Arap işgalini tartışmak için Çin'e gelmesi ile ülkede kullanılmaya başlamıştır.⁵⁸ Çince Ta-shih-kiao ifadesinden Korece'ye Tae-shik-kyo olarak geçmiştir.⁵⁹ "Kyo", öğreti, din anlamlarına gelir.⁶⁰ Ta-shih ifadesinin Çince ne anlamda kullanıldığı ise tartışma konusudur. Literal olarak Ta-shi Çince, "Obur" anlamına gelmektedir. Bu isimlendirmenin, Farslar tarafından pek çok fetih gerçekleştirdikleri için Araplara verildiği düşünülmektedir.⁶¹ Kelimenin, tüccar, Arap-lar, iyi yiyen askerler gibi çeşitli anlamlara geldiği ifade edilmektedir. Tashi kavramı, Kore'de Çin'den alınmış olup Müslümanlar için kullanılırken ve Tae-shik-kyo ise İslam dini için kullanılmıştır.⁶²

Çin'de 13.yüzyılın başlarından itibaren Çin'deki Müslümanları ifade etmek için kullanılan Hui Hui ifadesi, daha sonra Müslümanlar için kullanılan genel bir isim halini almıştır.⁶³ Huihui, ifadesinin Çince de tekrar geri dönme, başlangıca dönme, aslına dönem gibi anlamlara geldiği bilinmektedir. Tıpkı Çin'de olduğu gibi Huihui ifadesinin o dönemlerden itibaren Kore'de de Müslümanlar için kullanılıp yaygınlaştığı bilinmektedir.⁶⁴ Koryo döneminin sonu boyunca Koryo Moğol devleti hâkimiyetine geçtiği zaman, Müslümanların isimlendirilmesi "Taesik"ten genel olarak Çinli Müslümanlar veya Çin'de vatandaşlığa kabul edilmiş Müslümanlar için kullanılan bir terim olan "Huihui" olarak değiştirildiği bilinmektedir.⁶⁵ Diğer taraftan, Çin'deki Müslüman topluluğun doğuşunda büyük rol oynayan Seyyid Ajall'ın torunu vesilesiyle İslam, 1335 yılında imparator nezdinde tanınmıştır. Bu tarihten itibaren Çince 'de "saf ve gerçek din" anlamına gelen "Chung-Jin-Kyo" ifadesi yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu ismin hem Çinli hem Koreli Müslümanlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir.⁶⁶

Yuan Çin'inde ve genel olarak Moğol imparatorluğunda değişmiş şekliyle Müslüman teriminin halen kullanılması bize o dönemde Müslümanların statüsünün istikrarını ve

---

⁵⁸ Sun, 1971, p. 6

⁵⁹ Sun, p. 2

⁶⁰ Lee, 1991, ss. 87-88.

⁶¹ Sun, p. 6

⁶² Lee, 1991, s. 88.

⁶³ Sun, pp.10-13; Lee, 1991, s.139

⁶⁴ Sun, p. 13

⁶⁵ Han, p. 3

⁶⁶ Sun, p. 14

önemini göstermektedir. Huihui teriminin Kore tarihi belgelerinde, ilk olarak 13. yüzyılın ikinci yarısında geç Koryo döneminde Moğol- Yuan hanedanının siyasi iktidarda olduğu zaman kullanıldığı belirtilmiştir. Bu noktada bazı Huihuilerin gönüllü bir şekilde ülkeye göç ettiği vakalar da gerçekleşmiştir.⁶⁷ 13.yüzyılın ikinci yarısından 15.yüzyılın başlarına kadar devam eden bu dönemde Müslümanlar sürekli olarak Kore'ye gelmiştir.⁶⁸

2.4. Moğol Hanedanının Etkisi ve İslam Kültürü ile Yakın Temas

Kore ve İslam dünyası karşılaşmasına katkıda bulunan olaylardan birinin de Moğol İstilasası olduğu bilinmektedir. Nitekim Moğolların Yuan Çin'ini ele geçirmesi Avrasya kara bağlantılarını açmış ve Kore'nin Müslümanlarla etkileşimi canlanmıştır. O zaman Yuan Hanedanının tahtta olduğu Yuan Çin'i, Moğol idaresi altına girmiştir.⁶⁹ O dönemde 1270 yılında Kore'de hüküm süren Koryo Hanedanlığı da Moğol boyunduruğuna girmiştir.⁷⁰ Moğolların, imparatorluklarını yönetmelerine yardımcı olmak için başta Türkler ve Uygurlar olmak üzere Arap, Pers ve Orta Asya Müslümanlarını istihdam ettikleri ifade edilmektedir.⁷¹

Tarihi kayıtlar göz önünde bulundurulduğunda Kore'de Moğol Hanedanının etkin olduğu süreçte Müslümanlardan bazılarının yerel soyadları almasına, Koreli kadınlarla evlenmelerine ve süreç içerisinde soyları günümüze kadar gelmiş klanların ataları olmasına müsaade edildiği bilinmektedir. Bununla birlikte, Kore'de çoğu huihuinin yerel ibadetlerden farklı olarak kendi dini törenlerini kendi ibadethanelerinde gerçekleştirmekte serbest bırakıldığı ifade edilmektedir. Çeşitli Hanedan değişikliklerine rağmen, Müslümanların varlığı, Müslüman-Kore karşılaşmalarının son aşaması olan Koryo hanedanının da sonunu içeren 14.yüzyıldan Kral Sejong'un 15.yüzyıldaki Choson dönemi fermanına kadar devam etmiştir.⁷² Ancak, bu süreçte Koreli Müslüman bir cemaat oluşmamıştır.

---

⁶⁷ Han, p. 3

⁶⁸ Lee, 1991, s.153; Han, 2016, p. 3

⁶⁹ Lee, 1991, s. 104.

⁷⁰ Lee, 1991, s. 105.

⁷¹ Baker, p. 26.

⁷² Han, 2016, p. 3.

Moğollar, işgaller sırasında Müslümanların pek çok alanda ileri olduklarına şahit oldukları için Yuan hanedanlığını kurduklarında hemen her sahada Yuan toplumuna katkıda bulunmak üzere çok sayıda Müslümanı ülkeye davet etmiştir. Müslümanların Yuan hanedanına yaptıkları kültürel katkılar Korelilerin Müslümanlarla teması neticesinde Kore toplumuna da yayılmıştır.⁷³ Nitekim Koreliler; Astroloji, Matematik, Tıp, Sanat teknikleri, Takvim reformu gibi pek çok konuda Müslümanlardan etkilenmiştir.⁷⁴ Çinli danışman ve memurlara güvenmeyen Yuan idarecilerinin bu tutumu onları, Müslümanlara daha da yaklaştırmıştır. Bu noktada, elde ettikleri topraklarda kendi yönetimlerini güçlendirmek amacıyla Müslümanların desteğini kazanmaya çalışmışlardır.⁷⁵ Öte yandan Yuan Hanedanı zamanında Çin'in çeşitli bölgelerinde Orta Asyalı Türk, Arap ve İranlı Müslümanlar, kendi kendilerini idare eden çeşitli cemiyetler kurmuş ve Moğol idarecilerin izniyle kendi hukuklarını sürdürmüşlerdir.⁷⁶

Moğol idarecilerin hâkimiyeti altındaki Kore'den malumat veren önemli isimlerin arasında Raşid al-din gelmektedir. Raşid al-din'in Kore- islam dünyası ilişkileri tarihine yaptığı en önemli katkı, eserinde, kendisinden önceki coğrafyacıları takip ederek bir önceki Kore hükümdarlığına ait olan Silla ismini tekrarlayan Müslüman coğrafyacıların aksine Kore'nin günümüzdeki isminin kaynağı olan "Kaoli" ismini aktarmasıdır. Raşid al-din'in Yuan devletine dair beyanlarından, Yuan devletinin Kaoli yani Kore devletini de içeren 12 eyalete sahip olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Üstelik Kaoli devleti ile ilgili coğrafi detayların yanında kendisinin bölgedeki politik durumdan da bahsettiği bilinmektedir.⁷⁷

Raşid al-Din'in bölgenin politik durumu yansira Müslümanların durumuna da yer verdiği bilinmektedir. Onun raporundan çıkarılanlara göre, Han, Müslümanların o dönemde sadece emperyalist işlerde ve siyasette görev almadığını bunun yanında bölgeye kalıcı olarak da yerleştiklerini belirtmektedir.⁷⁸ Diğer taraftan, Lee, Ali Ekber'in uzak doğu seyahatnamesi olan "Hitayname" de de Koryo ülkesinin

---

⁷³ Lee, 1991, s. 104

⁷⁴ Lee, 1991, s. 104.

⁷⁵ Lee, 1991, s. 105.

⁷⁶ Lee, 1991, s. 113.

⁷⁷ Han, 2016, p. 4.

⁷⁸ Han, 2016, p. 4.

Çincedeki okunuş şekline göre ifade edildiğini vurgulamaktadır. Lee, her iki eserde de Çince de “Kaoli” olarak ifade edilen Koryo ülkesi hakkında ayrıntılı malumat bulunduğuna ve Kore hakkında verdikleri bilgilerin doğruluğuna dikkat çekmektedir. Öte yandan bu eserlerin Kore’den İslam dünyasında ilk defa Kao-li olarak bahsedilen eserler olduğu belirtilmektedir. Bu iki eser sayesinde şimdiki Kore (Korea) ismi o zamanlardaki Müslümanlar vasıtasıyla hem İslam dünyası hem de batı ülkelerinde tanınmıştır. Lee, ismin bugünkü şeklini o zamanlardaki kullanımı dolayısı ile aldığını ortaya koymaktadır.⁷⁹

Moğolların Koryo üzerindeki hâkimiyeti zamanında Müslümanların varlığı önceki dönemden çok daha güçlü, nüfuzlu, baskındır. Müslümanlar, Moğol prenseslerin elçileri ve beraberindekiler olarak Moğol prensesleri Koryo Kralları ile evlendiğinde Kore’ye gelmiştir. Bazı Müslümanlar, Koryo Moğol boyunduruğunda bağımlı bir devlet olduğu bu yana bölgelerden sorumlu memur ve yerel yöneticiler olarak görev almışlardır. Yuan Çin’inde olduğu gibi Koryo yarımadasında da Müslümanların sadece ziyaret veya ticareti değil yerleşmeyi de amaçlamaya başladıkları ifade edilmektedir. Nitekim zaman içinde Koryo’nun merkezi etrafında pek çok Müslümanın yerel nüfusla ticaret ve evlilik sonucu karışmasıyla bölgede Müslüman topluluk kurulduğu bilinmektedir.⁸⁰

Hatta Müslüman topluluktan bazıları Kore vatandaşı olmuş yerel Korece isimler bile almışlardır. “Samga” isimli Müslüman da bunlardan biridir.⁸¹ Kaynaklarda, onun, aslen bir Huihui olduğu, Koryo’ya Kubilay Han’ın kızı olan ve Koryo Kralı Ch’ung-yol’la 1274 yılında evlenen Büyük Prenses Jeguk için özel asistan olarak geldiği bildirilmektedir.⁸² Samga’nın zamanla Koryo vatandaşlığına kavuştuğu ve adını Ch’ang Sung-ryong olarak değiştirdiği bilinmektedir.⁸³ Mahkeme tarafından kendisine unvan ve yer tahsis edilen Ch’ang Sung-ryong günümüzde Doksu Chang klanı olarak bilinen klanın ilk atası olarak belirtilmektedir.⁸⁴ Nitekim Doksu Chang klanı Müslüman olmamalarına rağmen atalarından kalma dini törenlerini sürdüren

---

⁷⁹ Lee, 1991, s. 127.

⁸⁰ Han, p. 4.

⁸¹ Han, 2016, p. 4; Lee, 1991, s. 133; Baker, p. 27.

⁸² Han, 2016, p. 4; Lee, 1991, s. 133; Baker, p. 27.

⁸³ Han, 2016, p. 5; Lee, 1991, s. 133; Baker, p. 27.

⁸⁴ Han, 2016, p. 5; Lee, 1991, s. 133; Baker, p. 27.

Müslüman kökleriyle anıldığı ifade edilmektedir.⁸⁵ Etnik kökenleri tam olarak kesin olmamakla birlikte bazı rivayetlere göre Arap, Uygur veya Türk kökenli oldukları söylenmektedir.⁸⁶ Diğer Müslümanlardan da üst düzey hükümet yetkilileri olarak atananlar olduğu söylenmektedir.⁸⁷ Minbo isimli Müslüman da onlardan biridir.⁸⁸ O Koryo'nun ikinci başkenti Pyongyang valisi olarak hizmet vermiştir.⁸⁹ Bu da Koryo'da üst düzey yetkili olarak hizmet eden çok daha fazla Müslüman olduğunu göstermektedir.⁹⁰

Han, bu kozmopolit sosyal atmosferin, 13.yüzyıldan kalma bir Koryo halk şarkısı olan "Ssanghwa-jeom" başlıklı şarkıya da yansıdığı ifade edilmektedir.⁹¹ Şarkıda⁹² giydiği kıyafet ve kullandığı aksesuarlar dolayısıyla huihui olarak tanımlanan bir Müslüman fırıncıdan bahsedildiği düşünülmektedir.⁹³ Bu noktada, Koryo toplumundaki Müslüman varlığının sadece görünür olması değil aynı zamanda itibarsız Koryo gruplarıyla da ilişkili olduğu vurgulanmaktadır.⁹⁴ Bir rahip, bir ejderha ve bir hancıdan bahseden şarkının ilk dört kıtası da bir huihui fırıncının hoş olmayan hareketinden bahsetmektedir.⁹⁵ Nitekim bu halk şarkısının, ortaçağ Kore'sindeki sosyal durumun portresini çizmekte olduğu belirtilmektedir.⁹⁶ Şarkı, Han'ın ifadelerine göre, Moğol egemenliği altındaki Koryo toplumunun çöküşüne dikkat çekmektedir. Şarkının özellikle sonraki Hanedan, Choson, tarafından Konfüçyüs felsefesinin talep ettiği yüksek ahlaki standartları göstermek için halk nezdinde yayıldığı belirtilmektedir.⁹⁷

---

⁸⁵ Han, 2016, p. 5; Lee, 1991, s. 133

⁸⁶ Han, 2016, p. 5; Lee, 1991, s. 133

⁸⁷ Han, 2016, p. 5; Lee, 1991, s. 133.

⁸⁸ Han, 2016, p. 5; Lee, 1991, s. 133.

⁸⁹ Han, 2016, p. 5; Lee, 1991, s. 133.

⁹⁰ Han, 2016, p. 5.

⁹¹ Han, 2016, p. 6

⁹² "I go to the Huihui shop, buy a dumpling
An old Hui holds me by the hand
If the story spreads out of the shop
(Meaningless musical refrain: daroreo geodireo)
I 'll blame you, little crown!" (Han, p. 6.)

⁹³ Han, 2016, p. 6.

⁹⁴ Lee, 1991, s. 150.

⁹⁵ Han, 2016, p. 6.

⁹⁶ Lee, 1991, s. 150.

⁹⁷ Han, 2016, p. 6.

Bu noktada dikkat çekici olan Ch'ang Sun-ryong gibi en üst tabakadan halk şarkısında bahsedilen huihui gibi itibarsız görülen alt tabakaya kadar her statüde Müslüman varlığından söz edilmesidir.⁹⁸ Han ve Lee'den farklı olarak Baker, meşhur "The Hoihoi Bakery" şarkısını "The Turkish Bakery" olarak tercüme etmektedir.⁹⁹ Koryo tarihinin resmî belgelerinde geçen bu kayıt, Müslüman tüccarların varlığına dair önemli bir referans olarak vurgulanmaktadır.¹⁰⁰ Lee, Kae-Song'a yerleşen bazı Müslümanların kendi dükkânlarını açarak halkın arasına kaynaştığını söylemektedir.¹⁰¹ Baker'e göre şarkının 13.yüzyılda yazıldığı göz önünde bulundurulursa huihui olarak bahsedilen bu kişi Orta Asya'dan bir Türk olabilirdi ancak bu onun mutlaka Müslüman olduğu anlamına gelmezdi.¹⁰²

Buna ek olarak diğer yazarlardan farklı olarak Baker, Müslümanların Koryo Kore'si üzerindeki etkisine bakmak için alkolün incelenmesi gerektiğine dikkat çeker. Zira Müslümanlar alkol almamalarına rağmen tıbbi malzemelerde kullandıkları damıtma teknolojisini üretmiştir. Bu teknolojinin diğer milletlerce de kullanılmasıyla Çin örneğindeki gibi Kore'nin de bu ithal teknolojiyi öğrendiği, geleneksel Kore içkisi "Soju"yu ürettikleri dile getirilmektedir.¹⁰³ Bu husus, Müslüman yerleşimciler ve Koreli halkın ticari etkileşimlerinin yanında kültürel, sosyal, ekonomik ve dini münasebetlerinin de yer aldığını ortaya koymaktadır.

2.5. Erken Tarihi Kaynaklarda Koreli Müslümanların Varlığı

Koryo kaynaklarında İslam'ı seçen Korelilere dair nadir bilgiye rastlanılmaktadır. Bu hususta, Kore'de 20.yüzyıla kadar Koreli bir Müslüman topluluğun varlığından söz edilememektedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri, Yuan sarayının himayesi altında olan Müslümanların Koreliler üzerindeki olumsuz imajlarıdır.¹⁰⁴ Diğer bir faktör ise, Kore'deki Müslüman yerleşimcilerin Korelilere İslam dinini yayma noktasındaki başarısızlığı olarak gösterilmektedir.¹⁰⁵ Ancak, Park, Jungwee'den

---

⁹⁸ Han, 2016, pp. 4-6.

⁹⁹ Baker, p. 26

¹⁰⁰ Baker, p. 26.

¹⁰¹ Lee, 1991, s. 150.

¹⁰² Baker, p. 27.

¹⁰³ Baker, p. 27.

¹⁰⁴ Lee, 1991, s. 150.

¹⁰⁵ Lee, 1991, s. 158.

Koryosa’da bir Korelinin İslam’a dönüşüne dair sadece bir rivayet kayıtlı olduğunu aktarmaktadır.¹⁰⁶ Park’ın Jungwee’den aktardığına göre, “Kimbihuihui” isimli bir Koreli Müslümana dair bir kayıttan söz edilebilmektedir.¹⁰⁷

Öte yandan, 1985 yılında Çin’in Guangzhou eyaletindeki Müslüman Mezarlığı sit alanında keşfedilen Koryolu bir Müslümana ait mezar taşı da Koryo’daki Müslüman varlığının göstergesi olması açısından büyük önem arz etmektedir. Lee’nin 1985 yılında keşfettiği bu mezar taşı, Han’ın ifadesine göre, Kore-İslam dünyası ilişkileri tarihine ışık tutmaktadır. Han, bu taşın geleneksel Doğu Asya tipi mezar taşı şekli ve desenine sahip olduğunu ve üzerinde yazıtlar barındıran dikdörtgen bir şekle sahip olduğunu ifade etmektedir. Mezar taşlarındaki yazıtların Çince ve Arapça olmak üzere iki dilde yazıldığı ve çoğunun Kur’an’ın ikinci suresi ve 255. ayeti ile kaplı olduğu beyan edilmektedir. Yazıtlardan, mezar taşının Ramazan isimli Koryolu bir Müslümana ait olduğu ve Ramazanın Guanxi bölgesinde yerel vali olarak hizmet ettiği tespit edilmiştir. Yazıtta, Koryo döneminde yaşayan Ramazanın 1312 yılında Koryo’nun 4. kuruluş yılında Allah Uddin’in oğlu olarak dünyaya geldiğinden; Zhizheng hâkimiyetinin 9. yılı olan 1349 yılında öldüğünden ve öldüğünde 38 yaşında olduğu ve cenazesinin Guangxi Kalesinin kuzeyine defnedilmiş bulunduğu bahsedildiği belirtilmiştir. Taşta, aynı zamanda Ramazanın bu yazıtı “Arsa” isimli bir Halepli zatın isminin yer aldığı belirtilmiştir.¹⁰⁸

Han, bu konuda, Ramazanın babasının da Müslüman olduğu fikrinden yola çıkılarak iki farklı teori ortaya atıldığını belirtmektedir. İlk olarak Ramazanın babasının başka bölgelerden gelen ve yabancı bir Müslüman olabileceğini ki bu bize onun şüphe edilmeyen Koryolu bir mensup olduğunu gösterir. İkinci olarak ise Koryolu yerel bir vatandaş olup sonradan İslam’ı benimsemiş olabileceğidir ki bu da bize İslamiyet’in Koryo nüfusunda ne denli derin ve geniş bir çapta yayılmış olduğunu göstermektedir. Han, yazıtta Ramazanın nerede ve nasıl Müslüman olduğu ve ailesiyle ilgili bilgilere yer verilme de tüm bunların her şeyin ötesinde Koryo dönemindeki Koreli Müslümanların varlığını gösterdiğini vurgulamaktadır. Ancak, kaynaklarda Koreli

---

¹⁰⁶ Sungsu Park, “Islamic Da’wa in Korea, A study of Korean’s Religius Conversation To Islam Taking Place In The Twenty-First Century”, Doctoral Thesis, Asbury Theological Seminary, 2013, p. 112.

¹⁰⁷ Park, 2013, p. 112

¹⁰⁸ Han, 2016, p. 5.

Müslümanlara dair çok fazla kayıt yer almaması bu sayının sınırlı olduğunu göstermektedir. Han'a göre, Moğol İmparatorluğundaki Müslümanlara verilen statü ve Müslümanların güçlü bağlantıları, Ramazan'ın Yuan Çin'inde yüksek bir pozisyona ulaşmasında yardımcı bir neden olarak gösterilmektedir.¹⁰⁹ Ayrıca Ramazan'ın Çin'in güney kısmına yapmış olduğu seyahat, resmi vatandaş ve mezarının orada oluşu da dâhil, bölgede uzun süredir devam eden Müslüman topluluklarının varlığı ve diğer Koreli Müslümanların da oraya yerleşmiş olma varsayımlarını doğrulamaktadır. Böylelikle, Moğol toplumundaki hak ve pozisyonları nedeniyle Müslüman topluluğunun, gerek Çin gerek Kore toplumuna önemli dini etkiler yapmış olduğu anlaşılmaktadır.¹¹⁰ Ancak, bu kaynaklar dışında bir Koreli Müslüman topluluktan söz edilmemesi Koreli Müslümanların nüfusunun oldukça az sayıda olduğunu göstermektedir.

2.6. Choson Hükümeti Politikaları ve Müslüman Topluluğun Sosyal Durumu

14.yüzyılın sonuna gelindiğinde Koryo hanedanlığının yerine ülkede Choson hanedanlığının (1392-1910) hüküm sürdüremeye başladığı ve yeni hükümetin, muhafazakâr bir politika izlediği belirtilmektedir. Choson hükümeti Yeni-Konfüçyanizm inancını Kore'nin ulusal ideolojisi olarak benimsemiş, daha sonra ülke içinde diğer inanç ve ideolojilere karşı bir asimilasyon politikası gütmüştür. Bu ağır baskı ve asimilasyon politikalarının, Müslümanları neredeyse yok olma noktasına getirdiği bilinmektedir.¹¹¹ Choson Kralı Sejong, 1427 yılında bir kararname yayınlamış ve bu kararnamede ülkenin özellikle ülkedeki azınlık gruplardan olan Müslümanları hedef almıştır. Kararnamede belirtilenlere göre Müslümanların artık önceki gibi Yüksek Mahkeme Meclisi toplantılarında kendi ritüellerini takip etmeleri yasaklanmıştır. Artık, krallığın bir parçası olarak huihuilerin de Choson kıyafetlerini giymek zorunda olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca, Müslümanların, Kore Yarımadası içerisinde İslami ve dini kültür de dahil, herhangi bir şekilde Müslüman kimliğini yansıtan göstergelere sahip olmaları kesin surette yasaklandığı bilinmektedir. Ancak, ironik bir şekilde Han'a göre, Müslümanlara yönelik bu sert

---

¹⁰⁹ Han, 2016, p. 5.

¹¹⁰ Han, 2016, p. 6.

¹¹¹ Lee, 1991, s. 20.

tavırların yayınlandığı kararname, Kore tarihi kayıtlarında Müslüman topluluğun varlığının güçlü bir şekilde onaylanmasına yol açmaktadır.¹¹²

Han, bazı Müslümanların, Choson dönemi topluluğuyla karışmış olsalar da Müslümanların çoğunun Kore toplumunda yaşamaktan memnun olduğuna dikkat çekmektedir. Bu zamana kadar kullandıkları kıyafetlerin yasaklanması daha önce kendi kıyafet ve kültürlerini sürdürdüğünü kanıtlamaktadır. Kayıtlarda “karşılıklı evlilik” konusunun da yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, Müslümanların ilk dönem Choson periyodunda Kore Yarımadası’nda kalıcı yerleşimci olduklarının bir kanıtı olduğu ifade edilmektedir. Diğer taraftan Choson Yüksek Mahkeme meclisindeki ritüellerine dair getirilen karar da birtakım yüksek profildeki Müslüman varlığına delalet etmektedir. Han’a göre, Kraliyet mahkeme meclislerine katılacak kadar yüksek statüye sahip olmaları Müslümanların güçlü ve görünür varlığına işaret etmektedir.¹¹³

Bu törenlerde Müslüman liderlerin kralın uzun yaşam ve hâkimiyeti için kendi dini ritüelleriyle dileklerde bulunduğu hatta dua veya Kur’an okudukları belirtilmektedir.¹¹⁴ Dahası, Müslümanlardan bazıları emeklilikte saygın olmanın göstergelerinden biri olan yüksek rütbeli memurlarla başkentte kalma durumlarını dahi elde etmiştir. Kimileri de uğurlama ve cenaze töreni gibi anmalara bizzat Budist rahipler tarafından özel olarak davet edilmiştir. Örneğin, 1418’de kralın taç giyme töreninde Konfüçyüsçü yetkililerin uzun süre ayakta bekleme ritüeline, Budist rahiplerle birlikte eşlik etmişlerdir. Bunun yanında yeni yıl seremonileri, gündönümü törenleri, periyodik mahkeme meclisleri ve kralın cenaze töreni gibi önemli ritüellere de eşlik ettikleri bilinmektedir.¹¹⁵

Kraliyet törenlerine de yılsonu ve yeni yıl törenlerine de davet edilmenin istisna bir durum olduğunu belirten Lee, Yuan döneminden beri ülkeye yerleşmiş olan Müslümanların Kore idaresinde de sarayın yüksek kademesinde olup Choson

---

¹¹² Han, 2016, p. 7.

¹¹³ Han, 2016, p. 7.

¹¹⁴ İsimli, Korea Muslim Federation(KMF), A Commemorative Adress for The 50th Anniversary of Islam in Korea (1955-2005), Islam in Korea, Seoul, 2005, p. 10.

¹¹⁵ Han, 2016, p. 7.

Hanedanlığında da aktif rol sahibi olduklarını vurgulamaktadır.¹¹⁶ Han, Orta çağ Kore'sinde Müslümanların, yerel kültürle tamamen asimile olana kadar “Hoehoe-samun” olarak adlandırılan Müslüman imama dahi sahip olduklarını belirtmektedir.¹¹⁷ Ancak bu isim bazı kaynaklarda “Dara”, ”Doro”, “Müslüman lider” gibi farklı ifadelerle de kayda alınmıştır.¹¹⁸ Örneğin, 1412’deki yeni yıl seremonisi kayıtlarında bir Dara’dan bahsedilirken Doro olarak ifade edilen bir Müslümanın da 1407 yılında yüksek rütbeli bir Japon elçisi tarafından çocukları ve eşiyle birlikte oturma izni için dönemin kralı Sejong’un huzuruna sunulduğu bilinmektedir. Han’a göre, bu ifadeler “Doro” isminin Hoehoe-samun’a verilen özel bir isim olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak Han’a göre daha da önemlisi bu rivayetler, o dönemde yaşayan Müslümanların nüfusunun başlarında bir lidere gerek duyacak kadar fazla olduğunu ve Hoehoe-samun adında bir dini lidere sahip olduklarını kanıtlamaktadır.¹¹⁹

1427 yılından itibaren Koreli Müslümanların varlığının aniden sona erdiği ve büyük çoğunlukla tarihsel kayıtlardan kaybolduğu ifade edilmektedir. Han, Müslüman sakinlerin yarımada kaldıkları ve kendi kültürel kimliklerini ortadan kaldıran ani politikalar sebebiyle asimilasyon yaşadıklarını ileri sürmektedir. Kral Sejong saltanatı sonrası Müslümanları temsil eden “Huihui” kavramının kayıtlarda çok nadir rastlandığı belirtilmektedir. Hanedanlığın sonuna kadar, Kore yazılı belgelerinde, sadece ana olaylarda rastlantısal olarak bahsedilmiş olup onlar da yabancı Müslümanlara işaret etmektedir. Bu bize Koreli yerel Müslümanların kimliklerini nasıl aşama aşama fakat kesinkes yitirdiklerini göstermektedir. 1453 ‘de Kral Sejong ‘un torunun kısa hükümlerliği sırasında Choson denizcilerinin Okinawa adası deneyimleri rapor edilmiştir. Bu raporlarda şahit olduğu bir gemi kazasından bahseden Koreli bir denizcinin başını beyaz türban ile örten ve beyaz elbise giyen bir Müslüman denizci rivayetleri mevcuttur.¹²⁰ Han, beyaz türban ve beyaz elbisenin o dönem Müslüman denizcilik geleneğine ait olduğunu vurgulamaktadır. Bu noktada, Chosonlu denizcilerin Müslüman yaşam tarzına dair fikirleri olduğu anlaşılmaktadır.¹²¹

---

¹¹⁶ Lee, 1991, s. 135.

¹¹⁷ Han, 1991, p. 8.

¹¹⁸ Lee, 1991, s.134-135; Han, p. 8.

¹¹⁹ Han, 2016, p. 8.

¹²⁰ Han, 2016, p. 8.

¹²¹ Han, 2016, p. 9

Diğer taraftan, Choson dönemi, asimilasyon politikası uygulamasalar dahi İslam astronomisinden ve pek çok yeni buluştan etkilendiği bilinen hanedanlığın bu dönemde İslami kameri takvimi kullanmaya başladığına dikkat çekilmektedir.¹²² Baker, Çin'i kontrol altına alan Moğolların, Arap gökbilimcilerini, Pekin'e Çin gökbilim hesaplarındaki hataları kontrol etmek için davet ettiklerini söylemektedir.¹²³ Kore hükümeti de bu bilgileri Müslümanlardan öğrenmek için Çin'e kendi gökbilimcilerini yollamıştır. Bu noktada, Müslüman bilim adamlarının Doğu Asya için ürettiği takvim hakkında özellikle dini bir içerik olmasa da bu takvimin gayri resmi olarak Müslüman takvimi olarak bilinmekte olduğu ifade edilir.¹²⁴ Hem Çin hem de Kore hükümetinin, Avrupalı Hristiyan misyonerlerin Çin'e daha gelişmiş araç ve veri hesaplama tekniği getirdiği 16.yüzyıla kadar Müslüman takvim tekniklerini kullandığı belirtilmektedir.¹²⁵

Ancak Müslümanlara dair yerel bilginin hızlı düşüşü daha sonraki yıllarda Müslümanlarla ilgili beyanlardan anlaşılmaktadır. Örneğin, Han, 1427'deki buyruktan 81 yıl sonra 1508 yılında Chosonlu elçilerin Pekin'de Ming mahkemesine yaptıkları ziyaret raporunda Müslüman tanımları onlar hakkında bilgi sahibi olmadıklarını gösterdiğine işaret etmektedir. Choson 'un yabancılara kendi kültür ve geleneğini zorlayarak tek tip bir toplum yarattığını vurgulamaktadır.¹²⁶ Sonuç olarak, 1427'deki kraliyet fermanının üzerinden 100 yıldan daha az bir süre geçmesine rağmen, Kore yarımadasındaki Müslüman topluluk kısa sürede yerel nüfusla birlikte asimile olmuştur. O dönemde yaşanan siyasi karışıklıklara rağmen ülkedeki Müslümanların statüsü 15. asrın ilk yarısına kadar devam etmiştir.¹²⁷

Baker, 1427 sonrası 1910 yılına kadar Kore'de Müslümanların varlığına dair bir kanıt bulunmadığını söylemektedir. Uyguladığı politikalar nedeniyle, Choson, 'münzevi krallık' olarak adlandırılmıştır. Çünkü Choson gerek iç politikasındaki kurallarla gerek dış politikasıyla kendisini diğer dünya devletlerine kapatmış görünmektedir. Ancak tüm bu duruma rağmen Choson hanedanlığının Çin ve Japonya ile olan temaslarını

---

¹²² Lee, 1991, s. 20.

¹²³ Baker, p. 27.

¹²⁴ Baker, p. 27.

¹²⁵ Baker, p. 27.

¹²⁶ Han, 2016, p. 9.

¹²⁷ Lee, 1991, s.134.

devam ettirdiği bilinmektedir. Bunun dışında yürüttükleri tüm ilişkiler sadece diplomatik düzeyde devam etmiştir. Koryo hanedanlığının aksine Choson hanedanlığının, Arap tüccarları kıyılarına kabul etmediği ve Orta Asya'dan gelen göçmenleri geri çevirdiği bilinmektedir.¹²⁸

Bu sürecin sonucu olarak 15.yüzyıldan 20.yüzyılın başına kadar Kore'nin Müslümanlarla olan tarihi bağları sekteye uğradığını söylenebilir.¹²⁹ Bu anlamda Müslümanlarla sadece Koreli tüccarların ticaret amaçlı Kore'nin dışında görüştükları ifade edilmektedir. Bu politikanın, Müslümanlar ve Koreliler arasında, 1427 yılında yayınlanan fermanın 20.yüzyılın başlarına kadar yaklaşık beş yüz yıl süren bir kopukluğa neden olduğu ve bu yüzden Choson tarihi kayıtlarında nadiren Müslümanlara ait bir belgeye rastlanıldığı vurgulanmaktadır.¹³⁰ Park, bu süreci "İslamiyet'in Kore'deki Karanlık Yüzyılları" olarak adlandırmaktadır.¹³¹

2.7. 19. Yüzyılda Kore'de İlk Müslüman Topluluklar ve Kore'deki Etkileri

19. yüzyılın son yıllarında Kore'de iki önemli sebepten ötürü Müslümanlarla yeniden temaslar gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki, Japon İşgali sürecinde Mançurya'ya göç eden Korelilerin orada İslamiyet'le karşılaşması gerçeğidir. İkincisi ise, 1920lerde Bolşevik İhtilali neticesinde Kore'ye göç eden Kazan ve Tatar Türklerinin Kore'de yapmış olabilecekleri etkidir. Ancak, bu temasların, kalıcı bir İslami etkiye veya Müslüman varlığına yol açmadığı bilinmektedir. Bunun en önemli sebebi, Kore'deki Müslüman Türk cemaatlerin Japon hükümeti himayesinde bulunması olarak gösterilmektedir. 19.yüzyılda, Kore hakkında malumat veren önemli İslami kaynaklardan biri Abdurreşid İbrahim Efendi'nin Alem-i İslam isimli seyahatnamesidir. Kore'nin Japon işgali sürecinde olduğu süreçte sosyal, ekonomik, coğrafi ve kültürel durumu hakkında bilgi veren eserde, Kore'nin içinde bulunduğu karışık durum gözler önüne serilmiştir.¹³² Eserde, Kore'de herhangi bir Müslüman varlığından söz edilmemiştir.¹³³

---

¹²⁸ Baker, p. 28.

¹²⁹ Baker, p. 28.

¹³⁰ Park, p. 117.

¹³¹ Park, p. 114.

¹³² Abdurreşid İbrahim, Alem-i İslam, 3.Baskı, 2.Cilt, İstanbul: İşaret Yayınları, 2019, s. 25-29.

¹³³ Abdurreşid İbrahim, s. 28-30.

19. yüzyılın son çeyreğinde Japonya ve ABD dahil olmak üzere pek çok batılı güç Choson hanedanının sınırlarına baskı yapmışlardır. Diğer dünya devletleri ile ticari, ekonomik ve diplomatik bağlara Choson'u da dahil etmek için ellerinden gelen gücü kullanmışlardır. Öyle ki, artık Amerikan, Japon, Fransız, İngiliz ve hatta Çinli diplomatlar, tüccarlar, açtıkları kapılardan girmeye çalışmış ve ülkedeki dengeleri değiştirecek dramatik olaylara sebebiyet vermişlerdir. Kore, sahip olduğu birtakım güçler üzerindeki kontrolünü kaybetmiştir. 1910 yılına gelindiğinde ise Choson hanedanlığı dönemi sona ermiş ve Kore'nin Japonya kolonisi olduğu farklı bir dönem içerisine girilmiştir.¹³⁴ 1905-1928 döneminde Japon idaresi sırasında en az 1 milyon Korelinin siyasi veya ekonomik sebeplerden dolayı Mançurya'ya göç ettikleri bilinmektedir.¹³⁵ Bazı görüşlere göre, Mançurya'ya göç eden Korelilerden bir kısmının yerli Müslümanlarla temas ederek İslam'ı seçtiği savunulmuştur. Ancak Fathil, bu anlamda kalıcı bir etkiden söz edilemeyeceği belirtmektedir.¹³⁶

Mançurya, çok sayıda Korelinin İslam'la karşılaşma tecrübesini yaşadıkları yer olmuştur.¹³⁷ Ancak onlardan çoğu Kore'nin kurtuluşuna kadar ülkelerine dönememiş olup dönenlerin sayısı pek azdır.¹³⁸ Mançurya'da, geniş bir Çinli Müslüman nüfusun yaşadığı bilinmektedir.¹³⁹ Bu Müslümanlarla karşılaşan Koreli göçmenlerin bir kısmının Müslüman olma ihtimali üzerinde tartışılmaktadır. Sun, bu noktada 1970li yıllarda Seul Merkez Cami'nde görev yapan ve Mançurya'da bulunmuş üç Koreli Müslümanla gerçekleştiği görüşmelere dikkat çekmektedir.¹⁴⁰ Diğer kaynaklar ise Sun'un çalışması sonucu ortaya koyulan veriler üzerinden; Muhammed Do Young Yoon, Tuan Hacı Ömer Jin Kyu Kim ve Hacı Sabri Jung Kil Suh ilk Koreli Müslümanlar olarak bildirmektedir.¹⁴¹

Bunlardan Yoon Bey'in, Mançurya'ya çalışmak için gittiği, bu sırada ruhsal bunalım geçirdiğini bu yüzden manevi bir arayışa girdiği aktarılmaktadır. Yoon Bey'in manevi

---

¹³⁴ Baker, p. 28.

¹³⁵ Fathil, 2017, s. 306.

¹³⁶ Fathil, 2017, s. 307.

¹³⁷ Sun, p. 37.

¹³⁸ Baker, p. 28.

¹³⁹ Sun, p. 38.

¹⁴⁰ Sun, p. 39

¹⁴¹ Park, 2013, p. 121.

arayış döneminde Çinli Müslümanların camideki etkinliklerine katıldığı anlatılmaktadır. O dönemde İslam inancını benimsememiş olsa da Bay Yoon'un çok sayıda Müslüman arkadaşa sahip olduğu ve bunların arasında Müslüman olan Korelilerin de olduğu ifade edilmektedir.¹⁴² Kim'in ise 1938 yılında Bay Yoon gibi çalışma amaçlı Mançurya'ya gittiği belirtilmektedir. Aynı şirkette birbiriyle tanışan bu iki kişi de, Çinli Müslümanların samimiyetinden etkilenmiş ve onlarla camilerdeki törenlerde bulunmuşlardır. Bay Yoon ve Kim, yakın arkadaşlar olarak sık sık Müslüman hayat biçimi ve İslamiyet'in olumlu özelliklerini tartışsalar da İslam'ı Kore'ye döndükten sonra kabul ettikleri söylemektedir.¹⁴³ Her ne kadar bu iki arkadaş, Çinli Müslümanlarla sıkı ilişkiler içerisinde olsalar da İslamiyet'i, BM kuvvetlerine bağlı olarak Kore'ye gelen Türk askerleri vesilesiyle benimsedikleri kayıtlara geçmiştir.

Korelilerin Müslümanlarla ilişkileri tekrardan başlatan adım, 1920lerde Rus Bolşevik idaresinin baskısından kaçan Müslüman Rus Türklerin Kore'ye yerleşmesiyle gerçekleşmiştir. 200 kadar Kazan Tatarı ve Türk, Kore'nin çeşitli bölgelerine yerleşmiştir.¹⁴⁴ Fathil, Orta Asya'daki Rus yayılmacılığından kaçmak için Türklerin bir kısmının 1920'lerde Kore Yarımadası'na kaçtığını bir kısmının ise daha doğuya giderek Japonya'ya yerleştiğini belirtmektedir.¹⁴⁵ Daha çok Japonya'da varlık gösteren Rusya Türklerinin Japon hükümeti ile dostane ilişkileri olduğu Koreliler tarafından da bilinmektedir.¹⁴⁶ Bu noktada, kendi topraklarını işgal eden bir milletle yakın ilişkileri bulunan bir topluluğun, Koreliler nezdinde hoş karşılanmadığı vurgulanmaktadır.¹⁴⁷ Bu husus, Kore Savaşı'na kadarki süreçte İslam dinine neden ilgi gösterilmediğini ortaya koymaktadır. Yine de Rusya Türklerinin Kore'ye göçü, Kore'ye İslam'ın girişine ve Korelilerin Müslümanlarla karşılaşmasını sağlayan önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁴⁸

---

¹⁴² Sun, p. 41.

¹⁴³ Sun, p. 42.

¹⁴⁴ KMF, s. 11.

¹⁴⁵ Fathil, 2017, s. 307.

¹⁴⁶ Lee, 1991, ss. 278-279.

¹⁴⁷ Lee, 1991, s. 279.

¹⁴⁸ Park, 2013, s. 118.

I. Dünya Savaşı ve Bolşevik İhtilali gibi nedenler sonucu Rusya'dan Kore'ye göç eden Türkler, Kore'ye kalıcı olarak yerleşmişlerdir. Ticari başarıları sayesinde Kore'nin Seul, Busan ve Taegu gibi belli başlı büyük şehirlerinde tanınan Türklerin kendi aralarında “Mahalle-i İslamiyye” adını verdikleri topluluklar kurdukları belirtilmektedir. Bu sayede kendi kültür ve inançlarını sürdürmüşlerdir. 1926 yılında kendi Müslüman organizasyonlarını kuran Türkler, Seul merkezde satın aldıkları bir binayı İslami merkez olarak kullanmışlardır. Bu binada hem Cuma namazı gibi dini ibadetlerini yerine getirdikleri hem de çocukların eğitimsel faaliyetlerini yürüttükleri söylenmektedir. Bu sayede Korelilerden bazılarının 20.yüzyılın başlarında Müslümanların kültür ve dinlerini tanıma fırsatı buldukları ihtimal dahilinde değerlendirilmektedir.¹⁴⁹

Park, bu dönemde Türklerin kendi dinlerini yayma faaliyetleri neticesinde az sayıda olsa da Korelilerden bazılarının İslam'ı kabul ettiğini belirtmektedir.¹⁵⁰ Lee'ye göre Jaesung Park isimli Koreli Modern zamanlardaki ilk Müslüman olarak adlandırılabilir.¹⁵¹ Her ne kadar Abdullah Yu-do Kim, Ömer Jin Kyu Kim ve Muhammed Doo-Young Yoon pek çok kaynakta ilk Koreli Müslümanlar olarak kabul edilse de Lee'nin son yıllarda gerçekleştirdiği çalışmalar neticesinde Kazan ve Tatar göçmenlerden etkilenerek İslam'ı seçen Jaesung Park, modern zamanlardaki ilk Müslüman olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁵² Bu noktada Lee, Mançurya'dan gelen Korelilerin İslamiyet'i kalben kabul ettiklerini ancak İslamiyet'i resmi kabul beyanlarını Mançurya da değil Türk imamın önünde yaptıklarını söylemektedir.¹⁵³ Jaesung Park'ın Türk Müslümana ait bir terzi dükkânında tezgâhtar olarak çalışırken işverenin önerisiyle İslam hakkında araştırma yapmaya başladığı ve 1932 yılında şahadet getirdiğini belirtilmiştir.¹⁵⁴ Türk bir kadınla evlenen Jaesung Park'ın daha sonra Müslüman isim olan Şamil adını aldığı ifade edilmektedir.¹⁵⁵ Ancak, o yıllarda, İslam'ı benimseyen Koreli sayısının yok denecek kadar az olduğu

---

¹⁴⁹ Park, pp. 119-120.

¹⁵⁰ Park, p. 120.

¹⁵¹ Lee Hee Soo ile Mülakat, Güney Kore, 21 Ekim 2020.

¹⁵² KMF, p. 13.

¹⁵³ Lee Hee Soo ile Mülakat, Güney Kore, 21 Ekim 2020.

¹⁵⁴ Park, p. 121.

¹⁵⁵ Park, p.121.

vurgulanmaktadır.¹⁵⁶ 1945 yılında Kore'nin bağımsızlığıyla sonuçlanan, birtakım politik karışıklıkların ortaya çıkması ve Kore'nin Güney ve Kuzey olmak üzere ikiye bölünmesi gibi olaylar, 1920lerden beri Kore'de ikamet eden Müslüman Türklerin diğer ülkelere göç etmesine yol açmıştır. 1960lara kadar Kore'de kalan bir ya da iki aile haricinde diğer Orta Asyalı Türklerin Japonya, A.B.D, Kanada, Avustralya ve Türkiye gibi ülkelere göç ettikleri bilinmektedir.¹⁵⁷

2.8. Modern Kore'de İlk Müslüman Varlığı

Fathil, Güney Kore'de İslam'ın geleceği açısından en olumlu gelişmelerin 20.yüzyılda Müslüman Türklerin İslami faaliyetleri ile gerçekleştiğini vurgulamaktadır.¹⁵⁸ Song'a göre Kore'nin ikiye bölünmesi ve 1950'deki Kore Savaşı'nın patlak vermesiyle Türk askerinin Kore'ye gelmiştir ve böylelikle Kore'nin Müslümanlarla olan ilişkisi başlamıştır.¹⁵⁹ Türk askerleri, Kore Savaşı sürecinde verdiği askeri desteğin yanında günlük davranışlarıyla Koreli toplumu etkilemiştir. Koreliler, Müslüman Türk askerlerinin ve beraberindeki imamların günlük dini pratiklerini gözlemlemiştir. Kore Savaşı süreci sonrası, iki Koreli, 1955 yılında onlarla İslam dini hakkındaki meraklarını gidermek için doğrudan iletişime geçmişlerdir.

Türk askeriyle birlikte Kore'de bulunan tugay imamlarının dini donanımları ve İslami çalışmaları bugüne kadar Korelilerin karşılaşmadığı İslami bilgileri öğrenmelerine fırsat vermiştir. 25 Haziran 1950'de, Kore Savaşı'nın patlak vermesiyle, Türk hükümeti BM'ler çatısı altında Güney Kore'ye asker yollamıştır.¹⁶⁰ BM'ler bayrağı altında Kore savaşına iştirak eden Müslüman Türk askerleri Kore'deki ilk modern Müslüman grup olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁶¹ Ateşkes ile birlikte Türk askerleri, Barış ve özgürlüğü sağlama görevlerinin yanında İslam dinini yayarak Kore'de İslam için yeni bir dönemin başlangıcına öncü olmuştur.¹⁶²

---

¹⁵⁶ Park, p.121.

¹⁵⁷ KMF, p. 11.

¹⁵⁸ Fathil, s. 306

¹⁵⁹ Do Young Song, "Ummah in Seoul: The Creation of Symbolic Spaces in the Islamic Central Masjid of Seoul", *Journal of Korean Religions*, Vol. 7, No. 2, 2016, p. 40.

¹⁶⁰ Mehmet Ali Tuğtan, *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. 2013, s. 2.

¹⁶¹ KMF, p. 12.

¹⁶² Song, p. 41.

Türk askerinin Kore'ye askeri ve insani desteği, Kore'deki İslam tarihi için bir dönüm noktası sayılmaktadır. Türk tugayı Koreliler nezdinde oldukça hoş karşılanmıştır. Korelilerden bu etki ile birlikte İslam dinini merak edenler ve İslam dini hakkında daha fazla öğrenmek isteyenler, Müslümanlarla doğrudan iletişim kurma fırsatı bulmuşlardır.¹⁶³ Bu süreçte, bazı Koreliler, Kore Türk Tugayındaki imamların bilgilendirmesi neticesinde Müslüman olmuştur.¹⁶⁴ Erken dönemlerde gerçekleşen temaslara rağmen Kore Savaşı dönemine kadar Kore'de İslam dininin etki alanı bulamadığı anlaşılmaktadır. Kore Savaşı ve sonrası dönemde, İslam dininin Türk askerleri ve ordu imamaları sayesinde Kore'de, yeniden tanındığı ifade edilmektedir.¹⁶⁵ Zira erken dönemdeki çeşitli temaslara rağmen Kore'deki Türk askerlerinin ahlaklı, disiplinli, dindar ve bilgili oluşları Korelileri daha yakından etkilemiştir. Bu noktada, Kore'de erken dönemde tecessüs etmeyen gerçek bir Kore Müslüman topluluğu, Kore Savaşı döneminde, Türk Tugayının ve tabur imamlarının tutum ve davranışları neticesinde oluşmuştur.

Burada aktarılanlar değerlendirildiğinde, geçmişten günümüze Kore'de İslamiyet'in tarihine bakıldığında Korelilerin ticari ilişkiler aracılığıyla, 7-9.yüzyıllarda Müslümanlarla Çin üzerinden karşılaştıkları görülmektedir. Daha sonra Kore kıyılarına ticaret yapan Müslüman tacirlere ilişkin kayıtlar tarihi belgelerde yer almaktadır. Ancak, Müslümanlar, Moğolların Çin üzerinde hâkimiyet kurması sonucu Kore'ye yerleşmiş ve Koreli halk ilk kez Müslüman varlığını yakinen tanımıştır. Onların kıyafetleri, ibadetleri ve gündelik davranış biçimlerine şahit olmuştur. Tarihi kayıtlara göre evlilik ve ticaret bağları ile Kore'de yüksek mevkilere gelen Müslümanlar da mevcuttur. Ancak, bu dönemde, Müslümanların Korelilere İslami davet faaliyeti kaygısı gütmemeleri İslam dinin yayılmasını geciktirmiştir.

Öte yandan, Müslümanların Yuan Hükümeti himayesinde Kore'ye gelmiş olmaları Korelilerin Müslüman algısı üzerinde olumsuz tesir yapmıştır. 15.yüzyılda, Choson Hükümeti tarafından benimsenen asimilasyon ve dışa kapalılık politikası gereği Müslümanların varlığı sona ermiştir. 19.yüzyılın sonlarında Choson Devleti'nin yıkılması ile iç ve dış karışıklıklar içindeki Kore, dışa kapalılık politikasını sona erdirmiştir. Koreliler, beş yüz yıl sonra, 19.yüzyılın ikinci yarısında, siyasi

---

¹⁶³ Sun, p. 46.

¹⁶⁴ Fathil, 2017, s. 306.

¹⁶⁵ Fathil, 2017, s. 307.

karışıklıklar sonucu Mançurya'ya göç ettiklerinde ve Rus İşgali sonucu Kore'ye gelen Rusya Türkleri sebebiyle ülkelerine Müslüman Türkler geldiklerinde ilk kez İslami bir toplulukla karşılaşmıştır. Ancak, Rusya Türklerinin politik olarak işgalci Japon hükümeti ile yakın ilişkileri Korelilerinin İslam dinine ilgi göstermelerinin önünde engel teşkil etmiştir. Bu nedenle, bu karşılaşmaların hiçbiri Kore'de kalıcı bir Müslüman topluluk oluşmasında etkili olmamıştır. İçinde bulunulan şartlardan ötürü Kore'de İslamiyet'in asıl yayılma olayı Kore Savaşı sürecinde Kore'de bulunan Türk askerleri ve tabur imamları sayesinde gerçekleşmiştir. Kore Savaşı ile Müslüman bir Batılı devletin Kore'ye yardım için gelişi ve insani destekleri Korelilerin İslam dinine olan meraklarının başlangıç noktası olmuştur.

BÖLÜM III

KORE SAVAŞI VE KORE TÜRK TUGAYI'NIN KORE'DEKİ İSLAM İMAJINA KATKILARI

Bu bölümde, Türkiye'nin ve Türk Tugayı'nın Kore Savaşı'na katılım süreci incelenerek Kore Türk Tugayı'ndaki askerlerin savaş sürecindeki faaliyetleri açıklanacaktır. Bu hususta, Türk askeri kültürü incelenerek Türk askerinin davranışlarının temelinde yatan unsurlar tespit edilecektir. Böylelikle, tugay imamların faaliyetlerinin başlangıcında, Türk askerlerinin rolüne bakılacaktır. Kore Türk Tugayı'nın ortaya koydukları performans ve çevreleri üzerinde bıraktıkları etkiye dikkat çekilerek Koreliler nezdinde ilk Müslüman imajını oluşturmalarının arka planı, gün yüzüne çıkarılacaktır. Askeri ve siyasi tarihimizin en önemli olaylarından biri olmasına karşın 1950-1953 Kore Savaşı'nın, akademik çevrelerden hak ettiği ilgiyi görmediği ifade edilmektedir.¹⁶⁶

Kore Savaşı'yla ilgilenenler için Türkiye'nin savaştaki rolü hakkında bilgi edinmek oldukça zordur. Askeri operasyonlardaki fiili Türk katılımına dair İngilizce anlatılar olsa da bunlar hem kapsamlı değildir hem de henüz tartışmanın daha bütünlüklü anlatılarına eklenmemiş ve bunlarla karşılaştırılmamışlardır.¹⁶⁷

Türkiye'de Kore Savaşı ile yapılan akademik çalışmaların 1990'larda ortaya çıktığı bilinmektedir.¹⁶⁸ Savaşın başlangıcından bugüne Kore Savaşı yazın geleneğinin daha çok basın-yayın organları ve hatıratlara dayandırıldığı anlaşılmaktadır.¹⁶⁹ Bu tarihten önce yayınlanan çalışmalar mevcuttur lakin içerik itibariyle akademik görülmemektedir.¹⁷⁰ Yüksek Öğretim Kurumu'nun Ulusal Tez Merkezi web sayfası

---

¹⁶⁶ Tuğtan, a.g.e., s. 2.

¹⁶⁷ Gavin D Brockett, "Kore'de "Türk" Efsanesi: Kore Savaşı'na Dair Popüler Algılar ve Türk Ulusal Kimliği Bağlamında Önemi", *Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri*, Der. Mehmet Ali Tuğtan, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 137.

¹⁶⁸ Nan A lee, "Korean War Records and Research Trends In Turkey", *Seoul Journal of Korean Studies*, Vol. 31, No. 2, 2018, pp. 197–218., s. 207.

¹⁶⁹ Brockett, p. 138.

¹⁷⁰ Lee, 2018, p. 207

“Kore Savaşı” kavramı yazılıp incelendiğinde o tarihten günümüze 39 adet yüksek lisans ve doktora tezinin kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır.¹⁷¹

Kore Savaşı hakkında yeni bulgular elde etmeye çalışan araştırmacıların önündeki en önemli engellerden biri, konu hakkındaki kaynakların sınırlılığıdır.¹⁷² Konu ile ilgili Türkçe kaynaklar kimi zaman içeriklerine göre çeşitli başlıklar altında toplamıştır.¹⁷³ “1950’de başlayan Kore Savaşı, Soğuk Savaş’ın ilk “sıcak savaşı”, yirminci yüzyılın ikinci yarısına hâkim olan ve bugün Kore’yi hala bölünmüş halde bırakan kapitalist ve komünist bloklar arasındaki çatışma olarak gösterilmektedir.”¹⁷⁴

Bu bölümde Türk ordu imamlarının Kore’deki İslam imajına olan etkisini analiz etmek için öncelikle, Kore Savaşı’ndaki Türklerin ve Türk Ordusunun bu imaja katkısını yeniden kurgulamak amaçlanmaktadır. Böyle bir çalışma için Türklerin Kore Savaşındaki davranışlarının kökenlerini anlamak gerekmektedir. Bölümde ilk olarak Kore’de savaşın nasıl cereyan ettiği daha sonra Türk Ordusunun Kore Savaşı’na nasıl katılım sağladığına değinilecektir. Bu kısımda daha çok dış politika ve siyaset kitaplarının yanında savaş tarihi ve askeri tarih kitaplarına, dönemin dergi ve basın-yayın organlarına referans verilecektir. Bununla birlikte Türk Askeri Kültürü irdelenerek Kore’de Türk askerinin Kore halkı, Kore Ordusu ve BM ordusundaki imajı ayrı ayrı başlıklarda irdelenecektir. Bu analizde, daha çok Türk askerinin Kore Savaş anılarına yer veren kitaplar, Genelkurmay başkanlığı tarafından yayınlanmış eserler kaynak gösterilecektir.

3.1. Kore Savaşı’nın Başlaması

1939-1945 yılları arasında kapsayan II. Dünya savaşının ardından Dünya üzerinde iki kutuplu bir denge oluşmuş ve Soğuk Savaş (1947-1991) olarak nitelenen bu yeni

¹⁷¹ Google, “Kore Savaşı ile ilgili tezler”, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> Erişim: 10 Mart 2020.

¹⁷² Nur Cangül Örnek, *Cepheden Mektup Bekleyen Ülke: Kore Savaşının Toplumsal Etkileri*, Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 118.

¹⁷³ Mustafa Murat Taşar, “Kore Savaşı Karar Alma Sürecinin Analitik İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı Harp Tarihi ve Strateji Yüksek Lisans Programı, 2020, s. 39. (Taşar, eserleri üç başlık altında gruplandırmaktadır.).

¹⁷⁴ Kyung Moon Hwang, *A History of Korea*, London: Palgrave Macmillan, 2010, p. 390.

dönem, yaklaşık olarak 44 yıl sürmüştür.¹⁷⁵ İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen dengeler sonucunda uluslararası arenada Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği olmak üzere iki büyük güç karşımıza çıkmaktadır.¹⁷⁶ Bu dönemde iki kutuplu siyaset politikalarının dünya siyasetinde öncü rol oynadığı bilinmektedir.¹⁷⁷ İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonraki mutabakat sürecinde Sovyetler Birliği'nin Japonya'ya karşı Mançurya ve Kore'de askeri bir harekâta giriştiği bilinmektedir.¹⁷⁸ Bu harekâtın bir parçası olarak Sovyetler Birliği'nin 38. paralele kadar Kore Yarımadasını işgal ettiği belirtilmektedir.¹⁷⁹ Her ne kadar savaşı ilk kimin başlattığı tartışmalı olsa da Kore Yarımadası'nda sıcak savaşa ilk adımı atanın Kuzey Kore olduğu gerçeği genel olarak kabul görmüştür.¹⁸⁰ ABD'nin de buna karşılık olarak stratejik önemi büyük olan Kore'nin güneyini işgal etmesi Kore Yarımadası'nın iki süper gücün rekabet alanına dönmesine sebebiyet vermiştir.¹⁸¹ Kore Yarımadası'nın jeopolitik ve jeostratejik açıdan incelendiğinde gerek Japon adalarına yakınlığı gerekse de kuzey-güney istikametinde Mançurya ve Sibirya'ya çıkış olması nedeniyle Uzakdoğu ile Asya-Pasifik'in kontrolünde çok mühim bir nokta olduğunu vurgulanmaktadır.¹⁸²

Kore'de savaşın nasıl patlak verdiğini anlamak için yarımadadaki durumun nasıl bu hale geldiğini bilmek gerekmektedir. ABD'nin 1940'lardan sonra Birleşmiş Milletler Komisyonunda etkin hale geldiği ve Sovyetler Birliği'nin muhalefetine rağmen dokuz üyeden oluşan BM Geçici Kore Komisyonu kurdurduğu bilinmektedir.¹⁸³ Bu komisyonun gözetiminde tüm Kore'de demokratik bir genel seçim yapılıp milli bir Kore hükümetinin kurulması planlanmıştır.¹⁸⁴ Ancak Kuzey Kore yönetimi BM Geçici

---

¹⁷⁵ Mehmet Emin Satır, "Soğuk Savaş Döneminde Türkiye'de Sol Basın", Global Media Journal, TR Edition, Cilt. 9., Sayı. 18, ss. 108-127.

¹⁷⁶ Oral Sander, *Siyasi Tarih 1914-1918*, Ankara: İmge Kitabevi, 1994, s.247; Baskın Oran, "1945-1960- Dönemin Bilançosu", ed. Baskın Oran, *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt I, 15.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s. 480-485.

¹⁷⁷ Satır, s. 108.

¹⁷⁸ Ali Karaosmanoğlu, "*Kore Savaşı'nın Siyasi-Stratejik İkilemleri*", *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri*, der. M. Ali Tuğtan, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 33.

¹⁷⁹ Karaosmanoğlu, a.g.e., s. 33.

¹⁸⁰ Bruce Cumings, *The Korean War: A History*, Newyork: The Modern Library, 2010, pp. 5-11.

¹⁸¹ Karaosmanoğlu, s.33

¹⁸² Erhan Çifci, *Şark Cephesinden Kore'ye Bir Türk Generali: Tahsin Yazıcı'nın Askerlik Serüveni*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015, s. 152.

¹⁸³ Karaosmanoğlu, s. 34.

¹⁸⁴ Karaosmanoğlu, s. 34.

Komisyonu'nun kendi topraklarına girmesine müsaade etmeyip bu kararı reddetmiştir.¹⁸⁵ Durum iki taraf açısından ortak bir sonuca bağlanamayınca, ABD kendi çıkarları açısından Güney Kore'de bir seçim düzenlemiştir.¹⁸⁶ Bunun üzerine, Mayıs 1948'de Syngman Ree başkanlığında ABD yanlısı bir hükümet kurulmuştur.¹⁸⁷ Daha sonra, 1948 15 Ağustos'ta resmi olarak başka bir cumhuriyet devleti olarak kurulan Güney Kore hükümeti BM tarafından meşru olarak kabul edilmiştir. Bu sırada Kuzey Kore'de çoktan 15 Ocak 1948'de Kim Il-Sung başkanlığında bir Halk Cumhuriyeti kurulmuştur.¹⁸⁸ 38.Paralel, kendisini meşru olarak gören her iki hükümet tarafından da resmi sınır olarak kabul edilmiştir.¹⁸⁹ Her iki bölgede de resmi hükümetler kurulduktan sonra askerler Kore topraklarından çekilmişlerdir. Ancak siyaseten Kuzey Sovyetler Birliği'ne, Güney ise ABD hükümetine bağlı kalmaya devam etmiştir.

İki taraf arasında çatışmalar düşük düzeyde sürmekteydi.¹⁹⁰ Fakat Kuzey Kore 25 Haziran 1950 günü aniden sıcak savaşa geçmiştir. *“Takriben 250 km'lik bir cephede zırhlı, topçu ve piyade birlikleri 38.Paralel'in Güneyine geçerek yarımadanın güney ucuna doğru ilerlemeye başladı.”*¹⁹¹ Öte yandan, asıl amacı Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin Kuzey Kore'yi işgalini engellemek olan Çin de savaşa dahil olmak istemiştir.¹⁹² İlk başlarda, Çin, Mançurya'yı korumak adına bir savunma hattı kurmak için Moskova'ya askeri yardım teklif etmişse de bu teklif, yeni bir dünya savaşına yol açma ihtimaline karşı Kuzey Kore yönetimi tarafından reddedilmiştir.¹⁹³ Ancak daha sonra BMK, Çin kuvvetleriyle Yalu Nehri kıyısında karşılaşınca Çin'in de bu harekate dahil olmaya karar verdiğini anlamıştır.¹⁹⁴ Bu noktadan sonra Sovyet-Çin ortak saldırısı ABD hükümetince Kore'de ve başka ülkelerde yayılacak komünist tehlikeden ötürü tüm hür ve demokratik dünyaya yapılan bir saldırı olarak vurgulanmıştır.¹⁹⁵

---

¹⁸⁵ Karaosmanoğlu, s. 34.

¹⁸⁶ Çifci, 2015, s. 152.

¹⁸⁷ Karaosmanoğlu, s. 34: Çifci, a.g.e., s. 152.

¹⁸⁸ Karaosmanoğlu, s. 34.

¹⁸⁹ Karaosmanoğlu, s. 34

¹⁹⁰ Karaosmanoğlu, s. 34.

¹⁹¹ Karaosmanoğlu, s. 34.

¹⁹² Cumings, p. 23.

¹⁹³ Cumings, p. 24.

¹⁹⁴ Cumings, p. 24-25.

¹⁹⁵ Taşar, Yüksek Lisans Tezi, s. 57.

Gelişmeler sonrası, Güney Kore, BM Güvenlik Konseyi'ne yardım çağrısında bulunmuştur.¹⁹⁶ O tarihten itibaren, Altı-İki-Beş (Yug-i-o) Koreliler arasında Kore Savaşı için kullanılan basit ama güçlü bir terim olarak anılmaya başlamıştır.¹⁹⁷ Kore Halk Cumhuriyeti'nin(Komünist Kuzey Kore) 25 Haziran 1950 şafak vaktinde 38. Paraleli aşan sınıra düzenlediği saldırıya hazırlıksız yakalanan Güney, Kuzey ordularının Seul'e ulaşmasına engel olamamıştır.¹⁹⁸ Tarih boyunca çok çeşitli ani saldırı ve savaşlara maruz kalan Koreliler için bu durum yeni değildir ancak ilk defa kendi ulusal kardeşlerinden gelen bu saldırı karşısında zorlu bir çıkmaza girilmiştir.¹⁹⁹ Yapılan bu çağrı üzerine Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 16 ülke Birleşmiş Milletler Barış Güçleri olarak Güney Kore'ye uluslararası barış ve güvenlik yardımında bulunmuştur.²⁰⁰

Soğuk Savaş döneminde, Sovyetler Birliği, sosyalist ve komünist bir ideolojinin savunucusu olarak kendini gösterirken Amerika Birleşik Devletleri, kapitalist bir ideolojinin savunucusu olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁰¹ İki kutuplu düzende ayakta durabilmek için Türkiye de Avrupa ve pek çok dünya ülkesi gibi çaba göstermiştir.²⁰² Türkiye, her ne kadar aktif olarak II. Dünya Savaşına katılmamış olsa da jeopolitik konumu ve kurulmakta olan yenedünya düzeninde yer alma düşüncesiyle Soğuk Savaşın etkilerinden uzakta kalamamıştır.²⁰³ Bu dönemde Türkiye, Sovyetler Birliği tehditlerinden kaçınmış ve Amerika Birleşik Devletleri'nin başını çektiği Batı Bloğuna yaklaşmıştır.²⁰⁴ Bu düzene katılma yolunda, Kore Savaşı, gerek Türk askeri-siyasi tarihi gerek toplumsal düzeydeki etkisiyle son derece önemli bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁰⁵

---

¹⁹⁶ Doğan Duman, "Kore Savaşı ve Türkiye'de Savaş Karşıtı Bir Örgütlenme: Türk Barışseverler Cemiyeti", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı. 39, 2019, ss. 665-692.

¹⁹⁷ Hwang, p. 393.

¹⁹⁸ Hwang, p. 394.

¹⁹⁹ Hwang, p. 394.

²⁰⁰ Ü. Sığırı &K. Varoğlu & Y.Ercil, "Dynamics of Organizational Behaviour The Case of The Turkish Military in Korean War", *Res Militaris*, Vol.1, No.1, 2010, p. 1.

²⁰¹ Satır, s. 109.

²⁰² Satır, s. 109.

²⁰³ Satır, s. 108.

²⁰⁴ Satır, s. 109.

²⁰⁵ Tuğtan, s. 2.

25 Haziran 1950 tarihinde Kuzey Kore birliklerinin Güney Kore'ye gerçekleştirdikleri ani saldırıyla başlayan bu sürece Türkiye, dış siyasette, Sovyetlere karşı direnme ve Batı tarafına katılma çabası nedeniyle katılım göstermiştir.²⁰⁶ Sovyet Rusya'nın 17 Aralık 1925'de Türkiye ile imzaladığı Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nı 19 Mart 1945'de bir nota ile feshetmesi, Boğazlar, Kars ve Ardahan üzerinde hak iddia etmesi gibi durumlar, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında gerilimlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.²⁰⁷ Türk hükümeti, dış politikada Sovyetlerden gelen bu tehdidi önlemeyi öncelik olarak görmüştür.²⁰⁸ Bu amaçla, II. Dünya Savaşı sırasında yürüttüğü tarafsızlık politikasını terk etmiş ve dış politikasında köklü bir değişiklik yapmıştır.²⁰⁹

Dış politikada değişikliğe gidilmesindeki diğer bir önemli sebebi olarak da siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik açıdan Batıya tam uyum sağlama fikri gösterilmektedir.²¹⁰ *“Türk dış politikasını şekillendiren ana etken; Sovyet tehdidi ve bu tehdide karşı millî güvenliğin sağlanabilmesi maksadıyla ittifak arayışları olmuştur.”*²¹¹ Türkiye, Sovyet tehdidi nedeniyle Batı ile kurduğu güvenlik stratejisi neticesinde Kuzey Atlantik İttifakı'na (NATO) giriş için çabalamıştır.²¹² Türkiye'nin NATO'ya ilk başvurusunu Mayıs 1950'de, CHP hükümetinin son günlerinde gerçekleştirdiği lakin bu başvurunun kabul görmediği açıklanmaktadır.²¹³ Türkiye'de iktidar 14 Mayıs 1950 tarihinde değişmiş; CHP iktidarı yerini DP iktidarına bırakmıştır.²¹⁴ 27 yıllık tek parti iktidarlığından çok partili hayata geçişi olarak yorumlanan bu değişim, Türk siyasi hayatında bir kavşak noktası olarak görülmüştür.²¹⁵ İktidara geldikten sonra siyasetten ekonomiye liberalleşmeyi öngören ve ABD ile güvenlik işbirliğini kurumsal bir

---

²⁰⁶ Tuğtan, s. 1.

²⁰⁷ Duman, s. 667.

²⁰⁸ Duman, s. 667.

²⁰⁹ Taşar, s. 5.

²¹⁰ Taşar, s. 6.

²¹¹ Bülent Akkaya, “Türkiye'nin NATO üyeliği ve Kore Savaşı”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı. 28, 2012, s. 6.

²¹² Cameron S. Brown, “The one coalition they craved to join: Turkey in The Korean War”, *British International Studies Association*, Sayı. 34, 2008, p. 99.

²¹³ Mehmet Ali Tuğtan, *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri, 'Kore Gambiti': Türkiye'nin NATO'ya Giriş Süreci ve Kore Savaşı*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. 2013, s. 60.

²¹⁴ L. Hilal Akgül, “DP Hükümetinin Kore Savaşı'na Asker Gönderme Kararı Karşısında CHP Muhalefeti.” *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. 2013, s. 101.

²¹⁵ Mim Kemal Öke, *Unutulan Savaş'ın Kronolojisi 1950-53*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1990, s.57-58

çerçeveye oturtmaya kararlı olan DP hükümeti, aynı ay içerisinde Kore'ye asker gönderme kararı almış ve Türkiye, Ağustos ayında NATO'ya ikinci başvurusunu yapmıştır.²¹⁶

Bu minvalde, Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararı, literatürde, NATO'ya girişini kolaylaştıran bir etken olarak vurgulanmaktadır.²¹⁷ Kuzey Atlantik Konseyi ilk başlarda bu başvuruya olumsuz cevap verse de Türkiye, Kore'deki dayanışma ve fedakârlıklarıyla ve izlediği politikayla resmi olarak 18 Şubat 1952'de NATO üyeliğine kabul edilmiştir.²¹⁸ O dönemdeki politikacılara göre bu tehdidin ancak Batı tarafından engellenebileceği öngörülmüştür.²¹⁹ Diğer taraftan bu sürecin ABD'nin aktörlüğünde gerçekleştirildiği vurgulanmaktadır.²²⁰ Bu süreçte Sovyetler Birliği ile ilişkilerin gerginleşmesi antikomünist düşüncüyü güçlendirirken öte yandan Türkiye ve ABD ilişkileri gittikçe yakınlaşmış, Türk kamuoyunda Amerika'ya karşı büyük bir sempati oluşmaya başlamıştır.²²¹ Dolayısıyla, Kore Savaşına asker gönderme konusu da o dönemde bu köklü değişikliğin en önemli temel taşlarından biri olarak ele alınmaktadır.²²²

3.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Kore Savaşı Kararı

“25 Haziran 1950 tarihinde Komünist Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye karşı başlattığı taarruzlar karşısında, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından alınan karar çerçevesinde, Türkiye de bir Tugayını Kore Muharebelerine gönderme kararı almıştı.”²²³ 7 Haziran'da BM Genel Sekreteri tarafından Dış İşleri Bakanlığı'na gönderilen Güney Kore'ye yardımda bulunma ve yardımın çeşidine ilişkin telgraf sonrasında dönemin Dış İşleri Bakanı Fuad Köprülü kendilerine olumlu desteğe ve her türlü temasa hazır olduklarını bildirmiştir.²²⁴ Ancak bu noktada, hükümetin Kore'ye

---

²¹⁶ Tuğtan, s. 60.

²¹⁷ Tuğtan, s. 53.

²¹⁸ Tuğtan, s. 61.

²¹⁹ Akkaya, s. 6.

²²⁰ Brown, 2018, pp. 100-105.

²²¹ Satır, s. 115.

²²² Taşar, s. 6.

²²³ Hee-Chul Lee, *Siyasi, Ekonomik, Askeri ve Kültürel Açından Türkiye-Kore İlişkileri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2007, s. 52.

²²⁴ Yazıcı, a.g.e., s. 31.

asker gönderme kararına ilişkin politikasında yaşanan tartışmalara değinmekte fayda vardır.

DP hükümetin bu kararı aldığı sırada TBMM'nin tatilde olması ve meclisin onayı olmadan böyle bir karar varılmış olması diğer parti temsilcilerince tepkiyle karşılanmasına sebep olmuştur.²²⁵ Kimi yetkililer bunun anayasaya aykırı olduğunu dile getirse de DP hükümeti, Türk askerinin BM emrinde oluşturulmuş uluslararası bir birlikte görev yapacağını ve herhangi bir savaşa dahil olunmadığını açıklamışlardır.²²⁶ Duman, DP Hükümeti'nin Kore'ye asker gönderme kararının gerekçelerini kamuoyuna anlatmak ve destek sağlamak amacıyla iyi bir basın stratejisi izlediğine dönemin gazete ve yayın organlarını örnek vererek dikkat çekmektedir.²²⁷ Brockett, benzer şekilde Türkiye'de 1950 ile 1953 arasında Kore Savaşı'na ilişkin algının oluşmasında basın/medya kültürünün ne denli önemli olduğunu vurgular.²²⁸ Kore Savaşı'nın yansıdığı basın ve yayına dair çalışmalar incelendiğinde Kore'ye asker gönderilmesine ilişkin tartışmalarda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da yer aldığı görülmektedir.²²⁹

Siyasi etkilerle Türk halkı arasında Kore'ye asker sevkiyatının, İslam dini çerçevesinde uygunluğu tartışılmıştır. Zira CHP Muhalefet olarak meclise danışılmadan alınan bu karara karşı çıkarken dini gerekçeleri de örnek göstermiştir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin, Kore'deki savaşın Türkiye'ye yapılan bir saldırı olmayışı ve ülke sınırları dışında gerçekleşmesi gibi sebeplere dayanarak Kore'de savaşanların şehit veya gazi olmayacakları iddiasını ortaya koyduğu belirtilmektedir.²³⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hükümetin Kore'ye asker yollama kararından kısa bir süre sonra yayınlanan "Kore Savunmasına Katılmamızda Dini ve Siyasi Zaruret" kitabı bu iddialara karşı dini gerekçeleri ortaya koyması açısından önemli görülmektedir.²³¹ Diyanet İşleri Başkanlığı bu hususta eserler

---

²²⁵ Duman, s. 669.

²²⁶ Duman, ss. 670-673.

²²⁷ Duman, s. 671.

²²⁸ Brockett, p. 137.

²²⁹ Duman, a.g.m., s. 674; Doster, a.g.m., s. 35.

²³⁰ Brockett, a.g.m., s.155.

²³¹ Brockett, a.g.m., s.155.

yayınlanmanın yanında ülkenin dört bir yanında personellerinin konuya dair vaaz ve konuşmalar gerçekleştirmesini tevdi etmiştir.

Yeni Sabah Gazetesi'nin 12 Ağustos 1950 tarihli sayısında, başkanlık müfettişlerinden Mehmet Metin İrşadi'nin Bursa Ulu Camii'nde komünizmle mücadelenin gerekliliği üzerine yapmış olduğu konuşmaya yer verilmiştir.²³² İrşadi'nin konuşmasında, Başbakan Menderes'in bu konu ile ilgili daha önce yaptığı konuşmaya atıf yaparak cemaati topluca komünizmle mücadeleye davet eden sözleri oldukça dikkat çekicidir.²³³ Doster, Diyanet İşleri'nin bu mevzuya dahil olmasını kendisine vazife çıkarmak olarak yorumlamaktadır.²³⁴ Pek çok kaynakta hükümetin Kore'ye asker gönderme kararını halk nezdinde meşrulaştırma adına çeşitli söylem ve propagandaların yapıldığına dikkat çekilmektedir.²³⁵ Bu amaçla dini ve siyasi söylemlerle anti-komünist hava yaratılmış ve "Allahsız komünistlere" karşı mücadele etmek Diyanet işleri gibi araçlarla kutsallaştırıldığı söylenmiştir.²³⁶

Dinin Türk Ordusundaki yerini ve seküler olarak kabul edilen, DP Hükümetinin dini propaganda ve söylemlerini analiz eden Solomonovich, Kore Savaşı sürecinde devlet eliyle gerçekleştirilen söylemlerin ve törenlerin dinin kamusal alanda ve orduda resmi varlığını arttırdığını savunmaktadır.²³⁷ Solomonovich, Diyanet'in konuya dair dini söylemlerini, Batı'ya ait değer ve formların, savaşın halk nezdinde anlaşılabilmesi için kendi dini, ahlaki ve siyasi motiflerine göre anlatılması olarak yorumlamaktadır.²³⁸ Bu noktada ulusal ve dini motiflerin kullanımı, Kore Savaşı'nın halk nezdinde anlaşılması ve desteklenmesi amaçlı görünmektedir. Solomonovich, dinin kullanımının kamusal alanda dindarlığı teşvik etme veya etkinleştirme girişiminden kaynaklanmadığını belirtmektedir.²³⁹ Hükümet, muhafazakâr halka, kullandığı din dili ile barış ve özgürlüğün korunması gibi Batılı söylemlere meşruiyet kazandırmaya çalışmıştır.²⁴⁰

---

²³² Yeni Sabah, 12 Ağustos 1950, İstanbul, Sahibi: Safa Kılıçoğlu, s. 1.

²³³ Yeni Sabah, 12 Ağustos 1950, s. 5

²³⁴ Barış Doster, "Türkiye'de NATO Karşıtlığının Tarihsel ve Siyasal Kökenleri", *ORSAM* Nisan 2012, Cilt. 4, Sayı. 40, s. 35.

²³⁵ Örnek, a.g.e., ss. 119-120: Brockett, a.g.e. s. 155.

²³⁶ Örnek, a.g.e., s.119

²³⁷ Solomonovich, pp. 2-3.

²³⁸ Solomonovich, p 5.

²³⁹ Solomonovich, p. 15.

²⁴⁰ Solomonovich, p. 15.

Bu yüzden yapılan propaganda ve açıklamaların neticesinden savaşı bir cihat boyutuyla algılatmaktan çok, halkın milli ve manevi değerleriyle örtüştürme amacı güdüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak, her ne kadar hükümetin Kore'ye asker gönderme kararı tartışılmışsa da halk bu kararı daha çabuk kabullenmiş görünmektedir. Nitekim, BM'nin çağrısı ve Türk hükümetinin Kore'ye asker gönderme kararının ardından, ülkenin dört bir yanından gelen binlerce gönüllü Genelkurmay Başkanlığı'na askerlik başvurusu yapmıştır.

Hee-Chul Lee, 18 Temmuz 1950'de, Yalova'da Cumhurbaşkanlığı önderliğinde toplanan Genelkurmay ve Bakanlar Kurul toplantısı neticesinde, Türkiye Güney Kore'ye asker gönderme kararı alındığının altını çizmektedir.²⁴¹

Bu karara dayanılarak, 5 Ağustos'ta 259 subay, 18 askeri memur, 4 sivil memur, 395 astsubay, 4414 er ile (toplam 5090 kişi) Kore 1'nci Türk Tugayı kurulmuş ve 18 Ağustosta, Tuğgeneral Tahsin Yazıcı bu kuvvetin kumandanlığına, Albay Celal Dora da 241'inci Piyade Alay Kumandanlığı'na atanmıştır.²⁴²

Ancak Lee'nin yanında, Güvenç, Amerikan kaynaklarına göre Türkiye'nin Kore'ye askeri birlik gönderme kararının 18 Temmuzda gündeme geldiğine dair bir kayıt bulunmadığına dikkat çekmektedir.²⁴³ Bu tarihte her ne kadar kesin karara dair kayıt yer almasa da basın Kore'ye silahlı yardım konusunun görüşüldüğünü yansıtmaktadır.

General Tahsin Yazıcı'nın belirttiği kadarıyla Bakanlar Kurulu 25 Temmuz 1950'de Kore'ye askeri bir kuvvet göndermeye karar vermiştir.²⁴⁴ Bu karar, Türkiye Dışişleri Bakanı Prof. Fuad Köprülü tarafından BM Genel Sekreteri Trigvie Lie'ye bir telgraf ile iletilmiştir.

Cumhuriyet Hükümeti bu tetkik neticesinde mezkûr kararları ve dünyanın şimdiki şartları içinde umumi barış hizmetinde müessir ve fiili bir şekilde icra mevkiine vazetmekteki lüzum ve ehemmiyeti müdrük olarak Kore'de hizmet etmek üzere silahlı bir savaş birliğini Birleşmiş Milletler emrine vermeye karar vermiştir.²⁴⁵

---

²⁴¹ Yazıcı, ss. 31-32.

²⁴² Lee, 2007, s. 53.

²⁴³ Serhat Güvenç, "Kore Savaşı ve Türk Ordusunun Dönüşümü: 1950-1960", *Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, s. 85.

²⁴⁴ Yazıcı, s. 33; Bahtiyar Yalta, *Kunuri Muharebeleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005, s. 28.

²⁴⁵ Yazıcı, s. 85.

Türkiye, ABD'den sonra Birleşmiş Milletler emrine Kore'ye 4500 kişilik silahlı bir kara kuvveti desteği gönderme kararını veren ilk devlet olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁴⁶

3.1.2. Kore Türk Tugayı'nın Teşekkülü ve Kore Yolculuğu

Kore'de hizmet etmek üzere asker gönderme kararı alındıktan sonra derhal gidecek olan silahlı birliğin oluşturulmasına gayret edilmiştir. Kore'ye gönderilecek Türk silahlı kuvvetlerinin çekirdeğini teşkil eden Ayaş'ta bulunan piyade 241.Alay, 4 Ağustos 1950 günü Sarıkışla 'ya getirilerek bir an önce teşekkül ve ikmaline başlanmıştır.²⁴⁷ Amerikalı uzmanların katılımıyla birlikte Genel Kurmay Başkanlığınca tugaya “Kore Türk Silahlı Kuvvetleri” denilmiştir.²⁴⁸ Bu bağlamda Türk Ordusu'nun da 1950'lerde büyük bir dönüşüm geçirdiği vurgulanmaktadır.²⁴⁹ Kore Savaşı'nda BM Kuvvetlerinde yer alan Amerikan uzmanlarla edinilen tecrübe Türk Ordusunu önemli derecede etkilemiştir. Özcan, Cumhuriyet döneminde, Türk askeri sistemine damgasını vuran Prusya/Alman modelinden Amerikan modeline topyekûn bir dönüşüm gerçekleştiğine dikkat çekmektedir.²⁵⁰ Güvenç, Kore'de görev yapan subayların aktardıklarından yola çıkarak yeni bir harp tarzının oluşumunu vurgulamaktadır.²⁵¹ Çifci, Batı dünyasının “Paradigma Ordu Sistemi” olarak görülen Amerikan askeri sistemine geçişin her anlamda köklü bir dönüşüm olarak değerlendirmiş ve bu dönüşümün hemen akabinde Kore'ye asker gönderilmesinin bir takım aksaklıklara yol açmasının kaçınılmazlığını vurgulamıştır.²⁵² Ancak her ne kadar Daha önce 4500 kişiden oluşturulması düşünülen birliğin sayısı en son durumda 259 subay, 395 astsubay, 18 askeri memur ve 4 sivil memurla 4414 er olmak üzere ile 5090 kişiyi bulmuştur.²⁵³

²⁴⁶ Öke, s. 37; Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, *Kore'de Türk Askeri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, s. 1.

²⁴⁷ Celal Dora, *Kore Savaşı'nda Türkler*, İstanbul: Akgün Matbası, 1963, s. 7.

²⁴⁸ Dora, s. 7.

²⁴⁹ Güvenç, s. 82.

²⁵⁰ Gencer Özcan, “The Prussian Impact On Turkey's Military”, Abdülhamid II And His Legacy, ed. Ş.Tufan Buzpınar and Gökhan Çetinsaya, İstanbul: The ISIS Press, no.d, p. 253.

²⁵¹ Güvenç, a.g.e. , s. 82.

²⁵² Çifci, 2015, s. 253.

²⁵³ Genelkurmay Başkanlığı, *Kore'de Türk Muharebeleri*, 2.Baskı, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2015, s.27; Dora, a.g.e. , s. 7.

Türk Tugayı'nın Kore'ye gidişinin Etimesgut'tan trenlere bindirilerek İskenderun'a getirilen üç ayrı kabile ile gerçekleştiği bilinmektedir.²⁵⁴ Birlik Ankara'dan İskenderun'a hareket ettiği gün her yaştan ve zümreden büyük bir kalabalıkla alkışlar, marşlar, davul zurna ve tebriklerle uğurlanmıştır.²⁵⁵

Ankara Garına giren tren, birbirinin içine girmiş, bütün garı doldurmuş mahşeri bir insan kitleleriyle ve o kitleden yükselen takdirkar evazelerle karşılanmıştı. O kitle içinde kimler yoktu ki: Annesinin kucağında henüz bir yaşını doldurmamış bebekten tutun da kabaran milli heyecanıyla değneğine dayana dayana gelmiş 80'lik ihtiyarına kadar her yaştan, her sınıf zümreden halk, ilkokuldan üniversiteye kadar tahsil gençliği, resmi ve hususi teşekküllerin mümessilleri, Kore yolcularının anaları, babaları, hayat arkadaşları, nişanlıları, evlatları...hep o kitlenin içindeydi.²⁵⁶

Yolculama töreninin ardından 19 Eylül 1950 günü 241 Piyade Alayı trenlerle İskenderun'a nakledilir.²⁵⁷

Türk Kuvvetleriyle Amerikan kuvvetlerinin bağlantısını sağlama amacıyla Türk Tugayı'na katılan beş kişilik Amerikan irtibat grubu da Türk Tugayı'yla İskenderun'a Kore yolculuğuna eşlik etmek için gelmiştir.²⁵⁸ İskenderun'a gelen kabileler 39. Tümen Komutanlığı tarafından şehrin 18 km güneydoğusunda yer alan Atik yaylası ordugâhına gönderilmiştir.²⁵⁹ İskenderun'da geçirilen günler aynı zamanda Kurban Bayramı günlerine tesadüf etmiştir.²⁶⁰ Bayram dolayısıyla, biri piyade alayının başından beri konakladığı yaylada diğeri şehirde askerlere tahsis edilen camide olmak üzere bayram namazı kılınmıştır.²⁶¹ Alay İmamı Muhsin Örtülü'nün askerlerle birlikte yayladaki kışlada görev aldığı belirtilmektedir.²⁶² Örtülü ile birlikte Atik yaylası ordugâhında bayram namazını eda eden Denizli, o günü şöyle aktarmaktadır:

Alay İmamı Muhsin Örtülü yaptığı duada muvaffakiyet için Allah'tan niyaz temennilerinde bulunurken arkasındaki binlerce mücahidin âmin sesleri Atik yaylasını inletmişti. İmamın arkasındaki cemaat yalnız dinen birbirine bağımlı kimseler değildi. Aynı zamanda bunlar aynı hedef uğrunda toplanan ve aynı gaye peşinde koşan aynı meslek sahibi ve mukadderatlarını birbirine bağlamış mücahitlerdi. Namazı müteakip küçükler ellerini büyükler küçüklerin öperek birbirlerine karşılıklı itimat hisleriyle sarsılıyor ve birbirlerini tebrik ediyorlardı.²⁶³

²⁵⁴ Çifci, 2015, s. 170.

²⁵⁵ Yazıcı, s. 78.

²⁵⁶ Yazıcı, ss. 76-77.

²⁵⁷ Yalta, a.g.e. , s. 59.

²⁵⁸ Denizli, 1994, s. 70.

²⁵⁹ Denizli, a.g.e. , s. 70

²⁶⁰ Yazıcı, a.g.e. , s. 81: Yalta, a.g.e. , s. 60.

²⁶¹ Yazıcı, a.g.e. , s. 81.

²⁶² Denizli, 1994, s. 70.

²⁶³ Denizli, 1994, s. 70.

Alay imamı Muhsin Bey, konuşmasıyla askerlerin moral ve maneviyatına güçlü bir tesir yapmıştır. Albay Celal Dora da benzer şekilde Alay İmamı Muhsin Örtülü'nün bayram namazı sonrası yaptığı dua ve temennilerin oradakiler üzerinde ne denli etkili olduğunu o gün duyduğu heyecanı hiçbir bayram namazında duymadığını ifade ederek dile getirmiştir.²⁶⁴ Buradan ordu imamlarının Kore Savaşı sürecinin başından beri askerle iç içe bu süreçte yer aldığı anlaşılmaktadır.

General Tahsin Yazıcı'nın, bayram namazını İskenderun'da askerleriyle birlikte birlik imamının arkasında halkın birlikte kıldığı belirtilmektedir.²⁶⁵ Tahsin Yazıcı, şehirdeki camide ismini vermediği yaşlı bir birlik imamının kıldıracağı bayram namazı anısından Kışlada Alay imamı ile gerçekleşen etkileyici günden farklı olarak tür eksiklikten yakınmıştır.²⁶⁶ Zira yaşını almış bu imamdan harbe ait bir sohbet beklerken sonuç pek de öyle olmamıştır. İmam daha çok kurbanlık hayvan ve vasıflarından söz açmış bu durum, Yazıcı'yı hayal kırıklığına uğramıştır.²⁶⁷ O gece aynı zamanda Tugay için İskenderun Belediyesi tarafından özel bir ziyafet tertip edilmiştir²⁶⁸ Kore yolculuğundan önce tugaya moral vermek için milli şiirler, memleket oyunları ve övgü dolu hitabetlerle dolu özel bir program gerçekleştirilmiştir.²⁶⁹

Bu arada bir taraftan gemilere binmek için hazırlıklar yapılmakta ve Amerikan usulüne göre binme planları, binme ve inme listeleri hazırlanmakta ve her gemi için ön heyet olarak binecekler tespit edilmekte ve diğer taraftan birlik mensupları üzerine bulunan Türk paralarını bankalar ve posta havaleleriyle ailelerine göndermek işleriyle uğraşmakta idi.²⁷⁰

Türk Tugayı'nı Kore'ye taşıyacak olan vapurlar Birleşmiş Milletler adına Amerika tarafından sağlanmıştır.²⁷¹ Türk silahlı kuvvetlerinin Kore'ye taşınması için beş gemi tahsis edilmiş olup bunlardan üçü tugayın subay, astsubay ve erlerini, iki gemi ise birlikte götürülecek top, mühimmat ve nakil araçlarını taşımakla

---

²⁶⁴ Dora, s. 21-25

²⁶⁵ Balta, a.g.e. , s. 62.

²⁶⁶ Yazıcı, a.g.e. , s. 81.

²⁶⁷ Yazıcı, s. 81.

²⁶⁸ Denizli, 1994, s. 70; Yazıcı, s. 81.

²⁶⁹ Yazıcı, s. 81.

²⁷⁰ Dora, a.g.e. , s. 26.

²⁷¹ Denizli, 1994, a.g.e. , s. 71.

görevlendirilmiştir.²⁷² İlk Kafile, 25 Haziran günü, cumhur reisinin de dahil olduğu coşkulu bir yolculama töreni ile yolcu edilmiştir.

Bu sırada, Cumhurbaşkanı, Kore yolcularını uğurlamak için limana gelmişti. Bölgenin askeri ve mülki büyükleriyle memurları, belediye reisi ve maiyeti, şehrin ileri gelenleri ve halk, Antakya, Dörtyol, Mersin'den gelen kurullar, kafilenin vapurlara binip hareket ettikleri sıralarda, bandoların da katıldığı büyük ve heyecanlı bir törenle uğurlandılar.²⁷³

Rea adındaki Amerikan gemisine bindirilen ilk kafilenin 25 Eylül 1950 tarihinde P.Yb. Natık Poyrazoğlu komutasında, General W. Haan gemisi ile hareket eden ikinci kafilenin 26 Eylül 1950 günü P. Alb. Celal Dora komutasında, Private Johnson Amerikan gemisi ile giden üçüncü kafilenin de 29 Eylül 1950'de Top. Yb. Tahsin Kutay komutasında Kore'ye yolculuklarına çıktıkları belirtilmektedir.²⁷⁴ 18, 19 ve 20 Ekim'de karaya çıkan kabileler 21 günlük yolculuğun ardından Güney Kore'nin Pusan Limanında karaya çıkmışlardır.²⁷⁵

3.1.3. Türk Tugayının İlk Kore İzlenimleri

Güney Kore'ye ulaşan Türk Tugayı ve beraberindekiler şehir halkı tarafından coşku ile karşılanmıştır.

Güney Kore askeri ve mülki makamlarının temsilcileriyle, halkın ileri gelenleri, ellerinde Türk ve Birleşmiş Milletler ve Kore bayrakları bulunan 50 kadar okullu kız, Bir miktar halk ve biri Amerikan diğeri Güney Kore askeri bandosu olmak üzere iki mızıkta takımı tarafından karşıladılar.²⁷⁶

Pusan Valisi'nin "Hoş geldiniz" mealindeki konuşmalarına karşılık Yazıcı, mazlum ve mağdur bir millete samimi duygularla yardıma geldiklerini, bu uğurda Kore'nin kurtuluşu için Türk Tugayı mensuplarının kendi memleketlerine katkıda bulunmak istercesine bütün gayretleriyle çalışacaklarını iletmiştir.²⁷⁷ Türk tugayının karşılama töreni sonrası en çok dikkatini çeken Kore sokaklarındaki yoksulluk olmuştur. Savaşın zayıf Kore ekonomisini mahvettiğini vurgulayan Yalta, iç savaş yüzünden Kore'nin

²⁷² Dora, s. 26.

²⁷³ Denizli, 1994, s. 71.

²⁷⁴ Denizli, 1994, s. 72; Yalta, a.g.e., s. 66.

²⁷⁵ Çifci, 2015, s. 174

²⁷⁶ Denizli, 1994, a.g.e., s. 74

²⁷⁷ Yazıcı, s. 101

sosyo-ekonomik yapısıyla tüm değer ve inançlarını kökünden sarsılmış bulduklarını belirtmektedir.²⁷⁸

Tugay personeli daha sonra birliklerin eğitim ve hazırlık merkezi olan Taegu'ya hareket etmiştir.²⁷⁹ Her kabile vapurdan iskeleye çıktıkça orada hazır bulunan kamyonlarla istasyonlara sevk edilmiş ve burada hazır bulunan trenlerle limanın 85 km. Kuzey kıyısındaki Taegu şehrine gönderilmiştir.²⁸⁰

O istasyonda bulunan yerliler doldurulmuş birer manken gibi gamlı bakışlarıyla Mehmetlere bakıyor ve vagonlardan, duyulan yetimlik hislerine rağmen, dışarıya taşmaya başlayan memleket türkülerini, ne olduğunu anlamaksızın hayretle dinliyorlardı. Zavallı Koreliler bir neşe bir güler yüz alameti göstermiyorlardı. Nasıl gösterebilirlerdi? Aslında fakir kimselerdi. Üzerlerinden harp silindiri geçmiş, maddi manevi varlıklarını ezmiş ve kaderin pençesinde kıvrıyorlardı. Tabiatıyla gülecek neşelenecek halleri yoktu.²⁸¹

Etraftaki atmosfer ve insanların durumu Türk askerlerce hüzünlü bir tablo gibi tasvir edilmiştir. “Şuraya buraya çökmüş ve dayanmış yaşlı erkek ve kadınlar, ellerindeki lüleli çubukların çekip dumanlarını dışarıya verirken yüreklerini yakan ateşi defetmeye çalışıyorlarmış gibi görünüyorlardı.”²⁸²

Çocukların ağlayarak ısrarla yemek istediklerini ve Korece “çap çap” diye kendilerine seslendiklerini gören Yalta, bir cehennemin içine düştüklerini ifade etmiştir.²⁸³ Güney Kore'ye ayak basar basmaz eğitim yolunda dahi Türk askerinin dikkatini Koreli halkın kederli durumu ve yüzlerindeki savaş solgunluğunun çektiği görülmektedir.

Türk Tugay'ının 21 Ekim 1950 gününden itibaren Taegu'da eğitim ve ikmal faaliyetlerine başladığı bilinmektedir.²⁸⁴ Birleşmiş Milletler Kuvvetlerine bağlı Türk Silahlı Kuvvetlerinin Taegu'da Amerikan silah ve teçhizatı ile donatılıp Amerikan tarzı eğitim ve tatbikatlar gerçekleştirmesi ön görülmüştür.²⁸⁵ Birleşmiş Milletler ordusunda her tümenin bir kapalı ismi ve o tümeni benzerlerinden ayırmaya yarayan

---

²⁷⁸ Yalta, s. 126.

²⁷⁹ Çifci, 2015, s. 175.

²⁸⁰ Denizli, 1994, s. 75.

²⁸¹ Denizli, 1994, s. 75.

²⁸² Yazıcı, s. 104.

²⁸³ Yalta, a.g.e., s. 126.

²⁸⁴ Çifci, 2015, s. 176.

²⁸⁵ Dora, a.g.e., s. 46.

bir işareti olduğu bilinmektedir.²⁸⁶ BM Kuvvetlerinde yer alan Türk silahlı kuvvetlerine de bu minvalde General Mac Arthur tarafından “Kuzey Yıldızı” (North Star) ismi uygun görülmüştür.²⁸⁷

Taegu’da eğitime başlayan Türk Tugayı Amerikan 9.Kolordusu’nun emrine verilmiştir.²⁸⁸ Ancak daha sonra çeşitli sebeplerden ötürü alay komutanlık kademesinin fazla bulunduğu sevk ve idare bakımından sakıncalı olduğu belirtilmiş ve 4 Kasım 1950’de 241. Piyade Alay Komutanlığı Kademesi kaldırılmıştır. Bu durum sonrası 7 Kasım günü, Türk Tugayı’nın 8’inci Amerikan Ordusu Komutanlığı’na bağlandığı öğrenilmiş ve Tugaya, “1’inci Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı” olarak adlandırılmıştır.²⁸⁹ Savaşın başlangıcından ateşkesle sona erdiği tarihe kadar (1950-1953)Kore’de dört ayrı Türk Tugayı’nın görev yaptığı bilinmektedir.²⁹⁰ Kore’de “Birleşmiş Milletler Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı” unvanıyla bulunan Türk Birlikleri 1960 senesine kadar tugay seviyesinde, 1966 senesine kadar bölük seviyesinde ve 1971 senesine kadar da 8’inci Amerikan Ordusu Şeref Bölüğü kuruluşunda yer alan “Şeref Kıtası” adıyla manga seviyesinde görev yapmışlardır.²⁹¹

3.1.4. Türk’ün Kore’deki Zaferi ve Cesareti

Türk Tugayı, Kore topraklarındaki ilk muharebesi Kunuri’de yaptığı taarruzlarla hem birliğini hem de Birleşmiş Milletler Kuvvetlerini yer ve zaman kazandırmak suretiyle kurtarmıştır.²⁹²

5000 kişilik Türk Tugayı Kore muharebelerinde 14 defa özgün, başarılı muharebe vermiş, bunlardan 4 tanesinde bütün cephenin ve muharebelerin kaderini, seyrini olumlu yönde değiştirmiş; Kunuri’de cepheyi çökmekten, 8’nci ABD ordusunu imha olmaktan kurtarmıştır.²⁹³

---

²⁸⁶ Dora, a.g.e., s. 46.

²⁸⁷ Dora, a.g.e., s. 46.

²⁸⁸ Genelkurmay Personel Başkanlığı, Kore’de Türk Muharebeleri, Ankara: Askeri Tarih ve Stratejik Araştırmalar Etüt(ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, 2012, s. 48

²⁸⁹ Genelkurmay, 2012, s. 53.

²⁹⁰ Güvenç, s.91.

²⁹¹ Genelkurmay, 2012, s. 170.

²⁹² Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı(ATASE), *Kore’de Türk Askeri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, s. 14.

²⁹³ Yalta, a.g.e., ss. 727-734.

Kunuri Zaferi'nden sonra, Türk askerinin başarıları tüm dünya radyolarında ve basınında konuşulmuş Türk Ordusu “Bir Numara (Number One)” lakabıyla anılır olmuştur.²⁹⁴ Türk ordusu Kore Savaşı'nın seyrini değiştiren bu zafer sonucu “Mümtaz Birlik Nişanı” ile ödüllendirilmiştir.²⁹⁵ Zira Kunuri Muharebelerinin Kore Savaşı için bir dönüm noktası olduğu ve oldukça kanlı bir çarpışma olduğu ifade edilmektedir.²⁹⁶

Türk Tugayı'nın Kunuri'de çok çetin kış şartlarında savaştığını belirten Paik Bey, Kunuri'nin bir geri çekilme olduğunu ancak Türk ordusunun etraflarını saran Çinli askerleri geri püskürtmesiyle büyük bir kahramanlık örneği gösterdiklerini belirtmektedir.²⁹⁷ Kumyangchang-ri muharebesinde ise karşı tarafın üç misli kuvvette olmasına rağmen Türk birliklerinin cesareti ve iyi tahkim edilmiş mevzi sayesinde çok az kayıpla büyük bir zafer kazanılmıştır.²⁹⁸ 153 rakımlı meşhur tepenin Çin kuvvetleri tarafından zapt edilmesinin ardından Türk ordusu 24 saatte savaş taktiği ile Seul'a geçiş için stratejik öneme sahip bu noktayı geri almıştır. Türk ordusu 12 şehit verirken karşı taraftan 1735 ölü olduğu ifade edilmektedir.²⁹⁹

Birleşmiş Milletler Ordusu Baş Komutanı Orgeneral Mark Clark, Türklerin Kore'de muharebe eden her askerin hayranlıklarını kazandığını şu şekilde ifade etmiştir:

Türkler Kore'ye beş bin kişilik bir tuğay gönderdiler. Bol bıyıklarıyla sert ve azametli görünen ve süngü kullanmakta usta ve çetin olan Türkler Çinlilerle nerede karşılaşırsa sayı itibarıyla çokluk ve azlığına bakmadan çetin savaşlar yaptılar. Onların muharebede gösterdiği cesaret ve kahramanlık Kore menkıbelerinden diğer birisi haline geldi.³⁰⁰

Kore Savaşı 27 Temmuz 1953 tarihinde Panmunjom'da imzalanan mütareke sonucu sona ermiştir.³⁰¹ Kore'de görev yapan Türk birliği 721 şehit, 2147 yaralı, 234 savaş esiri ve 175 muharebe kaybı vermiştir.³⁰² Mütareke sonrası bugün Kore Yarımadası,

---

²⁹⁴ Genelkurmay ATASE, 1990, s. 14.

²⁹⁵ Genelkurmay ATASE, 1990, s. 226.

²⁹⁶ Paik Sang Ki ile Mülakat, Güney Kore, 31 Ekim 2019.

²⁹⁷ Paik Sang Ki ile Mülakat, Güney Kore, 31 Ekim 2019.

²⁹⁸ Brocket, a.g.m., s. 145.

²⁹⁹ Paik Sang Ki ile Mülakat, Güney Kore, 31 Ekim 2019.

³⁰⁰ Mark Klark, *Tuna'dan Yalu'ya*, çev. Tuğg. Cemal Aydınalp, Ankara: Yıldız Matbaacılık, 1957, s. 190.

³⁰¹ Denizli, 1994, s. 170-171

³⁰² Genelkurmay, *Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin muharebeleri (1950-1953)*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1975, s. 417

38.Paralelin sınırını oluşturduğu, Kore Demokratik Cumhuriyeti ile Güney Kore Cumhuriyeti, iki devleti barındırmaktadır.³⁰³

3.2. Kore’de Türk Askerlik Kültürünün Yansımaları

Kore Savaşı sürecinde görev yapan Türk ordu imamlarının Kore’deki İslamiyet’e etkisini analiz edebilmek için öncelikle Türk Ordusunun ve Türk askerinin de faaliyet ve davranışlarını tetkik etmek gerekmektedir. Türk ordu imamlarının yaptığı etkinin yanında bu etkiye zemin hazırlaması açısından Türk ordusunun ve askerinin tutum ve davranışlarının Kore insanı ve Koreli askerler üzerindeki etkisi son derece büyük önem arz etmektedir. Verilen savaş sonrası, pek çok Türk ve Korelinin, Komünistlere karşı kan ve ter içinde birlikte savaşmanın bir sonucu olarak Korelilerle bir kardeşlik bağları olduklarını düşünmekte olduğu belirtilmektedir.³⁰⁴ Kore Savaşı sırasında Türk askerlerin davranış kalıplarını ele alan çalışmalar ve bu davranışları konu alan hatıratlar incelendiğinde bu davranışın arkasında askeri kültürün yanında Türk toplumsal kültürü de önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı eserlerde, Türk askerlerinin Kore Savaşı sırasındaki davranış örnekleri, askeri örgütsel (kurumsal) davranış modeli üzerinden açıklanmakta, Türk askerlerinin davranışları ile ulusal kültürü arasında sıkı bir bağ olduğunu söylenilmektedir.³⁰⁵ Bunun yanında Türk kolektivizminin İslam kültüründen güçlü bir şekilde etkilenen bir yaşam biçimini kapsadığı ortadadır.³⁰⁶ Bu nedenle, toplumsal-manevi kültür ile Türk askerlerin davranışları oldukça ilişkili görünmektedir. Türk askerlerinin gerek halk gerekse müttefik olarak görev yaptığı Koreli ve diğer milletlerden askerlere hangi yönlerde etki yaptığını, Türk askerlerin davranışları ve bu davranışların arka planını oluşturan değerler üzerinden incelemek yerinde olacaktır.

Kültür, toplumsal yapıyı inşa edici bir yere olması açısından insan ve toplum bilimlerinde bir ana kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültür sözcüğü, köken olarak cultus/cultura kelimelerinden türeyen kavram toprağın sürülüp işletilmesi, ürün

---

³⁰³ Öke, a.g.e., s. 18.

³⁰⁴ Sıgri & Varoğlu & Ercil, Dynamics of Organizational... , p. 2.

³⁰⁵ Sıgri & Varoğlu & Ercil, 2010, p. 2.

³⁰⁶ Sıgri & Varoğlu & Ercil, 2010, p. 6.

vermeye hazır hale getirilmesi anlamına gelmektedir.³⁰⁷ İlk Bilimsel Kültür tanımlaması ise İngiliz Antropolog Tylor tarafından yapılmıştır.³⁰⁸ Genel olarak bir toplumun maddi ve manevi değerler bütünü olarak açıklanan kültür kavramının pek çok tanımı bulunmaktadır. Güvenç, kültürün tanımını ünlü antropolog Tylor'dan şu şekilde aktarmaktadır: “Kültür, ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği(kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bütün'dür.”³⁰⁹

Turhan ise kültür kavramını onu oluşturan unsurları ve mensupların zihniyetlerini mütalaa ettikten sonra şu şekilde açıklamaktadır:

Kültür “bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumi atitüt, görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlarla birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder.”³¹⁰

Kurum kültürü, toplumsal kültürün bir alt kültürü olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹¹ Ulusal kültür çevrenin bir parçasıdır ve silahlı kuvvetler için de önemli bir faktördür.³¹² Zaman içinde, organizasyonlar farklı ve kalıcı örgütsel kültürler geliştirirler.³¹³ Örgüt kültürü diğer bir deyişle kurum kültürü, şirket kültürü veya işletme kültürü de tıpkı kültür kavramı gibi çok çeşitli tanımlara sahiptir. “*John Van Maanen'e göre örgüt kültürü, örgütü oluşturan bireyleri paylaştıkları bilgi, aralarındaki bilgi alışverişi, örgüt içerisindeki rutin ve rutin olmayan aktiviteler ile açıklamaktadır.*”³¹⁴ Büte, örgüt kültürünü, örgüt bireylerini bir arada tutan ortak değerler olarak açıklamaktadır.³¹⁵ “*Örgüt kültürü tutumlar, davranışlar ve örgütün hafızasında toplanmış bilgilerin, değerlerin, normların toplamıdır.*”³¹⁶

³⁰⁷ Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984, (Tylor, 1871, I, 1) s. 96.

³⁰⁸ Güvenç, s. 96.

³⁰⁹ Güvenç, s. 102.

³¹⁰ Mümtaz Turhan, *Kültür Değişmeleri*, İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vak. Yayınları, 1987, s. 48.

³¹¹ Mustafa Büte, *Örgüt Kültürü*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, 2018, s. 7.

³¹² Suat İlhan, *Türk Askeri Kültürünün Tarihi Gelişmesi (Kutsal Ocak)*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999, s.30-32.

³¹³ Büte, a.g.e., s. 7.

³¹⁴ John Van Maanen, Akt. M, Büte, s. 12.

³¹⁵ Büte, a.g.e., s. 12.

³¹⁶ Büte, s. 12.

Askerlik bu noktada bir toplum yapısına etki ettiği ve ona göre şekil aldığı için bir kültür unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹⁷ Diğer kurumlar gibi, askeri örgütlerde onları çevreleyen kültürel çevreyi etkiler ve etkilenir.³¹⁸ Askeri kültür, toplumsal kültürden hayat bulmakta ve gelişim sürecinde ondan büyük oranda etkilenmektedir.³¹⁹ İlhan, askerlik kültürünün, askerliğe yönelik yetenek ve becerilerin yanı sıra toplum-ordu ilişkisi, örf-adet-gelenekler gibi insana ait maddi ve manevi kültürel öğelerini de kapsadığını ifade etmektedir.³²⁰ Askerliğin fikri ve fiili tüm alanlarının kültür ortamından etkilendiği ifade edilmektedir.³²¹

Sığrı, tüm askeri kurumların kendi toplumsal kültürlerinin bir parçası olduklarını söylemenin yanlış olmayacağını ifade etmektedir.³²² Türk askerlik kültürünü Türk kültürünün önemli bir bölümü olarak değerlendiren İlhan, Türk Toplumunun bilgi ve birikimlerinin askerlik kurumuna olan etkisine dikkat çekmektedir. Kısaca: “Türk Askerlik Kültürü” olarak ifade edilebilecek olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin “kurumsal kültürü”, içerdiği unsurlar bakımından “kurumsal kültür” literatürü ile benzerlik arz etmektedir.”³²³

Kore Savaşı'ndaki Türk askerleri, örgütsel kültürleri sayesinde kısa sürede BM kuvvetlerine uyum sağlamışlardır.³²⁴ Ne insanlar ne de kuruluşlar kendilerini yaşadıkları kültürel çevreden soyutlayamamaktadır. Kore Savaşı sırasında mevcut olan belirli koşullar altında, ülkenin sosyal deneyimi üzerinde önemli bir etki yapan Türk askeri kültürü, askeri yapının yanında kültürel değerleri ile de Kore toplumunu etkilemiştir.³²⁵ Bu etki ilk etapta Mehmetçik daha Kore'ye ayak basar basmaz Koreli halka karşı hissettikleri duygularla ve gösterdikleri davranışlarla birlikte kendini göstermeye başlamıştır. Lee, Türk askerlerin savaş esnasında kazandıkları zaferlerin yanı sıra “Mehmetçiğin” yaptığı fedakârlıklar ve iman ve sevgi dolu muamelelerine

---

³¹⁷ Ünsal Sığrı, “Türk Askerlik Kültürünün Kültürel Farklılaşma Boyutları ve Yönetim Kültürü Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt. 6 , Sayı. 2, 2006, s. 56.

³¹⁸ İlhan, 1999, s. 31.

³¹⁹ Sığrı, 2006, s. 53.

³²⁰ Suat İlhan, *Askerliğin Kültürümüzdeki Yeri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, ss. 350-351.

³²¹ Suat İlhan, 1991, s. 350.

³²² Sığrı, *Türk Askerlik...*, s.56

³²³ Sığrı, 2006, s. 58.

³²⁴ Sığrı & Varoğlu & Ercil, 2010, ss. 3-9.

³²⁵ Sığrı & Varoğlu & Ercil, 2010, ss. 5-9.

bilhassa dikkat çekmektedir.³²⁶ Öte yandan Türk Ordusuna 1950-55 yılları arasında tugay tercümanlığı yapan Paik Sang Ki Bey'in ifadeleri bu hususta öncelikle Türk askerinin davranışlarının değerlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Paik Bey, çok disiplinli bir kahramanlık ordusu olarak aktardığı Türk ordusunun, aynı zamanda sıcakkanlı davranışlarının kendisini kalben etkilediğini belirtmektedir.³²⁷

Türk askerinin bu davranışlarını Türk ordusunun manevi özelliklerine bağlayan pek çok yazar mevcuttur. Örneğin, Türkmen, bu hususu ordu ve askerlikle ahlakın büyük ilgisi olduğunu sosyolog Emile Durkheim'ın şu sözlerini aktararak açıklamaktadır:

İmanına kuvvetle bağlı imanlı bir adam, yahut ailesine veyahut siyasi partisinin bağlarına kuvvetle sarılmış bir adam için ümitsizlik ve ıstırap meselesi yoktur. Bu insanlar, hiç düşünmeden ve kendiliklerinden dinine veya dinin timsali olan Allah'ına, öteki ailesine, bir diğeri vatanına veya siyasi partisine körü körüne bağlıdırlar.³²⁸

Bu durum, Türk ordusunun ahlaka büyük ehemmiyet verdiğini ve askeri ahlak kavramı ile disiplinini sağladığını açıklamaktadır.³²⁹ *“Kendinden üstün olan, kendisini hem zorlayan, hem çeken, hem disiplin altında tutan, hem de onu koruyan şanlı bir varlığa nefisini teslim etmek ve kendini bağlamak mecburiyetindedir. İşte bu varlık, vatan, millet ve askerliktir.”*³³⁰

Askeri mesleğin ahlaki etik kalıpları her ne kadar askerlik mesleğinin eşsiz amacından kaynaklansa da ahlaki ve etik kalıplarının bir yandan da toplumla olan bağlantısının kaçınılmaz olduğu ortadadır.³³¹ Emekli Kurmay Yüzbaşı Kemal Eker'in Millet “Morali ve Ordu” adlı eseri Türk askeri kültürünün içinden kaleme alınmış bir yazarın eseri olarak oldukça dikkat çekicidir. Eker'in cümlelerinden Türk askeri örgüt kültüründeki en önemli unsurlardan birinin “manevi unsur” olduğunu anlaşılmaktadır.

Milli vasıflar, milli bünyeden çıkan her cüzütamda, bir işaret olarak daima teselsül eder. Milli ordunun faziletleri de milli ruha istinad eder.”, “Topyekün harb mefhumu da, bu fikirden doğar, Harbde kati neticeyi temin eden şey, meddi ve manevi kuvvetlerin, umumi şekilde

³²⁶ Lee, 1991, s. 292.

³²⁷ Paik Sang Ki ile Mülakat, Güney Kore, 31 Ekim 2019.

³²⁸ Faik Türkmen, Moral, 1938-1958, Ankara: Şahin-Medeniyet Matbaları, Cilt I, s.75

³²⁹ Türkmen, s. 75.

³³⁰ Türkmen, a.g.e., s.76

³³¹ Sam C. Sarkesian, *Moral and Ethical Foundations of Military Professionalism*, Ed. James Brown & Michael J. Collins, Military Ethics and Professionalism, National Defence University Press, Washington, 1981, pp. 9-10

üstünlüğüdür. Gaye: ‘Manen silahlanmış millet olabilmektir.’³³² “...Harbde kati neticeyi, sadece en iyi silahlanmış ve iktisaden kuvvetlenmiş milletler değil, imanı kuvvetli kendisini fikren, ruhen ve bedenen vatan müdafaasına hasretmiş fertlerden müteşekkil milletler kazanacaktır.”³³³

Genelkurmay Başkanlığı’nın Kore’de Türk Muharebelerini anlattığı yayın da savaşta Türk milli karakterinden bahsetmektedir. Savaşta zekâsını kullanan Türk, iman kuvvetiyle ve sonsuz şeref ve haysiyet duygularıyla düşmana atılmaktadır.³³⁴ Öte yandan, dünyada ve ahirette üstün haysiyet ve itibara ulaşmanın her Türk’ün amacı olduğu belirtilmektedir.³³⁵

Sosyo-kültürel değerler, adetler, gelenekler, alışkanlıkların kısacası ülkenin sosyal deneyimini oluşturan tüm bu unsurların Türk askeri geleneğini şekillendirdiği göz önünde bulundurulduğunda İslamiyet’le ilgili manevi moral unsurlarının Türk Silahlı Kuvvetleri kültürü içinde bulunması şaşırtıcı görünmemektedir. Zira sosyolojik bir perspektifle Kore Savaşı ışığında Türk Askeri Kültürü’nün dinamiklerini anlatan Sığrı, Türk Askerlik Kültürünü oluşturan değerlerin uzun yıllar boyunca sosyal olarak inşa edildiğine dikkat çekmektedir.³³⁶ Bu durum Türk Toplumunun ana karakteristik özelliklerinden anlaşılabilir.

Türk Milletinin temel mirasını kabul edilen eserler ve şahıslar tarafından öne çıkarılan; sadakat, itaat, azim ve dayanıklılık, cesaret, özveri, akranlarıyla iyi geçinme, etik davranış, dürüstlük, fedakârlık, profesyonellik, hesap verebilirlik ve yetkinlik gibi değerler Türk askeri kültüründe de işlenmiştir.³³⁷

Türk Askerlik Kültürünü araştıran, Dr. George W. Gawrych Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendine has özellikler taşıyan bir olması nedeniyle incelemeye gerek duyduğunu belirtmektedir. “Türk Silahlı Kuvvetleri Askeri Kültürü” adlı Türk Silahlı Kuvvetlerinin özel bir kimliğe sahip olmasını sağlayan beş temel unsurun ön plana çıktığına vurgu yapmıştır:

1. Askerlik mesleğinin ve gururunun sembolü olan M.Kemal Atatürk.
2. Harp, ordu ve toplum arasındaki ilişkiler hakkındaki fikirlerin kaynağı olan Türk İstiklal Harbi.

³³² Kemal Eker, Millet Morali ve Ordu, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1960, s.12

³³³ Eker, s. 12.

³³⁴ Genelkurmay, Kore’de Türk Muharebeleri, Genelkurmay Basımevi, 2015, Ankara, 2.Baskı, s. 100.

³³⁵ Genelkurmay, 2015, s. 100.

³³⁶ Sığrı & Varoğlu & Ercil, 2010, s. 9.

³³⁷ Sığrı & Varoğlu & Ercil, 2010, s. 9.

3. Birliklerindeki askeri değerleri geliştiren bir güç olarak Türk Harp Tarihi.
4. Muharebe alanındaki askerleri teşvik edici bir güç olarak İslamiyet.
5. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu ve askeri düşüncenin sistematik bir hale getirilmesinde bir araç olan Batı ve özellikle ABD ile olan ilişkiler.³³⁸

Gawrych'in tespit ettiği temel maddeler incelendiğinde Türk Silahlı kuvvetlerinin askeri kültürü üzerinde Türk kültür birikiminden kaynaklı İslami faktörlerin de etkili olduğu tespit edilmektedir. Nitekim İslami kavramlar olan “Şehitlik” ve “Gaziliğin” askeri ideolojide bulunması bunun en önemli göstergelerinden biridir.³³⁹ Bu noktada Türk ordu imamlarının Kore'deki İslamiyet imajına yaptıkları etki analiz edilirken Türk askerlerinin de bu imajdaki etkisini göz önünde bulundurmanın önemi açığa çıkmaktadır. Kore Savaşı'nda hayatını kaybeden Türklerin burada kendi vatanlarını müdafaa etmeleri yahut İslam adına savaşmadıkları halde şehit kabul edilmeleri Gawrych'e göre Kore Savaşı'nın dolaylı da olsa Müslüman toplum adına yapılmış bir müdafaa olarak kabul edildiği içindir.³⁴⁰

İslam dininin askere en yüksek değeri verdiğini belirten Akseki, Müslümanlıkta en yüksek mertebenin şehitlik ve gazilik olduğunu vurgulamaktadır.³⁴¹ Şehit, dini bir terim olarak Allah yolunda hayatını kaybeden Müslümanı ifade etmektedir.³⁴² Muharebe meydanında hayatını kaybeden Müslümanlar da Allah yolunda savaşmış oldukları kabul edildikleri için şehit olarak ifade edilmektedir.³⁴³ Gazi unvanı ise Allah yolunda savaşmış yaralanan yahut gösterdikleri kahramanlıklar dolayısıyla ise bu unvanı alan kişiler için kullanılmaktadır.³⁴⁴

Gawrych, şehitlik ve gazilik kavramlarının M. Kemal Atatürk tarafından yiğitlik ve kahramanlık değerlerini vurgulaması açısından sık sık kullanıldığına dikkat çekmiş ve 17 Mayıs 1915 Çanakkale Muharebelerinde resmi bir yazışmada Atatürk tarafından kullanılan şu ifadeleri aktarmıştır: ”Okuyabilen kişi kendisini Kuran ile öteki dünya için hazırlar. Okuyamayanlar ALLAH ALLAH! Sesleri ile taarruz ederken bu hazırlığı

---

³³⁸ George W. Gawrych, Türk Silahlı Kuvvetleri Askeri Kültürü, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2002, s. 2.

³³⁹ Sığı, Türk Askeri Kültürü..., s. 61

³⁴⁰ Gawrych, a.g.e., s. 26.

³⁴¹ Ahmet Hamdi Akseki, Askere Din Kitabı, Ankara: DİB Yayınları, 3.Baskı, 1976, s. 17.

³⁴² Fahrettin Atar, “Şehid,” TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 38, 2010, s. 428-431.

³⁴³ Atar, ss.428-431

³⁴⁴ Abdülkadir Özcan, “Gazi”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 13, 1996, ss. 443-445.

yaparlar.”³⁴⁵ Askerlik mesleğinin öncüsü olan M. Kemal Atatürk’e de Sakarya meydan Muharebesi sonrasında 19 Eylül 1921 tarihinde TBMM tarafından “Mareşal” unvanının yanında “Gazi” unvanının da verildiği bilinmektedir.³⁴⁶

Gawrych, Türkiye’de muvazzaf subayların tamamının Müslüman olduğunu ve bir bütün olarak ordunun çoğunluğunun dinine bağlı er ve erbaşlardan oluştuğunu ifade etmektedir.³⁴⁷ Bu yüzden Türk Silahlı Kuvvetleri’nde güçlü bir İslam ruhu ve karakterinin mevcut olduğuna dikkat çekmektedir. Bunun farkında olan askeri yazarların da dini geçmiş ile bağlantılı askeri gelenek ve değerleri destekleyecek şekilde eserler hazırladığı aktarılmaktadır.³⁴⁸ Türk halkının Türk Silahlı Kuvvetlerini “peygamber ocağı” şeklinde adlandırdığını ve bu doğrultuda her askerin bir “Mehmetçik” sayıldığını söylemektedir.³⁴⁹ “*Mehmet, İslam Peygamberi Hz. Muhammed’in isminin Türkler tarafından ona duyulan saygı sebebiyle “Mehammed” şeklinde kullanılan karşılığında ortaya çıkan türevidir.*”³⁵⁰ Bu anlamda her Türk askerinin birer küçük Mehmed sayıldıkları bilinmektedir.³⁵¹

Türk Askerlik Kültüründe “değerlerin” oldukça önemli bir yeri olduğunu vurgulayan Sığırı, manevi değerlerle askerlik hizmetinin gereklerinin uyumla bütünleştirildiğini belirtmektedir.³⁵² Türk Silahlı Kuvvetlerinde paylaşılan değerlerin yeni gelen personele benimsetilmesi için “nöbet ibadettir” sözünün kullanılması milli-manevi değerlerle askerlik değerinin bütünleşmesine örnek verilmektedir.³⁵³ Sonuç olarak, “*Bütün ülkeler, ahlaki değerler ve birlik ruhunun önemini kabul ederler fakat Türkler dine askeri alanda göze çarpan bir yer vermiştir.*”³⁵⁴ Bütün bunlarda, Türk askeri kültüründe ordu moralinin, milli-manevi değerlerle diri tutulduğu anlaşılmaktadır.

---

³⁴⁵ Gawrych, a.g.e., s. 24.

³⁴⁶ Özcan, a.g.m., ss. 443-445.

³⁴⁷ Gawrych, a.g.e., s. 23.

³⁴⁸ Gawrych, a.g.e., s. 23.

³⁴⁹ Sefa Özkaya, Hunlardan Günümüze Türk Askeri Kültürü, “Kültür Tasnifi ve Türk Askeri Kültürüne Giriş”, İstanbul: Kronik Yayınları, s. 65

³⁵⁰ Özkaya, s. 65.

³⁵¹ Özkaya, s. 65.

³⁵² Sığırı, Türk Askerlik Kültüründe..., s. 58.

³⁵³ Sığırı, s. 58.

³⁵⁴ Gawrych, s. 26.

Türk Askerlik Kültürü'nden bahsedildikten sonra Türk askerlerin tutum ve davranışlarının örneklendirilmesi yerinde olacaktır.

3.2.1. Türk Askerlerin Koreliler Üzerindeki Etkisi

Kore Savaşı Boyunca Türk Ordusuna tercümanlık yapmış olan Koreli Paik Sang Ki Bey Türklerle olduğu süreçteki uzaktan ve yakından pek çok taarruz ve hücumu tanıklık etmiştir.³⁵⁵ Daha sonraki yıllarda yaşadıklarını ve hissettiklerini Kore'de savaş sürecinde arkadaş oldukları Yüzbaşı Nazım Dünder Sayılan ile birlikte "*Kore Harbinde Türklerle*" isimli eserde paylaşmıştır. İlk başlarda Türklerin kışladaki günlük yaşamlarını gözlemleyen Paik Bey onları daha yakından incelemeye başlamıştır. "*Türkler namazlarını mevzilerinde kılar, cuma günleri ise, küçük gruplar halinde mevzilerin gerisinde namaza giderlerdi. Yaralanan her asker tekrar iyileşim derdi. Bu güven nereden kaynaklanıyordu? Merakla konuyu incelemeye başladım.*"³⁵⁶

Bu anekdottan, Paik Bey'in Türk askerlerin günlük yaşamındaki İslami pratiklere şahit olduğu görünmektedir. Ordudaki tercümanlık görevi nedeniyle komutan ve yüksek rütbeli askerlerle bir araya gelen Paik Bey, Albay Nuri Pamir ile olan bir diyalogunu da paylaşmaktadır: "*Albay Nuri Pamir bende çok olumlu etki yaratan ender yaratılışlı bir komutandı. Bir gün Kur'an'dan bahsetmişti: 'Güçlü bir kimse rakibini yenen değil, öfkesi karşısında kendisine hâkim olandır', demişti.*"³⁵⁷ Bu anlamda, Türk tugayındaki her rütbeden askerin Türk askeri kimliğine mahsus manevi motiflerle çevresini etkilediği anlaşılmaktadır.

Paik Bey, Türk askerlerin olaylar karşısındaki tepkisini ve onların günlük davranışlarını da gözlemlemiştir. "*Bütün askerler Tanrı seni yanına aldı. Huzur içinde kal. Büyük kahraman diye dua ediyorlardı.*"³⁵⁸ Aktardığı anılardan Paik Bey'in askerlerin dini yaşantı motiflerine de şahit olduğu anlaşılmaktadır.

Türk Askeri'ne, kahraman anlamında 'Mehmetçik denildiğini öğrenmiştim. Mehmetçikler, boyunlarından, koyunlarından küçük, bir paketi sanki sözleşmişler gibi çıkarıp öpüyorlar,

³⁵⁵ Paik Sang Ki Mülakat, Güney Kore, 31 Ekim, 2020.

³⁵⁶ Nazım Dünder Sayılan, *Kore Harbinde Türklerle*, İstanbul: MEB Yayınları, 1996, s. 432.

³⁵⁷ Sayılan, a.g.e., s. 414.

³⁵⁸ Sayılan, a.g.e., s. 414.

sonra da başlarına götürüyorlardı. Merakım artmıştı. Sonradan öğrendim ki, öptükleri o küçük paket, en son din olan İslam dininin büyük kitabı Kur'an'dı.³⁵⁹

Türk askerinin hem kıyafeti hem bakış açısı çevresindeki insanların dikkatlerini cezbetmiştir. “...Ortalık karıştı. Çinliler durakladılar. Merak ve heyecanla durumu izliyordum. Hemen sonra Türk birliği düşmanın üzerine Allah, Allah! Sesleriyle öyle bir saldırıya geçti ki, Çinlilerin karşı koymaları işe yaramadı.”³⁶⁰ Daha önce, Türklerin muharebe sırasında yiğitlik ve kahramanlıklarını “Allah Allah” sesleri ile dini bir kuvve ile ifade ettikleri açıklanmıştır. Paik Bey de bu manzarayı ve Türk askerlerinin davranışları kendince anlamlandıran bir Koreli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk tugayına beş yıl tercümanlık yapan Paik, pek çok taarruz ve savaş anına tanıklık etmiştir. Bu taarruzlardan birindeki anısında onun da dikkatini çeken en belirgin şeylerden birisi, Türk askerinin hücumları sırasında “Allah Allah” nidalarıyla sürekli ileri atılmasıdır. Paik Bey, o tarihte, cephe gerisinde merhamet misali olan Türk askerlerin cephede bir aslan gibi kükreyerek saldırmalarının sırrını merak ettiği söylemektedir. Bu işin arkasındaki sırrı çözebilmek için Türk askerlerinin davranışlarını gözlemlemiştir.³⁶¹ Paik Bey’in aktardıkları, Türk askerlerin cesaret ve kahramanlığını gözler önüne sermektedir. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere muharebe meydanında ve günlük yaşantıda dini motifler sık sık kullanılmaktadır.

3.2.2. Türk Tugayının Sosyal Hizmetleri ve Suwon Yetimhanesi

Türkler muharebe sırasında Koreli halktan sosyal hizmet desteklerini esirgememişlerdir. Kore’ye gönderilen Kızılay ekibinin yalnızca askerlere değil halka da hizmet ettiği belirtilmektedir.³⁶² Ekip zaman zaman köyde hasta, yaralı ve kimsesizlerle ilgilenmiştir. Türk askerlerinin Koreli askerleri de Koreli halkı etkileyen en önemli davranışlarından birisi de savaş şartlarından ötürü ortada kalan çocukları sahiplenmeleridir. Kore Savaşı’nın durakladığı sırada Güney Kore’de yetmiş bin çocuğun öksüz kaldığı belirtilmektedir.³⁶³ Türk askerleri aç, soyunmuş, kaybolmuş ve

---

³⁵⁹ Sayılan, s. 14.

³⁶⁰ Sayılan, s. 15.

³⁶¹ Paik Sang Ki Mülakat Güney Kore, 31 Ekim 2020.

³⁶² Sayılan, s. 167.

³⁶³ Alkan, a.e.g., s. 111-113.

yalnız küçük çocukları toplamış, beslemiş, giydirmiş ve onların ihtiyaçlarıyla ilgilenmiştir. Bunun özellikle, Türk askerleri tarafından gerçekleştirildiği vurgulayan Paik Bey, bu davranıştan ötürü, Korelilerin Türk askerlerine olan ilgisinin ve yakınlığının arttığını söylemektedir.³⁶⁴

Paik Bey, Türklerin merhametli davranışları neticesinde Kore’de artık Türkleri tanımayan kalmadığını, hangi köye veya kasabaya gidilse Koreliler tarafından sevinçle karşılandıklarını aktarmaktadır.³⁶⁵ Koreli halka neden bu kadar sevindiklerini sorduğunda aldığı cevap Koreli halkın nezdinde Türklerin imajını gözler önüne sermektedir: “*Gelenler Türk Askeridir. Artık, ölüm korkusundan kurtulmuş olacaktı. Bizlere güven, değer, yiyecek ve kimsesiz kalan çocuklarımıza eğitim veriyordu. Bu sözler sanki Kore Halkı’nın birleşerek söyledikleri sözlerdi.*”³⁶⁶ Daha sonra tüm bu çocukların sorumluluğunu üstlenen Türk Tugayı’nın kendi çabalarıyla bir yatılı okul açtığı bilinmektedir. Başkent Seul’un güneyinde, Suwon kentinde bulunan Sıhhiye Bölüğü’nün açtığı revirinin hemen bitişiğinde bu okul yer almaktadır.³⁶⁷

Okulun açılış kararı üzerine daha ilk önce Çe Te Yang isimli bir şahıs getirildiği ancak çeşitli yanlış davranışlarından ötürü bu şahsın yerine Türk Sıhhiye Bölüğünde hastabakıcılık yapan Kidek Nik isimli şahsın okula müdür olarak tayin edildiği bilinmektedir.³⁶⁸ Buradaki yatılı okula Türkiye’nin başkentinden esinlenilerek “Ankara İlkokulu” ismi verilmiştir.³⁶⁹ Bu okul, “*Kasabadan, köyden, kırsal bölgeden ve savaş alanlarından toplanan, yedi milyonluk göç sonucu kimsesiz kalmış ilkokul çağındaki çocukların okuduğu ve tugayımızın açtığı yatılı bir okuldu.*”³⁷⁰ Paik, savaş alanında toplanan kimsesiz çocukların Türk Tugayı tarafından yatılı Ankara İlk Okulu’nda korumaya alındığını anlatmaktadır. Okulda üç bayan üç erkek yedi de hizmet personelinin görevli olduğu aktarılmaktadır.³⁷¹

---

³⁶⁴ Paik Bey ile Mülakat, Güney Kore, 31 Ekim 2020.

³⁶⁵ Sayılan, s. 165.

³⁶⁶ Sayılan, s. 165.

³⁶⁷ Sayılan, s. 167.

³⁶⁸ Alkan, a.g.e., s. 115.

³⁶⁹ Sayılan, s. 166.

³⁷⁰ Genel Kurmay ATASE, 2015, s. 94.

³⁷¹ Sayılan, s. 251.

Okulun zamanla, Türk Tugaylarının ziyaretgâhı haline geldiği bilinmektedir. Yetimhanedeki çocukları ziyaret için gelen subaylar, astsubaylar ve erler, onlarla yakından ilgilenmiş çeşitli hediyeler, çiklet ve çikolatalar ve şekerlemeler getirmişlerdir. Hatta bazı askerlerin çocuklara Türkçe isim bile koyduğu görülmüştür.³⁷² Bu çocuklardan en bilineni Topçu Yüzbaşı Süleyman Polat'ın karlar arasında yapayalnız bulduğu Seul isimli küçük kız çocuğudur.³⁷³ Yüzbaşı'nın dondurucu soğukta hıçkıra hıçkıra ağlarken bulduğu küçük kız Polat tarafından gözetilmiş ve topçu taburunun kız evladı olarak isimlendirilmiştir.³⁷⁴ Daha sonra Türk Tugayının yardımlarıyla ortaokul olarak hizmetini arttırdığı ifade edilmektedir.³⁷⁵ Türk Tugayı'nın savaşta dahi insani yardımı elden bırakmayıp yetimleri ve ihtiyaçlıları gözetmesi Korelileri derinden etkilemiştir. Lee, bu okul ve yetimhanenin 1960'lı yıllara kadar iki yüz kadar yetim çocuğa tahsil yuvası olarak hizmet vermeye devam ettiğini belirtmektedir.³⁷⁶ Paik Bey Türk Askeri'nin sadece askeri açıdan değil insani açıdan da tüm dünyaya örnek olduğunu belirtmektedir.³⁷⁷ Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere Türk Askeri Koreli halk arasında büyük bir güven duygusu oluşturmuş görünmektedir.

Diğer taraftan Türk askerlerin savaş sırasında kadınları ve savaş zulmünden kaçıp buldukları yerden göç eden diğer Kore vatandaşlarını da gözettiği pek çok anı ve hatıra kitabında yer almaktadır. Yalta, savaşta bozulan aile, ahlak ve nezaket durumuna dikkat çekmekte, Koreli kadınların içinde buldukları tehlikelerin ve sefaletin güçlüğüne vurgu yapmaktadır.³⁷⁸ Bu noktada Türk Tugayı'nın kadınların korunması hususunda azami özen gösterdikleri görülmektedir. Yalta, bilhassa General Tahsin Yazıcı'nın bu konudaki hassasiyetine dikkat çekmektedir. Yazıcı, kadınlara rahatsızlık verecek en ufak bir davranışa dahi tahammül gösterilmeyeceğine ve cezasız kalmayacağına dair bir emir yayınlamıştır.³⁷⁹

---

³⁷² Alkan, a.g.e., s. 114.

³⁷³ Nazmi Özoğul, *Kore'de Niçin Savaşım*, Ankara: Karınca Matbası, 1954, s. 49-50.

³⁷⁴ Özoğul, s. 50.

³⁷⁵ Sayılan, s. 251.

³⁷⁶ Lee, 1991, s. 293.

³⁷⁷ Paik Sang Ki ile Mülakat, Güney Kore, 31 Ekim 2020.

³⁷⁸ Yalta, a.g.e., s. 138.

³⁷⁹ Yalta, s. 139.

Özoğul, benzer bir şekilde zulümden kaçan Koreli göçmenler arasından bazı kadınların Türk insanlık hatlarına sığındığına dikkat çeker. Koreli tercüman Paik Bey ile sağlanan bu iletişimde, kimi zaman hüznü kimi zaman ümit verici olaylara sahne olunmuştur. Yine göçmen selinin arasından çıkagelen bir beli bükülmüş ihtiyarın kendilerine bir şeyler anlattığını gören Özoğul ve arkadaşları ihtiyarı anlamayınca Paik Bey'e yönlendirmiştir.³⁸⁰ Bir anda tabur doktoru Üsteğmen Kemal Bozdemir ve tercüman Paik Bey'in hızlı hızlı ilerdeki bir kulübeye girdikleri ve daha sonra içeride doğum sancıları içinde kıvrılmakta olan bir kadının doğumunun son anlarında tugay doktorunun yetiştiği aktarılmaktadır.³⁸¹ Çocuk dünyaya gelince sıhhiyelerin çantalarından olanca çamaşırlarını çıkarıp bu erkek çocuğu sarmalamışlar ve yeni doğum yapan bu kadının ölüm riskine karşı tabur kamyonuyla bir süre gözetim altında tutmuşlardır.³⁸² Yalta, kadın erkek yaşlı genç bütün Korelilerin başkalarından kaçmalarına rağmen Türklere gülümsemeye ve selam vermeye başladığı hatta askerlerin eğitimlerini izlemeye geldiklerini belirtmektedir.³⁸³ Bu hatıratlardan aktarılan olaylar neticesinde Korelilerin neden Türk tugayı askerlerine yakınlık gösterdikleri ve onlara ayrıca hürmet duydukları sorusu yanıtlanmaktadır.

3.2.3. Türklerin BM Ordusundaki Askerler Üzerindeki Manevi Etkisi

Türk askerinin sadece Kore insanı üzerinde değil aynı zamanda diğer BMK arasında da büyük tesir gösterdiği bilinmektedir. Türk askerler, merhametleri, fedakârlıkları, samimiyetleri ve diğer davranışları ile BM Kuvvetleri'ndeki diğer askerler üzerinde hem Türk hem de Müslüman imajını temsil etmişlerdir. Onların bu davranışlarından etkilenen kimi BM askerleri de Türk milletine sempati duymuş, İslam dinine karşı sıcaklık hissetmiştir. Aralarından bazıları İslam dini hakkında detaylı sorgulamalarda bulunmuştur. Bazı hatıratlar ve kaleme alınan eserlerden anlaşıldığına göre bahsedilen yabancı askerlerden bir kısmı ise İslam dinini benimsemiştir.

Kore Savaşı'nda 1951-52 yılları arasında bulunan Nazım Dünder Sayılan'ın Kore'deki anılarında Amerikalı bir üsteğmen olan arkadaşının İslam dinine olan ilgisini aktarmaktadır. 1951 yılında ağır yaralanıp Suwon'daki Hastaneye götürülürken

---

³⁸⁰ Özoğul, a.g.e., ss. 45-46.

³⁸¹ Özoğul, ss. 45-46.

³⁸² Özoğul, s. 47.

³⁸³ Yalta, a.g.e., s. 139.

ambulansta trafik kazası geçiren Sayılan, Japonya'daki Yokohama Hastanesine sevk edilmiştir.³⁸⁴ Tedavi süreci ile ilgili anılarını paylaşan Sayılan, hastanede kendisini ziyarete gelen bir Amerikalı Üsteğmen'den şu olay üzerinden bahsetmektedir.³⁸⁵

Cephede, iki Amerikalı üsteğmenle birlikte ve irtibatlı çalışıyordum. Amerikalı subaylar ülkelerine dönmeden evvel gerekli puanı doldurabilmek için Japonya'da bir süre çalışıyordu. Terfi ederek küçük bir merasimle uğurlamıştık. Rabbitson, bir yıl dil okulunda Türkçe dil dersi görmüştü. Dil bilgisini arttırmak için, benimle hep Türkçe konuşur, ben de yardımcı olurum. Üsteğmen sanki Kore'de imiş gibi, karşımda ayakta ve selam vaziyetinde durmakta devam ediyordu. Bizim usulle sarılıp öpüştük. Çok sevdiğim bir subaydı. Ayrıca, zaman zaman İslam Dini hakkında sorular sorar, ben de kendisini aydınlatmaya çalışırdım. Bir savaş arkadaşına kavuşmanın verdiği bir sevinçle birlikte yemek yedik. Bir ara neden hastanede olduğunu sordum. Gülerek; -Yarın sünnet olacağım, dedi. Arkasından bir sürü sorular sormaya başladı. Ben de sünnet hakkında gelenek ve göreneklerimizle ilgili bilgileri verdim. Sünnet olduktan sonra ayrıca bir düşüncesi olup olmadığını sordum. Ne demek istediğimi anlamıştı. Uzun süre gözlerini gözlerimden ayırmadı. Sonra başını yukarı kaldırdı. -Kim bilir, belki, Allah nasip ederse dedi. Ertesi gün sünnet olmuştu. Aldığım oyuncakların ambalajlarını açtıkça Yüzbaşı Rabbitson'un attığı kahkahalar hala kulaklarımda çınlamaktadır.³⁸⁶

Buradaki diyalog, Türk askerinin ve Koreliler üzerindeki etkisinin yanında diğer BM kuvvetlerinden insanlar üzerinde de tesirleri olduğunu göstermektedir. Yüzbaşı Rabbitson'un doğal bir süreç içerisinde, İslam dini hakkında sorularını yönelttiği Sayılan, üsteğmen arkadaşını aydınlatmak için çabalamış görünmektedir.

Kore Savaşı süresince BM Kuvvetlerinin de Kuzey Kore ve Çin Kuvvetlerinin de karşılıklı olarak çok sayıda askeri esir aldıkları bilinmektedir.³⁸⁷ Çin'de esir olarak kalan bu 244 Türk askerinin yaşadıklarını ele alan Ben Türk isimli eser, Türklerin günlük davranışlarını ve diğer askerler üzerindeki etkilerini ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Kitapta, Kore'deki bu esir kamplarında 244 Türk askerinin de üç yıl esaret hayatı yaşadığı belirtilmektedir.³⁸⁸ Eserde, Kore'deki esir kampındaki süreci mercek altına alan Çifci, Kore'deki Türk esirlerin esaret deneyimine ilişkin hazırlanan raporlardan yola çıkarak Türk esirlerin davranışlarına dikkat çekmektedir.³⁸⁹ Kore'deki esirlerin esaret performansları incelendiğinde kültürleri ile yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir.³⁹⁰ *“Türk esirler güçlünün zayıfı ezdiği kamp düzeninde*

³⁸⁴ Genel Kurmay ATASE, s. 87.

³⁸⁵ Genel Kurmay ATASE, ss. 87-88.

³⁸⁶ Genel Kurmay ATASE, ss. 87-88.

³⁸⁷ Aynur Onur Çifci, *Ben Türk*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2020, ss. 21-36.

³⁸⁸ Çifci, a.g.e., s. 26.

³⁸⁹ Çifci, 2020, s. 38.

³⁹⁰ Çifci, 2020, ss. 49-55.

*hastalarına bir bebekmiş gibi bakıp, tüm yiyecek ve giyeceği eşit şekilde paylaşarak hem fiziksel hem de psikolojik baskılara birlikte mukavemet göstermişlerdi.”*³⁹¹

Böylelikle, esir kampında hayatını kaybeden Türk askerinin sayısının müttefik kuvvetlerin sayısının çok altında olduğu tespit edilmiştir.³⁹² Buna karşın Amerikan Kara Kuvvetleri esirlerinin başarısız bir esaret performansı gösterdiği, kampın ağır koşullarında aralarındaki disiplini koruyamadıkları vurgulanmaktadır.³⁹³ Amerikan askerler arasında güçlüler zayıflar üzerinde zor kullandığı, şiddet uygulandığı, hasta ve yaralıların kendi hallerinde ölüme terkedildiği tespit edilmiştir.³⁹⁴ Bu hususta, Türk askerlerin davranışları diğer askerlerin dikkatini çekmiştir.

Çifci, Müşterek Amerikan İstihbarat Değerlendirme Heyeti (JIPB) ve Walter Redd Kara Kuvvetleri Araştırma Enstitüsü (WRAIR) yetkilileri tarafından Türk esirlere dair tutulan raporlarda birlik ruhu ve içsel disiplinlerine dikkat çekildiğinden bahsetmektedir.³⁹⁵ Amerikan Kara Kuvvetleri raporlarında; Türklerdeki “ideal vatandaş-asker” anlayışının sadece ordu disiplininden kaynaklı olmadığı bunun yanında ebeveynler, toplum, öğretmenler ve din adamlarının da etkisi olduğu beyanlarına işaret etmektedir.³⁹⁶ Bu nokta, Türk askerlik kültürünün beslendiği toplumsal kültürle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, Türkler savaş ortamındaki kötü şartlara rağmen dini vecibelerini sürdürme gayreti içinde olmuştur. “1951 yılı Ramazan’ı Haziran ve Temmuz aylarına denk geldiği için bazı Türk esirler kampta açlık sınırında yaşamalarına rağmen oruçlarını bırakmıyordu.”³⁹⁷ Türklerin din ile ilgili hassasiyetleri, yabancı askerlerin de gözünden kaçmamıştır. Amerikalı Pelsler, Kore Savaşı’ı anılarında bu olaylara yer vermiştir: “Bazı Türkler açlıktan ölmek için domuz etini yeseler de, bazıları İslam dini domuz etini haram kıldığı için buna yanaşmıyorlardı.”³⁹⁸ Türklerin sıkıntı

---

³⁹¹ Çifci, 2020, s. 54.

³⁹² Sığırı & Varoğlu & Ercil, 2010, s. 4.

³⁹³ Çifci, 2020, s. 52.

³⁹⁴ Çifci, 2020, s. 53.

³⁹⁵ Çifci, 2020, ss. 54-55.

³⁹⁶ Çifci, 2020, s. 55.

³⁹⁷ Çifci, 2020, s. 208.

³⁹⁸ Çifci, 2020, s. 236: Frederick & Marcia Pelsler, *Freedom Bridge*, California. The Fremar Press, 2. Baskı, 2007, s. 54.

yaşadıkları bir başka nokta tuvalet-banyo kullanımını olunca bu unsurlar da çözüm yollarına gitmişlerdir.³⁹⁹ Amerikan uslu tuvalet düzenini ile ilgili problemlerin aslında Kore'ye gelirken gemide başladığı belirtilmektedir. Nitekim Türk askerleri daha gemide alaturka olmayan bu tuvaletleri nasıl kullanacaklarını dahi bilememektedir.⁴⁰⁰ Bu noktada en önemli husus tuvalet ve banyoların insanların görebileceği şekilde açık olup Türk adetlerine aykırı olmasıdır. Türklerin esir kampındaki olumsuz şartlara rağmen oruçlarını bırakmamaları ve temizlik, banyo, tuvalet gibi ihtiyaçlarında dini hassasiyetlerini sürdürmeye çalışmaları çevredeki askerlerin ilgisini çekmiş olmalıdır.

Çifci, 2. Esir Kampı'ndaki Türklerle yakın münasebet içinde olan ve Türk Yüzbaşı Hamit Yüksel'e ait yayınlanmamış hatıralarında Müslüman olan bir Amerikan yarbaydan bahsetmektedir.⁴⁰¹ Çifci'ye göre bu Yarbay, Yüksel'in notlarında Yarbay P. diye not edilse de aslında Yarbay Frederick Pelser olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁰² Zira Pelser, daha sonra kaleme aldığı Özgürlük Köprüsü (Freedom Bridge) isimli anı kitabında Yüzbaşı Hamit Yüksel'den söz etmektedir.⁴⁰³ Çifci, Yüzbaşı Yüksel'in hatıralarından Yarbay Pelser'in Müslüman olma hikâyesini şöyle aktarmaktadır:

Amerikalı P. Yarbayımız kelime-i şahadet getirmişti. [Şahadetin] sonunda "Elhamdülillah, dini bütün Müslüman'ım" derken içine "Katolik'i" de karıştırıveriyordu. "Elhamdülillah, dini bütün Katolik Müslim" deyiveriyordu. İşte o zaman "Olmadı dostum" deyip yeni baştan kelime-i şahadeti tekrarlatıyor ve "Katolik yok artık" diyorduk.⁴⁰⁴

Yarbay Pelser, anılarını yazdığı kitabında, Hamid Yüksel, Fezi Bey ve diğer arkadaşlarını asla unutamayacaklarını belirtmektedir.⁴⁰⁵ Çifci, Yarbay Pelser'in Türk askerlerin bu tavırlardan etkilenip İslam dini seçmiş olabileceğine değinmektedir.⁴⁰⁶ Bununla birlikte Türk askerlerin davranışlarını ve İslami pratiklerine bizzat şahit olan Pelser'in gözlemlerinin de bu hususta etkili olduğu söylenebilir. Zira Pelser eserinde,

³⁹⁹ Çifci, 2020, s. 237; Çifci, Türklerin diğer askerlerin tuvalet esnasında sohbet edip vücutları meydana olmalarını Türk adetlerine ters gördükleri için kapalı bir tuvalet binası inşa ettiklerini belirtir. Bunun yanında banyoda diğer ulusların askerlerinin çıplak bedenleri görmeyi utanç verici bulan Türk esirlerin bu duruma çareyi, banyoyu toplu kullanarak diğer askerlere fırsat vermemekte bulduklarını aktarmaktadır.

⁴⁰⁰ Tuna Baltacıoğlu, *Savaş İçinde Barış*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000. s. 23.

⁴⁰¹ Çifci, 2020, s. 253.

⁴⁰² Çifci, 2020, s. 253.

⁴⁰³ Pelser, pp. 57-59

⁴⁰⁴ Çifci, 2020, ss. 253-254.

⁴⁰⁵ Pelser, pp. 57

⁴⁰⁶ Çifci, 2020, s. 254.

Türklerin bir Müslümanlar olarak Ramazan ayını nasıl kutladıklarından helal hususundaki hassasiyetlerine kadar pek çok uygulamalarına şahit olmuştur.⁴⁰⁷ Çifci yine Yüksel'in hatıralarından şunları aktarmaktadır:

Türk esirlerin kendilerine has yaşam tarzlarından ve kültürlerinden etkilenen Yarbay Pelser kendini "Katolik Müslüman" diye tanımlar ve Yaratıcı'ya aynı anda hem İslam hem de Hristiyan dininin gerektirdiği gibi şükreder olmuştur. Türk esirler ile geçirdiği günlerin ardından maneviyat anlayışı değişen Yarbay Pelser, Kore Savaşı hatıralarını anlatan Özgürlük Köprüsü kitabından sonra Tanrı inancına ve ibadete yeni bakış açıları sunduğu dini kitaplar yazacaktı.⁴⁰⁸

Pelser'in şahit olduğu bir başka anekdot ise Komutan Fezi Bey'in kamptaki Hristiyan papazların lideri Papaz Emil J. Kapaun'un ölümün eşiğinde olduğu sırada gösterdiği tavidir. Fezi Bey, onun için kendi Rabbine duada bulunacağını söylemiştir ve bu olay Pelser'in hafızasında yer edinmiştir.⁴⁰⁹ Bu olaylardan bahsederken Pelser, şaşırtıcı bir şekilde doğrudan Allah kelimesini kullanmaktadır.⁴¹⁰ Bu husus da Çitfçi'nin Pelser hakkında Müslüman olma yargısını güçlendirmektedir.

Kunuri Savaşı'ndan sonra esir alınan BM askerlerinin çok soğuk koşullarda bir ölüm yürüyüşü yapmak zorunda buldukları ve yürüyüşe devam edemeyen askerlerin kısa süre içinde Çin askerleri tarafından vurulduğu bilinmektedir.⁴¹¹ Ancak Türk esirler arasındaki durum diğer BM askerlerinden farklı bir seyir almıştır. Türkler, arkadaşlarından biri yere düştüğünde iki veya üç diğer Türk askeri ona yardım etmek ve hatta onu taşımak için koşmuştur. Çinli askerlerin bu duruma hem çok öfkeleniği hem de çok şaşırdıkları tespit edilmiştir.⁴¹² Çeşitli kaynaklarda da belirtilen etki ve sebeplerden dolayı Kore'deki Türk birliklerin ortak hedeflere, benzer değerlere ve yapılandırılmış ilişkilere sahip olan bireylerden oluştukları vurgulanmıştır.⁴¹³

Bu bölümde, Türk askerlerin, askeri başarıları ve milli-manevi arka planları nedeniyle ortaya koydukları davranışlarla üzerinden çevrelerinde bıraktıkları etki ortaya koyulmuştur. Böylelikle Türk tugay imamlarının İslami faaliyetlerinin başlangıcında,

---

⁴⁰⁷ Pelser, pp. 58-59.

⁴⁰⁸ Çifci, 2020, ss. 256-257.

⁴⁰⁹ Pelser, p. 64.

⁴¹⁰ Pelser, p. 64, 87.

⁴¹¹ Sığrı & Varoğlu & Ercil, 2010, p. 5.

⁴¹² Sığrı & Varoğlu & Ercil, 2010, p. 5.

⁴¹³ Sığrı & Varoğlu & Ercil, 2010, p. 4.

Türk askerlerin rolü ortaya çıkmaktadır. Türk askerleri, Kore Savaşı sürecinin başından beri kazandıkları askeri başarıların yanı sıra bu süreçte Koreli halkı ve yetimleri gözetip kollamaları ile Koreli halkın güvenini kazanmışlardır. Bu etkinin arka planında Türk askeri kültürünün büyük rol oynamaktadır. Askeri kültür, toplumsal kültürden hayat bulmakta ve gelişim sürecinde ondan büyük oranda etkilenmektedir. Türk toplumsal kültürü, İslam kültüründen güçlü bir şekilde etkilenen bir yaşam biçimini kapsamaktadır.⁴¹⁴ Bu nedenle, toplumsal-manevi kültür ile Türk askerlerin davranışları oldukça ilişkili görünmektedir.

Korelilerin gözünde ilk Müslüman topluluk imajı ile ilk İslam imajının oluşmasında Türk askeri kültürünün payı büyüktür. Bu etkiden Türk Tugayındaki tabur imamları da bahsetmektedir. Tabur imamları, Kore’de İslamiyet’in tohumlarının atılmasında Türk askerlerinin öncü olduğunu belirtmektedir.⁴¹⁵ Tabur imamlarından Karaismailoğlu, İslamiyet’in Uzakdoğu’nun bu köşesinde tanınmasında Türk Silahlı Kuvvetleri’nin unutulmayacak etkisi neticesinde gerçekleştiğini ifade etmektedir. Bu etki sadece Korelilerle sınırlı kalmayıp diğer BM askerlerini de kapsamaktadır. Bu askerler arasında İslam dinini benimseyen veya sempati duyan bireyler değerlendirildiğinde, bu olayların Kore’de İslam dinine duyulan ilgiye zemin hazırladığı söylenebilir. Nitekim özellikle, günlük İslami pratiklere şahit olan insanların bu pratiklere karşı bir merak içerisinde oldukları tespit edilmektedir. Daha sonraki gelişmelerden de anlaşılacağı üzere tüm bu faktörler, Korelilerin modern dönemde karşılaştıkları Türk Müslüman topluluğundan etkilenmelerinin temel nedenini oluşturmaktadır.

---

⁴¹⁴ Sığrı & Varoğlu & Ercil, p. 6.

⁴¹⁵ Abdulgafur Karaismailoğlu, ”Kore, Müslümanlık için, bakir ve çok verimli bir topraktır”, Milli Gazete, 9 Kasım 1983, s. 2.

BÖLÜM IV

ORDUDA DİN VE TABUR İMAMLIĞI MÜESSESESİ

Önceki analizler ışığında, Türk askeri kültürü nedeniyle Korelilerin, Türklere ve İslam dinine yakınlık ve merak duydukları anlaşılmaktadır. Bu etkinin ivme kazanmasında, Kore Türk Tugayı imamları büyük rol oynamaktadır. Bu bölümde, Dünya ordularındaki ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki din işleri ve orduda din görevliliği müessesleri incelenerek askeri din işleri görevlilerinin faaliyet ve sorumlulukları açıklanıp ordudaki din görevlilerinin genel görev kapsamı ortaya koyulacaktır. Bunun yanında, Kore Türk Tugayında tabur imamları tarafından gerçekleştirilen dini faaliyetlerin genel kapsamı belirtilecektir. Diğer taraftan, Kore Türk Tugayı imamlarının ve BM Kuvvetlerindeki Türk tabur imamlarının BM Kuvvetleri'ndeki diğer din işleri görevlilerinin dini tutumları karşılaştırılarak farklılık ve benzerlikleri açığa çıkarılacaktır. Bölümde, Kore Savaşı boyunca görev yürüten tabur imamları ve faaliyetleri genel olarak ele alınarak Kore Türk Tugayı içinde gerçekleştirilen dini faaliyetlere dikkat çekilecektir. Hansen'e göre, ordu, din çalışmaları için özellikle ilginç bir bağlamdır. Din-toplum ilişkilerini; din ve toplumun yapısı, pratik biçimleri, tarihi ve sosyal kurumlarla ilişkisi üzerinden inceleyen din sosyolojisi, doğal olarak askeri kurumlarla din ilişkisini de kapsamaktadır.⁴¹⁶ Askeri kurumların içyapısını, uygulamalarını ve diğer kurumlarla olan ilişkisini inceleyen askeri sosyoloji disiplini de din sosyolojisi gibi askeri kuvvetlerin sosyolojisini incelemektedir.⁴¹⁷ Bu anlamda, orduda din çalışmaları, bir yanda askeri sosyoloji disiplininin konusu iken diğer tarafta din sosyolojisi bağlamında ele alınması gereken bir çalışma sahası olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

⁴¹⁶ Joachim Watch, *Din Sosyolojisine Giriş*, çev. Battal İnandı, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1987.

⁴¹⁷ Barış Ateş, "Askeri Sosyoloji: Kuruluş, Gelişim ve Gelecek Üzerine Bir Değerlendirme", *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, Cilt. 1, Sayı. 1, 2020, ss. 53-70.

Sosyolojinin konusu olarak ordu, toplumsal olanla ilişkisi bakımından incelemeye tabi tutulmuştur.⁴¹⁸ Bu hususta, en dikkat çekici olan askeri sosyolojinin ordu ile ilgili sorunlara yönelik çözüm çalışmaları ışığında doğmuş olmasıdır. Bu hususta, moral ve motivasyon, savaşa uyum sağlamada en önemli alan olarak görülmüştür. Askeri kurumlar, bu sıkıntıları çözmeye de asıl mesleği askerlik olmayan çok sayıda kişiyi de orduya dahil etmişlerdir.⁴¹⁹ Bu minvalde, orduya dahil edilen en önemli gruplardan biri olarak “din görevlileri” karşımıza çıkmaktadır. Ancak, ordu da din konuşmak bazı noktalar da kolay görünmemektedir.

En başta, bu durum, sekülerleşme teorisinin ana öngörülerinden, dinin kiliseye ait olması, ayrı bir alan olarak görülmesi veya kişilerin kendine sakladıkları bireysel bir alan olması gibi kabullerle çelişmektedir.⁴²⁰ Sekülerleşme teorisine göre, “*birey olarak yurttaşların ve kolektif olarak halkın kutsallaşmasının doğallaşmış bir iktidar biçimi*”⁴²¹ olan seküler devlet, dini siyasi olmayan alanlara taşımak durumundadır.⁴²² Seküler devlet, bunu devlet hukuku ve kişisel ahlak arasında bir ayırt edicilik güderek yaparken dini de özel bir inanç meselesi olarak kabul etmektedir.⁴²³

Herkes için eşit din özgürlüğünü güvence altına almanın kurumsal ön şartı, devletin rekabet halindeki dünya görüşlerine karşı tarafsız kalmasıdır. Bütün vatandaşların karşılıklı olarak kabul etmesi gereken anayasal ilkeler üzerindeki uzlaşma, kilise ile devlet ayrımı ilkesiyle de ilgilidir.⁴²⁴ Dolayısıyla din, hapishaneler, büyük mağazalar veya uçak gemileri gibi özel olmayan ortamlarda görüldüğünde, pek çok sosyolog da dahil olmak üzere birçok insanı hazırlıksız yakalar. Örneğin Din Sosyologları, dinin siyasetteki rolüne ilişkin araştırmalar hariç, bu alanları ihmal etme ve dinin "ait olduğu" cemaatlere odaklanma eğilimindeydi.⁴²⁵

Nitekim Hansen, orduyu “Kamusal Alan Tartışmalarından” biri olarak görmektedir.⁴²⁶ Habermas, ortak bir insan aklın kabulünün seküler devletler için bir meşru bir temel oluşturduğuna dikkat çekmektedir.

⁴¹⁸ Adem Başpınar, “Sosyolojinin Konusu Olarak Ordu ve Asker: Askeri Sosyoloji”, *Sosyoloji Dergisi*, Cilt. 24, Sayı. 3, 2012, ss. 279-314.

⁴¹⁹ Başpınar, s. 282.

⁴²⁰ Kim Philip Hansen, *Military Chaplains and Religious Diversity*, Newyork: Palgrave Mcmillan, 2012, p. 12

⁴²¹ Talal Asad, *Sekülerliğin Biçimleri: Hristiyanlık, İslamiyet ve Modernlik*, çev. F. Burak Aydar, İstanbul: Metis Yayınları, 2007, s. 46.

⁴²² Asad, s. 218.

⁴²³ Asad, s. 243.

⁴²⁴ Jürgen Habermas, “Kamusal Alanda Din”, çev. M. Ali Kirman, *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt. 7, Sayı. 14, 2016, s. 193.

⁴²⁵ Hansen, s. 12.

⁴²⁶ Hansen, s. 13.

Anayasal devletin öz-anlaması, ‘doğal’ akla, bir diğer ifadeyle yalnızca sözüm ona herkesin aynı oranda katılabileceği kamusal tartışmalara dayanan sözleşmecî bir gelenek çerçevesinde gelişmiştir... Bu, ilk etapta devlet ile kilise ayrımını kurumsal seviyede mümkün kılar.⁴²⁷ “Dünya görüşleri ve dinî doktrinler sorunuyla ilgili bütün uyumsuzluklarına rağmen vatandaşlar, siyasî topluluklarının özgür ve eşit üyeleri olarak bir diğerine saygı gösterirler. Böyle bir medeni dayanışma temelinde, tartışmalı siyasî konular söz konusu olduğunda, onların rasyonel temelli bir anlaşmaya ulaşmanın bir yolunu bulmaları umut edilir.⁴²⁸

Askeri papazların bir anlamda, orduda “din özgürlüğü” nün ne anlama geldiğini harekete geçirmek zorunda oldukları için ilginç bir role sahip olduğu ifade edilmektedir.⁴²⁹ Asad’a göre, bireylerin inançlarını seçebilmesi, onları özgürce ifade edebilmesi, herhangi bir engel olmadan yaşayabilmesi siyasî otoritelerce dini özgürlük olarak görülmekte ve bunlar yasal haklarla kamusal alanda yer bulmaktadır.⁴³⁰ Bu anlamda seküler devletin kamusal alanlarında din, devlet işlerinin dışında ayrı bir alan olarak konumlandırılmaktadır.⁴³¹ Ordu da bu kamusal alanların başında gelmektedir.

Ancak her ne kadar durum böyle olsa da din kavramının tarih boyunca, askerlik kurumu için son derece etkili bir motivasyon kaynağı olarak kullanıldığı bilinmektedir.⁴³² Hansen, dinin ordudaki fonksiyonunu açıklarken ünlü Amerikalı Sosyolog, Robert Bellah’ın Amerikan yaşam tarzını yorumlamak için başvurduğu “Sivil Din” kavramına dikkat çekmektedir. Çünkü Hansen’e göre din adamları orduda sivil dinin sözcüsü olarak görev yapmaktadır.⁴³³ Sivil din, kavramının ilk olarak Fransız düşünür Jean J. Rousseau tarafından Toplum Sözleşmesi (2008) isimli eserde kullanıldığı bilinmektedir.⁴³⁴

Bellah’a göre ulus olmanın kutsal temelinde “sivil din”, yatmaktadır.⁴³⁵ Bellah, Amerikan vatandaşlarının inanç ve değer farklılıklarının ötesinde, onları ortak bir paydada buluşturan bir takım ulusal sembollerin ve ritüellere sahip olduklarını

---

⁴²⁷ Habermas, s. 187.

⁴²⁸ Habermas, s. 188.

⁴²⁹ Hansen, a.g.e., p. 14.

⁴³⁰ Asad, a.g.e., s. 243.

⁴³¹ Habermas, pp. 188-195.

⁴³² Hansen, p. 28.

⁴³³ Hansen, p. 27.

⁴³⁴ Mesut Düzce, “Sivil Din ve Politik Din Kavramlarına Teorik Bir Bakış”, *Bilimname XLI*, Sayı. 41, 2020, s. 389.

⁴³⁵ Robert Bellah, “Civil Religion in America,” *Daedalus, Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, “Religion in America,” Winter 1967, *Cilt. 96, No. 1, pp. 1-21.*
http://www.robertbellah.com/articles_5.htm

belirtmekte bunu “sivil din” tanımı ile açıklamaktadır.⁴³⁶ Ataman, Bellah’ın bu tanımıyla, her milletin ve toplumun farklı şekillerde de olsa dini bir öz anlayışa yani sivil dinin mevcudunu zorunlu gördüğüne dikkat çeker.⁴³⁷ “Bellah’a göre sivil din bir toplumda bulunan dinî, etnik, siyasi ve ideolojik söylem çeşitliliğini etkili bir şekilde dengeler hatta etkisizleştirmektedir.”⁴³⁸

Öte yandan, farklı toplumlarda sivil din benzeri oluşumların zorunlu imkânının, sosyologlar arasında önemli bir tartışma konusu olduğunu bilinmektedir.⁴³⁹ Günümüzde, Amerikan toplumu her ne kadar dini özgürlüğe sahip olsa da kendisini Hıristiyan olarak tanımlamıştır.⁴⁴⁰ Ancak, Amerikan toplumunda yaygın olan Protestan düşüncesi zaman içinde Katolikler, Yahudiler Mormonlar gibi grupların değer yargılarıyla birlikte değişime uğramıştır. Özellikle, göç münasebetiyle ülkeye gelen İslam, Hinduizm gibi Doğu dinleri de Amerikan toplumunun bir parçası haline gelmiştir.⁴⁴¹ Bu noktada, Ataman’ın dikkat çektiği gibi sivil din, toplum yapısıyla birlikte değişmekte ve sorgulanır hale gelmektedir. Hansen’e göre, bu durum Amerikan toplumunun dini düşünce yapısına ilişkin çeşitli tartışmalara yol açarken askeri papazlık kurumunu da sorgulanır hale getirmiştir.⁴⁴²

Ancak, Hansen’e göre, sivil dinin insanları birtakım semboller ve ortak değerler etrafında birleştirici bir unsur oluşu, orduda din kavramının güçlendirici bir unsur olarak önemini ortaya koymaktadır.⁴⁴³ Çünkü benzer ortak değerlere sahip bireyler, bu değerleri sürdürmenin hem iyi bir dindar hem de iyi bir vatandaş olma yolunda ne denli önemli olduğunu hissetmektedir. Burada hem dini hem vatani duyguları iç içe geçmektedir.⁴⁴⁴ Böylelikle, bireyler kendi yararlarının üstünde daha büyük amaçlar uğruna bir şeyler yapmaya güdülenirler. Örneğin, Amerikan ordusunda, Askeri

---

⁴³⁶ Bellah, a.g.m., pp. 1-21.

⁴³⁷ Kemal Ataman, *Ulus Olmanın Kutsal Temeli: Sivil Din*, Ankara: Sentez Yayıncılık, 2014, s. 58

⁴³⁸ Düzce, a.g.m., s. 391.

⁴³⁹ Ataman, a.g.e., ss. 11-13.

⁴⁴⁰ Hansen, p. 2.

⁴⁴¹ Hansen, p. 2.

⁴⁴² Hansen, p. 2.

⁴⁴³ Hansen, p. 28.

⁴⁴⁴ Hansen, p. 28.

papazların yaptığı şey, askeri erdemlerin de iyi bir vatandaş ve iyi bir Hristiyan olma ile eşdeğer olduğunu göstermektedir.⁴⁴⁵

Kurumsal olarak, ordudaki din görevlilerinden hem ordu hem de inanç gruplarının dini gereksinim taleplerini karşılamaları beklenmektedir.⁴⁴⁶ Bu anlamda, ordudaki din görevlileri; pastoral danışmanlığa ihtiyaç olup olmadığı, ibadetler için fırsat sağlanması, dini uygulamaların maddi teçhizatları veya inanca dayalı askeri taleplerden muafiyetler noktasında, bireylerin dini özgürce kullanma hakları ile ordunun misyonları arasındaki sonuçların müzakeresinde merkezi bir rol oynamaktadır.⁴⁴⁷ Örneğin, Amerikan Ordusu'nda pek çok dini ihtiyaç rutin konular olarak görülmekte ve bunların gerçekleştirilmesi tamamen kurumsal bazda karşılanmaktadır.

4.1. Dünya Ordularında Din Subaylığı: “Military Chaplaincy”

21.yüzyılda Dünya ordularının çoğunluğu askeri kuvvetlerin çeşitli birimlerinde dini destekli bir kurumsal yapıya sahiptir. Örneğin, Avrupalı devletlerin askeri kuvvetlerindeki din kurumunu Alman Devleti'nden etkilenerek oluşturdukları belirtilmektedir.⁴⁴⁸ Avrupa Orduları arasında, Federal Alman Ordusu, din kurumu hususunda askeri düzenlemeler yapan ilk ordulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁴⁹ Alman Ordusundaki dini yapılanmaların temeli 1933 yılından sonra çeşitli periyotlarla değişip bugünkü şeklini almıştır.⁴⁵⁰ Öte yandan, ABD Ordusu'nda, din işleri görevlerini papazların yerine getirdiği ve papazların ordunun en eski ve en küçük birimi olarak kabul edildiği bilinmektedir.⁴⁵¹ “The U.S. Army Chaplain Corps” ismi ile bugün, “Birleşik Devletler Papaz Birlikleri” Amerikan Askeri Teşkilatı'nın en bilinen birimlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁵²

---

⁴⁴⁵ Hansen, p. 28.

⁴⁴⁶ Hansen, p. 3.

⁴⁴⁷ Hansen, p. 3.

⁴⁴⁸ Akbıyık, s. 3.

⁴⁴⁹ Sözeri, s. 144.

⁴⁵⁰ Nur Akbıyık, Dünya Ordularında Din İşleri Subaylığı Raporu, İstanbul: Önder Basımevi, 2016, s. 8.

⁴⁵¹ Google, ABD Ordusu Papaz Birliği, <https://armyhistory.org/u-s-army-chaplain-corps/>, Erişim Tarihi, 7 Aralık 2020.

⁴⁵² Google, ABD Ordusu Papaz Birliği, <https://armyhistory.org/u-s-army-chaplain-corps/>, 7 Aralık 2020.

Amerikan Askeri Tarihi'ne göre ise ordu papazlığının resmi temelleri 1775 tarihine dayandırılmaktadır.⁴⁵³ Birçok ülkede Ordu'daki dini yapılanma devlet denetiminde olmakla birlikte Kilise Kurumu'na bağlı oldukları görülmektedir. Akbıyık, dünya ordularında din subaylığı raporunda, 19. yüzyıldan itibaren ordudaki dini faaliyetlere kurumsal kimlik kazandırılarak resmi hale getirildiğini açıklamaktadır.⁴⁵⁴ Bunun yanında, Komünist ülkelerde böyle bir kurumun bulunmadığı belirtilmektedir. Teokratik ülkelerdeki yapılanmanın ise laik ve liberal ülkelere farklı olduğuna dikkat çekilmektedir.⁴⁵⁵

Askeri kuvvetlerdeki dini yapılanma, İngiliz dilinde “*Military Chaplaincy*”, Alman dilinde ise “*Militarseelsorge*” veya “*Soldatenseelsorge*” olarak adlandırılmaktadır.⁴⁵⁶ Konuya dair arama yapıldığında, veri tabanlarında kullanılan ana anahtar kelimeler; askeri papaz, askeri rahip, ordu papazı, askeri din adamları ve din işleri subaylığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Avrupa'daki dini çoğulculuğun etkisiyle, Yahudi askeri papaz, askeri haham, Müslüman din adamı ve askeri imam gibi kavramların da zamanla literatüre eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Dünyada inananların sayısı bakımından mensubu en fazla olan din, Hristiyanlıktır. Aynı zamanda, Hristiyan din adamlarının misyon görevleri üstlenmesi nedeniyle dünya ordularındaki Hristiyan din adamı sayısı diğer dinlerin temsilcilerine nazaran oldukça fazladır. Bu nedenle, özellikle, dünya ordularına yönelik akademik çalışmaların daha çok Hristiyan din adamları merkezli gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Dünya ordularına dair akademik çalışmalar incelendiğinde, farklı isimlendirmelerle anılsalar da genel olarak “*Chaplain*” sözcüğünden ileri gelen bir kavramsallaştırma yapıldığı görülmektedir. “*Chaplain*” kelimesi Hristiyan Katolik ve Protestan kökenlere dayanmaktadır. Merriam-Webster Sözlüğü Chaplain kavramını; (a) bir şapelde sorumlu din adamı, (b) resmi askeri bir şubeye, bir kuruma, ya da bir aile veya mahkemeye bağlı bir din görevlisi, (c) dini hizmetleri yürütmek için seçilen bir kişi, (d) bir rahibe yardımcı olmak için atanan bir din adamı (bir ayin işlevlerinde)

---

⁴⁵³ Google, ABD Ordusu Papaz Birliği, <https://armyhistory.org/u-s-army-chaplain-corps/>, 7 Aralık 2020.

⁴⁵⁴ Akbıyık, s. 3.

⁴⁵⁵ Akbıyık, s. 6.

⁴⁵⁶ Akbıyık, s. 3.

olarak tanımlamaktadır.⁴⁵⁷ “Military” kavramı ise genel olarak “askeri” ve “ordu” anlamlarını taşımaktadır.⁴⁵⁸

Chaplain, kavramı her ne kadar Hristiyan coğrafyanın olduğu bölgelerde bir yapılanmayı ifade etse de Hristiyan olmayan ülkelerde de bu isime eklenme yapılarak orduda din görevlilerine ait kavramların oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Din işleri hususunda, çeşitli ülkelerde farklı dinler için farklı sistemler tesis edilmiştir.⁴⁵⁹ Amerika, Avusturya, Bosna- Hersek’te, Budizm, Hinduizm, Yahudilik, İslamiyet ve küçük gruplar halinde olan diğer dinler ve kavramsallaştırmaları da din işleri sınıfına dahil edilmiştir. Örneğin, A.B.D. Ordusu resmi web sitesine göre, bugün A.B.D Ordusu’nda beş büyük din grubunu ve 120’den fazla farklı mezhebi temsil eden 1300 aktif görevli ordu papazı bulunmaktadır.⁴⁶⁰ Hansen’in belirttiği üzere toplumsal değişimlerin ortaya çıkardığı yeni toplumsal değer yargıları ordudaki din görevlilerin din ve mezhep gruplarına göre farklı olarak adlandırılmalarına sebebiyet vermiştir.⁴⁶¹

Liuski & Ubani’nin, JSTOR and Ebsco kaynakları üzerinden gerçekleştirdikleri çalışmaya göre, Avrupa Akademisinde, 2000-2019 yılları arasında yayınlardan askeri din adamlarına odaklanan 44 makale bulunmuştur.⁴⁶² Bu makalelerde, Dünya Ordularındaki Müslüman Din Görevlilerine de yer verilmiştir. Bu makalelerdeki kavramlar değerlendirildiğinde, ordularda görev yapan Müslüman din görevlilerinin, farklı şekillerde adlandırıldığı anlaşılmaktadır. Hafız, İngiltere’deki askeri imamlık ve bunların mesleki kimliklerini kaleme aldığı makalesinde, Müslüman Din görevlilerinden bahsederken doğrudan “*Military Imam/Askeri İmam*” zaman zaman da “Muslim Chaplain/Müslüman Din Adamı” kelimelerini kullanmaktadır.⁴⁶³ Settoul ise Fransız Ordusu’ndaki Müslüman imamların kurumsallaşmasından bahsederken,

---

⁴⁵⁷ Merriam Webster, “Chaplain”, Erişim: 22 Ocak 2021, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/chaplain>

⁴⁵⁸ Başpınar, a.g.m., s. 280.

⁴⁵⁹ Akbıyık, s. 3.

⁴⁶⁰ Google, ABD Ordusu Papaz Birliği, <https://armyhistory.org/u-s-army-chaplain-corps/> Erişim 7 Aralık 2020.

⁴⁶¹ Hansen, a.g.e., p. 2.

⁴⁶² Liuski, Tiia & Martin Ubani, “How is Military Chaplaincy in Europe Portrayed in European Scientific Journal Articles Between 2000 and 2019? A Multidisciplinary Review”, *Religions* 11, No. 10, 2020, p. 4.

⁴⁶³ Asim Hafız, “Muslim Chaplaincy in the UK: the Chaplaincy Approach as a Way to a Modern Imamate”, *Religion, State & Society*, Vol. 43, No. 1, 2015, pp. 85-99.

“Muslim Military Chaplain” yani “Müslüman Askeri Din Adamı” kavramına başvurmaktadır.⁴⁶⁴

Buradaki ifadeler, genel olarak Müslüman ordu görevlilerinin hangi isimlendirmelerle literatüre girdiğini ortaya koymaktadır. Modern döneme geçildiğinde bu kavramın genel olarak tüm dini gruplara hitaben “Din işleri subayı” olarak isimlendirildiği görülmektedir. Nitekim bu kavram Sözeri’nin çalışmasında 1958 yılına ait “ABD Kara Kuvvetleri Vekâleti Din İşleri Subay Talimnamesi”nde de din işleri subayı olarak tercüme edilmektedir.⁴⁶⁵ Bu noktada, Türk Silahlı Kuvvetlerinde, NATO askeri sistemine geçişten itibaren Osmanlı ordu sistemindeki ordu imamaları, müftüleri vb. isimlendirmelerinin yerini “Din işleri subayı” kavramına bıraktığı görülmektedir.

4.1.1. Ordudaki Din İşleri Subaylarının Görevleri

Batı toplumlarının orduları genel olarak, askeri papaz hizmetleri için farklı düzenlemelere sahiptir. Bazı ülkelerde askeri din adamları milislerin bir parçası olmakla birlikte, bazılarında bir cemaatten çalışmakta ve yakındaki üslerde askerlere ve ailelerine resmi hizmet vermektedirler.⁴⁶⁶ Bununla birlikte moral subaylığı yapmak, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunmak da Din İşleri Subaylarının vazifeleri arasına katılmıştır.⁴⁶⁷ Liuski&Ubani, özellikle Almanya’da günümüz askeri din görevlilerinden “ordunun ahlaki vicdanı” olarak çalışmaları ve askerin vicdan özgürlüğünü vurgulamaları beklenildiğine dikkat çekmektedir.⁴⁶⁸

Sözeri’nin *A.B.D. Kara Kuvvetleri Vekâleti Din İşleri Subay Talimnamesine (FM 16-5 The Chaplain, 1958)* dayanarak aktardıkları bu hususta dikkat çekicidir. Sözeri’nin bu talimnamedeki bilgilere yedek subaylığı esnasında Genel Kurmay Başkanlığı Moral Şubesi’nde ordunun manevi eğitimine yönelik yaptığı çalışmalar esnasında ulaştığı anlaşılmaktadır.⁴⁶⁹ Bu talimnameler Genelkurmay Başkanlığı tarafından

---

⁴⁶⁴ Elyamine Settoul, “You’re in the French Army Now! Institutionalising Islam in The Republic’s Army”, *Religion, State & Society*, Vol. 43, No. 1, 2015, pp. 73-84.

⁴⁶⁵ Sözeri, a.g.e., s. 109.

⁴⁶⁶ Liuski & Ubani, p. 2.

⁴⁶⁷ Sözeri, s. 109.

⁴⁶⁸ Liuski & Ubani, p. 7.

⁴⁶⁹ Sözeri, s. 110.

ataşelikler vasıtasıyla temin edilmiştir. Sözeri'nin aktardığı talimnameye ise Washington'da öğrenim gören dil öğretmeni subayların tercümesi sayesinde ulaşılmıştır.⁴⁷⁰

Bu talimnamenin üçüncü maddesinde “Din işleri subaylarının durumu ve görevi” açıklanırken dördüncü maddesinde ise “Din işleri subayının faaliyetleri” yer almaktadır:

Din İşleri Subayı, subay üniforması giyer. O, her haliyle dini bir temsilcidir. Onun görevi ordu mensuplarının dini tekamülünü sağlamaktır. Ordu, dini esaslar üzerine kurulmuştur. Din İşleri Subayı, bu temeli sağlamlaştırmak suretiyle orduyu dini prensiplerin bir kalfası yapar. Böylelikle asker, morali sağlam, memleketine sadık olur.⁴⁷¹

Amerikan Askeri Tarihi'nde ordunun teşekkülünden beri, askerin manevi ihtiyaçlarını sağlamak, moralini yükseltmek için çalışmak, yaralılara yardımcı olmak için, askeri papazların askerlerin yanı başlarında yer aldıkları belirtilmektedir.⁴⁷²

Bu noktada, Amerikan Din İşleri Subayının genel görevlerinin birkaç başlık altında toplandığı görülmektedir.

Görevin icrasında Din İşleri Subayı:

- a- Kumandana dini işlerde müşavirlik yapar;
- b- Ordu mensuplarının ibadetini temin eder;
- c- Dini merasimleri idare eder;
- d- Dini öğrenimi sağlar;
- e- Ruhani rehberlik yapar. Hasta ve hapisleri ziyaret ve kışlayı gezmek suretiyle moral terbiyesi sağlar;
- f- Din işleri için program yapar.⁴⁷³

Din İşleri Subaylarının her hareketi ile çevresine örnek olması ve etrafındakilerin hürmet ve takdirine şayan fiillerde bulunması beklenilmektedir. Bunun için Din İşleri Subaylarının hem garnizon içinde ikamet eden personelin evlerine hem de kıtadaki askeri cemiyetle sık sık temas halinde olması istenilmiştir.⁴⁷⁴ Amerikan Ordusu'nun faaliyetlerinin artmasıyla birlikte papazların faaliyetlerini desteklemek için “papaz yardımcılığı” pozisyonu kurulduğu ve 1979 yılından itibaren ise orduda ilk defa kadın papaz görevlendirildiği bilinmektedir.⁴⁷⁵ Amerikan Ordusu'nun talimnamesinden

⁴⁷⁰ Sözeri, s. 110.

⁴⁷¹ Sözeri, s. 112.

⁴⁷² Google, “U. S Army Chaplain Corps”, Erişim Tarihi: 7 Aralık 2020, <https://armyhistory.org/u-s-army-chaplain-corps/>

⁴⁷³ Sözeri, s. 112.

⁴⁷⁴ Sözeri, s. 114.

⁴⁷⁵ Google, “History”, <https://armyhistory.org/u-s-army-chaplain-corps/>, Erişim: 7 Aralık 2020

aktarılan bu maddelerden din işleri subayının bir dini temsilci olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.⁴⁷⁶

Sözeri, talimnamenin 19.maddesine göre din işleri subaylarının görevleri şu şekilde aktarmaktadır:

Din İşleri Subayı, askerin her türlü hayat veçhesiyle meşgul olur. Askerin askerlik hizmetinde bulunduğu sırada cemiyetle münasebetine yardım eder. Asker sivil hayata dönünce onun vatanına sadık bir vatandaş olarak evsaf kazanması, Din İşleri Subayının meşguliyeti meyanındadır. Din İşleri Subayı örnek dini faaliyetiyle bunu temin eder.⁴⁷⁷

Buradan gerçekleştirdiği faaliyetlerle bir din subayının, ordudaki mevki ve önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Hansen, Amerika'nın 1950 yılında Kore ve Vietnam'daki savaşlar boyunca papazların politik sosyalleşme için bir araç olarak kullanıldığına dikkat çekmektedir. O dönemlerde, dinin, insanların komünizme karşı direncini ve Amerikan yaşam tarzına olan bağlılığını güçlendireceğine inanıldığını belirtmektedir.⁴⁷⁸

Hansen'in ifadelerine göre, ordudaki din görevlileri, kişilerin Amerika'nın davasının adil ve uğruna ölmeye değer olduğuna ikna edilmesine yardımcı olmuştur.⁴⁷⁹ Sözeri, Amerikan Papazlarının Kore Harbinde sınır hatlarına kadar gelip askerin maneviyatı için destek verdiklerini belirtmektedir.⁴⁸⁰ Bugün dünya ülkelerinde kültürel ve dini çeşitliliğin artmasıyla birlikte din subaylarının da rolü değişikliğe uğramıştır. Örneğin, orduda diğer dini grupları temsil eden din adamları görevlendirilmiş ve her bir din subayı diğer grupla diyalog halinde olmuştur. Bu da din işleri subaylarının kültürel ve dini ilişkiler kurma görevi ile gerçekleşmiştir.⁴⁸¹ Avusturya Ordusu dini yapılanması, Asker din adamlarının görevlerini, ahlak ve dini destek dersleri, sosyal içerikli faaliyetler ve özel günlerde gerçekleştirilen faaliyetler olmak üzere üç başlık etrafında toplamaktadır.⁴⁸² Sonuç olarak, askeri din adamlarının, temelde 3 ana konuda faaliyet gösterdikleri bilinmektedir. Bunların ilki orduya ruhsal ve manevi destek sağlama,

---

⁴⁷⁶ Sözeri, s. 114.

⁴⁷⁷ Sözeri, s. 114.

⁴⁷⁸ Hansen, p. 16.

⁴⁷⁹ Hansen, p. 16.

⁴⁸⁰ Sözeri, s. 108.

⁴⁸¹ Liuski & Ubani, pp. 6-7

⁴⁸² Akbıyık, s.11

ikincisi dini törenleri yürütme ve üçüncüsü de dinler arası diyalogu ve diğer girişimleri teşvik etmek ve uygulamaktır.⁴⁸³

4.2. Türk Askeri Tarihinde Ordu İmamları

Her millet birleştirici ve motive edici bir unsur olarak dinden yararlanmışır. Ordu'da dini kültür ve ahlaki destek sağlayan görevlilerin bulunması durumu, Batı toplumlarının ve Amerika'nın askeri tarihinde yeni olmadığı gibi Türk askeri tarihinde de yeni bir olgu değildir. Nitekim diğer milletlere benzer şekilde askeri değerleri manevi değerlerle güçlendirmek için Türk Ordusunda da din adamlarının rol aldığı bilinmektedir. Sözeri, Selçuklu Devleti Ordusu'nda bu görevi "Müzekkirlere" sınıfının yerine getirdiğini belirtmektedir.⁴⁸⁴ Selçuklu Ordusunda askeri amaçlarla kullanılan ribatlara⁴⁸⁵ da imam tayin edildiği bilinmektedir.⁴⁸⁶ Öte yandan, Osmanlı Devleti'nde, bugünkü Türk Kara Kuvvetlerinin piyade sınıfı olan "Yeniçeri Ordusu" içinde, dini hizmetleri yerine getiren bir imam sınıfı bulunmaktadır.⁴⁸⁷

Bugünkü Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Türkiye'nin seküler kimliğini muhafaza etmek için İslami etkilerin dışında kalma prensiplerine bağlı olduğu bilinmektedir.⁴⁸⁸ Bununla birlikte, Türk Silahlı Kuvvetleri, seküler örgüt prensiplerinin yanında, Osmanlı ordusunda olduğu gibi dini sembolleri ve törenleri kullanmayı sürdürmüştür. Bu hususta birliklerin morali ve manevi kuvvetleri için resmi olmayan imamlardan yararlanmışır.⁴⁸⁹

Avrupa'nın ilk düzenli ordusu olan Yeniçeri Ordusu, Sultan I.Murat tarafından 1363 senesinde kurulmuştur.⁴⁹⁰ Osmanlı Devleti'nde çeşitli kadrolarda din adamı sıfatıyla hizmet veren imamların, özel ve resmi kimlikleriyle sivil ve askeri kadrolarda yer

⁴⁸³ Liuski & Ubani, pp. 5-6.

⁴⁸⁴ Sözeri, s. 158.

⁴⁸⁵ Ribat: Sınır boylarında ve stratejik mevkiilerde askeri amaçlı kullanılan yapı. İsmail Yiğit, TDV Ansiklopedisi, "Ribat", 2008, Cilt:35, ss.76-79.

⁴⁸⁶ Mustafa Sabri Küçükbaşçı, "İmam", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 22, İstanbul, 2007, s. 180.

⁴⁸⁷ Abdülhalim İnam, "Türk Ordusunda İmamlık Müessesesi ve Çanakkale Muharebelerinde Manevi Rolü", Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt. 1, Sayı. 2, 2017, ss. 1-4.

⁴⁸⁸ Ayşegül Komşuoğlu & Gül M.Kurtoğlu Eskişar, "Turkey", *Religion in The Military Worldwide*, ed. Ron E. Hassner, New York: Cambridge University Press, 2014, p. 208.

⁴⁸⁹ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 208.

⁴⁹⁰ Abdülkadir Özcan, "Ordu", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 33, İstanbul, 2007, s. 362

aldıkları bilinmektedir.⁴⁹¹ Osmanlı döneminde, Yeniçeri Ortalarında⁴⁹², Nizam-ı Cedit Ordusu'yla kurulan talimli asker ocaklarında, sınırlardaki belirli mevkilerde, askeri teknik sınıflar içinde (deniz ve kara mühendishanelerinde) donanma ve Tershane'de ve hatta askeri hastanelerde (Maltepe Hastanesi, h.1243) dini hizmetlerin imamlar eliyle gerçekleştirildikleri bilinmektedir.⁴⁹³

Arap dilinde “emm”, öne geçmek, sevk ve idare etmek kökünden gelen imam kelimesinin, terim olarak "cemaatle kılınan namaza önderlik eden kimse" ve "devlet başkanı" anlamlarını taşıdığı belirtilmektedir.⁴⁹⁴ Ordudaki imamlar, padişah beratı ile tayin edilmekte ve kendileri için belirlenmiş miktarda maaşa bağlanmaktadır.⁴⁹⁵ Bu minvalde, İmam sözcüğü Yeniçeri Ocağı mensuplarından dini vazifeleri yürütenler için kullanılan bir tabir olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁹⁶ Yeniçeri Ocağı'nın imamına “İmam-ı Hazreti Ağa” veya “Ocak İmamı” denilmektedir. Bu kimseler medreselerde eğitim gören kimseler arasından seçilip ortaların her birinde birer imam bulunmaktadır.⁴⁹⁷ Bu imamların vazifesi askerlere, temel dini hukuku öğretmek, namaz kıldırarak, dini merasimler ve cenaze işlemleri ile alakadar olmaktır. İmamların, orta ile birlikte harbe iştirak ettiği bilinmektedir.⁴⁹⁸ Bununla beraber, “Ordu Şeyhi” kimliğiyle, askerleri gaza ve cihada teşvik ve moral için, Fatih Sultan Mehmet'e eşlik eden Akşemseddin gibi, dönemin manevi önderleri de orduda yer almaktadır.⁴⁹⁹

Osmanlı Devleti, 17.yüzyıldan itibaren orduda ıslah çabalarını sürekli hale getirmiştir. Osmanlı ordusunda ilk köklü ıslahat girişimi III. Selim tarafından gerçekleştirilmiştir.⁵⁰⁰ III. Selim zamanında Nizam-ı Cedit ordusu teşekkül etmiştir.⁵⁰¹

---

⁴⁹¹ Beydilli, s.11

⁴⁹² Yeniçeri teşkilatında, tabur yerine “Orta” sözcüğü kullanılırdı. Orta makamında “Bölük” tabiri de kullanılmıştır. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla orta tabiri de kullanımdan düşmüştür. M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: MEB Yayınları, 1993, Cilt. 2, s. 730.

⁴⁹³ Beydilli, s. 23.

⁴⁹⁴ Küçükkaşçı, a.g.e., s. 179.

⁴⁹⁵ Beydilli, a.g.e., s. 23.

⁴⁹⁶ Pakalın, a.g.e., s. 59.

⁴⁹⁷ Pakalın, s. 59.

⁴⁹⁸ Pakalın, s. 59.

⁴⁹⁹ Pakalın, s. 729.

⁵⁰⁰ Özcan, “Ordu”, s. 364.

⁵⁰¹ Pakalın, s. 730

Nizam-ı Cedid Ordusu'nda her bölüğe birer imam tayin edilmesi, askerlerin cemaatle namaz kılmaları ve Birgivi Risalesi okutulması emirle hükme bağlanmıştır.⁵⁰² II. Mahmud dönemi ise Yeniçeri Ordusu'nun ortadan kaldırılması ile 1826 tarihinde Asakir-i Mansure-i Muhammedîye isimli yeni bir ordu teşkilatı kurulmuştur. Mansure alayları ve taburları içinde de imamlara özel bir önem verilmiştir.⁵⁰³ Beşikçi, Askeri imamlığın II. Mahmut döneminde kurulan Mansure Ordusu'yla birlikte gerçek anlamda daimî ve sistemli bir kadro haline geldiğini belirtmektedir.⁵⁰⁴ Beydilli, bu durumun II. Mahmut'un yeni askeri düzenlemelerde kendi tarafında saf tutmaları için gerekli tedbirleri içeren ulemayı tatmin etmek kaygısından kaynaklandığını ve siyasi incelik işi olduğunu vurgulamaktadır.⁵⁰⁵

İmamlar, erlerin vakit namazlarını kıldırma dışında, dini eğitimleri de meşgul olmuşlardır. Hizmet süreleri beş sene olarak belirlenmiş olup daha sonra kendilerine kadı olma hakkı da tanınmıştır.⁵⁰⁶ Yapılan düzenlemelerle, her bir tabura imam istihdam edilmiştir. *“Her saf(bölük) için bir mektep açılacak, buralarda her gün Kur'an-ı Kerim ve ilmihal dersleri verilecektir. Neferlerin beş vakit namazı cemaatle kılmaları için her safa birer imam tayin edilecektir.”*⁵⁰⁷

Yeni ordu bölüklerine yüz kişiye birer tane olmak üzere imam tayini ve vazifelerinin belirlenmesine uygulamanın hemen akabinde girişilmiştir. Askerin günlük ibadeti ile dini eğitimleri kendilerine verilmiştir.⁵⁰⁸ Askerlerin eğitiminde yardımcı olabileceği düşüncesiyle dini meselelerde bir el kitabı olan ve İmam zade Esad Efendi tarafından serh edilen “Dürr-i Yekta” adlı eser çok sayıda basılarak dağıtılmıştır. Bunun yanı sıra imamların askeri imam olduklarını fark ettirecek şekilde elbiseler tedarik edilmiştir.⁵⁰⁹

Bir müddet sonra yeni askeri teşkilatın mevcudunun arttırılması gerekmiş, bu ise imam sayısının da arttırılmasını zorunlu kılmıştır. Ancak daha sonra orduda imam olarak

---

⁵⁰² Beşikçi, s. 8-9.

⁵⁰³ Beydilli, s. 23.

⁵⁰⁴ Beşikçi, s. 11.

⁵⁰⁵ Beydilli, s. 23.

⁵⁰⁶ Beydilli, s. 25.

⁵⁰⁷ Ülker, s. 28.

⁵⁰⁸ Beydilli, s. 26.

⁵⁰⁹ Beydilli, s. 26.

hizmet veren bazı kişilerin eğitimlerinin yetersiz görülmesi üzerine imamların sayısının azaltıp niteliklerinin iyileştirilmesine gidilmiştir.⁵¹⁰ Daha önce imamlara verilen kadı olarak atanma hakları şeyhülislamca bu durum sakıncalı görüldüğü için iptal edilmiştir.⁵¹¹ İmamlar, Kara orduları kadar zamanla donanmada da görevlendirilme başlanmıştır. Donanma imamları kara ordularınıninkine benzer şekilde “gemi hocası” ve “gemi imamı” olarak adlandırılmıştır.⁵¹²

Askeri imamlık, Asakir-i Mansure-i Muhammedîye ordusunun kuruluşu ile artık daha düzenli ve sistemli bir kadro haline gelmiştir. Bir askeri terim olarak, “Alay”, kavramı da o dönem kullanılmaya başlanmıştır. Alay, Asakir-i Mansure'nin kurulmasından sonra kullanılmaya başlanmış, tabur ile liva arasında ordunun belirli bir bölümü ifade etmek için kullanılmıştır.⁵¹³ Kavramın bugün halen kullanımını sürdürülmektedir. Bu düzenlemelerden sonra Tabur imamına ek olarak “Alay imamı” ve “Alay müftüsü” gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Özel üniformaya sahip alay imamlarının terfi ettiği vakit Alay müftüsü olduğu bilinirdi.⁵¹⁴ Bu kadrodaki kimselerin her türlü dini meseleden sorumlu oldukları belirtilmektedir. Kazıcı, özellikle Asakir-i Mansure ile birlikte imamların maaşları, kıyafetleri ve pek çok konuda düzenlemeler getirildiğini aktarmaktadır.⁵¹⁵

Donanma imamları da faaliyet gösteren imamların başında gelmektedir. Donanma imamlarının diğer ordu imamları ile benzer görevlerle yükümlü tutulduğu bilinmektedir. Bunun yanında denizcilerin cemaat halinde namazlarını kılabilmeleri için özel yerler tahsis edildiği bilinmektedir. Geçili, gemi imamlarının, Cuma ve pazartesi geceleri yatsı namazından önce vaaz ve nasihatler vererek askerleri dini hurafe ve safsatılardan uzak tutma görevini ifa ettiklerine dikkat çekmektedir.⁵¹⁶ Bunun yanında gemideki askerlerden birinin ciddi bir hastalığa yakalanma durumunda sağlık görevlisinin müsaadesiyle ona ruhi ve dini telkinlerde bulunabilirdi. Yine,

---

⁵¹⁰ Beydilli, s. 27.

⁵¹¹ Beydilli, s. 28.

⁵¹² Derya Geçili, “XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti Donanmasına İmam Tayin Edilmesi”, *İslam Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 2, Sayı. 2, 2017, s. 4.

⁵¹³ Ziya Kazıcı, “Alay”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 2, İstanbul, 1989, s. 347.

⁵¹⁴ Özcan, “Ordu”, s. 457.

⁵¹⁵ Kazıcı, s. 348.

⁵¹⁶ Geçili, a.g.m., s. 6.

İmamlar daima buldukları yerde hal ve hareketlerine dikkat etmiş, çevrelerine edep ve ahlak yönüyle örnek olmaya çalışmışlardır. İmamların görevlerinden biri mekteplerde talebeleri okutulan kitapların fikri olarak kışkırtıcı bir yönü olup olmadığını incelenmesidir.⁵¹⁷

Osmanlı döneminde, Orduda diğer dini grupların dini temsilcisine izin verildiğine rastlanmamaktadır. Ülker, Hıristiyan tayfaların gemilerden ayın maksadıyla ayrılmalarından dolayı bazı firar olaylarının meydana geldiğini öne süren Kaptan Paşa'nın bunun üzerine 31 Ağustos 1847 tarihinde sadaret makamından gemilere papaz tayini için izin istediğini ancak 6 Ekim 1847 tarihli padişah iradesi ile bu isteğin reddedildiği aktarmaktadır.⁵¹⁸ Kara ve deniz kuvvetlerinde askerleri dini konuda aydınlatmak, morallerini yüksek tutmak ve harp esnasında onlara cesaret vermek için görev yapan imam ve müftüler cephelerde çok büyük yararlılıklar göstermişlerdir. Bunların arasında 1915-1918 Çanakkale Savaşı'nda görevli bazı imamlar da gösterilebilir. 73. Alay Müftüsü Ali Rıza Efendi, 97. Alay Müftüsü İbrahim Efendi, Barbaros Hayrettin Zırhlısında gemi imamı Dadaylı Süleymanoğlu Mehmet Efendi, Galiçya cephesinde Alay Müftüsü Hasan Fehmi Efendi en bilinenlerdir.⁵¹⁹

Ülker, 5. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Kurtuluş Savaşı sırasında Filistin cephesinde İngilizlere karşı savaşırken Kudüs'te yaralandığını ve Alay Müftüsü olan babası İslam Sabri Efendi ile birlikte 1918'de esir düştüğü aktarmaktadır.⁵²⁰ 1919-1922 Kurtuluş savaşı sırasında Ankara Müftüsü Mehmet Rifat Efendi'nin fahri kumandanlığında milli bir Alay kurulduğu, Hacı Atıf Efendi Alay müftülüğüne, Hacı Bayram Veli Cami hatibi Hafız Mehmet Efendi de Alay imamlığına getirildiği bilinmektedir.⁵²¹ Bu tarihlerden sonra aktif olarak görev yapan ve önemli etkilere imza atan en önemli imamlar olarak Kore Savaşı sırasında görev alan tabur imamları görülmektedir. Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılması sürecinde din, Türk Ordusu ve Hükümeti tarafından anti-komünist ideolojiyi desteklemek için önemli rol oynamıştır. Bu süreçte görevlendirilen tabur imamları da bu ideolojiyi destekleme görevi

---

⁵¹⁷ Geçili, s. 7.

⁵¹⁸ Ülker, s. 30.

⁵¹⁹ Ülker, s. 30.

⁵²⁰ Ülker, s. 30.

⁵²¹ Ülker, s. 31.

üstlenmişlerdir. Tabur imamaları, özellikle vaazlar ve telkinlerle talim ve terbiyeye dair çeşitli araç ve yöntemler aracılığıyla dini referansların askeri teşkilat içerisinde aktarıcısı olarak görev almışlardır.

4.2.1. Tabur İmamlığından Din İşleri Subaylığına

Tabur imamaları veya yeni tabir ile din işleri subaylığı, Türk-kültür ve geleneği çerçevesinde Türk Ordusunda yer almaktadır. Ancak, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı sonrası sonrasındaki yıllarda dini kurumların kapatılması ve din görevliliği kadrosunun durdurulup resmen kaldırılması neticesinde bir süre bu kadronun aktif olmadığı görülmektedir. 1923 Kurtuluş Savaşı yıllarının getirdiği Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarını ve modernleşme çizgisini koruma politikası Türk Ordusunun modern dönemdeki arka planını teşkil etmiştir.⁵²² Cumhuriyetle birlikte yeni bir form kazan Türk Silahlı Kuvvetleri'nde resmi imam statüsü kaldırılmış ve dinin fonksiyonu aza indirgenmiştir.⁵²³ Ancak, ordunun moral fonksiyonu için İslami değerlere, milli değerlerle birlikte başvurulmuştur. Din işleri görevlilerinin, İlk Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak zamanında varlıklarını sürdürdükleri bilinmektedir.⁵²⁴ Fevzi Çakmak'ın isteğiyle, dönemin Diyanet işleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki tarafından "Askere Din Kitabı" isimli eserin basıldığı bilinmektedir.⁵²⁵ Ancak, 1940'lı yıllarda Fevzi Çakmak'ın emekliliğe ayrılışı sonrası orduda din işleri askıya alınmıştır.⁵²⁶ Türk Silahlı Kuvvetleri NATO'ya girişi ile birlikte Amerikan ordu sistemini uygulamaya koysa da Amerikan ordusunda bulunan din işleri subaylığını bünyesine resmi olarak uygulamamıştır.⁵²⁷ Ülker, Türkiye'nin NATO'ya girişi ile birlikte Amerikan Ordusunda bulunan din işleri subay kadrosunun Türk Silahlı Kuvvetleri'nde uygulanıp İlahiyat Fakültelerinden subaylara tevdi edildiği belirtmektedir.⁵²⁸ Din işleri subaylarının o dönemdeki görevleri, sadece ruhsal ve

⁵²² R. Dilek Koçak & E. Sertif Demir, "Organizational Culture and the Turkish Military", *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, Cilt. 13, Sayı. 25, 2019, pp. 43-44.

⁵²³ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., pp. 208-211.

⁵²⁴ Mustafa Birol Ülker, "Din Görevlileri Ordunun En Eski Kadrolarındandı: Tabur İmamlığından Moral Subaylığına", *Çanakkale 1915*, Sayı. 6, Yıl. 2, 2010, s. 23 Not. Yazı daha önce aynı konuda, *Tarih ve Medeniyet Dergisi* 1999'da *Tarih ve Düşünce Dergisinde* 2003'te; *Hürriyet Gazetesi* 12 Mayıs 2004 tarihli Tarih ekinde yayınlanmıştır.

⁵²⁵ Ahmet Hamdi Akseki, *Askere Din Kitabı*, Ankara: DİB Yayınları, 3.Baskı, 1976.

⁵²⁶ Ülker, 2010, s. 23

⁵²⁷ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 213.

⁵²⁸ Ülker, 2010, s.23

ahlaki noktalarda kısa konuşmalarla sınırlı kalmıştır.⁵²⁹ 1960lı tarihlerden itibaren orduda din işleri yeni kurulan ilahiyat fakültesinde eğitim alan subaylara verilmiştir. İlahiyat fakültesinde eğitim alan subaylar, üniformalarıyla derslere iştirak etmişlerdir. Ancak buraya atanan subayların, o dönem şartlarından kaynaklı dini işlerle iştirak etmedikleri vurgulanmaktadır.⁵³⁰

Türkiye'nin NATO'ya giriş sürecinde, orduda aktif görev alan din görevlileri araştırıldığında, Kore Savaşı'ndaki tugayımıza eşlik etmek üzere gönderilen Kore Savaşı'nda görevli tabur imamları karşımıza çıkmaktadır. Kore Savaş yılları sürecinde aktif olarak faaliyet gösteren bu din adamları o dönem bir istisna olarak görülebilir. Komşuoğlu & Eskişar, Kore'de hizmet eden imamlar tarafından yapılan davet faaliyetini ilginç bir yön olarak değerlendirmektedir.⁵³¹ Ancak bu tarihlerden hemen sonra 1960 darbesi ile Orduya bağlı olarak uygulanan askeri din görevliliğinin durdurulduğu bilinmektedir.⁵³²

Sözeri, 1962 yılında askerliği esnasında Genel Kurmay Başkanlığına bu hususta hazırladığı bir dosyayı sunmuş hatta dini işleri tedvir ve takip için Genelkurmay bünyesinde bir "Din İşleri Subaylığı" açılması teklifini dönemin Orgenerali Cevdet Sunay'a ulaştırmıştır.⁵³³ O dönem itibariyle, din işleri kadrosuna atamalar durdurulsa da 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasına kadar münhal kadronun TSK bünyesinde bulundurulduğu belirtilmektedir. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda iki din öğretmenin moral ve maneviyat için savaş sonuna kadar Kıbrıs Adası'nda buldukları bilinmektedir.⁵³⁴ Emekli Tuğ General Tanrıverdi, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlık Karargâhında muvazzaf bir ilahiyatçı öğretmen subayın "Din işleri subayı" olarak görev yapan son kişi olduğunu vurgulamaktadır.⁵³⁵

---

⁵²⁹ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 213.

⁵³⁰ Ülker, 2010, s. 23

⁵³¹ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 213.

⁵³² Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 213.

⁵³³ Sözeri, s. 160.

⁵³⁴ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 214.

⁵³⁵ Adnan Tanrıverdi, "Asker ve Manevi Değerler", Erişim Tarihi: 21 Şubat 2021, <https://www.assam.org.tr/index.php/konular/savunma-ve-savunma-sanayi/savunma-ittifaki/asker-ve-manevi-degerler-02-nisan-2015.html>

Sözeri, içinde bulunduğu 1960'lı yılları işaret ederek, o dönem ordumuzda manevi eğitimin, Genelkurmay Başkanlığı Personel Dairesi'nin Kara, Deniz ve Hava kuvvetlerinin Moral Şubeleri tarafından yürütüldüğünü ifade etmektedir⁵³⁶ Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda 1960'lı yıllar itibariyle din işleri subaylığı kadrosunun dini ve manevi işlerinin, Moral Şubesine devredildiği anlaşılmaktadır. Bu da çok kapsamlı din işlerinin sadece moral faaliyetine indirildiğini göstermektedir. O dönem manevi değerlerin yerine moral kavramının ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. 1960 yılında yayınladığı eseriyle, Türk milletinin tarihinde, manevi kuvvetlerin çok büyük önemi olduğuna dikkat çeken Eker, cemiyetler ve fertler arasındaki mücadelelerde ve münasebetlerde muvaffak olmanın ilk ve esas unsurunun moral olduğuna vurgu yapmaktadır.⁵³⁷

Ancak, burada moral, kişinin şahsına, arkadaşlarına, liderlerine karşı duyduğu güven ve ihtiyaçlarına karşı duyduğu memnurluk olarak tanımlanmış olup manevi unsurlar arka planda görünmektedir.⁵³⁸ Türk Silahlı Kuvvetlerinde manevi eğitim hizmetine dair ifadeler İç Hizmet Kanununda yer almaktadır. Yine 1961 yılında basılan MSB Deniz Kuvvetleri Komutanlığına ait TSK iç hizmet kanunu 39.maddesinde “*Silahlı Kuvvetlerde askeri eğitim ile beraber ahlak ve maneviyatın yükseltilmesine ve milli duyguların kuvvetlendirilmesine bilhassa itina olunur.*”⁵³⁹, ifadeleri bulunmaktadır. Ancak, uygulamada dini hizmetlerin yetersiz kaldığı ve aktif olmadığı pek çok kaynakta belirtilmektedir.⁵⁴⁰

Emekli Albay Mustafa Hacımustafaoğulları; 27 Mayıs 1960 döneminde din subaylığının TSK bünyesinden kaldırıldığını, 12 Mart 1971 Muhtırası ile silinmiş olduğu ve 28 Şubat 1990 tarihinde ise tamamen sona erdirildiği iddia etmektedir.⁵⁴¹ Türkiye'nin son din işleri subaylarından Emekli Albay Arif Çelenk'in de son din işleri subayları olarak Kıbrıs'ta görev aldığını belirtmektedir. 1991-93 yıllarında Kıbrıs

---

⁵³⁶ Sözeri, a.g.e, s. 159.

⁵³⁷ Kemal Eker, Millet Morali ve Ordu, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1960, ss. 8-9.

⁵³⁸ Eker, a.g.e., s. 9.

⁵³⁹ T.C. M.S.B. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmetleri Kanunu ve Yönetmeliği, İstanbul: Deniz Basımevi, 1961, s. 7.

⁵⁴⁰ Ülker, a.g.e., s.23: İnam, a.g.m., s. 10.

⁵⁴¹ Google, Yeni Akit, “Mehmetçiğin En Büyük İhtiyacı Din Subaylığı”, Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2020, Haber: Faruk Arslan, İstanbul, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/mehmetcigin-en-buyuk-ihtiyaci-din-subayi-1349804.html> Erişim: 19 Mart 2021.

Türk Barış Kuvvetleri (KTBK) bünyesinde Binbaşı olarak görev almış olan son din işleri subaylarından Çelenk, din işleri subayı ve imamların ordu morali için önemine dikkat çekmiştir.⁵⁴²

Ülker, 1980 Darbesi sonrası din subaylarının tamamen kadro dışı bırakıldığını ve “Moral Subayı” adını aldığını ifade etmiştir.⁵⁴³ Komşuoğlu&Eskişar, 1980’li yıllarda orduda görev yapan din subaylarıyla yapılan görüşmelere dayanarak, orduda dini hizmetin kâğıt üzerinde kaldığını aktarmaktadır.⁵⁴⁴ Yine bu subayların dönemin şartlarından kaynaklı herhangi bir dini faaliyet yürütemedikleri bilinmektedir. Bu durum, yakın tarihe kadar bu şekilde sürdürülmüştür. 1990lı yıllarda İran Devrimi ve İslami aşırı grupların ortaya çıkardığı etki neticesinde TSK bünyesinde İslami unsurlar en aza indirgemıştır.⁵⁴⁵ 2000li yılların başlangıcında da ordu içi dini pratikler ve İslami faaliyetlere İslami aşırılık olarak bakıldığı ortaya konulmuştur.⁵⁴⁶ 2014 yılında halen TSK bünyesinde İlahiyat mezunu çalışanlar bulundurulsa da bunların sadece din kültürü ve ahlak bilgisi dersi hizmeti yürüttükleri bilinmekteydi. Ordu bünyesinde din adamları tesis edilmemişti.⁵⁴⁷ İnam, Türk Ordusunda ve milletinde resmi yoldan karşılanmayan manevi ihtiyaçların insanları batıl fikir ve inançlara sürüklediğine dikkat çekmektedir. 15 Temmuz 2016’daki darbe teşebbüsünde de bu tip ideolojilerin yer aldığını iddia etmektedir.⁵⁴⁸

Din subaylığı müessesesi, son olarak, 2019 yılından itibaren orduda din görevliliği kadrosu ile yeniden gündeme gelmiş, Türk Silahlı Kuvvetlerinde kadronun tekrar tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır. Tabur imamlığının yerine kullanılan “Din İşleri Subayı” kavramına ilişkin görev tanımı, Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı Hava Kuvvetleri Komutanlığı resmî web sitesinin subay ihtisasları için 2019’da yayınladığı yazıda yer almıştır. Bu tanıma göre, Din işleri subayı;

---

⁵⁴² Google, Yeni Akit, Yeni Akit, “Mehmetçiğin En Büyük İhtiyacı Din Subaylığı”, Tarih. 3 Ağustos 2020, Haber: Faruk Arslan, İstanbul, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/mehmetcigin-en-buyuk-ihiyaci-din-subayi-1349804.html>

⁵⁴³ Ülker, a.g.m., s. 23.

⁵⁴⁴ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 214.

⁵⁴⁵ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 215.

⁵⁴⁶ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 217.

⁵⁴⁷ Komşuoğlu & Eskişar, a.g.e., p. 219.

⁵⁴⁸ İnam, a.g.m., s. 10.

Personelin, moral, sosyal refah ve mutluluğunun arzu edildiği seviyeye ulaşması için manevi telkinlerde bulunur. Din eğitimini, ibadet ve dinî törenleri idare eder. İbadethane ihtiyaçlarını ilgili makamlarla eş güdümlü sağlamak suretiyle sağlar. Din işlerini sevk ve idare eder.⁵⁴⁹

Diğer taraftan ordu ve askerlerin temel dini bilgileri ve ahlaki öğretileri doğru ve güvenilir kimselerden alması için “Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği” kadrosu da yeniden düzenlenmiştir.⁵⁵⁰ 17 Kasım 2020 tarihi itibarıyla TSK Subay Sınıflandırma Yönetmeliğinde değişikliğe gidilerek Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerinde din işleri subaylığına dair resmi düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.⁵⁵¹ O tarihlerde çeşitli gazete yazılarında bu konu gündeme gelmiştir. Hala da bu hususta çalışmalar devam etmektedir. Sonuç olarak, orduda din, motive edici ve birleşici yönüyle Türk Silahlı Kuvvetleri tarihinin ilk zamanlarından beri güçlü bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Din işleri görevini yürütenlerin ise isimleri küçük değişikliklere uğrasa bile üstlendikleri vazifeler benzer görünmektedir. Türk Ordusu’nda din görevliliğinin Osmanlı’dan günümüze tabur imamlığından din işleri subaylığına dönüştüğü görülmektedir. Kore’deki din görevlilerinin önemi ise Osmanlı’nın son dönemlerinden süre gelen ordu düzeninin modern dönemde geçirdiği dönemde aktif görev alan ve önemli etkilere imza atan en önemli imamlar olmasında ortaya çıkmaktadır.

4.2.2. Kore Savaşı Sürecinde Görev Alan Tabur İmamları

Kore’deki savaş, yapılan mütarekenin ardından sona erse de karşılıklı anlaşma ve protokollerden ötürü Türk askerleri 1971 yılına kadar Kore’de bulunmaya devam etmiştir. Bu anlamda Kore’ye sevk edilen 1, 2, 3 ve 4.üncü Türk Değiştirme Tugayları 1950-1953 yılları arasında savaşa aktif olarak intikal etmiştir. Mütarekenin ardından 1961 yılına kadar tugay, 1965 yılına kadar bölük, 1965-1971 arası ise manga seviyesinde bir şeref kıtasının Türk Silahlı Kuvvetlerini temsil ettiği bilinmektedir.⁵⁵²

⁵⁴⁹ Google, “Din İşleri Subayı”, <https://www.hvkk.tsk.tr/Custom/Hvkk/71>, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2021.

⁵⁵⁰ Google, “Din İşleri Subayı”, <https://www.hvkk.tsk.tr/Custom/Hvkk/71>, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2021.

⁵⁵¹ Google, Türk Silahlı Kuvvetleri Subay Sınıflandırma Yönetmeliği, Bölüm 1, Madde 3, s.1. Erişim Tarihi: 21 Şubat 2021. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=5880&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5>,

⁵⁵² Google, Türkiye Muharip Gaziler Derneği, Kore Savaşı (Türk Tugayı’nın Muharebeleri) 1950-1953, Erişim Tarihi: 20 Mart 2021, <http://muharipgaziler.org.tr/kore-savasi/>

Türk Silahlı Kuvvetlerinin BM Kuvvetleri altında, Kore'ye gidişinden Türk askerlerinin tamamen Kore'den çekildiği tarihe kadarki bu süreçte, Türk Tugayı'na tabur imamlarının da eşlik ettiği bilinmektedir. Başbakanlık Arşiv belgelerine göre Kore Türk Silahlı Kuvvetler emrinde çalıştırılmak için 6 kişilik geçici bir imam kadrosu açılması Bakanlar Kurulunca onaylanmıştır.⁵⁵³ Bu karar doğrultusunda, Kore'de görevlendirmek üzere açılacak imam kadrosu için peyderpey atamalar yapılmıştır. Tugay imamlarının kadrolarının Topçu taburunda bulunduğu bilinmektedir.⁵⁵⁴

İlk tugay imamlarının evrakları arasında, bu atamalara ait arşiv belgeleri mevcuttur. Örneğin, Kara Kuvvetleri Başkanlığı tarafından Diyanet İşleri Başkanlığına(DİB) gönderilen bir arşiv belgesinde Kore'ye gidecek olan BM Kuvvetlerinde görevlendirilmek üzere güzel sesli ve hıfzı kuvvetli iki imam talebinin resmi kaydı bulunmaktadır.⁵⁵⁵ Bugüne kadar yapılan çalışmalarda, Kore Savaşı'ndaki imamlardan ve Kore'deki faaliyetlerinden bahseden kaynaklar yetersiz denecek kadar azdır. Dahası en erken kaynaklarda dahi, savaş sırasındaki etkiye kısaca değinilip sonraki faaliyetlere atıf yapılmaktadır. Örneğin, 1971 yılında, Yabancı Müslümanların Kore'deki dini faaliyetleri ve Koreliler üzerindeki etkisine de değinen Sun'un çalışmasında yalnızca 7. Tugay İmamı Zübeyir Bey'den bahsedilmiştir.

Alanda ana referans kaynağı olan Lee, 1988 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında yine 6. Ve 8. Tugay İmamı Abdulgafur Karaismailoğlu ve 7. Tugay İmamı Zübeyir Koç adlı iki imamın faaliyetlerine çok kısa bir şekilde değinmektedir. Kore'de İslamiyet ve Müslümanlara ilişkin bilgiler, Kore Savaşı'nda görevli bu tabur imamlarının isimleri, Genel Kurmay Başkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı arşivlerinde, Kore Savaş hatıralarında, gazete ve dergi yazılarında, yayınlanmış bazı kitap ve güncelerde ayrı ayrı yer almaktadır. Bu alandaki eksiklik, yapılacak her bir araştırmanın önemini göstermektedir. Kore'ye gönderilmek üzere talep edilen 6 kadrodan başka imamlar görevlendirilmesi hususunda daha derin araştırmaya ihtiyaç vardır.

---

⁵⁵³ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, "Kore Türk Silahlı Kuvvetleri emrinde çalıştırılacak 6 imam kadrosunun onayı", Tarih: 23.05.1951, Yer:125-40-9, Dosya Ek: 33-343, Kurum: 30-18-1-2/Kararlar Daire Başkanlığı, Erişim: 21 Şubat 2021.

⁵⁵⁴ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 5.

⁵⁵⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi, "Kore'ye gidecek olan B.M. Kuvvetlerinde görevlendirilmek üzere güzel sesli ve hıfzı kuvvetli iki imam talebi", Tarih: 07.07.1950, Sayı:112197, Ankara.

1, 2, 3 ve 4.üncü Türk Değişirme Tugaylarının Kore’de bulunduğu sırada, 1950-1953 yılları arasında, görevli üç farklı imamdan bahsedildiği bilinmektedir. Bunlar, Muhsin Örtülü, Ali Özyılmaz ve ismi verilmeyen diğer imamdır. Bu yıllarda çıkan Yeni Sabah gazetesinin bir sayısında Tokyo’daki şehitliğe gömülen askerlerin yer aldığı bir fotoğrafta İmam Şerifullah Muftahittin isimli bir zat yer almaktadır.⁵⁵⁶ Lakin kendisine ait hiçbir malumat yer almamaktadır. Ayrıca, 6. Türk Değişirme Tugayı ile Kore’ye gelen Abdulgafur Bey’in ifadelerinden 5. Türk Değişirme Tugayı için bir imam atanmadığı anlaşılmaktadır.⁵⁵⁷ Bu hususta ayrıca, askeri arşivlerin titizlikle tetkik edilmesi gerekmektedir.

Hürriyet ve Yeni Sabah Gazetelerinde çeşitli tarihlerde, Tugay İmamı Ali Özyılmaz ve faaliyetlerinden çok kısaca bahsedilmiştir. Diyanet Arşivleri tetkik edildiğinde, Ali Özyılmaz’a ait herhangi bir kayıt bulunamamaktadır veya henüz tasnif edilmediği tahmin edilmektedir. Ali Özyılmaz dışında gazetelerde ve arşiv belgelerinde görevden uzaklaştırma kararı alan bir imamın da bulunduğu bilinmektedir. Dönemin Hürriyet Gazetesi Muhabiri, Feridun Bey, Ali Özyılmaz ve adını zikretmediği diğer bir imamın çeşitli sebeplerle Türkiye’ye geri gönderildiği aktarmaktadır.⁵⁵⁸ 24 Mayıs 1951 tarihli yazıya göre, bu iki imam, Türkiye’ye dönüş için Tokyo ve çevresinde bir süre bulunmuştur. Dönüş gemisine binmek için Tokyo’da bulunan Tugay İmamı Ali Özyılmaz’ın o kısa sürede, Tokyo Camii ve Kobe Camii gibi Japonya’nın en meşhur camilerinde vaazlar verdiği belirtilmektedir.⁵⁵⁹ Bu olay, Türk tabur imamlarının, savaşın ilk zamanlarında fırsat buldukça çevresine İslam dini hususunda çevrelerine izahatlar vermeye çalıştığını göstermektedir.

Nitekim 16 yaşında bir Japon kızı ile bir Amerikan Başçavuş Özyılmaz’ın teşvikleriyle Müslüman olduğu bilinmektedir. Hatta bu kızın ismini Ayşe, Amerikalı çavuşun ismini de Ahmet olarak değiştirmiştir. Ancak birkaç gün içerisinde, Özyılmaz’ın değiştirme tugayı ile birlikte yurda döndüğü anlaşılmaktadır.⁵⁶⁰ Ali Özyılmaz’dan

---

⁵⁵⁶ Alaeddin Berk, Yeni Sabah, “Günün Resimleri”, 30 Aralık 1950, s. 3.

⁵⁵⁷ Abdulgafur Karaismailoğlu, Milli Gazete, “Kabir sualinden müstesna olan sekiz zümrenin başında şehidler gelir”, 18 Ekim 1983, s.2

⁵⁵⁸ Hikmet Feridun Es, “Meşhur General İmam”, Hürriyet Gazetesi, 25 Mayıs 1951, s. 4.

⁵⁵⁹ Hikmet Feridun Es, “Memlekete Dönecek Kahramanlar Arasında”, Hürriyet Gazetesi, 24 Mayıs 1951, s. 4.

⁵⁶⁰ Hikmet Feridun Es, “Memlekete Dönecek Kahramanlar Arasında”, Hürriyet Gazetesi, 24 Mayıs 1951, s. 4.

bahseden bir başka kaynak ise, Özyılmaz'ın Taegu'da Kore Türk Savaş garnizonunda tertip edilen bir akşam yemeğinde Amerikan Papazlara Türk askerlerin maneviyatı ve dinine bağlılıklarından bahsettiği haberdır.⁵⁶¹ Bu yemekte Özyılmaz, tugayda düzenledikleri dini konferanslardan ve neşrettikleri din dersleri kitabı hususunda bilgi vermiştir.⁵⁶² Ali Özyılmaz'ın sıhhat durumundan ötürü Türkiye'ye geri döndüğü bilinmektedir.

Çifcinin Genel Kurmay Başkanlığı Arşivi'nden aktardığı 1951 Mart ayına ait belgeye göre ise ismi zikredilmeyen diğer imamın uygunsuz bir davranıştan ötürü yurda gönderildiği anlaşılmaktadır.⁵⁶³ Ancak, bu imamla ilgili detayları içeren bir anekdot veya hatıra bulunmamaktadır. Ali Özyılmaz'ın Amerikan Papazlara Türk Tugayı'ndaki dini faaliyetler hususunda açıklamalar yaptığı haberde, birliğin Tahsin isimli bir hocasından bahsedilmektedir. Bu hoca efendi, benzer şekilde Amerikan Papazlarla dinlerin kesişen noktaları üzerinde mülahazalarda bulunmuştur.⁵⁶⁴ Ancak, burada geçen Tahsin isimli şahsın tugay imamı olarak bulunup bulunmadığı noktasında bir izahat bulunmamaktadır. Başka bir kaynakta da adı geçmemektedir. Basım esnasında, Tahsin isminin Muhsin ismi ile de karıştırılmış olması ihtimal dâhilindedir.

Kore'deki bir imam ve faaliyetinden kısaca bahseden bir kaynak da Hasan Basri Danışman'ın 3. Kore Türk Değişirme tugayındaki hatıralarını konu alan kitabıdır. Bu kitapta Danışman, I. Türk Tugayından beri orada ünü ile tanınan bir imamdan ve faaliyetlerinden, Türklerin askeri hastanelerinin yanına inşa ettikleri ahşap minareli çadır mescitten ve imamın gerçekleştirdiği cenaze hizmetlerinden çok kısa bahsetmektedir.⁵⁶⁵ Diyanet arşivi ve Kore Savaş hatıratlarında incelendiğinde, Kore'ye geçici olarak vazifelenirilen imamlar arasında meşhur üç imam söz konusudur. Bu üç kişinin adı diğerlerine nazaran kaynaklarda sıklıkla zikredilmektedir. Bunlar; Muhsin Örtülü, Abdulgafur Karaismailoğlu ve Zübeyir Koç

---

⁵⁶¹ Alaeddin Berk, "Kore'deki Tugayımızın Tahsin Hocası," Yeni Sabah, 20 Kasım 1950, s. 4.

⁵⁶² Alaeddin Berk, "Kore'deki Tugayımızın Tahsin Hocası," Yeni Sabah, 20 Kasım 1950, s. 4.

⁵⁶³ Erhan Çifci Arşivi, Twitter, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2020.

<https://twitter.com/dunyaharptarihi/status/1326229686570143745>

⁵⁶⁴ Alaeddin Berk, "Kore'deki Tugayımızın Tahsin Hocası," Yeni Sabah, 20 Kasım 1950, s. 4.

⁵⁶⁵ Hasan Basri Danışman, *Korea 1952 An Account of Service with Turkish Brigade: Situation Negative*, İstanbul: Denizler Kitabevi, 2002, pp. 121-123.

isimli şahıslardır. Kore’de İslam dininin neşrinde ve İslami faaliyetlerin doğuşunda, Türk Ordu İmamlarının etkisi anlamak için aktif olarak faaliyet gösteren ve somut etkiler yaptığı düşünülen bu şahsiyetleri incelemek yerinde olacaktır. Ancak öncelikle Tugayda genel olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin tetkik edilmesi Kore’deki ordu imamlarının genel hizmet çerçevesini anlamak için konu edilecektir.

4.2.3. Genel Olarak Kore’deki Türk Tugayı’nda Gerçekleştirilen Dini Hizmetler

Türk Tugay’ında cenaze işlemleri, ibadet, bayram ritüelleri gibi dini alana dahil olan faaliyetler ordunun kültürel ve dini motiflerinden ötürü genel anlamda İslami etkinlikler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ordunun muzafferiyeti ve manevi donanımı için, bu hizmetlere daha ilk baştan önem verilmiştir. Kore’deki Türk Tugayında gerçekleştirilen faaliyetler, tugay imamları tarafından tugay içi ve tugay dışı olmak üzere iki grupta ifade edilmiştir.

Tugay içi faaliyetlerin yolculuğun başından beri aktif olarak yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Örneğin, Yazıcı, Kore’ye giden ilk kafilenin yer aldığı gemide askerlerin maneviyatını beslemek için Peygamberimiz (sav) ve kahraman atalarımıza Fatihalar okunup dualar edildiğine dikkat çekmektedir.⁵⁶⁶ 6. ve 8. Türk Tugayı İmamı Abdulgafur Karaismailoğlu’nun gemideki askerler için askerlik vazifesinin önemi, askerlikle dini prensiplerin ilişkisi, fenalıklardan kaçınma, dini hassasiyeti gözetme, nezaket, temizlik gibi hususlarda askerleri bilgilendirdiği görülmektedir.⁵⁶⁷ Dini hassasiyetleri gözetme ve manevi bağlarını güçlü tutmak adına onların toplu ibadetlere katılması teşvik edilmiştir. Ancak, bu noktada herhangi bir zorunluluk asla söz konusu olmamıştır. Askerler dini faaliyet noktasında serbest bırakılmıştır. Dini faaliyetlere katılmak zorunlu olmadığı gibi, askerler arasında Hristiyanların da olduğu aktarılmıştır.⁵⁶⁸

---

⁵⁶⁶ Yazıcı, s. 92.

⁵⁶⁷ “Her yabancıнын, anlamak merakında bulunduğu bir tarafımıza, yani askeri cephemize gelince, burada dahi, ebediyetlere kadar bir daha ayrılmamak kararıyla, İslam’la Asker Türk’ün, Müslümanlıkla askerliğin elele vermiş olduğunu görürüz.” Abdulgafur Karaismailoğlu, “Al-i İmran ve Nisa Sureleri askerlik kanunlarını vazetmiştir”, *Milli Gazete*, 9 Ekim 1983, s. 2.

⁵⁶⁸ Alaeddin Berk, Kore Harbi, “Türk karargahında bir gazeteci neler görür; Mehmetçik hem eğleniyor hem ibadet ediyor”, *Yeni Sabah*, 11 Kasım 1950, s. 4.

Hristiyan Türk askerleri için Kore’de Paskalya adetlerinin yerine getirildiği belirtilmiştir. Kore Savaş Birliği Generali Yazıcı’nın emir subayı Hurşit Güneşli tarafından Hristiyan erlere Paskalya yumurtası ve çeşitli hediyeler sunulmuş tugayın bandosu ile eğlence tertip edilmiştir.⁵⁶⁹ Diğer taraftan, cip üstünde geçirdiği ameliyat ile gazetelere haber olan Kirkor Bey ve aynı hastanede bulunduğu arkadaşı Tanaş Beylerin dört gün üç gece aç susuz savaştıkları anlatılmaktadır.⁵⁷⁰ Hatıratında, Kore’de bir Bayram sabahından bahseden Yazıcı, askerlerin abdest aldığından ve namaz hazırlıkları yaptıklarından bahsetmiştir. Bayram namazı için bir müezzinin ezan okuduğu ve birliklerin namazgâhta toplandıkları aktarılmaktadır. Alay İmamı Örtülü’nün kendisi için cephane sandıklarından yapılan minberde, Kur’an-ı Kerim okuduğu ve kısa bir konuşma gerçekleştirdiği belirtilmektedir.⁵⁷¹

Bu da ordu içinde birtakım dini faaliyetlerin sürdürüldüğü anlamına gelmektedir. Tıpkı Amerikan ve dünya ordularında olduğu gibi uygun ibadet yerlerinin ordudaki din görevlilerine tahsis edilip ritüellerin yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde askerlerin Kurban ibadeti için de bayramlık koyun etleri hazır edilmiştir. Yine askerlerin günlük ibadetlerini kimi zaman kendileri için tahsis edilen yerlerde kimi zaman da içinde buldukları ortam içerisinde gerçekleştirdikleri görülmektedir.⁵⁷² Askerlerin 1950 yılında Taegu’da eğitim sırasında iken kiliseden bozma bir yapıda diğer dinlere mensup kişilerin yanında ibadet ettikleri bilinmektedir.

Öte yandan, tugaydaki imamların Amerikan ve Kore Birliklerindeki din adamlarıyla diyalog halinde buldukları bilinmektedir. Bu noktada tugay dışındaki faaliyetlerine örnek olarak diğer din adamlarıyla kurdukları ilişkiler örnek gösterilebilir. Türk Tugay tercümanlarından Baltacıoğlu’nun aktardığına göre Amerikan ve Kore birliklerinin din adamlarıyla birlikte tertip edilen bir toplantıda ismini vermediği Türk tugay imamı son derece olumlu ve hoşgörülü bir konuşma yapıp diğer din adamlarının takdirini toplamıştır.⁵⁷³

---

⁵⁶⁹ Hikmet Feridun Es, “Kore’den Kısa Havadisler,” Hürriyet Gazetesi, 21 Nisan 1951, s. 4.

⁵⁷⁰ Hürriyet Gazetesi, Hikmet Feridun Es, “Jeep Üstünde Ameliyat”, 31 Aralık 1950, s. 5.

⁵⁷¹ Yazıcı, s. 327-28.

⁵⁷² Hikmet Feridun Es, “Gizli Rütbeler”, 1 Aralık 1950, s. 5; “Toprak Üzerinde Kılınan Namaz”, Hürriyet Gazetesi, 26 Aralık 1950, s. 4.

⁵⁷³ Baltacıoğlu, s. 17.

Öte yandan, Türk tugayı gösterdikleri davranışlardan ötürü Koreliler nezdinde de hoş karşılanmıştır. Tugayın günlük davranışlarından etkilenen Korelilerden İslamiyet hakkında daha fazla öğrenmek isteyenler, onlarla doğrudan iletişim kurma fırsatı bulmuşlardır.⁵⁷⁴ Bunlardan biri olan Koreli Kim Jin-Kyu'nun, 1955 yılında Türk Tugayda tercümanlık yapan akrabası Paik Hyun Shin'in aracılığıyla, Türk tugayı ile doğrudan iletişime geçtiği belirtilmektedir.⁵⁷⁵ Tercüman Paik Hyun Shin, Kim'in ve beraberindekilerin bu isteklerini Türk tugay yetkililerine iletmiş, Türk tugayı yetkililerinden İslam hakkında daha fazla öğrenmek isteyen Koreliler için ek olarak özel hizmet verilmesini talep etmiştir.⁵⁷⁶ Bunun üzerine bu istek 6. Tugay imamı Abdulgafur Karaismailoğlu'na iletilmiştir. Türk Tugay imamı Abdulgafur Bey ile ilk defa tugay dışında Korelilere bir İslami faaliyet gerçekleştirilmiştir.

4.2.4. Kore Harbinde Görevli Türk Din Subayları ve BM Kuvvetlerindeki Din Görevlileri Arasındaki Fark

Kore'de Türk Din Subaylarının yanında BM Kuvvetleri çatısı altında başka ülkelerin birliklerinde de din görevlileri yer almaktadır. Yalta'nın aktardığına göre, Amerikan askerler arasında ordu papazları mevcut olup bu papazlar, hafta sonlarında, siyah bez üzerinde beyaz haçlı, flamalı cipleriyle cepheye gitmektedirler. Bunun yanında, cephe gerilerinde ayinlere katıldıkları, günah çıkarttıkları ve askerlere moral verdikleri anlatılmaktadır.⁵⁷⁷ Benzer şekilde Abdulgafur Bey'in de bu papazlardan ve dinlerine gösterdikleri hassasiyetten söz etmektedir. Zübeyir Koç da farklı dini grupların faaliyetlerini yakından gözlemlediğini ve ortak münazaralara davet edildiğini belirtmektedir.⁵⁷⁸ Ancak burada vurgulanması gereken önemli bir nokta karşımıza çıkmaktadır. Kore'deki Türk tugay imamlarıyla Amerikan ordu papazlarını birbirinden ayıran en önemli nokta Türk tugayında dışarıya yapılan İslami faaliyetlerin tugaya dışarıdan bir istek üzerine başlamış olmasıdır.

---

⁵⁷⁴ Sun, s. 46.

⁵⁷⁵ Sun, s. 46.

⁵⁷⁶ Sun, s. 46.

⁵⁷⁷ Yalta, a.g.e., s. 132-133.

⁵⁷⁸ İbrahim Doğan, "Kore'ye İslam'ı Türk askeri götürdü", Aksiyon, Sayı. 505, 2004.

Nitekim Amerikan kaynaklarının çoğu açıkça Kore’de görevli papazların yalnızca Kore’deki zafer için değil Kore halkının Hristiyanlaştırılması misyonuyla orada bulunduğunu belirtmektedir.⁵⁷⁹ Sandler, BM ordu papazlarının moral ve motivasyon hizmetlerinin yanında Hristiyanlığı yayma faaliyeti gerçekleştirdiklerini aktarmaktadır. BM askeri papazları, sivil Koreli halka ve savaş esirlerine misyonerlik görevi yapmakta olup bunun için ayrıca vakit harcamaktadır.⁵⁸⁰ Bunun yanında, askeri papazlar, Kore kiliselerinde demeçler vermektedir. Edwards, Kore Savaşı’nı konu edinen kitabında, 175 ordu papazının çeşitli madalyalar aldığından ve 13 tanesinin de savaşta can verdiğinden bahsetmektedir.⁵⁸¹ Ordu papazlarının sayısı ve açıkça ifade edilen misyondan Amerikan hükümetinin Kore’de misyonerlik amacı taşıdığı anlaşılabilir. Güney Kore’de 1950-1980 yılları arasında, Protestan, Katolik ve diğer kiliseler diğer ülkelerle karşılaştırıldığında büyük bir çoğalma yaşamıştır.⁵⁸² Bu çoğalmanın en büyük sebebi, Kore Savaşı ile birlikte ülkede artan Hristiyan Misyoner sayısıdır.

Ancak, bu hususta dikkat çeken bir diğer nokta ise Hristiyan Ordu Papazlığı Kurumu ile Güney Kore’nin Hristiyanlaştırılmasıdır.⁵⁸³ Tikhonov’un çalışması, Amerikan Ordusunda yer alan misyonerlerin Kore ordusunun Hristiyanlaşması ve dönüşümünü irdelemesi açısından oldukça dikkat çekicidir. Tikhonov, Amerikan Ordusunda, 1953 yılına kadar 1618 papaz istihdam edildiğini aktarmaktadır.⁵⁸⁴ Bu husustan benzer şekilde, Sandler da bahsetmektedir. Kore Silahlı Kuvvetleri (ROK) içerisinde önderlik etmek için özel olarak iki Amerikan Roman Katolik Papaz Birliği kurulduğunu belirtmekte ve bunların ücretlerinin Amerikan kiliseleri tarafından karşılandığını vurgulamaktadır. Türk ordusunda ise, her ne kadar aksini iddia eden bazı misyonerler olsa da Tugayda dini faaliyet Korelilerden bir talep gelene kadar dışarıya kapalıdır. Türk tugayındaki Korelilere bilgi verme faaliyetlerinin Korelilerin talepleri üzerine başladığı tarihi kayıtlarda görünmektedir. Bu hususun herhangi bir dini yayılma

---

⁵⁷⁹ Paul M. Edwards, “Carrying On-Chaplains”, *The Korean War*, London: Greenwood Press, 2006, p. 150.

⁵⁸⁰ Stanley Sandler, “Chaplains in the Korean War”, *The Korean War: An Encyclopedia*, New York: Routhledge Press, 1995, pp. 68-69.

⁵⁸¹ Edwards, pp. 150-151.

⁵⁸² Tikhonov, pp. 1-6.

⁵⁸³ Tikhonov, p. 1.

⁵⁸⁴ Tikhonov, p. 4.

faaliyeti olmadığı, dönemin Türkiye Genelkurmay Başkanı ile Abdulgafur Bey arasında yaşanan yazışmanın içeriğinden anlaşılmaktadır.

Arşiv belgeleri ve anekdotlar tetkik edildiğinde, Türk ordusundaki din subayı ve imamların, Türk Ordusu veya Devleti'nin dini amaçları doğrultusunda Kore'de bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber, tüm dini faaliyetlerin laiklik ilkesine aykırı olmaması açısından denetlendiği görülmektedir. Sonradan İslam dini benimseyen Türk Tugayının beş yıl boyunca tercümanlığını yapmış fakat Müslümanlığı o dönemde seçmemiş olan Shin'in beyanlarından bu etkinin ve faaliyetlerin Türk yetkililere başvuran Korelilerle başladığı ortaya çıkmaktadır.⁵⁸⁵ Solomonovich, Kore Savaşı'na gönderilen imamların diğer imamlardan farklı olarak aktif olarak savaşa iştirak edip etmedikleri için hangi amaçla gönderildiğini irdelemektedir. Makalesinin başlığında yer verilen "cihat" kelimesi yanlış anlaşılmalara sebebiyet verecek bir seçim olsa da yazıda Türk tugayının Kore'de yol açtığı etkinin İslami bir propaganda olmadığına dikkat çekmektedir. Solomonovic, Örtülü'nün konuşmalarını, ataistlere karşı bir antikominüst savunma olarak yorumlamaktadır.

Bu incelemelerden de anlaşılacağı üzere, İslami terminolojiyi, sembolleri ve ritüelleri uygulamasalar da Kore Türk tugayının ve Türk hükümetinin Kore'de İslam ile ilgili bir misyon taşımadığı anlaşılmaktadır. Böyle bir amaç taşımadığını anlamak için askeri dokümanları ve dönemin politik şartlarını iyi analiz etmek gerekmektedir. Zira dönemin şartlarında, laiklik politikaları gereği karşı tarafa dini propaganda yapmak gibi bir durumun söz konusu olmadığı açıktır. Konferansların, laiklik prensiplerini aykırı olmadan ve dini bilgilendirme esası dışına çıkmadan gerçekleştirilmesi kararı, Kore Türk Silahlı Kuvvetlerinin herhangi bir resmi dini misyon gütmeyeceğini göstermektedir. Bu hususu savunanların hiçbiri BM müttefiklerinin din adamları için kendi dinlerini yayma konusunu Türk imamlarının İslami çalışmaları kadar dile getirmediği görülmektedir.

---

⁵⁸⁵ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Şimdiye kadar hiçbir dine inanmıyordum, şimdi Müslümanım", Milli Gazete, 17 Kasım 1983, s. 2.

Öte yandan, kaynaklar, her türlü maddi desteği alan ve bilinçli bir şekilde Kore’de Hristiyanlık faaliyetlerini yapan Papazlardan bahsetmemektedir. Edwards, kadınlara ve çocuklara yardım eden organizasyonların tamamına yakınının kilise merkezli olduğunu belirtmektedir.⁵⁸⁶ Amerikan kuvvetlerinin belirli bir misyon güderek dini buldukları şartlar için sosyal bir araç olarak kullandıkları konusuna askeri tarih uzmanı Hansen, açıklık getirmektedir. Ancak, Hansen de Amerikan ordusunda dini yayma faaliyetlerine değinmemektedir. O dönem, dinin, insanların komünizme karşı direncini ve Amerikan yaşam tarzına olan bağlılığını güçlendireceğine inanıldığını ve askerlerin müdafaasını meşrulaştırdığını bilinmektedir.⁵⁸⁷ Bu noktada, Türk Hükümetinin de dini ve siyasi söylemlerle anti-komünist hava oluşturduğu ve komünizm karşıtı bir mücadele sloganlarına başvurması söz konusudur.⁵⁸⁸ Lakin, bu politikadan Korelilere yönelik bir İslam propagandasından ziyade Türk ordusuna yönelik bir motivasyon amacı güdüldüğü anlaşılmaktadır. Bu kısımdan, savaş sonrası gerçekleşen ihtidalar ve İslami çalışmaların ise tugay dışı etkiler neticesinde ortaya çıktığı açıkça görülmektedir. Kaynaklar, Türk ordu imamı ile BM ordu papazları arasında önemli bir fark olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, dünya ordularının askeri tarihine bakıldığında, geçmiş dönemlerden beri dinin ve din adamlarının askeri kurumlar içinde yer aldığı görülmektedir. Din, hayatın her alanında olduğu gibi belirli bir misyona hizmet ettiği ve bireyleri spirüel boyutta tatmin ettiği için askeri alanda da karşımıza çıkmaktadır. Dünya ordularındaki din görevlilerin başında dünyada mensubu en büyük olan Hristiyanlığın temsilcileri ordu papazları gelmiştir. Bu nedenle dünya ordularındaki din görevliliği literatürü “Military Chaplaincy”(ordu papazlığı)araştırmaları üzerinden şekillenmiştir. Ordu papazlarının görevleri geçmişten günümüze, üç performans çerçevesinde özetlenmiştir. Bunların ilki orduya ruhsal ve manevi destek sağlama, ikincisi dini törenleri yürütme ve üçüncüsü de dinler arası diyalogu ve diğer girişimleri teşvik etmek ve uygulamaktır. İlk başlarda resmi askeri statüye sahip olmayan din adamları, zamanla kurumsal bir mevki kazanmıştır. 19.yüzyıl itibariyle, askeri örgütlerde din destekli kurumsal yapılanmalar ortaya çıkmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri tarihinde Selçuklu Ordusu ve Yeniçeri Ordularında askeri birliklerin içerisinde din işlerinden sorumlu imamlar yer

---

⁵⁸⁶ Edwards, p. 157.

⁵⁸⁷ Hansen, p. 16.

⁵⁸⁸ Yeni Sabah, 12 Ağustos 1950, İstanbul, Sahibi: Safa Kılıçoğlu, s. 1.

almıştır. Avrupa'nın ilk düzenli ordusu olan Yeniçeri ordusundaki imamlar resmi bir statü içerisine dahil edilmiştir. Askerlerin dini eğitimleri ve ibadetleri ile meşgul olan imamların vazifeleri; askerlere, temel dini hukuku öğretmek, namaz kıldırmak, dini merasimler ve cenaze işlemleri ile alakadar olmaktadır.

Cumhuriyet Dönemi'nde aktif olarak Çanakkale ve Kurtuluş Savaşlarında karşımıza çıkan tabur imamları, Kore Savaşı'nda yine askerlerle savaş sürecinde yer almışlardır. Ancak, Kore Savaşı sürecinde görevli imamlar, diğer tugay imamlarından farklı bir etki yapmışlardır. Normalde, İslam dinini neşretme vazifesi taşımadıkları halde tugay dışından gelen istek üzerine İslam dinini yayma faaliyeti gerçekleştirmişlerdir. Kore Savaşı sürecinde gösterdikleri faaliyetler ve yaptıkları çalışmalar daha önce İslam dini hakkında bilgisi olmayan Korelilerin İslamiyet'i tanınmasına sebebiyet vermiştir. Türk Tugayı'nın Kore'de bulunduğu süreçte toplam 6 kişilik imam kadrosu açtığı ve bu kadroya imamlar atadığı bilinmektedir. Diyanet İşleri ve Başbakanlık Arşivleri tetkik edildiğinde bu imamlardan; Muhsin Örtülü, Ali Özyılmaz ve beraberindeki ismi belirtilmemiş imamın Kore Savaşı'nın aktif yıllarında, Abdulgafur Karaismailoğlu ve Zübeyir Koç'un ise mütareke yıllarında Kore'de görev yaptığı anlaşılmaktadır. Daha derin detaylar için askeri arşiv belgelerinin tahlil edilmesi gerekmektedir. Görev yaptığı süreçte, Koreliler üzerinde kesin olarak etki yaptığı bilinen üç isim öne çıkmaktadır. Bunlar; Muhsin Örtülü, Abdulgafur Karaismailoğlu ve Zübeyir Koç'tur. Kore Savaşı sürecinde yaptıkları etkinin boyutları ve Kore'de İslam tarihine katkılarının anlaşılması için bu tugay imamını hayatları ve Kore'deki faaliyetlerini incelemek yerinde olacaktır.

BÖLÜM V

KORE SAVAŞI VE SONRASI SÜREÇTE KORE'DE AKTİF İSLAMİ FAALİYET YÜRÜTEN ORDU İMAMLARI VE FAALİYETLERİ

Kore'ye giden ordu imamları arasında gerçekleştirdikleri faaliyetleri, Kore insanı üzerinde bıraktığı etki ve karakterleri itibariyle üç tabur imamının Kore Savaşı sırasında daha çok öne çıktığı tespit edilmektedir. Bunlar Muhsin Örtülü, Abdulgafur Karaismailoğlu ve Zübeyir Koç isimli imamlardır. Bu bölümde, üç tabur imamının Kore Savaşı sürecinde Kore'de gerçekleştirdikleri dini çalışmalar, davranış ve tutumları incelenerek daha önce Kore'de oluşmayan Koreli Müslüman topluluğun doğuşundaki rolleri açığa çıkarılacaktır. Bu hususta, kişisel ve resmi arşivler, anı ve not yazıları, dergi ve gazete yayınları değerlendirilerek daha önce ortaya koyulmamış detaylar ortaya çıkarılacaktır. Bu üç isim gösterdikleri üstün meziyetleri, yerine getirdikleri dini vazifeler ve çalışmalar, düzenledikleri konuşmalar ile başta Kore insanı ve diğer BM askerleri üzerinde olumlu tesirler yaratmış ve onları dünya görüşlerini değiştirmesinde etkili olmuşlardır. Müslüman ordu imamlarının Kore'de buldukları süreçte pek çok Koreli Müslüman olmuştur. Ortaya çıkan bu küçük Müslüman grup, Kore'nin çağdaş döneminin ilk Müslüman Koreli topluluğunu oluşturmuştur. Pek çok kaynak, bundan önceki tarihlerde Kore'deki Müslümanlar hakkında konuşulabilse dahi 1955 yılına kadar Koreli gerçek bir Müslüman topluluk hakkında konuşulamayacağına vurgu yapar.⁵⁸⁹ Bu durum, Türk ordu imamlarının orada bıraktıkları etkinin önemini gözler önüne sermektedir.

Bu noktada, en dikkat çekici husus, Türk tugayındaki askerlerin de imamların da İslamiyet'i yaymak amacıyla Kore'de bulunmasıdır.⁵⁹⁰ Bu husus oldukça büyük önem taşımaktadır çünkü Kore Savaşı sırasında BM Kuvvetlerinde, Hristiyan

---

⁵⁸⁹ Baker, p. 29; Lee, 1991, ss. 279-280.

⁵⁹⁰ Baker, p. 29; Lee, Koreliler ve Türkler Arasın., s. 18.

misyonerliği yapmak amacıyla çok sayıda din görevlisi bulunduğu bilinmektedir.⁵⁹¹ Kore'ye giden ilk Türk imam Muhsin Örtülü'nün her ne kadar doğrudan dini yayma çabası ve tebliğ çalışması yürütmese de üstün meziyetlerinden ötürü pek çok insanı etkilediği bilinmektedir. Baker da bu hususu vurgulamaktadır. Güney Kore'yi Kuzey Kore saldırısından korumak için ülkeye gelen Türk askerleri, İslamiyet'i yaymak amacıyla gelmiş olmasalar da ibadetlerini merak eden insanları geri çevirmemişleridir.⁵⁹²

Hürriyet Gazetesi muhabiri Hikmet Feridun Es'in aktardığına göre Muhsin Örtülü heybetli duruşu ve beş köşeli subay yıldızı ile Amerikalıların dilinde "General İmam" olarak anılır olmuştur.⁵⁹³ Ancak, kaynaklara göre Kore'de ilk tugay dışı İslami faaliyetler 1955 yılında Abdulfafur Karaismailoğlu ile başlamıştır.⁵⁹⁴ 6. Değiştirme Tugayı'nın imamı olarak görev yapan Abdulfafur Karaismailoğlu, ilk olarak Türk kampını ziyarete gelen Korelilere, kendi talepleri üzere İslam dinini anlatmaya başlamıştır.⁵⁹⁵ Daha sonra artan istek neticesinde tugay içinde yapılan bu faaliyet tugay dışı konferanslara dönüşmüştür.⁵⁹⁶

Abdulfafur Bey'in, çalışmaları neticesinde, Korelilerin İslam dinine olan merakı artmıştır. Abdulfafur Karaismailoğlu vesilesiyle İslamiyet'i seçen iki Koreli Müslüman ile başlayan bu etki, aynı senenin sonunda sayısı 57'ye ulaşan ilk Müslüman toplulukla birlikte giderek yayılmıştır. Ardından 7.Türk Tugayı'nda vazifelendirilen Zübeyir Koç'un çalışmaları sonucunda Koreli Müslüman nüfusun 200'ü geçtiği bilinmektedir.⁵⁹⁷ Abdulfafur Bey'in 8. Tugay ile Kore'ye tekrar gelişinde karşılaştığı Koreli Müslüman topluluk, çağdaş Kore Müslüman topluluğunun temelini oluşturmuştur. Bu tarihi dönüm noktasının yaşanmasında ve Kore'deki İslamiyet'in doğuşunda Türk Din Subaylarının davranışlarını, yaklaşım biçimlerini ve faaliyetlerini incelemek onların, Kore'deki İslamiyet'e ve İslami pratiklere olan etkilerinin tanınmasında kilit rol oynayacaktır. Burada, Kore Savaşı

---

⁵⁹¹ Tikhonov, pp. 1-7.

⁵⁹² Baker, p. 29.

⁵⁹³ Hikmet Feridun Es, "Meşhur General İmam", Hürriyet, 25 Mayıs 1951, s. 4.

⁵⁹⁴ Lee, İslam ve Türk., s. 294.

⁵⁹⁵ K.M.F., p. 12.

⁵⁹⁶ K.M.F., p. 12.

⁵⁹⁷ Nureddin Koç ile Mülakat, İstanbul, 24 Ekim 2020.

sürecinde yaptıkları faaliyetleriyle öne çıkan üç Türk din subayının faaliyetleri incelenecek ve ortaya koydukları etkinin boyutları anlaşılmaya çalışılacaktır.

5.1. Muhsin Örtülü: Kore'nin General İmamı

Kore'deki Türk Tugayında ordu imamı vasfıyla görevlendirilen ilk isim olarak Alay baş imamı Sayın Muhsin Örtülü karşımıza çıkmaktadır. Muhsin Örtülü, Koreliler için ilk Müslüman lider temsilini ifade etmektedir. Bunun yanında Korelilerin şahit olduğu ilk İslami pratikleri Örtülü gerçekleştirmiştir. Kimi zaman Alay müftüsü kimi zaman Alay imamı olarak adlandırılan Muhsin Örtülü 'den bahseden kaynakların başında Kore hatıralarını içeren kitaplar gelmekle birlikte, Genelkurmay ve Diyanet İşleri Başkanlık arşivleri, gazete ve dergiler öne çıkmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi'nde Örtülü 'nün önceki memuriyet geçmişi ve Kore Savaş Birliği'nde geçici görevlendirme belgeleri de dahil olmak üzere farklı resmi evraklar yer almaktadır.

Örtülü hakkında kayıtlı arşiv belgeleri birkaç sınıfta toplamak mümkündür. Bunların; vaizlik görevine ilişkin olanlar, Kore'deki görevine ilişkin olanlar, Eşi Vasfiye Hanımın maaş talebi üzerine gerekli kayıtlar için kurumlarla gerçekleştirilen yazışmalar, olarak gruplandırılabilir. Ancak bunların çoğu sınıflandırılmayı beklemektedir. Bunun yanında, Kore Savaşı'na ilişkin görüş ve tecrübelerini kaleme alan Tahsin Yazıcı/Kore Hatıralarım, Celal Dora/Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım ve Bahtiyar Yalta/Kunu-ri Muharebeleri ve Geri Çekilmeler, Seyfi Erkmen/Kore'den Geldim gibi Kore Savaşı'nın önde gelen isimlerinin hatıratlarında Örtülü'nün Tugay'a dahil olduğu süreç ve etkisine dair çeşitli anekdotlar paylaşılmıştır.

Ayrıca, Örtülü'nün Allah Yolu Dergisi'nde Kore seyahatini kaleme aldığı bir yazı serisi mevcuttur. "Kore-Japonya-Amerika" isimle yayınlanan bu seride Örtülü, Kore başta olmak üzere Japonya ve Amerika seyahatine dair gözlem ve tespitlerine yer vermektedir. Bu seyahat yazıları, Örtülü 'nün kendi ağzından Kore'deki ve Japonya'daki genel manzarayı aktarmaktadır. Örtülü 'den ve Kore Savaşı'ndaki Türk Tugay imamlarından bahseden en güncel çalışmalardan biri de Solomonovich'in The Turkish Republic's Jihad? Religious symbols, terminology and ceremonies in Turkey during the Korean War 1950-1953 isimli makalesidir. Çalışma, Kore Savaşı sürecinde

Türkiye’deki dini seremoniler, semboller ve terminoloji üzerinden Türkiye’nin politikasını anlatmaktadır. Bu bölümde, Muhsin Örtülü ‘nün hayatı ve kişiliği, Kore’ye seyahati, Kore’deki faaliyetleri ve Kore’de İslamiyet’e etkisi ortaya koyulacaktır.

5.1.1. Hayatı ve Kişiliği

Diyanet İşleri Başkanlık arşiv belgelerine göre, tam adı Mehmet Muhsin Örtülü olan Muhsin Bey, hicri 1311(Miladi1894) yıllarında İstanbul’un Fatih ilçesi Şehremini bucağında dünyaya gelmiştir. Baba adı Şakir, anne adı Naime’dir. Tahsiline ve kimliğine dair bu bilgiler çeşitli arşiv belgelerinde yer almaktadır. Kendisi ilmi eğitimini Fatih dersiamlarından Müderris Şevket Efendi’den almış ve 1330 yılında icazetini tamamlamıştır.⁵⁹⁸ Örtülü ‘nün evli olduğu ve eşi Vasfiye Hanım ve ailesiyle birlikte en son görev yeri olan Ankara’da yaşadığı bilinmektedir. Merzifon, Samsun, Ordu, Ankara gibi çeşitli illerde gezici vaizlik yapan Örtülü, 5 Eylül 1950 tarihinde Kore’ye gidecek BM Türk Silahlı Kuvvetleri’nde görevlendirilmek üzere vaizlik görevinden ayrılmıştır.⁵⁹⁹

12 Eylül 1950 tarihinde alınan karar doğrultusunda, Milli Savunma Bakanlığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Genel Başkanlığı ve Diyanet İşleri başkanlığına arasındaki yazışma belgelerine göre Örtülü ‘nün Kore’ye gidecek Birleşmiş Milletler Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığına atama onayı gerçekleştirilmiştir.⁶⁰⁰ Aynı Belgenin ilişiginde ise Savunma Bakanlığı tarafından Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı Alay kadrosuna bir, topçu tabur kuvvetleri komutanlığına bir kadronun ilavesine dair malumatın bulunduğu belgeye yer verilmiş olup bu bilgilerin arasında Muhsin Örtülü ‘nün bu kadrolardan birine tayinine müsaade istenmiştir.

---

⁵⁹⁸ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Sicil Karnesi, s. 3.

⁵⁹⁹ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Sicil Karnesi, s. 5-7.

⁶⁰⁰ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Muhsin Örtülü’nün Kore’ye gidecek BM Türk Silahlı Kuvvetleri K. Alay Kadrosuna tayinine ilişkin belge”, DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, No:11534, Tarih: 12.08.1950, Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Diyanet İşleri başkanı tarafından Muhsin Örtülü’nün görevinden ayrıldığını Ankara Müftülüğü’ne bildiren belge”, DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, No: 16633, Tarih: 14.12.1950.

Belgelerden Örtülü 'nün, Kore Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı topçu taburu kadrosunda vazifelendirildiği anlaşılmaktadır.⁶⁰¹ Örtülü 'nün bu görevi seve seve kabul ettiği ve onur duyduğu şu sözlerle ifade etmektedir:

Senelerdenberi anadolu'nun geniş ve mühim bir kısmında ne şekilde ve hangi sahalarda mücadele ettiğim ve bu mücadele uğruna ne azim müşkülleri iktiham eylediğim yüksek Başkanlıkca malum bulunduğu gibi bütün efkar ve hareketim adım adım takip buyurulmuştur. Bu defa "Kore" şeref savaşına gidecek olan bahtiyar kahraman zümresi içersinde daha müsmir hizmetler görmem yüksek Başkanlıkça tasvip buyurulduğu takdirde vazife almayı vatani ve dini bir şerefi mahsus telakki edeceğimi en derin saygılarımla arz veistida ederim.⁶⁰²

Bu belgeye ek olarak iliştirilmiş Kara Kuvvetleri Komutanlığına arz edilen belgede ise diğer isteklilerin arasından durumları incelendikten sonra üç kişinin daha vazifelendirileceğine yer verilmiştir.

Örtülü 'nün daha önce 17 Haziran 1952 yılında sağlık sebepleri gerekçesiyle Kore'deki görevinden ayrılmak durumunda olduğu kayıtlara geçmiştir. Nitekim, TC. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tarafından Diyanet İşleri Başkanlığı'na gönderilen belgede görevinden istifa talep eden Örtülü 'nün vaizlik görevine devam edip etmediği teyit edilmek istenmiştir.⁶⁰³ Milli Savunma Bakanlığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Daire Başkanlığı'nın 6 Ekim tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığına gönderdiği belgeye göre topçu tabur imamlığında görev yapan Muhsin Örtülü, daha önce yatırıldığı Eskişehir Hava Hastanesi'nde 1 Eylül 1953 günü vefat etmiştir.⁶⁰⁴ Ancak, Muhsin Örtülü 'nün eşi Vasfiye Örtülü tarafından Diyanet İşleri Başkanlığı'na gönderilen dilekçede Örtülü 'nün 1952 yılında vefat ettiği yazılmıştır.⁶⁰⁵ Bu hususta dilekçede bir yazım hatası olması muhtemel görünmektedir.

⁶⁰¹ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Mehmet Muhsin Örtülü Hakkında Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün Dilekçesi", No:42609, Tarih:21.06.1976. Ankara.

⁶⁰² Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Muhsin Örtülü'nün Diyanet İşleri Yüksek Başkanlığı'na Kore Savaş Vazifesinde Yer Alma Onayını Sunduğu Dilekçe", DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Tarih: 15.08.1950.

⁶⁰³ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün Muhsin Örtülü'nün emeklilik durumuna ilişkin Diyanet İşleri Başkanlığı'na gönderdiği yazı", No:26327, Tarih: 22.10.1953.

⁶⁰⁴ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Muhsin Örtülü'nün ölüm ve emeklilik aidatı durumunu bildiren belge", No: 24997, Tarih: 06.10.1953. Ankara.

⁶⁰⁵ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Muhsin Örtülü'nün Eşi Vasfiye Örtülü'nün Maaş Bağlanma Husunda Muhsin Örtülü'ye ait kayıt ve belge talep dilekçesi", Tarih: 08.06.1961, Diyanet İşleri Reisliği, No: 16832, Ankara

Örtülü'nün çok belîğ ve etkileyici bir hitabete sahip olduğu pek çok kaynakta yer almaktadır. Bunun yanında kendisinin fevkalade donanımlı bir kişiliği olduğu bilinmektedir. Örtülü'nün Çince ile birlikte dört dil bildiği, oldukça güler yüzlü ve pehlivan görünüşlü olduğu aktarılmaktadır.⁶⁰⁶Hürriyet muhabiri Es'in aktardığına göre, Örtülü, atış taliminde de pek yetenekli olup bir Kanadalı kıtasında düzenlenen nişancılık müsabakasında tek elle hedefini tutturarak birinciliği kazanmıştır.⁶⁰⁷ Feridun Bey'in yeryüzünün en özgür düşünceli din adamı olarak adlandırdığı Örtülü'nün Kore'de farklı din çevrelerince tanındığı ve onlarla yakın ilişki halinde olduğu belirtilmektedir. Muhsin Örtülü'nün Amerikalıların general rütbesine koydukları yıldızı taşıdığı için ve bir general heybeti ile yürüdüğü için Amerikalılar tarafından kendisine verilen "General İmam" lakabı ile hafızalara kazındığı bilinmektedir.⁶⁰⁸

5.1.2. Kore Savaş Birliği'ne Katılması ve Kore'deki Faaliyetleri

Kore'ye gidecek olan ilk kafilenin 25 Eylül 1950 tarihinde İskenderun'dan hareket ettiği ve ilk tugay imamlarının da bu kafiyle Kore'ye ulaştıkları bilinmektedir. Örtülü'nün de İskenderun'dan beri tugayda bulunduğu dair pek çok kayıt vardır. Muhsin Örtülü'nün Kore'deki faaliyetleri genellikle tugay içinde gerçekleştiğinden Korelilerle doğrudan temas kurduğu faaliyetleri kısıtlıdır. Tugay dışı olarak Koreli ve yabancı din adamları ile olan temasları, Amerikan balo gemisinde yaptığı konuşması ve Pusan Şehitliğindeki seremonilerde okuduğu hutbeleri mevcuttur. 23 Eylül 1950 günü, Kurban Bayramı'na tevafuk etmiştir. Kore Savaş Birliğimizin Generali Tahsin Yazıcı, İskenderun'da birliğin diğer imamıyla birlikte halkın arasında bayram namazını eda ederken Muhsin Örtülü'nün alay sahra ordugâhına öncülük ettiğini belirtmiştir.

Denizli ve Yalta ise Alay İmamı Muhsin Bey önderliğinde ve binlerce askerimizle birlikte Atik Yaylası Ordugâhında coşkulu muvaffakiyet duasına âmin diyenler arasındadır.⁶⁰⁹ Aynı şekilde, Dora ve Erkmen de Baş İmam Örtülü'nün kıldıracağı bayram namazında duydukları heyecandan ve etkileyici atmosferden

---

⁶⁰⁶ Sayılan, a.g.e., s. 106.

⁶⁰⁷ Hikmet Feridun Es, "Meşhur General İmam", Hürriyet Gazetesi, 25 Mayıs 1951, s. 4.

⁶⁰⁸ Hikmet Feridun Es, "Meşhur General İmam", Hürriyet Gazetesi, 25 Mayıs 1951, s. 4.

⁶⁰⁹ Denizli, 1994, s. 70; Yalta, ss. 62-63.

bahsetmektedir.⁶¹⁰ Örtülü 'nün baştan beri günlük ibadetlerin yanında askere manevi destek sağlayan bir hatip olduğu dikkat çekmektedir. Örtülü, Kore yolculuğu boyunca dini vazifelerini sürdürmüştür. Kore'ye giden gemide bulunan Amerikan askerlere ve papazlara da çeşitli hitaplar gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Yalta, Amerikalılar tarafından düzenlenen dini tartışmalardan birinde Muhsin Bey'in bir gemi papazı ile olan diyalogundan bahsetmektedir. Bu münazarada, Örtülü 'nün konuşmasının daha inandırıcı olduğu ve askerlerimizi gururlandırdığına dikkat çekmektedir.⁶¹¹

Gemide Örtülü tarafından gerçekleştirilen İslami pratiklerin başında günlük namazlar ve Cuma namazı gelmektedir. Erkmen'in Kore'ye giden gemideki hatıralarından aktardığına göre bir gün düşüncelere daldığı sırada müezzinin davudi sesi ile uyanmış ve Cuma namazı için kalkmıştır. Bu ses o kadar tesirli bir sestir ki Amerikalı personel güverteye çıkıp dinlemek için koşmuştur. Amerikalılardan birinin Erkmen'in yanına gelerek söylenen bu sözde-şarkının neyi anlattığını sorduğu belirtilmektedir.⁶¹² Bunun üzerine Erkmen bunun bir ibadete davet olduğunu açıklamış, namaz hakkında Amerikalı eri bilgilendirmiş ve gerekli izahatları bulunmuştur. Aynı zamanda, Amerikalı erin talebi üzerine, Müslüman Türk cemaatin toplu ibadet fotoğrafını çekmesine müsaade verilmiştir. Ardından tüm Müslümanların Alay Baş İmamı Örtülü'nün arkasında topluca ibadetleri gemiyi sessizliğe bürümüştür. Benzer şekilde Şehit Üsteğmen Güneç'in günlüğünde de Cuma namazlarına dair anekdotlar yer almaktadır. Güneç, günlüğünde Tabur imamının arkasında cemaatle eda ettikleri bu namaz sırasınca Amerikalıların fotoğraflarını çektiklerinden bahsetmiştir.⁶¹³

Örtülü, İskenderun'dan itibaren başlayan vazifesini Kore'ye ayak basar basmaz sürdürmeye devam etmiştir. Kore'deki birliğimizin eğitim gördüğü Teagu'da birlik sınırlarındaki derme çatma bir taş kilisenin Amerikalılardan izin alınarak camiye çevrilmesi için harekete geçmiştir.⁶¹⁴ Kiliseden bozma bir camide birliğin ibadet vazifeleri için mekân tahsis edilmesinde öncü olmuştur. 250-300 kişilik kapasitedeki

---

⁶¹⁰ Dora, s.2 3: Seyfi Erkmen, *Kore'den Geldim*, İstanbul: Ege Matbaası, 1951, s. 19.

⁶¹¹ Yalta, a.g.e.,2005, s. 88.

⁶¹² Erkmen, 1952, ss. 26-27.

⁶¹³ Denizli, 2011, ss. 68,78.

⁶¹⁴ Alaeddin Berk, "Taegu'daki kilise boşaltılarak Cuma namazı kılındı, manzara çok muhteşemdi", Yeni Sabah, 8 Kasım 1950, ss. 7.

bu geçici camide artık ezan sesleri yükselmiştir.⁶¹⁵ Öte yandan, Yazıcı eserinde, Muhsin Örtülü ‘nün açık ve yalın bir şekilde dua ettiğini ifade etmiş ve onun vazife halindeki fotoğrafına yer vermiştir.⁶¹⁶

Kore Savaşı’nda vefat edenlerin daha sonra Güney Kore’nin Pusan eyaletindeki BM Şehitliği’ne gömüldüğü bilinmektedir. Yazıcı eserinde, Örtülü ‘nün Pusan Şehitliği’nde yaptığı duaya da yer vermiş ve onun ne kadar belîğ bir hatip olduğuna dikkat çekmiştir.⁶¹⁷ Derginin ilgili sayısına ulaşılamasa da Örtülü ‘nün Pusan Şehitliğindeki duası Yazıcı’nın eserinde yer almaktadır⁶¹⁸ Yine Kore’deki bir bayram sabahına yer verdiği eserinde Yazıcı’nın Alay İmamı Muhsin Bey’in tiz ve güzel sesiyle okuduğu kıraatten bahsettiği görülür. Örtülü, bir Temmuz sabahına denk gelen Kore’deki bayramda kendisi için cephanesinden müteşekkil bir minberde askerlere hitap etmiştir. Tekbirler ve huşu ile yerine getirdiği bu ibadet herkesin gözünü yaşartmıştır.⁶¹⁹

Öte yandan, Örtülü ‘nün Kore Savaş Birliğinin imamı olarak Kore’de yaşadıkları ve gözlemlediklerini “Allah Yolu”⁶²⁰ isimli dergide yayınladığı bilinmektedir. Bir yıl otuz dört gün süren Kore yolculuğunda duyduklarını ve gördüklerini okuyucuyla paylaşmaktadır. Örtülü, Yazısında Kore’deki vaziyeti ve tecrübelerini daha büyük bir eserde anlattığını ve bunu tamamlamak üzere olduğunu belirtmektedir.⁶²¹ Yazısında her fırsatta mübalağadan uzak yalnızca gördüklerini yazacağına dikkat çeken Muhsin Bey, Kore’yi ve Korelileri seyahat süresince gördüğü kadar aktaracağını belirtmektedir.⁶²² Kore-Japonya-Amerika olarak seyahatlerini aktardığı yazı serisinde Kore yazıları Allah Yolu Dergisinin birinci cildinin ilk üç sayısında yer almaktadır. Bunun yanında aynı adlı eser neşredilmiştir. Kore hakkındaki yazısının ana başlıkları; Kore’ye giderken neler dinledik, Kore’ye gidince ne gördük, Kore’de mektep ve

---

⁶¹⁵ Erkmen, 1952, s.40; Es, Hürriyet, 11 Kasım, 1950, s. 4.

⁶¹⁶ Yazıcı, s. 346.

⁶¹⁷ Yazıcı, ss. 343-345.

⁶¹⁸ Bkz. Yazıcı, ss. 343-345.

⁶¹⁹ Yazıcı, ss. 327-328.

⁶²⁰ 1952 yılında yayın hayatına başlayan Allah Yolu Dergisi, her hafta Cuma günleri yayınlanmıştır. 1952-1954 yılları arasında toplamda 11 sayı neşredilmiştir. Derginin sahipleri R. Salih Yalman ve Adnan Türkmenoğlu’dur.

⁶²¹ Muhsin Örtülü, Allah Yolu Dergisi, Yıl. 1, Cilt. 1, Sayı. 1, 15 Aralık 1952, İstanbul, s. 15.

⁶²² Örtülü, 1952, s. 16.

Kültür, Kore’de Din, Kore’de namus, Kore’de ne yoktur gibi konulardan oluşmaktadır.

Örtülü, yazısının sonuna iki önemli olayda yaptığı dua ve konuşmayı da ekleyeceğini vurgulamaktadır. Bunlardan biri Pusan Birleşmiş Milletler Şehitliği’nde tertip edilen tören yaptığı dua; diğeri ise balo gemisinde Amerikalıların istek ve ısrarlarıyla gerçekleştirdiği İslam dini hakkındaki konuşmasıdır.⁶²³ “*Bu iki konuşmam da Türkçe ve İngilizce olarak hoparlörlerle neşrolunmuş ve Amerikalılar tarafından sesli olarak zaptolunmuştur.*”⁶²⁴ Bu şekilde konuşmasının hoparlörlerde Türkçe ve İngilizce olarak yayınlandığına bilhassa dikkat çekmektedir. Her iki olay da incelendiğinde askeri kitleye ve kamuoyuna açık bir şekilde İslami faaliyetler yansımış ve İslam dini hakkında doğrudan bilgi aktarımı yapılmış görünmektedir. Özellikle, Amerikan balo gemisinde İslam dini hakkındaki konuşmanın Amerikalıların isteği üzerine yapılmış olması Türklerin ve ordu imamı Örtülü ‘nün faaliyet ve davranışlarının etkisini gözler önüne sermektedir. Bu noktada, orduda içerisinde gerçekleştirilen İslami faaliyetlerin çevre tarafından gözlemlendiği anlaşılmaktadır.

Uzak doğu ve Kore hakkındaki ilk bilgilendirmeler Kore’ye giden savaş birliğinin bulunduğu gemide yapılmıştır. Burada ilmi veya şahsi bilgi veren pek çok kişi olmuştur. Örtülü yazısında, Kore’de imar, din, sıhhat, eğitim, çevre, namus gibi pek çok konu başlığına yer vermiştir. Önceki yargılarına göre mevsimi son derece olumsuz olan Kore, bol yağışlı havasıyla sonbaharda bile çevrenin yeşil kaldığı bir memleketdir. Kore’de sıhhat durumu fecaat ve namus kavramı yoktur söylemlerine karşın askerler, ahlak ve fazilet derslerine şahit oldukları, her şeye rağmen eğitimi ilk unsur gören bir Kore ile karşılaşmışlardır. Hatta Kore’nin elektrik gitmeyen bir tek köyü bile olmadığına dikkat çeken Örtülü, Kore hakkında tüm malumatlarının yanlış olduğunu Kore’ye ayak bastıktan yirmi gün sonra anladıklarını aktarmaktadır.⁶²⁵

“Kore’de Mektep ve Kültür” başlığı altında devam eden yazısında örtülü şu sözleri sarf etmektedir: Kore’de okuma yazma bilmeyen yoktur.⁶²⁶ Bu noktada, Korelilerin

---

⁶²³ Örtülü, 1952, s. 17.

⁶²⁴ Örtülü, 1952, s. 17.

⁶²⁵ Örtülü, 1952, s. 18.

⁶²⁶ Örtülü, Allah Yolu Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2, 1 Ocak 1953, İstanbul, s. 25.

kültür seviyesinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yaşadıkları harpler ve perişanlıklar yüzünden Kore'deki geleneksel ve toplumsal kanunlar zedelenmiştir. Ancak eğitim öğretimin kati suretle devam ettiğini Örtülü, Korelilerin öğrenmeye açık bir millet oldukları ilginç bir anekdotla anlatır:

Tamamen harap bir halde bulunan Suwan şehrinde anadan doğma çıplak altı çocuk gördük. Bunlar hala kapılarını kapamamış olan mektebe hem de güle, oynaya gidiyorlardı ve şüphesiz ki açtılar ve belki günlerdenberi. Suvanda bulunan Tugayımızın talimhah bölüğü er ve subatları aralarında para toplayarak bu çırıl çıplak mektep çocuklarına elbise giydirmişlerdir.⁶²⁷

Kore'de din mevzusuna dair ise Kore'de toplumsal dinin Budizm olduğunu ancak yüksek eğitim alanların dinsiz olduklarını söylemektedir.⁶²⁸ Bunun yanında neredeyse her şehirde Kilise bulunduğuna vurgu yapar. Hatta Örtülü, yirmi beş sene içinde Kore'de Budizm'in yaşamayacağı ve çoğu Korelinin Hristiyanlaşacağı görüşünü ileri sürmüştür. Kore Müslüman cemiyeti görevlilerinden ve ilk Müslümanlardan Ömer Jin Kyu'nun 1961 yılında neşredilen yazısında belirttiği üzere 20.000.000 nüfuslu Kore'nin yaklaşık %30'u Hristiyan ve Budistlerden oluşurken %70'i dinsizdir.⁶²⁹ Örtülü, Bu görüşünde haklı çıkmış görünmektedir. Zira bugün Türkiye Cumhuriyeti Kore Büyükelçiliği web sayfasında yer alan bilgilere göre Güney Kore'de herhangi bir dine mensup olanların arasında %63 oranında Hristiyan bulunurken %35 oranında Budist yer almaktadır.⁶³⁰ Bunun yanında halkın yarından fazlası kendisini herhangi bir dine mensup görmemektedir.

O günlerde, Kore'de İslam ve Müslümanlara dair ise Örtülü şöyle söylemektedir: *“Kore denilen ülkede değil Müslüman olan Müslümanlığı, Hazreti Muhammedi ve Kur'an diye bir din kitabı mevcut olduğunu bilen tek insan yaşamamaktadır.”*⁶³¹ Bu cümlelerden de anlaşıldığı üzere, Türk Tugayı Kore'ye ayak basmadan önce Korelilerin İslam dini ve Müslümanlara dair bir malumatları bulunmadığı bilinmektedir. Bu anlamda, Koreliler ilk defa Kore Savaşı'ndaki İslami pratikliklerle

---

⁶²⁷ Örtülü, Ocak 1953, s. 28.

⁶²⁸ Örtülü, Ocak 1953, s. 26.

⁶²⁹ Ömer Kin Jin Kuy, Korede İslamiyetin Doğuşu, çev. Sami Tarhan, İslam Dergisi Yıl. 6, Cilt. 4, Sayı. 43, Nisan 1961, Ankara, s. 222.

⁶³⁰ Google, Kore Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Din, Erişim: 12 Mart 2021, <https://www.korea.net/AboutKorea/Korean-Life/Religion>

⁶³¹ Örtülü, Ocak 1953, s. 27.

Müslüman bir topluluğun yaşamına şahit olmuştur. Kore gözlemlerini aktardığı dergi yazısında, Örtülü, Kore’de İslam’ın yayılmasına ilişkin görüşlerini de ortaya koymaktadır. Ancak, Örtülü’nün ifadelerinden Korelilere İslam dinini yayma hususunda özel bir çalışması olmadığı anlaşılmaktadır.

Örtülü, Kore’de İslam’ın neşri düşüncesinin fertler nezdinde değil büyük çapta ele alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Kore’de Müslümanlık neşredilebilir mi? Bunu islam üleması bilir, benim böyle büyük davalara ne ilmim ve ne de düşüncem müsait değildir. Şu kadar ki, bu iş büyük çapta ele alınmıyarak müslüman fertler tarafından Kore muhitinde tecrübe neviinden böyle bir şeye girişmek kilise üzerindedür’atli bir reaksiyon yapar ve belki de siyasi bir mahiyet alır.⁶³²

Zira Örtülü ’ye göre fertlerin faaliyetleri kısa sürede Hristiyan çevrelerce tepki alacak ve hatta siyasi bir mesele haline dönüşecektir. Buradaki ifadelerden Örtülü ’nün dini bir propaganda yürütmeyi düşünmediği görülmektedir. Örtülü, Kore’de Müslümanlığın meydana gelmesi için özellikle İslam dinin ulûhiyete ilişkin ilkesinin Kore dilinde yazılmış küçük kitapçıklarla neşredilmesinin yeterli olacağını öngörmektedir.⁶³³

*“Yalnız gözlerimle gördüğüme göre Korede müslümanlığın müstevli bir hal alması için islam dininin sadece uluhiyet hakkındaki umdesinin kore dilinde yazılmış küçük risalelerle yayınlanması kafidir.”*⁶³⁴ Bu görüşlerinden, onun genel olarak Kore’de din ve İslam ile ilgili ilk izlenimleri anlaşılmaktadır. Örtülü, bu düşüncelere sahip olduğu için doğrudan İslam dininin Kore’de neşri için faaliyet göstermemiştir. Ancak, daha önce belirtildiği gibi davranış ve tugay içi faaliyetleri çevredekilerin ilgisini cezbetmiştir. Buradan yola çıkılarak Örtülü ’nün Koreliler nezdinde Müslüman bir örnek lider görmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

5.1.3. Kore’deki İslam Algısına Olan Etkisi

Muhsin Örtülü, Korelilerin İslami pratikleri gözlemlemesi ve ilk İslam imajlarının oluşmasında etkili olan ilk tugay imamıdır. Kore’de Budist Rahiplerle, Protestan

⁶³² Örtülü, Ocak 1953, s. 27.

⁶³³ Örtülü, Ocak 1953, s. 27.

⁶³⁴ Örtülü, Ocak 1953, s. 27.

Papazlarla, Katoliklerle, Ortodokslarla arkadaşlık bağları kurmuştur. Örtülü, Koreli din adamlarıyla bağlantı kuran ilk şahsiyettir. Böylece Koreli dini çevrelerce Müslümanları temsil etmiştir. Koreli ve Amerikan din adamlarının onun hakkında “İşte bütün din adamları böyle olsa dünya çok daha rahat bir devreye vasıl olurdu.”⁶³⁵, sözlerini sarfetmiştir. Gerek kişilik özellikleri gerekse ilmi donanımı sayesinde Örtülü sadece Türk Tugayı’nın değil tüm BM Birliklerinin dikkatini cezbetmiş ve büyük takdir toplamıştır. Bu yüzden, Amerikalıların üniformasında taşıdığı sembolden dolayı kendisine taktıkları “General İmam” yakıştırmasının hakkını vermiş görünmektedir. Öncelikle, tugay içinde Bayram ve Cuma namazlarında gerçekleştirdiği vaaz ve konuşmalar, milli ve manevi değerleri bütünleştirip askerler üzerinde büyük bir tesir bırakmıştır.

Nitekim her rütbeden pek çok insan anı ve hatıratında yer alması bunu kanıtlamaktadır.⁶³⁶ Diğer taraftan, donanımlı bir kişiliğe sahip olması onu, Amerikalıların ondan İslam dini hakkında konuşma yapmasını isteyecek kadar öne çıkartmıştır. Amerikalıların merakını celbeden ibadetler neticesinde İslam dini hakkında sorgulamaya başladıkları anlaşılmaktadır. General İmam lakaplı Muhsin Örtülü ‘nün ilk gününden son gününe kadar vazifesini ustalıkla yürüttüğü anlaşılmaktadır. Bu da onun yeteneğine ve bilgeliğine işaret etmektedir. Diğer taraftan, gazete yazıları, anekdot ve hatıralarda yer verildiği üzere Örtülü, Amerikan ve Koreli din adamlarıyla yakın temaslar kurmuştur. Onlara yaklaşımı ve hitabeti ile takdirlerini kazanmıştır. Müslüman bir cemaat temsilcisi olarak Kore’deki diğer din adamlarının ilk imajlarının şekillenmesinde, Örtülü ‘nün payı olduğu anlaşılmaktadır. Kore savaş muhabiri Feridun Bey’in ve Tuna Baltacıoğlu’nun yabancı din adamları ile toplantıları sırasında şahit olduğu konuşmalar bunu kanıtlar niteliktedir.

Kore’de İslamiyet’e ve Müslümanlara dair bir izin bulunmadığı bir süreçte Türk askerlerin ve ordu imamlarının milli-manevi değerleri ve İslami pratikleriyle dikkat çektikleri ve İslam dini hakkında merak uyandırdıkları apaçık ortadadır. Bu sayede, Koreliler de uzun bir aradan sonra ilk kez Müslüman bir toplulukla temas halinde olmuş ve onları gözlemlene fırsatı yakalamışlardır. Bu durum Korelilerin İslam

---

⁶³⁵ Hikmet Feridun Es, “Meşhur General İmam”, Hürriyet, 25 Mayıs 1951, s. 4.

⁶³⁶ Bkz. Yazıcı, 1963; Yalta, 2005; Dora,1963; Denizli, 1994; Erkmen, 1952; Kıran, 1956.

inancına ve İslami pratiklere karşı temel bir anlayış geliştirmelerinde etkili olmuştur. Gemide bir kiliseye ihtiyaç duymadan yapılan pratikler, kilise gibi başka bir dine ait mabedin içerisinde kılınan namazlar, papazlarla gerçekleştirilen münazaralar, Koreli bireylerin zihninde İslam dini ve Müslüman algısının temellerini atmıştır. Bunun yanında Müslümanların Koreli halka yaptıkları fedakârlıklara şahit olmak da onlarla kaynaşma ve ilgi kurmada oldukça büyük bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak, Örtülü, gerçekleştirdiği faaliyetler ve kişiliği ile Kore'deki temel İslam ve Müslüman imajının şekillenmesinde ilk etkili isim olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2. Abdulgafur Karaismailoğlu: Kore'deki İlk İslami Davetin Öncüsü

Abdulgafur Karaismailoğlu, Kore'de aktif olarak ilk İslami daveti başlatan şahıs olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶³⁷ Kore'de ilk olarak, 6.Değişirme Tugayı ile birlikte 1955-66 yıllarında bulunmuştur. 1957-58 yıllarında kendi isteğiyle 8. Değişirme Tugayı ile Kore'ye ikinci kez görevlendirilmiştir. Abdulgafur Karaismailoğlu, ilk defa 1955 yılında, Türk Tugayı kampını ziyarete gelen Korelilere İslam dinini anlatmaya başlamıştır.⁶³⁸ Abdulgafur Bey'in hayatı ve Kore'deki faaliyetlerine ilişkin kayıtların başında Genel Kurmay ve Diyanet İşleri Başkanlık Arşiv belgeleri, anı ve hatıra kitapları, gazete ve dergi yazıları gibi çok sayıda kaynak gelmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi'ndeki belgelere bakıldığında Abdulgafur Bey'in özlük bilgileri, memuriyet kayıtları ve pek çok belgenin yanında Kore Savaşı'na katılım kayıtları da yer almaktadır. Bu belgelerin arasında Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Başkanlığına ait askeri kayıtlar ve Kore hizmet yazışmaları da mevcuttur. Abdulgafur Bey'den bahseden kaynaklar arasında en bilineni Hee Soo Lee'ye ait 1988 yılında basılan "İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu'ya Yayılması" isimli çalışmadır. Ancak, eserde Abdulgafur Bey'e ayrılan bölüm, iki sayfalık kısa bir özet niteliğindedir. Bunun yanında Abdulgafur Bey, Kore'den döndükten 26 yıl sonra "Kore'de İslam'ı Seçenler" başlıklı bir makale serisi kaleme almış ve bu yazı serisi 12 Eylül-24 Kasım 1983 tarihleri arasında "Millî Gazete"⁶³⁹de yayınlanmıştır.

---

⁶³⁷ Lee, 1991, s. 294.

⁶³⁸ K.M.F., p.12

⁶³⁹ Milli Gazete'nin 12 Ocak 1973 yılında İstanbul Cağaloğlu'nda yayın hayatına başladığı bilinmektedir. Günlük 16 sayfa olarak yayın yapan gazetenin sahibi Milli Gazete adına Ömer Yüksel

Abdulgafur Bey'in Kore'deki faaliyetlerine ait detayların bilinmesinde ve bu faaliyetlere çok sayıda kaynakta yer verilmesinde bu yazı serisi büyük önem taşımaktadır. Zira, bu seride, Korelilerin ihtidaları ve İslam dini hakkındaki düşünceleri ve Abdulgafur Bey'in konferanslarının içeriklerine dair pek çok detaya yer verilmiştir.

Abdulgafur Bey'in hayatı ve Kore'deki İslami faaliyetlerine yer veren diğer bir kitap da Şükrü Öztürk'ün "Trabzonlu Kur'an Hadimleri" isimli kitabıdır. Abdulgafur Bey'in kişiliği ve Kore'deki pratiklerinin arka planına dair torunu Adnan İsmailoğlu'nun beyanları ve kaleme aldığı yazılar oldukça kıymetlidir. Öte yandan, daha önce İzmir'deki evinde Abdulgafur Bey ile birkaç kez görüşme gerçekleştirmesi ve Uzak Doğu'da İslam Tarihi uzmanı olması hasebiyle Lee'nin kişisel beyanları da son derece büyük önem arz etmektedir. Bu kısımda, Abdulgafur Karaismailoğlu'nun hayatı ve kişiliği, Kore'ye gidişi, Kore'deki ilk İslami faaliyetleri ve ilk ihtidalarla birlikte onun Kore'deki İslam imajına olan etkisinden bahsedilecektir.

5.2.1. Hayatı ve Kişiliği

Kore Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı Topçu Taburu İmamı Abdülgafur Karaismailoğlu, Hicri 1320 (Miladi 1903) yılında Trabzon'un Of ilçesinin Saraçlı/Halman köyünde dünyaya gelmiştir. Ana adı Gülhatun baba adı Osman'dır.⁶⁴⁰ Abdulgafur Bey'in dini ilimler ve hafızlık eğitimini son derece donanımlı olan babasının yanında tahsil ettiği bilinmektedir. Babası Topal Hafız lakaplı Osman Hilmi Karaismailoğlu Efendi'nin Karadeniz bölgesinde imamlık vazifesi yaptığı ve çok sayıda hafız talebe yetiştirdiği bilinmektedir.⁶⁴¹ Abdulgafur Bey'in babasından aldığı eğitimden sonra çeşitli hocalardan Arapça ve İslami İlimler dersleri aldığı bilinmektedir. Yaklaşık 20 yıl boyunca Trabzon'daki mahkemelerde hukuk temsilciliği ve dava vekilliği yaptığı bilinmektedir. Bu anlamda bir nevi avukatlık

---

Özek'tir. Gazete halen yayına devam etmektedir. <https://www.milligazete.com.tr/bilgi/kurulus> Erişim: 18 Mart 2021.

⁶⁴⁰ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Abdulgafur Karaismailoğlu'na ait nüfus hüviyet cüzdanı örneği", No: 785539. Tarih: 15.05.1939.

⁶⁴¹ Adnan Karaismailoğlu ile Online Mülakat, 4 Haziran 2020.

görevi yürütmüştür.⁶⁴² Bu anlamda devlet teşkilatı ve kanunlar üzerine uzmanlaşmıştır.

1951 yılında Diyanet İşleri Başkanlığında müftülük görevine başlamış ve sırasıyla Zonguldak, Polatlı, Kütahya, Yozgat, Tokat, Birecik ilçelerinde vaizlik ve müftülük görevleri yürütmüştür. 1976 yılında Ankara merkez vaizliğinden emekli olmuştur.⁶⁴³ 17 Haziran 1955-14 Ağustos 1956 yılları arasında Kore 6. Tugay İmamlığı, 16 Haziran 1957-14 Ağustos 1958 yılları arası ise Kore 8.Tugay İmamlığı görevi için Kore’de bulunmuştur. Abdulgafur Bey, Kore’ye 6.Tugay ile gerçekleştirdiği ilk seyahatinin ardından Milli Müdafaa Vekâlet’ine (Millî Savunma Bakanlığı) tekrar dilekçe vererek 8.Tugaya imam olarak tayin edilme istediğinde bulunmuştur.⁶⁴⁴ Abdulgafur Bey, üç kez evlilik yapmış olup ve bu üç hanımdan on çocuk sahibi olmuştur. Hayatının son yıllarını İzmir’deki kızı Enise Hanımın evinde geçiren Abdulgafur Bey, 9 Aralık 2002 tarihinde İzmir’de vefat etmiştir.

Abdulgafur Bey’in muasırlarına göre modern bir düşünce yapısı olduğunu belirten torunu Adnan Bey, onun bazı klasik uygulamalara ilişkin farklı görüşlere sahip olduğunu söylemektedir. Bunun yanında, onun sert ve vakarlı biri olduğunu ve Osmanlı kültürünü üzerinde taşıyan bir karakteri olduğunu belirtmektedir.⁶⁴⁵ Diğer taraftan kendisi ile üç kez görüşme gerçekleştiren Lee, Abdulgafur Bey’in son derece cana yakın bir kişiliğe sahip olduğunu ve Koreliler tarafından pek sevildiğini aktarmaktadır.⁶⁴⁶

5.2.2. Kore Savaş Birliği’ne Katılması ve Kore Yolculuğu

Abdulgafur Bey, Milli Müdafaa Vekilliği Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Daire Başkanlığı tarafından gelen atama evrakı üzerine Polatlı Müftüsü iken 6.Kore Tugayı

⁶⁴² Adnan Karaismailoğlu ile Online Mülakat, 4 Haziran 2020.

⁶⁴³ Şükrü Öztürk, “*Trabzonlu Kur’an Hadimleri Cumhuriyet Döneminde Kur’an’a Hizmet Eden Bazı Simalar*”, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 393.

⁶⁴⁴ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Abdulgafur Karaismailoğlu’nun 8.Tugay İmamlığına Tayini Hakkında”, Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Tarih:04.04.1957, Belge No: 4033.64/3-57.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Abdulgafur Bey’in Kütahya vilayeti müftülük vazifesinden ayrılıp Seferihisar’daki Tugaya ilhaki hususunda”, Diyanet İşleri Başkanlığı, Dosya No:117-234, Belge No: 11312, Tarih:07.05 1957.

⁶⁴⁵ Adnan Karaismailoğlu ile Online Mülakat, 4 Haziran 2020.

⁶⁴⁶ Lee Hee Soo ile Mülakat, Güney Kore, 21 Ekim 2019.

II. Piyade Taburu İmamlığına atanmıştır.⁶⁴⁷ Atama işlemlerinden önce Diyanet İşleri Başkanlığı ve Kara Kuvvetleri Personel Şube Başkanlığı arasında geçen yazışmalardan ve gerçekleştirilen telefon görüşmelerinden istenilen din adamları için 40 yaş sınırında ve Kore'ye gidecek niteliklerde bir din adamı talebinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Diyanet İşleri Başkanının bu husustaki cevabı manidardır. Zira 1922 yılından beri din adamı yetiştiren müesseselerin kapatılmış olmasından dolayı bu minvalde bir din adamı bulunmamaktadır.⁶⁴⁸ Ancak, dava vekilliği yapmış ve en mühim dini vazifeleri başarıyla yerine getirdiği kayıtlı olan Abdulgafur Bey'in her bakımdan bu vazifeye en uygun kişi olduğu Diyanet İşleri Başkanı tarafından bizzat onaylanmıştır. Bu teklif üzerine 52 yaşındaki Abdulgafur Karaismailoğlu'na orduda imamlık görevi tevdi edilmiştir.

Abdulgafur Bey'e ait olan Kore Türk Kumandanlığı Personel Künye Afişinde, 9 Mayıs 1955 tarihinde hakkında atanma emri çıkan Karaismailoğlu'nun, 26 Mayıs 1955 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki görevinden ayrıldığı anlaşılmaktadır.⁶⁴⁹ Karaismailoğlu, ilk kez Kore 6.Değiştirme Tugayı ile 17 Haziran 1955 tarihinde Kore yolculuğuna çıkmıştır. Kore Türk Kumandanlığı Personel Afişine göre rütbesi Astsubay memur İmam olarak belirlenmiştir. Abdulgafur Bey, çıktığı bu yolculuğu "Kore'de İslamiyet'i Seçenler" başlıklı gazete yazın dizisinde anlatmıştır.

Yazı serisinin ilk başlarında, Kore'nin konumu, iklimi, ekonomisi ve zenginlikleri ve kısa tarihine değinen Abdulgafur Bey, Kore hakkında okuyucuyu aydınlatmayı hedeflemiş görünmektedir.⁶⁵⁰ Devamında ise kaleme aldığı bu yazının konusunu şu şekilde açıklamaktadır: "Yazımızın konusu Müslümanlığın Kore'ye sıçramasının nasıl

⁶⁴⁷ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Abdulgafur Karaismailoğlu'nun 6.Tugay İmamlığına Atama Dilekçesi", Sivil Memurluk Şubesi, Sayı: 305-125654, Tarih:04.05.1955, Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore Türk Kuvvetler Kumandanlığı Personeline Ait Künye Afişi", Tarih:30.05.1955, Kore'ye gidecek Abdulgafur Karaismailoğlu hakkında Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı'na iletilen dilekçe eki olarak sunulmuştur. (Adı geçen belgenin dâhil olduğu dosya bilgisi: DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Sayı: 123-1632, Tarih.30.05.1955.)

⁶⁴⁸ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore'ye gidecek Abdulgafur Karaismailoğlu hakkında Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı'na iletilen dilekçe", DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Sayı: 123-1632, Numara Belirtilmemiş, Tarih:11.01.1955.

⁶⁴⁹ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore Türk Kuvvetler Kumandanlığı Personeline Ait Künye Afişi",Tarih:30.05.1955. Kore'ye gidecek Abdulgafur Karaismailoğlu hakkında Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı'na iletilen dilekçe eki olarak sunulmuştur. (Adı geçen belgenin dahil olduğu dosya bilgisi: DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Sayı: 123-1632, Tarih.30.05.1955.)

⁶⁵⁰ Abdulgafur Karaismailoğlu, "İkiye bölünen bir ülke: Kore", Milli Gazete, 12 Eylül 1983, s. 2; "Kore Endüstrileşme yolunda büyük adımlar atmıştır", Milli Gazete, 13 Eylül 1983, s. 2.

başladığı, bu hususta ne yapıldığı ve daha ne yapılması gerektiğini anlatmaktan İbaret olup, bunun dışına çıkılmamasına titizlikle dikkat edilmesi, temel prensibimiz olacaktır.”⁶⁵¹

Bunun yanında seride, Abdülgafur Bey’in Kore’ye ve Kore’de gerçekleştirdiği faaliyetlere dair fotoğraflarına da yer verilmektedir. Abdülgafur Bey, Kore Türk Savaş Tugayı ile gidecek din adamı bulunmayışı haberleri, Kore’ye görevlendirilme süreci ve Kore yolculuğu hazırlıklarına da değinmektedir.

Amerikan ordu nakliye gemisi General Blackford ile 17 Haziran 1955 tarihinde çıkılacak olan Kore yolculuğu için bir müthiş bir kalabalık askerlerimizi uğurlamaya gelmiştir. Bir cuma sabahı İzmir limanında askerlerin selameti ve zaferi için gerçekleştirilen kurban töreni sırasında mikrofon Abdülgafur Bey’e uzatılmıştır. Bunun üzerine Abdülgafur Bey, duayı ikinci plana bırakarak Kore Savaşı’na katılmamızın anlamını İslami yönden izahta bulunmuştur. Bu hususta o dönemin Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Tunaboylu’nun takdirlerini toplamıştır.⁶⁵² 6.Değiştirme Tugayımız, 17 Haziran’da çıkılan yaklaşık 10.000 millik deniz yolunu 22 günde tamamlayarak 8 Temmuz 1955 tarihinde İnchon Limanı’na varmıştır.⁶⁵³ Abdülgafur Bey, Kore’ye indikten sonra, gerçekleştirdiği faaliyetlerden önce, yeni geldikleri karargâhtaki ve Kore’deki genel durum üzerine okurları bilgilendirmektedir.⁶⁵⁴ Bunun yanında, Abdülgafur Bey, tıpkı Muhsin Bey gibi Kore’nin dini vaziyeti hakkında da bilgi vermektedir. Kendisinin tespitlerine göre Koreliler dört büyük din sistemine bağlıdır. Bunların birincisi atalarının ibadetlerinin temeli olan Konfüçyüs ahlak kuralları, ikincisi Budizm, üçüncüsü Animizm ve sonuncusu da köklerinden ayrıлып benimsedikleri Hristiyanlıktır.⁶⁵⁵

---

⁶⁵¹ Abdülgafur Karaismailoğlu, “Kore’ye din görevlisi olarak gittim”, Milli Gazete, 14 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁵² Abdülgafur Karaismailoğlu, “İzmir müstesna bir gün yaşıyordum”, Milli Gazete, 15 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁵³ Abdülgafur Karaismailoğlu, “İzmir müstesna bir gün yaşıyordum”, Milli Gazete, 15 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁵⁴ Abdülgafur Karaismailoğlu, “Kore’de müthiş bir bollukla karşılaştık”, Milli Gazete, 16 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁵⁵ Abdülgafur Karaismailoğlu, “Kore’de her dinden insan var”, Milli Gazete, 17 Eylül 1983, s. 2.

Abdulgafur Bey, Kore hakkındaki genel dini vaziyeti betimledikten sonra tugaydaki dini telkin ve moral faaliyetlerini anlatmaktadır. Bu faaliyetlerini Tugay içi ve Tugay dışı olarak sınıflandırmak mümkün olabilir. Zira kendisi evvela Tugaydaki askerlerin moral ve motivasyonlarını yükseltmek için çalışmalarında bulunmuştur.

Tugay karargâhı, güneyden kuzeye doğru uzanan soşe üzerinde olup beşer-onar mesafelerle birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü topçu taburlarda başlayan telkin ve irşad çalışmalarını genellikle mikrofon ve hoparlörlerle geniş araziye yayılmakta, yoldan gelip geçen her türlü araçkileri etkileyip durdurmakta ve kulaklarını tırmalayan bu sesleri dinlemeden yollarına devam edememekte oldukları görülmekte, bu durum bizim de dikkatimizi çekmekteydi.⁶⁵⁶

Tugay içi gerçekleştirdiği bu motive edici ve maneviyat kuvvetlendirici çalışmalar dışardaki insanların ilgisini çekerek tugay dışındaki faaliyetlerin başlamasında etkili olmuştur. Tugay içinde yaptığı konuşmaların konularını Din, Allah, Peygamber, Allah yolunda cihad, bu cihadın insana sağladığı dünya ve ahiret mutluluğu olarak belirten Abdulgafur Bey, bu konuşmaları sırasında ses tonunun ve vurgularının arttırdığından bahseder.⁶⁵⁷ Nitekim pek çok insanın onun konuşma ve vaazlarını dinlemeden geçememesi, durup kulak vermesi konuşmasının ve hitabetinin etkileyciliğini ortaya koymaktadır. Ancak, burada oldukça dikkat çekici bir durum daha mevcuttur. Hareket halindeki motorlu araçlarla sırtındaki çeşitli yüklerle erkek ve kadın Koreli siviller de durup bu sese kulak vermektedirler.⁶⁵⁸

Abdulgafur Bey, dil ve din yönünden birbirine yabancı bu iki milletin aynı konuşmaya kulak verip etkilenmesi durumunu, insanların bir Allah'a inanma, yaratıcıya kavuşma ve O'na koşma ihtiyacıyla açıklamaktadır.⁶⁵⁹ Tugay içindeki faaliyetlerin başında günlük ibadetleri yürütmek gelmekle birlikte bayram ve özel günlerde de çeşitli programlar organize etmiştir. Örneğin, Ramazan ayında Teravih namazı dahi kıldırılmıştır.⁶⁶⁰ Bu doğrultuda, ilk aşamada Korelilerin Müslüman bir topluluğa ve gerçekleştirdikleri İslami pratiklere şahit oldukları görülmektedir. Alkan'ın belirttiğine göre Koreliler, Abdulgafur Bey'in başlattığı İslami faaliyetlerden önce Türk askerlerinin farklı hallerine çoktan şahit olmuşlardır. Koreliler, Türklerin hilal ile süslü bir binada Kâbe dedikleri bir mevkie yüzlerini dönüp dua etmelerini, düşman

⁶⁵⁶ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Kore'de her dinden insan var", Milli Gazete, 17 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁵⁷ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Kore'de her dinden insan var", Milli Gazete, 17 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁵⁸ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Kore'de her dinden insan var", Milli Gazete, 17 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁵⁹ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Kore'de her dinden insan var", Milli Gazete, 17 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁶⁰ Adnan Karaismailoğlu ile Online Mülakat, 4 Haziran 2020.

üzerine Allah Allah çağrılıyla gitmelerini ve şehit oldukları sırada bazen sesli bir şekilde şehadet etmelerini Kore Savaşı sırasında zaten görmüşlerdir.⁶⁶¹

Abdulgafur Bey de benzer şeyleri vurgulamaktadır. Torunu Adnan Karaismailoğlu'nun aktardıklarına göre Abdulgafur Bey, Kore'de İslamiyet'in doğuşunda Türk Tugayı'nın kilit rol oynadığını savunmuştur.⁶⁶² Bu yüzden bahsi geçen hususlarda önce Tugaydan bahsedilmesini istemiştir. Alkan da Korelilerin dinler arası bir karşılaştırma yapmayı düşündüklerinden fakat savaş ortamının buna müsaade etmediğinden bahsetmektedir.⁶⁶³

5.2.3. Kore'de İlk Müslümanlar ve İslami Çalışmalar

Kore Savaşı'na katılan Müslüman Türk Askerlerinin gösterdikleri kahramanlıklar, fedakârlıklar ve yardımseverliklerden etkilenen Kore Halkının daha öncesinde Türk askerlerinin manevi ve kültürel özelliklerinden etkilendikleri kayıtlarla sabittir. Bunun yanında, Türklerin Kore Savaşı sürecinde Kore'ye gelen ilk İmam Muhsin Örtülü ve diğer imamların öncülüğünde gerçekleştirdikleri İslami pratiklerinin gerek Koreliler gerek diğer BM askerleri tarafından açıkça gözlemlendiği bilinmektedir. Ancak, harp şartlarından dolayı Kore Türk Tugayı'ndaki ilk İmamların İslami davet faaliyeti yürütemedikleri ve daha çok tugay içindeki dini vazifelerle meşgul oldukları bilinmektedir. Daha önce Türk askerlerin etkisiyle ortaya çıkarılan İslami imaj ve pratikler Korelilerin merakını cezbetmiş olacak ki ateşkes sonrası yumuşayan ortamda diyalog ve temaslar için gelen insanların sayısı artmıştır.

Bunun en bilinen ilk örneğinin, 1955 yılında iki Koreli şahsın İslam dinine ilişkin meraklarını gidermek için Abdulgafur Bey ile olan teması olduğunu bilinmektedir. Kim Jin-Kyu ve Kim Yu Do isimli bu iki şahsın Japonya'da gerçekleştirdikleri tahsilleri sırasında İslam dinini tetkik ettikleri ve sorguladıkları anlaşılmıştır.⁶⁶⁴ Bu ilgilerini ve meraklarını tatmin edecek Müslüman bir ilim adamıyla Türk Tugayında

---

⁶⁶¹ Necmeddin Alkan, Çosın- Sakin Sabahlar Memleketi'nde Bir Yıl, Ankara: Sevinç Basımevi, 1960, s. 130.

⁶⁶² Adnan Karaismailoğlu ile Online Mülakat, 4 Haziran 2020.

⁶⁶³ Alkan, s. 130.

⁶⁶⁴ Alkan, s. 130; Zübeyir Koç, "Kore'de bir İslam Misyoneri", İslam Dergisi, Cilt. 1, Sayı. 7, Kasım 1956, Ankara, s. 22.

olduğunu işitince Abdulgafur Bey'e müracaat etmişlerdir. Ancak, Zübeyir Koç, Hee Soo Lee tarafından 1955 olarak belirtilen ilk temas tarihinin 1956 yılının Ocak-Haziran ayında olduğunu tespit ettiğini belirtmektedir.⁶⁶⁵ Bu olayla ilgili farklı bir hatıra, ilk defa Zübeyir Koç'un yayınlanmamış kitabında zikredilmektedir.⁶⁶⁶

Kore Harbi'nin bitişiyle Müslüman Türklere yakınlaşma ve İslami hususlarda bilgi alma fırsatını bulabileceklerini düşünen bu iki Korelinin Türk tugayı karargâhının etrafında dolandıkları belirtilmektedir. Ancak, iki kişinin bir ciple birkaç gün arka arkaya dolaşması nöbetçi subaylardan birinin dikkatini çekmiştir. Bunun üzerine durdurulan cipteki Korelilerle iletişim kurmak için Koreli tercümanlarla iletişime geçilmiştir. Daha sonra İslam hakkında bilgi almak isteyen bu Korelilerin istediği komutana iletilir ve nöbetçi subayın kontrolünde tugay imamı ile görüşmeleri sağlanır.⁶⁶⁷ Alkan, bu durumu şu şekilde özetlemektedir: "*B. Abdulgafur sordukları bütün sualleri liyakatla cevaplandırdı. Bundan sonra Kim Yu do ve Kim Çin Kuyu sade bir merasimle Müslüman oldular ve birincinin adına, Müslüman isimlerden Abdullah, ikincininkine Ömer Abdurrahman ilave edildi.*"⁶⁶⁸

Kendisine başvuran Korelilerin sayısının artması ile birlikte Abdulgafur Bey, ilerleyen zamanlarda tugay yetkililerinden bu hususta müsaade istemiştir.⁶⁶⁹ Benzer şekilde Alkan da 6. Tugay zamanında hükümetten Korelilere İslamiyet'i tanıtmak için bir dizi konferans verme hususunda izin alındığından bahsetmiştir.⁶⁷⁰ Zira Abdulgafur Bey de diğer Türk ordu imamı gibi öncelikle tugaydaki vazifelerini yürütme sorumluluğu gütmüştür. Tugay dışı İslami faaliyetlere Korelilerden gelen talepler üzerine başlamıştır. Bu şekilde, tugay dışı faaliyetlere de başlamış olan Abdulgafur Bey, çeşitli zamanlarda konferanslar ve seminerler vermiştir.

Abdulgafur Bey'in bu şekilde Seul'da çok sayıda Koreliye İslami konferanslar yaptığı bilinmektedir. Koreli ilk Müslümanlar Kim Jin-Kyu ve Kim Yu-do'nun bu konferans sonrası Müslüman oldukları bilinmektedir. Diğer taraftan Seul Ulusal Üniversitesi ve

---

⁶⁶⁵ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 5

⁶⁶⁶ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 5..

⁶⁶⁷ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 5.

⁶⁶⁸ Alkan, a.g.e., s. 130.

⁶⁶⁹ Öztürk, s. 394.

⁶⁷⁰ Alkan, s.131.

diğer üniversiteler İslami konferanslar için Abdulgafur Bey'i davet etmişlerdir. Lee, Abdulgafur Bey'in bir iki ay boyunca her hafta İslami dersler verdiğini belirtmektedir.⁶⁷¹ Abdulgafur Bey kendi ağzından Milli Gazete 'de bu konferans serisine nasıl başladığını bahsini şu şekilde anlatmaktadır:

Başkent Seul'dan Tugay karargahına gelen üç kişili Kore'li bir heyetin benimle görüşmek istedikleri haberini aldım. 58, 46 ve 39 yaşlarında bulunan bu hey'et beni Seul'e çağırmakta ve müslümanlık hakkında kendilerine bilgi vermemi istemektedir. Bu isteğin nereden kaynaklandığını sorduğumda aldığım cevap-aşağı yukarı-şundan ibaretti: Yukarda bahsetmiş olduğum birliklerdeki sürekli konuşmalarımın Kore arazisinde yayılarak işiten ve duyanları etkisi altında bıraktığını, şimdi herkesin bu konuşmalar konusu ile meşgul bulunduğunu ve müslümanlık hakkında çekici bir ilgi uyandırılmış olduğu anlatılıyordu.⁶⁷²

Bu konferansların başlangıcında tugay karargâhında yapılan konuşmalar yani tugay içi İslami faaliyetlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Koreliler tarafından kendisine yöneltilen bu davet üzere Abdulgafur Bey, ertesi gün izin alarak Seul'e gitmek için hazırlanmıştır. Konferans için epey uzak olan bir şehrin bir semtine gittiklerinde geniş bir salonda kadın erkek yaklaşık 50 kişinin bulunduğunu gözlemlemişlerdir. İçeride bulunan cemaat yerde otururken Abdulgafur Bey için bir masa ve sandalye hazırlanmıştır.⁶⁷³ Abdulgafur Bey'in konuşmasının salondaki tesiri, Korelilerin en ufak bir kelimeyi bile kaçırmamak için gösterdiği çabadan anlaşılmaktadır. Abdulgafur Bey Koreli halkla ilk temasındaki bu manzarayı şu şekilde tasvir etmektedir:

...Kore'li tercümanımızın anlayabileceği ve anlatabileceği açık ve kısa ifadelerle Müslümanlığı ben anlattıkça salondakilerin dikkatleri artıyor ve heyecanları yükseliyordu. Salona hakim olan sus-pus havası, dakikalar geçtikçe değişiyor, renkleşiyor ve hatta elektrikleniyor gibiydi. Öyle ki, kucaklarında ağlamağa başlayan çocuklarının susması için her çareye başvurarak tercümanın naklettiklerinden bir kelime bile kaçırmamak hususundaki titizlikleri dikkati çekmekteydi. Bu konuşma bir saatten fazla sürdü ve sonunda ayrılırken, hepsi tarafından ve bir ağzdan, bunun tekrarı ve devamı rica edildi.⁶⁷⁴

Öte yandan, Koreli cemaat tarafından talep edilen konferansa devam teklifi, İslami pratik ve değerleri öğrenmeye karşı duydukları isteği ortaya koymaktadır. İşte bu noktada, Abdulgafur Bey, bunun ancak Tugay komutanlığının müsaadesiyle mümkün

⁶⁷¹ Lee Hee Soo ile Mülakat, Güney Kore, 21 Ekim 2019.

⁶⁷² Abdulgafur Karaismailoğlu, "Koreliler Müslümanlık hakkında benden bilgi istediler", Milli Gazete, 21 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁷³ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Koreliler Müslümanlık hakkında benden bilgi istediler", Milli Gazete, 21 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁷⁴ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Koreliler Müslümanlık hakkında benden bilgi istediler", Milli Gazete, 21 Eylül 1983, s. 2.

olacağını söylemiş ve karşı tarafa kendi resmi kurumları üzerinden bir istekte bulunmalarını tavsiye etmiştir. Korelilerin konferans talebinin Tugay Komutanlığı'na ve Genelkurmay Başkanlığı'na resmi olarak iletilmesi için resmi bir dernek çatısı altında başvurmaları için gerekli prosedürü onlara aktarmıştır.⁶⁷⁵

Abdulgafur bey, tüm bu faaliyetleri yaparken Birleşmiş Milletler çatısı altında bulunan Hristiyan grubun ve Kore'deki diğer dinlerin tepkisini çekmeden bu faaliyetleri yürütme hususunda dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu hususta en küçük bir yanlış anlaşılmanın hükümetler arası siyasi ve askeri ittifaka zarar verebileceği hassasiyetiyle ilerlemiştir.⁶⁷⁶ Koreliler, Abdulgafur Bey'in tavsiyesiyle konferans taleplerini Türk Hükümet yetkililerine ve Tugay Komutanlığına sunmak, Kore'de İslami faaliyetleri başlatmak için Kore'de İslamiyeti Yayma Cemiyeti adı altında hususi bir dernek kurmuşlardır. Ardından bu istek ve taleplerini, kendi hükümetleri üzerinden Tugay Komutanlığına iletmışlerdir. O dönemin şartlarından dolayı bu istek ilk aşamada reddedilmiştir.⁶⁷⁷ *“Bu durum karşısında Koreliler, 13 Aralık 1955'te Ankara'ya, Başbakan'a ve Diyanet İşleri Başkanına birer mektup göndererek isteklerinin yerine getirilmesini istemek zorunda kalmışlardır.”*⁶⁷⁸

Nitekim dönemin Genelkurmay Başkanlığı tarafından Abdulgafur Bey'in böyle bir cemiyetin teşekkülünde rol oynaması ve bu cemiyete dâhil olması ilk etapta hoş karşılanmamıştır. Hatta Genelkurmay tarafından kendisine bu hususta bir izahat bulunması için 7 Kasım 1955'te bir yazı gönderilmiştir. Bunun üzerine kendisi de Genelkurmay Başkanlığı'na bir izahat yazısı göndermek zorunda kalmıştır.⁶⁷⁹ Bu yazıda, Koreliler tarafından kurulan cemiyette resmi olarak veya herhangi bir şekilde görev almadığını açıklamıştır. Öte yandan, Seul'da tertip ettiği konuşmasının içeriğini de izah etmiştir. Tüm bu izahatlar ve değerlendirmeler sonucu 7 Nisan 1956 tarihinde

---

⁶⁷⁵ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Koreliler Müslümanlık hakkında benden bilgi istediler”, Milli Gazete, 21 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁷⁶ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Kore'de ‘İslamiyeti Yayma Cemiyeti’”, Milli Gazete, 23 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁷⁷ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Kore'de ‘İslamiyeti Yayma Cemiyeti’”, Milli Gazete, 23 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁷⁸ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Kore'de ‘İslamiyeti Yayma Cemiyeti’”, Milli Gazete, 23 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁷⁹ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Kore'de ‘İslamiyeti Yayma Cemiyeti’”, Milli Gazete, 23 Eylül 1983, s. 2.

Genelkurmay Başkanlığı'ndan resmi müsaade yazısı gelmiştir.⁶⁸⁰ Abdulgafur Bey'in gerekli şartlara uygun bir şekilde İslami konferanslar vermesine müsaade edilmiştir.

Abdulgafur Bey, gazete yazısında, bu belgenin içeriğini de paylaşmıştır.⁶⁸¹ Konferanslar, “*Kore Türk Silahlı Kuvvetlerinin Harbiye-i umumiyye Reisliğince Laiklik prensiplerini zedeleyici olmamak ve Dini esaslar dahilinde kalınmasına dikkat edilmek şartıyla uygun görülmüştür.*”⁶⁸² Hazırlanacak olan konferans metin ve konularının üç gün evvelinden özel şubeye ve Tugay Karargâh komutanı Tuğ General Hilmi Giray'a teslim edilmesi ve her konferansta ayrıca bir subayın salonda bulunması gerekmektedir. Ayrıca her pazar günü özel şube emrinde tahsis edilen bir cip ile konferans yerine gidilecektir. Konferans veren kişinin oldukça düzgün bir kıyafet giymesi gerektiği de şartlar arasındadır.⁶⁸³

Abdulgafur Bey, Genelkurmay Başkanlığı'ndan izin aldıktan sonraki süreci, gazete yazılarında detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Lisan farklılığı nedeniyle bütün çalışmalarını İngilizce ve Türkçe tercümanlar aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Tugayda Türkçe tercüme yapan Korelilerin de dini ve İslami konularda tamamen bilgisiz olduklarını anlatmaktadır.⁶⁸⁴ Bu yüzden konuşmasında, basitlik, yalınlık ve sadeliğe bilhassa özen göstermiştir. Bu konferans metinlerinden ilkinin gazetede olduğu gibi okurlarla paylaşmıştır. Konuşmaların içeriğini analiz etmek amaçlı bu metnin bir kısmını paylaşmak yerinde olacaktır:

Muhterem dinleyenlerim; İslam dinini sizlere tarif ve izah etmek üzere, şimdi başlamakta olduğumuz ve -in şaallah- bundan sonraki her pazar günü bu saatte devam edeceğimiz bu konuşmalar vesilesiyle sizlerle yüzyüze ve göz göze gelmek şeref ve imkanını bana bağışlayan Cemiyet kurucularına ve burada toplanıp dinlemek zahmetine katlandığımızdan dolayı da hepimize ayrı ayrı teşekkür etmeği kendime bir borç ve vazife bilirim. Bu konuşmaların baştan nihayetine kadar herhangi bir din, taassup ve gayretinden daima uzak kalacağız, başka dinlere ve mensuplarına karşı hürmetkar davranmaktan bir an bile hali kalmıyacağız. Bu hususta ,peşinen sizleri temin ederek ve aziz Kore'lilerin bu yolda dahi hizmet etmekten başka herhangi bir maksadımız olmadığını kesin olarak belirtmekle söz

⁶⁸⁰ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Dini konferans verme isteğimuygun görülmüştü”, Milli Gazete, 24 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁸¹ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Dini konferans verme isteğimuygun görülmüştü”, Milli Gazete, 24 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁸² Abdulgafur Karaismailoğlu, “Dini konferans verme isteğimuygun görülmüştü”, Milli Gazete, 24 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁸³ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Dini konferans verme isteğimuygun görülmüştü”, Milli Gazete, 24 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁸⁴ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Dini konferans verme isteğimuygun görülmüştü”, Milli Gazete, 24 Eylül 1983, s. 2.

başlıyorum. Cemiyet reisi B.Kim-yu-To'nun biraz evvel bizlere bildirmiş olduğu Konferans mevzularının başında gelen (Din'in mahiyeti)ünvanlı mevzu ile Din kelimesi ve anlamını tarif edeceğiz. Evet. Din nedir?Din akli başında olan insanları, hem bu dünyadaki pek kısa sınırlı hayatında, hem de ölümünden sonra başlayacak olan sonsuz hayatta selamet, saadet ve bahtiyarlığa kavuşturan bir Allah kanunudur. Bu kanunu bizzat ve yalnız Allah vaz' eder ve insanlar arasında seçtiği ve herkese, her bakımdan örnek olmağa layık gördüğü en olgun kimseler, yani Kur'an dilinde (Resul) denilen elçiler vasıtasıyla insanlara bildirir ki bu kanunun birinci maddesi (Allah birdir ve herhangi bir işinde ortağı ve yardımcısı da yoktur.) esasını ilan eder. İlk elçi ve ilk insan, yani yeryüzündeki bütün insanların Ata'sı olan Hazret-i Adem'den itibaren bütün elçilerin tebliğ etmiş oldukları kanunun esas budur ve hepsinin Din'i birdir ve İslam'dan ibarettir. ...⁶⁸⁵

Korelilerle ilk temasındaki sohbetinde Abdulgafur Bey'in diğer dinlere saygılı olmak ve hürmet göstermek yolunu tuttuğu görülmektedir. Bu noktada, dinleyicilere genel bir din tanımı yaptığı ve İslam dininin bu husustaki ana ilkelerini tanıttığı anlaşılmaktadır. Nitekim konuşmasının devamında, Allah'ın birliği, elçilerin vazifesi ve niteliği üzerinde durmuştur. Bunu daha önce İslam dinine dair bilgisi olmayan Korelilere, İslam dininin temel unsurlarını aktarmak ve diğer dinlerden farkını ortaya koymak için yapmıştır. Bu yazının olduğu sayıda tercümanı ile konferans verirken ki fotoğrafı da mevcuttur. Konferansın bu tarihten sonra her Pazar gerçekleştirilmesinin planlandığı görülmektedir. Gazetenin 26 Eylül tarihli ertesi günkü sayısında yer alan konuşma metninin devamında ise Hazreti Muhammed'in(sav.) hayatı ve kişiliği üzerine durmuştur.⁶⁸⁶ Yine Kur'an-ı Kerim'in genel muhtevası ve özelliklerini anlatmış ve onu özel kılan hususlara değinmiştir. *"İslam Dini'nin ve Müslümanların temel-kitab-ı olan Kuran, baş başına ve baştan sona bir mucize'dir ve 80.000 kelimelik bir külliyat olduğu halde, kolaylıkla ezbere alınmakta ve her devirde, milyonlarca Müslüman'ın ezberinde taşınmaktadır."*⁶⁸⁷ Bununla birlikte temel emir ve yasaklarından bazılarını Koreli dinleyicilere anlatmıştır. Bu dinleyiciler arasında Koreli çocuklar da mevcuttur. Konferansı dinleyen çocukların fotoğrafı da gazetenin 27 Eylül 1983 tarihli sayısında yer almıştır.⁶⁸⁸

28 Eylül 1983 tarihli yazısında ise ikinci konferansının içeriğini okurlarla paylaşan Abdulgafur Bey, bu konuşmada bireysel ve toplumsal açıdan dinin gerekliliği üzerinde

---

⁶⁸⁵ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Koreliler İslami konulara tamamen yabancı idiler", Milli Gazete, "25 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁸⁶ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Korelilere Hz. Muhammed(S.A.V)in hayatını anlatmaya başladım", Milli Gazete, 26 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁸⁷ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Kur'an baştan sona kadar bir mucizedir", Milli Gazete, 27 Eylül 1983, s.2

⁶⁸⁸ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Kur'an baştan sona kadar bir mucizedir", Milli Gazete, 27 Eylül 1983, s.2

durmuştur.⁶⁸⁹ Abdulgafur Bey'e resmi izin çıkana kadarki evrede yani ikinci konferanstan sekiz ay önce kurulan İslamiyeti Yayma Cemiyeti veya sonraki diğer adıyla Kore İslam Cemiyeti bünyesinde yapılan çalışmalarla Korelilerin bir kısmının İslam dinine ait genel bir kanaat oluşturduğu aktarılmaktadır.⁶⁹⁰ Bu yüzden sonraki aşama Abdulgafur Bey tarafından yetiştirme aşaması olarak görülmüştür. Abdulgafur bey Koreli bireylerden İslamiyet'e ilgisi olanlara nasıl Müslüman olacakları noktasında yardımcı olmuştur. Konferanslar, başkentin büyük bir sinema salonunda gerçekleştirilmektedir. Abdulgafur Bey'in aktardıklarına göre bu devasa büyüklükteki salonda yalnızca Müslüman olmaya aday kimseler değil meraklı kalabalık ve çocuklar da yer almaktadır.⁶⁹¹ Koreli Müslüman adaylarına ilk olarak şahadet sözcüklerini söyleyebilmeleri için pratik yaptırılmıştır. Abdulgafur Bey, bu manzarayı şu şekilde anlatmaktadır:

Konferanslarda olduğu gibi, şimdi de herkese açık tutulan bu koskocaman salonu sadece Müslüman adayları değil, meraklı bir kalabalık ve özellikle çocuklar tarafından doldurulmuş durumda. İnşa edileli beri küfür dünyasının filmlerini seyretmek için oturmuş bulunanların yerini şimdi, Allah'ın varlığını ve birliğini kabule hazırlananlar almış bulunuyor. La ilahe illellah Muhamedürresülullah..) diye başlıyoruz. Muhammed'in H) si ile Resül'ün (R) si onlarda olmadığı için bilhassa bu iki büyük kelime üzerinde ekzersiz, idman, temrin, dil hareketleri...Üzerinde fazlasıyla durmak ihtiyacı vardı. Meraklı kalabalık arasındaki çocuklar daha çabuk ve daha kolaylıkla bu kelimeyi ağızımızda alabildikleri görülüyor. hatta dışarda, sokakta, bizi uzaktan ve yakından gördüklerinde bile lailahe illellah demekle karşılamakları ise kalpleri ürpertiordu. Artık, Seul şehrinin, o sinema çevresindeki sokak ve meydanlarda oynayan Kore'li çocuklarında hep bu kelime-i tevhid var...⁶⁹²

Tüm bu faaliyetler neticesinde 1956 yılında Güney Kore'de ilk ihtida olayları gerçekleşmiştir. 10 Haziran 1956 tarihinde bir pazar günü gerçekleştirilen konferans, toplu bir ihtida töreni ile sonlandırılmıştır. Bu ihtida töreninde, her dinden, her sınıftan ve her cinsten müthiş bir kalabalığın toplandığını aktaran Abdulgafur Bey, bunların arasında, kadın-erkek papazlar ve siviller, askerler, hatta diplomatlar bulunduğunu belirtmektedir.⁶⁹³ İhtida merasimi sırasında Müslüman olacak olanlar bir tarafa

⁶⁸⁹ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Din ferdler için de, cemiyetler için de zaruri, vazgeçilmez bir ihtiyaçtır", Milli Gazete, 28 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁹⁰ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Beni dinleyenler İslam'a girecekleri anı sabırsızlıkla bekliyordu", Milli Gazete, 29 Eylül 1983, s.2

⁶⁹¹ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Beni dinleyenler İslam'a girecekleri anı sabırsızlıkla bekliyordu", Milli Gazete, 29 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁹² Abdulgafur Karaismailoğlu, "Beni dinleyenler İslam'a girecekleri anı sabırsızlıkla bekliyordu", Milli Gazete, 29 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁹³ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Beni dinleyenler İslam'a girecekleri anı sabırsızlıkla bekliyordu", Milli Gazete, 29 Eylül 1983, s. 2.

oturmuş, kendilerine birer kâğıt kalem verilmiştir. Onlardan verilen kâğıda kimlik bilgilerini, mesleklerini ve yaşlarını yazmalarının yanı sıra ortamdaki atmosferi ve hislerini de paylaşmaları istemiştir.⁶⁹⁴ Daha sonra ihtida töreni başlamıştır. Topluluğun en yaşlısı ve aynı zamanda cemaatin başkanı konumunda bulunan olan Kim Yu-Do Bey'in ilk ihtida eden Koreli Müslüman olduğu ifade edilmektedir.

Kim Bey, mikrofonun önünde şehadet getirirken foto muhabirleri ve gazeteciler bu tarihi anları kayda almıştır. Günümüzde, bu kayıtların nerede olduğu kesin olmamakla birlikte Kore İslam Federasyonu Arşivi ve Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi'nde bulunuyor olması muhtemeldir. Ancak, kayda alınan şehadet töreninin bir kopyası ve çeşitli fotoğrafları Hee Soo Lee ve Abdulgafur Bey'in ailesinde mevcuttur. Korelilere verilen bu belgelerin onların şehadet belgesi olduğu söylenebilir. Zira günümüzde de benzer şekilde Müslüman olan Korelilere bir şehadet belgesi takdim edilmekte ve onların bu durumları kayıt altına alınmaktadır.⁶⁹⁵ Tören bu şekilde sahnede şehadet getirdikten sonra kendilerine Müslüman bir isim verilen Korelilerin tamamlanmasıyla sona ermiştir. İlk Müslüman Kim Yu-Do Bey'e de İslam tarihindeki ilk Müslümanlardan Hazreti Ebubekir'e nispeten Abdullah isminin verildiği anlaşılmaktadır.

Daha sonra cemiyetin başkan yardımcısı Kim Jin-Kyu Bey Müslüman olmuş ve Abdurrahman ismini almıştır.⁶⁹⁶ Müslüman olan diğer Korelilerden Muhammed Du-young Yoon'un Kore İslam tarihindeki ilk imam olarak seçildiği aktarılmaktadır. Bu şahıs Müslüman olduktan sonra bir süre Pakistan'da eğitim almış ve ilk Koreli imam olarak kayıtlara geçmiştir.⁶⁹⁷ Bu olaydan kısa süre sonra Kore 6.Türk Değiştirme Tugayı'nın yerini 7.Tugay alacağı için Abdulgafur Bey'in yurda dönüş vakti gelmiştir. *"6 ıncı Tugay, 1956 temmuzunda Kore'den ayrıldığı sırada, Korelilerden 57 kişi Müslüman olmuş ve Kore'de İslamiyetin temeli atılmış bulunuyordu."*⁶⁹⁸ Görevini İmam-Hatip mezunu bir genç çocuğa tevdi edeceğini söyleyen Abdulgafur Bey, aklı

---

⁶⁹⁴ Abdulgafur Karaismailoğlu, "İlk defa Korelilerin en yaşlısı Kim-yu-to Müslüman oldu", Milli Gazete, 30 Eylül 1983, s. 2.

⁶⁹⁵ Kore Müftüsü Abdulwahab Zahid ile Mülakat, Güney Kore, 12 Ekim 2019.

⁶⁹⁶ Abdulgafur Karaismailoğlu, "İlk defa Korelilerin en yaşlısı Kim-yu-to Müslüman oldu", Milli Gazete, 30 Eylül 1983, s.2; Alkan, a.g.e., s. 130.

⁶⁹⁷ Zübeyir Koç, 1997, s. 22.

⁶⁹⁸ Alkan, a.g.e., s. 130.

hala Kore’de kalarak Türkiye’ye döndüğünü belirtmektedir. Zira gerçekleştirilen faaliyetler henüz başlangıç aşamasındadır ve buradaki faaliyetlerin bilinçli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Böylelikle, Abdulgafur Bey’in Kore’deki ilk devre faaliyetleri sona ermiştir.

5.2.4. Abdulgafur Bey’in Kore’de İkinci Devre İslami Çalışmaları

Abdulgafur Beyin Kore 6.Türk Değiştirme Tugayı ile yurda dönmesinin ardından yerini 7.Değiştirme Tugayının imamı Zübeyir Koç almıştır. Ancak, Türkiye’ye döndükten sonra bile Abdulgafur Bey’in aklı ve kalbi daima Kore’de kalmıştır. Bu duyguları şu şekilde ifade eder: “*Yurd’a döner dönmez tayin edildiğim Kütahya Müftülüğü görevimi yürütürken, akılım, fikrim, gece-gündüz Kore’de, oradaki Müslümanlarda.*”⁶⁹⁹ 8. Değiştirme Tugayı Kore’ye gitmeye hazırlanırken duyguları bu yönde devam eden Abdulgafur Bey, dönemin Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Tunaboşlu’ya bir mektup yazarak Kore’ye tekrar gönderilmeyi rica etmiştir.⁷⁰⁰ İsmail Hakkı Tunaboşlu kendisine cevaben kadroya atama yapılmamışsa olumlu olarak neticelendirebileceklerini ifade etmiştir. Abdulgafur Bey, Genelkurmay Başkanı Tunaboşlu ile aralarında geçen bu yazışmaları da gazetede paylaşmıştır.⁷⁰¹

Abdulgafur Bey’in başvurusu olumlu sonuçlanmış ve 4 Nisan 1957 tarihinde gelen resmi evrak ile 8. Kore Tugayı Topçu Taburuna imam olarak atanmasına müsaade edilmiştir.⁷⁰² Korelilerle temasa geçtiği ilk devreyi “İkna Devresi” olarak adlandıran Abdulgafur Bey, ikinci devredeki Kore’de İslam faaliyetlerinden “Yetiştirme Devresi” olarak bahsetmiştir.⁷⁰³ İlk başlarda kendisinin yerine gelecek genç yaşta Zübeyir Koç isimli yeni imamın buradaki faaliyetleri gerektiği gibi sürdürmesi noktasındaki endişeli olduğunu dile getirmiştir. Ancak, Kore’ye tekrar döndükten sonraki manzarayı görünce bu genç imamın yaşı ve tahsil derecesine göre takdire layık bir

⁶⁹⁹ Abdulgafur Karaismailoğlu, “İlk defa Korelilerin en yaşlısı Kim-yu-to Müslüman oldu”, Milli Gazete, 30 Eylül 1983, s. 2.

⁷⁰⁰ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Aynı gemi ile Kore’ye tekrar döndük ve coşkuyla karşılandık”, Milli Gazete, 1 Ekim 1983, s. 2.

⁷⁰¹ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Aynı gemi ile Kore’ye tekrar döndük ve coşkuyla karşılandık”, Milli Gazete, 1 Ekim 1983, s. 2.

⁷⁰² Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Abdulgafur Karaismailoğlu’nun 8.Tugay İmamlığına Tayini Hakkında”, Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Tarih:04.04.1957, Belge No: 4033.64/3-57.

⁷⁰³ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Beni dinleyenler İslam’a girecekleri anı sabırsızlıkla bekliyordu”, Milli Gazete, 29 Eylül 1983, s. 2.

görev yürüttüğünü ifade etmiştir.⁷⁰⁴ Abdulgafur Bey'in kendisinden önceki imamlardan da haberi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, Abdulgafur Bey, 1. Değişirme Tugayı imamı Muhsin Örtülü'yü Kore'de İslam'ın neşri hususunda eksik davranmakla itham etmiştir.⁷⁰⁵ Zira, Muhsin Örtülü, daha önce de belirtildiği gibi Kore'de İslam dininin neşri hususunu büyük âlimlere bıraktığını ve bu davaya düşüncesinin ve ilminin müsait olmadığını ifade etmiştir. Abdulgafur Bey, başvurusunun kabulü üzerine aynı gemi ile Kore'ye tekrar dönmüştür. Bu sırada ilk olarak tugay içi faaliyetlerine devam etmiştir.

5.2.5. Tugay İçi Faaliyetler ve Bir Amerikan Papazın Düşündürdükleri

Abdulgafur Bey, tugay içinde gerçekleştirdiği faaliyetleri arasında askere olumlu kazanımlar edindirmek için yazdığı konuşmalar da yer almaktadır. İkinci Kore yolculuğunda, 18 Haziran 1957 tarihinde gemi de Türk Tugayı'nın neşrettiği günlük gazetede Abdulgafur Bey'in bu yazıları yayınlanmıştır. Bu metinleri düzenleyip daha sonra Korelilerle de paylaşmıştır. Abdulgafur Bey, yazılarında, askerlere hem Müslüman hem Türk hem de asker olmanın gerektirdiği duruşu göstermeye çalışmıştır. Bunun yanında müttefikleri olan Amerikalıların dine karşı ne denli saygılı olduklarını vurgulayarak Türk askerlerinin de benzer şekilde dinlerine saygılı olmalarının önemini izah etmiştir.⁷⁰⁶ 6.Tugay ile çıktıkları ilk Kore yolculuğunda kendilerine hoşgörü gösteren Amerikalı bir genç papaz ile olan münasebeti Abdulgafur Bey'in Amerikan din adamları ve Amerikalıların din anlayışları hususundaki görüşlerini doğrudan etkilemiştir. Abdulgafur Bey'in anlattıklarına göre bu genç papaz onların her türlü dini ihtiyaçları için kolaylık sağlanması noktasında öncülük etmiştir. Ayrıca, beş vakit namaz için ve ezan için mikrofon ve yer tahsis ettirmiştir. Bu sayede, yedi katlı olan geminin her katında ve her kamarasında beş vakit ezan sesi duyurulmuştur.⁷⁰⁷ Bu olay, Türk din subaylarının BM Kuvvetlerindeki diğer din adamlarından haberdar olduğu ve iletişim halinde olduğu görülmektedir.

⁷⁰⁴ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Aynı gemi ile Kore'ye tekrar döndük ve coşkuyla karşılandık", Milli Gazete, 1 Ekim 1983, s. 2.

⁷⁰⁵ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Aynı gemi ile Kore'ye tekrar döndük ve coşkuyla karşılandık", Milli Gazete, 1 Ekim 1983, s. 2.

⁷⁰⁶ Abdulgafur Karaismailoğlu, "7 katlı gemide günde 5 vakit ezan okunuyordu", Milli Gazete, 2 Ekim 1983, s. 2.

⁷⁰⁷ Abdulgafur Karaismailoğlu, "7 katlı gemide günde 5 vakit ezan okunuyordu", Millî Gazete, 2 Ekim 1983, s. 2.

Abdulgafur Bey, Türk ordusunun müttefiki olan Amerikan ordusundaki dini yaşam ve faaliyetlerle Türk ordusundaki durumu kıyas etmiştir. Amerikalıların neredeyse askeri birlik kurdukları her barakanın başında bir mabet inşa ettiklerini ve kiliselerini kurduklarını belirtmiştir. Ayrıca, askeri hastanelerinin her koğuş girişinde, Hristiyanlığın her mezhebine ait din ve dua kitapların bulunduğu birer kitaplık mevcut olduğunu bildirmektedir. Böylelikle her hastanın kendi dinine ait duayı ve kitabı okuduğunu, Allah'tan şifa ve afiyet dilediğini belirtmektedir.⁷⁰⁸ Diğer milletlerin bu davranışları ve çevreleri ve dinlerine olan titizliklerine dikkat çeken Abdulgafur Bey, Türk ordusunun da en az onlar kadar çevresine karşı hassas olması gerektiğinin altını çizmiştir.⁷⁰⁹

Gemi yolculuğu boyunca askerlere, temizlik, nezaket ve fazilet sahibi olmakla alakalı nasihatler veren Abdulgafur Bey'in kötü alışkanlıkların zararları ve fenalıklardan sakınmak üzerine konuşmalar yaptığı anlaşılmaktadır. Bir yandan askerlerin morali ve maneviyatı için çalışan Abdulgafur Bey, diğer taraftan onların olumlu kazanımlar edinmesi için de çaba göstermiştir. Gemide işlenmesi muhtemel fenalıkların kötü tesir ve sonuçlarından onları haberdar etmiştir.

Birinci dersimizin sonlarında dediğimiz gibi, bizim Din'imiz, temizlik, kibarlık ve yükseklik ve fazilet Dini olduğu için temiz ve nezih kimselere yaraşmayan her kötü ve zararlı şeyi menetmektedir. Biz bu yasaklara ne kadar riayet edebilir ve bu hususta nefeslerimize, hislerimize ve iradelerimize ne kadar hakim olabilirsek o nisbette muvaffak olur, fenalıklardan korunur, hayatın her türlü saadetine ve bahtiyarlığına kavuşuruz.⁷¹⁰

Bu anlamda, tıpkı dünya ordularındaki diğer din işleri subayları gibi Abdulgafur Bey'in de ordunun maddi ve manevi açıdan bilinçlenmesi için çalışmalar yürüttüğü anlaşılmaktadır. Asker olmanın sadık vatandaş olmakla bağlantılı olduğunu vurgulayan Amerikan ordu papazları gibi Türk ordu imamı Abdulgafur Bey'in de benzer faaliyetler yürüttüğü anlaşılmaktadır.⁷¹¹ Nitekim Sözeri'nin ABD Kara Kuvvetleri Din İşleri Subay Talimnamesinden aktardıklarında da Amerikan din işleri

⁷⁰⁸ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Müslümanlık herkesi tertemiz hale getiren biricik dindir", Milli Gazete, 3 Ekim 1983, s. 2.

⁷⁰⁹ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Müslümanlık herkesi tertemiz hale getiren biricik dindir", Milli Gazete, 3 Ekim 1983, s. 2.

⁷¹⁰ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Asıl hüner ve marifet, bidayette fenalıklardan sakınmak, hiç alışmamak ve tertemiz kalmaktır", Milli Gazete 5 Ekim 1983, s. 2.

⁷¹¹ Hansen, a.g.e., s. 28.

subaylarının benzer vazifeleri yürüttüğünden bahsedilmektedir.⁷¹² Benzer şekilde din işleri subayları, askerlerin manevi ve dini temellerini sağlamlaştırarak orduyu dini prensiplerle ilişkilendirmekte, moralleri kuvvetli, memleketine sadık askerler yetiştirmektedir. Kore'ye giden gemide, üç haftalık yolculuğu boyunca beş ders yazısı kaleme alan Karaismailoğlu, bu derslerin teftiş edildikten sonra Koreli tercümanlar tarafından çevrilip Korelilerle de paylaşılacağını söylemiştir. Bu derslerin konusunu biraz daha genişletip herkesin anlayabileceği seviyeye göre düzenlenmesini planlamıştır. Bu nedenle, konferanslarda öncelikli olarak tercümanın anlayacağı basitlik, sadelik ve açıklığa bilhassa dikkat ettiğini vurgulamıştır.

Abdulgafur Bey'in Kore'deki ikinci döneminde bulunduğu birliğin uzaklığı nedeniyle ilk gidişindeki kadar aktif faaliyet gösteremediğini söylemektedir.⁷¹³ Bunun en önemli sebebi, ikinci evrede Abdulgafur Bey'in en ilerideki topçu taburuna verilmesi olarak belirtilmektedir.⁷¹⁴ Zira bu tabur oldukça uzaktadır. Abdulgafur Bey, bu hususa dair: *"Burası çok uzaktı. Çalışmalarına devam edemedim. İkinci gidişim boş geçti. Buna üzüldüm. Ama ne yapabiliyordum? ..."*⁷¹⁵, şeklinde serzenişlerini dile getirmiştir. Ancak, bu devrede de elinden geldiği kadar çalışmalarını sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Abdulgafur Bey, Kore'ye dönüşünün ikinci evresinde ilk olarak, Korelilere askerler için hazırladığı yazıların genişletilmiş halini sunmayı düşünmüştür. Ancak, bu neşriyatı ulaştırıp ulaştıramadığını açıkça belirtmemektedir. Birinci dönemdeki dersleri iman dersleri olarak adlandırırken ikinci devredeki çalışmalarını din dersleri olarak adlandırmıştır.⁷¹⁶ Kore'deki İslami çalışmaların Korelilerin İslamiyet hususunda bilgisiz olması ve diğer millet ve dinlerin muhalefet etme ihtimalinden ötürü ilk başta güç görüldüğünü ifade etmektedir. Ancak, Abdulgafur Bey, İslami neşriyat çalışmalarının hem BM mensupları hem de diğer din mensupları tarafından hoşgörü ile karşılandığı vurgulamaktadır. En başta da Kore Hükümeti tarafından bu çalışmalar desteklenmiştir.⁷¹⁷ Bunun en önemli kanıtı da Kore İslam Cemiyeti'nin

---

⁷¹² Sözeri, s. 112.

⁷¹³ Zübeyir Koç, "Kore'den Dönüyoruz", 1997, s. 29.

⁷¹⁴ Zübeyir Koç, "Kore'den Dönüyoruz", 1997, s. 29.

⁷¹⁵ Zübeyir Koç, "Kore'den Dönüyoruz", 1997, s. 29.

⁷¹⁶ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Hesap gününde insanlar, bütün yaptıklarından Allah'a hesap verecektir", Milli Gazete, 12 Ekim 1983, s. 2.

⁷¹⁷ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Korelilere tevhid kelimesini belletmek çok zor bir işti", Milli Gazete, 16 Ekim 1983, s. 2.

konferans isteği üzerine Güney Kore Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Tugay Komutanlığına gönderilen izin yazısıdır.

Diğer taraftan, hükümet yetkilileri ve diplomatların da ihtida törenlerine iştirak ettikleri belirtilmektedir. Abdulgafur Bey, ikinci gidişinde, Kore Hükümetinin Tugay Komutanlığına başvurduğunu ve Müslümanlığın tanıtılması için tekrar konuşma yazıları talep ettiğini vurgulamaktadır.⁷¹⁸ Bu yüzden ikinci devrede de konferanslarına devam etmiştir. İkinci devrede dikkat çeken en önemli gelişmelerden birisi de İslamiyet'in bütün Kore'ye tanıtılması için Türk tugay yetkilileri tarafından Kore'de bir İslami radyo yayını yapılmasıdır. O dönem Kore Türk Tugay'ında bulunan Kurmay Albay Sedat Kirtepe tarafından hazırlanan bir konuşma metni, Kore radyolarında 15 dakika Türkçe 15 dakika Korece olarak yayınlanmıştır.⁷¹⁹

Osmanlı Devleti'nin önde gelen devlet adamlarından Ahmet Cevdet Paşa'nın torunu olan bu şahıs, Arap harfleri ve kendi el yazısı ile özel bir konuşma metni hazırlamış ve radyoda yayınlanması için sunmuştur. Konuşmada, İslam'ın temel görüşleri, iman, ahlak, ilim, kadının yeri gibi kavramlar üzerinden özet olarak yer verilmiştir. Kirtepe, hazırladığı konuşmayı, tetkik etmesi için Abdulgafur Bey'e de ulaştırmıştır.⁷²⁰ Bu şekilde Kore ulusal radyosundan tüm Kore halkına İslam ile ilgili kısa bilgilendirme yapılmıştır. Türk askerlerin etrafında toplanan kimsesiz Koreli çocuklara imkânları elverdiğince yardımda bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bu çabalarla, Koreli çocuklar için Ankara Okulu isimli bir yatılı okul kurulduğu bilinmektedir. Lee, bu okulun fikir babalığını da Abdulgafur Bey'in yaptığını aktarmaktadır.⁷²¹ İlk başta, Türk askerlerinin etrafına toplanan bazı Koreli çocuklara kendi çadırının çevresinde eğitim vermeye çalışmıştır. Daha sonra gerçekleşen teşebbüsler sonucu Suwon şehrinde yetimler için tahsis edilen yerde Ankara Okulu kurulacaktır. Bu anlamda, Abdulgafur Bey'in eğitim ve sosyal yardım çalışmaları için de çaba gösterdiği anlaşılmaktadır.

---

⁷¹⁸ Abdulgafur Karaismailoğlu, "Korelilere tevhid kelimesini belletmek çok zor bir işti", Milli Gazete, 16 Ekim 1983, s. 2.

⁷¹⁹ Abdulgafur Karaismailoğlu, "İSLAMİYET KONUSU KORE RADYOSU'NDA", Milli Gazete, 11 Kasım 1983, s. 2.

⁷²⁰ Abdulgafur Karaismailoğlu, "İSLAMİYET KONUSU KORE RADYOSU'NDA", Milli Gazete, 11 Kasım 1983, s. 2.

⁷²¹ Lee Hee Soo ile Mülakat Güney Kore, 21 Ekim 2019.

Kore’de İslam dininin tohumlarının Mehmetçiğin kanı ve canı ile atıldığını belirten Abdulgafur Bey, sohbetlerinde bu hususa her daim dikkat çekmektedir.⁷²² *”Bu konuda son söz, samimi ifade ve içten itiraf olarak arzetymeliyim ki, bu işte biz değil, Mehmedcik öncüdür ve bizim yaptığımız ve yapabildiğimiz iş ise, O’na artçılık yapmak, ardından gidebilmiş olmaktan ibarettir.”*⁷²³ Bu yüzden, Kore’deki faaliyetlerini yürütmesinde, Tugay mensuplarının yardımlarının ve desteklerinin çok önemli olduğunu belirtmiş ve her daim onlara müteşekkir olacağını vurgulamıştır.

Tekrar edelim ki, Tevhid’in Uzakdoğu’nun bu yıkılmış yakılmış köşesine götürülmesi, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin, tarih boyunca unutulamayacak en üstün ve müstesna bir şerefi olarak kalacaktır. Bu konuyu, burada noktalarken Aziz Milletimize ve Ordusuna sonsuz minnet ve şükranlarımı arzetylerim.⁷²⁴

Tüm bu faaliyetlerin ve İslam dinini neşretme çalışmalarının Türk Ordusu ve Milletinin şerefi olduğunu ifade eden Abdulgafur Bey, sonraki aşamada ne gibi çalışmalar yürütülmesi gerektiğine dair önerilerde de bulunmaktadır. Bu tavsiyelerinin başında, Kore’den Türkiye’ye getirilecek beş kişilik bir grubun gerekli eğitime tabi tutulup din âlimi olarak yetiştirilmesini sağlamak gelmektedir. Kore’den getirilecek olan grubun eğitim masraf ve giderleri için ise Türkiye’deki varlıklı kimseler, seferber olmalıdır. Trabzon’da bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi’ni örnek göstererek üniversiteler aracılığıyla da öğrencilere de karşılıklı gidiş geliş imkânı verilebilme hususuna da vurgu yapmıştır. Böyle bir yol imkânı varsa gelenlere kendi evinde Kur’an ilimleri eğitimi vermeye hazır olduğunu açıkça bildirmektedir.⁷²⁵ Bu cümlelerden, Abdulgafur Bey’in Kore’deki vazifesini tamamladıktan sonra da Kore’deki Müslüman toplulukla münasebetlerini sürdürmeyi planladığı anlaşılmaktadır. Türk hükümeti yetkililerini de bu hususta karşılıklı ilişkilerini sürdürmeye davet etmektedir.

8. Tugay ile gittiği ikinci devrede, Korelilerle ve Kore Müslüman cemaatiyle olan ilişkisinin yanında Abdulgafur Bey, çevre ülkelerdeki ilim adamlarıyla da

⁷²² Abdulgafur Karaismailoğlu, “ İslam dini Kore’nin sinesinde yayılmaya başlıyor”, Milli Gazete, 8 Kasım 1983, s. 2.

⁷²³ Abdulgafur Karaismailoğlu, “ Kore, Müslümanlık için, bakir ve çok verimli bir topraktır”, Milli Gazete, 9 Kasım 1983, s. 2.

⁷²⁴ Abdulgafur Karaismailoğlu, “ Kore, Müslümanlık için, bakir ve çok verimli bir topraktır”, Milli Gazete, 9 Kasım 1983, s. 2.

⁷²⁵ Abdulgafur Karaismailoğlu, “ Kore, Müslümanlık için, bakir ve çok verimli bir topraktır”, Milli Gazete, 9 Kasım 1983, s. 2.

münasebetler kurmuştur. Japonya’da Türkoloji bölümü Profesörü Shichiro Murayama ile olan münasebeti bunun örneğidir. 8.Tugay ile Kore’de bulunduğu 1957 yılında Abdulgafur Bey’in Murayama ile mektuplaştığı bilinmektedir. Mektuplardan birinde, Abdulgafur Bey’in Kore’deki varlığından ve faaliyetlerinden haberdar olan Murayama’nın onunla görüşmek için Tokyo’da dört gözle beklediği anlaşılmaktadır.⁷²⁶ 23 Ekim 1957’de gerçekleşen bir yazışmaya göre Murayama’nın o dönem bir alimler toplantısı olması sebebiyle Abdulgafur Bey ile buluşacağı bir ortak tarih ayarlama telaşında olduğu anlaşılmaktadır.⁷²⁷

Bu yazışmalar okunduğunda, temel olarak Japon ve Türk enstitüleri ve hükümetleri arasında yakınlık kurmayı amaçladıkları görülmektedir. Diğer taraftan, Abdulgafur Bey, Kore’de iken Koreli Müslüman topluluğun bazı Afrika ülkeleriyle temas halinde olduğu ve bu neticede maddi yardım aldıkları aktarılmaktadır. Bu da diğer Koreli Müslüman toplumluluğun diğer Müslüman devletlerle iletişim halinde olduğunu göstermektedir. 1983 yılında yayınlanan bu yazı serisinde, Abdulgafur Bey, 1980’lere geldiğinde Koreli Müslümanların hac yolculuğuna çıktıklarını ve Müslüman nüfusun artmaya devam ettiği belirtmektedir.⁷²⁸ Bu durum, Abdulgafur Bey’den sonra da Koreli Müslümanların İslami faaliyetleri sürdürdükleri anlamına gelmektedir. Kendi cemaatlerini kurup hacca gitme, camii yaptırma gibi faaliyetlerde bulunmaları ise Kore’de İslam’ın neşrinin kazandığı ivmeyi gözler önüne sermektedir. Yazısında, Kore’de Müslümanların kurduğu Seul İslam Cemiyeti’nin gerçekleştirdiği konferans ve faaliyetlere kısaca atıfta bulunan Abdulgafur Bey, 1980’li yıllarda artık yüksek tahsilli üniversite öğrencilerinin de İslam dinini seçtiğini ve Kore’de İslamiyet’in giderek yayıldığına dikkat çeker.⁷²⁹ Buradan Türk tugay imamlarıyla başlayan İslami faaliyetlerin yeni Koreli Müslüman topluluk tarafından devam ettirildiği anlaşılmaktadır.

---

⁷²⁶ Abdulgafur Bey ve Shichiro Murayama arasında geçen yazışma mektubu, Tokyo, 4 Mayıs 1957.

⁷²⁷ Abdulgafur Bey ile Shichiro Murayama arasındaki yazışma mektubu, Kore, 23 Ekim 1957.

⁷²⁸ Abdulgafur Karaismailoğlu, “Japonya’yı islam nuruna boğmak Kur’an’da haber verilmektedir”, Milli Gazete, 10 Kasım 1983, s. 2.

⁷²⁹ Abdulgafur Karaismailoğlu, “İslam’ın Kore’de yayılması Kore için dönüm noktasıdır”, Milli Gazete, 14 Kasım 1983, s. 2.

5.2.6. Kore'deki İslam Algısı ve İslami Pratiklere Etkisi

Abdulgafur Bey, Tugay dışı faaliyetler vasıtasıyla Korelilere açıktan İslami bilgilendirme yapan ilk Müslüman tabur imamıdır. Türk Tugayı'nın Kore'ye ayak bastığı ve çekildiği süreçteki diğer imamlarla karşılaştırıldığında Yine, Abdulgafur Bey, İslam dini ve Müslümanlık hususunda Korelileri ilk kez ve doğrudan bilgilendiren kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. 1955-56 ve 1957-58 tarihlerinde 6. Ve 8. Değiştirme Tugayları ile iki kez Kore'de bulunan Abdulgafur Bey'in Kore'deki İslami faaliyetlerini, tugay içi ve tugay dışı olarak ayırmak mümkündür. Tugay içinde, askerlere hem Türk hem Müslüman hem de Asker olmanın inceliklerini anlatan Abdulgafur Bey'in konuşmaları çevredeki yerel halkın dikkatini cezbetmiştir. Bu sayede tugay dışı faaliyetlerine başlamıştır. Seul şehrinde ve komşu beldelerde verdiği konferanslar tugay dışı İslami faaliyetlerinin ilk örneğidir.⁷³⁰

Abdulgafur Bey'in Kore'deki İslami faaliyetleri arasında gerçekleştirdiği konferanslar, Kore savaşı sürecinde bastırılan gazete ve dergi yazıları, Kore Ulusal Radyosu'nda gerçekleştirilen yayın çalışmasına katkısı ve Koreli çocuklar için eğitim çabaları yer almaktadır. Kore'deki ihtidalar ve kendisine yapılan başvurular değerlendirildiğinde modern dönemde Kore'deki İslam imajının ilk olarak Abdulgafur Bey'in faaliyetleri neticesinde şekil aldığı söylenebilir.⁷³¹ Kore'de İslam dininin neşredilmesinde ilk İslami bilgilendirme konferansları önemli bir unsurdur. Kore'deki ilk İslami kuruluş olan Kore'de İslamiyet'i Yayma Cemiyeti'nin teşekkülü aşaması göz önünde bulundurulduğunda, Abdulgafur Bey'in, Korelilerin kendi İslami topluluklarının temellerini atmalarına da öncülük ettiği anlaşılır. Kore'de ilk Müslümanlar olarak kabul edilen kişilerin, tugay içindeki tercüman yakınlarından aldıkları bilgiler üzerinden Abdulgafur Bey'e başvurdukları bilinmektedir. Tugay tercümanı Shin Paek Kyung'a başvuran iki Koreli, Abdulgafur Bey'le şahsi görüşmeleri ve dinledikleri konferanslar neticesinde İslamiyet'i kabul etmişlerdir.

Öte yandan, Japonya'daki Türkoloji Profesörü ile görüşmelerinden anlaşıldığı üzere çevredeki ilim adamları ile de münasebetler geliştirmiştir. Konferanslar ve radyo yayınının içeriğinden anlaşılacağı üzere Koreli halk, İslam dini hakkında temel

⁷³⁰ Alkan, a.g.e., s. 130.

⁷³¹ K.M.F., s. 12.

bilgileri, ahlak kaidelerini ve dünya görüşünü ilk kez Abdulfafur Bey sayesinde öğrenmiştir. İlk Koreli Müslümanların Tugay ile birlikte topluca icra edilen Cuma namazlarına katılmaları, İslami pratikleri uygulamaya başladığı görülmektedir. İslami faaliyetleri daha rahat gerçekleştirmek için kurdukları Kore’de İslamiyet’i Yayma Cemiyeti (Kore İslam Cemiyeti), Abdulfafur Bey’in faaliyetlerinin etkisi ve teşviki neticesinde doğmuştur. İslami faaliyetleri yürüten ve destekleyen merkez ve teşkilatların ortaya çıkması daha sonraki yıllarda İslam’ın Kore’de tanınmasını ve yayılmasını kolaylaştırmıştır.⁷³² Koreliler tarafından kurulan ilk Müslüman cemiyeti zamanla, daha da büyümüş ve günümüz Kore İslam Federasyonunun temelini teşkil etmiştir. 6. Değişirme Tugayı’nda iken 57 Korelinin İslam dinini seçmesiyle başlayan bu etki daha sonraki yıllarda yüzlerce kişinin ihtidası ile sonuçlanmıştır. Tüm bu faaliyetleri ve Koreliler üzerinde yaptığı etki onun Kore İslam Tarihinde öncü bir şahsiyet olarak yer almasını sağlamıştır.

5.3. Zübeyir Koç: Türk Kore Değişirme Tugayının En Genç Ordu İmamı

Kore’deki Türk Tugayı’nda gerçekleştirdiği çalışmalarıyla ve Kore İslam Tarihi’nde bıraktığı etkiyle karşımıza Türk Tugayı’nın en genç imamı olarak Zübeyir Koç Bey çıkmaktadır. Yirmili yaşlarının başında Kore 7. Türk Değişirme Tugayı’nda görev alan Zübeyir Koç’un, 1956-57 yıllarında Kore’de bulunduğu bilinmektedir. Abdulfafur Bey’den Kore’deki durumla ilgili malumat alan Koç’un planlı bir şekilde Kore’de İslami faaliyetler için çalışmalar yürüttüğü bilinmektedir. Zübeyir Bey, Kore’de ilk mescit ve cami inşası, ilk Korece Kur’an ve İslami kaynak çevirisi gibi projelerinin fikir babası olarak öne çıkmaktadır.

Zübeyir Koç ve Kore’deki faaliyetleri ile ilgili resmi görevlendirme evrakları Diyanet İşleri Başkanlığı ve Genelkurmay Arşivlerinde yer almaktadır. Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi’nde bulunan belgelerin çok sayıda olmasına karşın pek çoğu tasnif edilip numaralandırılmayı beklemektedir. Zübeyir Bey’in faaliyetleri ile alakalı detaylı malumat veren ilk matbu kaynak, Zübeyir Bey’le aynı dönem Kore’de bulunmuş olan Necmeddin Alkan’ın 1960 yılında yayınladığı eseridir. “-Çosın- Sakin Sabahlar Memleketi’nde Bir yıl” adlı hatırat, Zübeyir Bey hakkında doğrudan

---

⁷³² Fathil, s. 308.

malumat veren ender yayınlardandır. Lee de dâhil Kore’de İslamiyet’le ilgili bilgi veren kaynaklar bu kitaba referans vermektedir.

Zübeyir Bey’in faaliyetleri ve Kore’deki etkisinden bahseden erken kaynaklardan Yoon’un 1971 yılında gerçekleştirdiği *Islam in Korea* isimli doktora tez çalışması karşımıza çıkmaktadır. 1989 yılında ise Hee Soo Lee, *İslam ve Türk Kültürü’nün Uzak Doğu’ya Yayılması* başlıklı çalışmasında Zübeyir Bey’den bahsetmiştir. Ancak, bu iki kaynaktaki Zübeyir Bey’in kişiliği ve faaliyetlerine dair kısıtlı bilgiler yer almaktadır. Diğer taraftan, Zübeyir Bey’in Tugay İmamı Abdulgafur Bey gibi Kore’deki faaliyetlerinden ve Koreli Müslüman topluluktan bahsettiği bazı dergi yazıları ve röportajları da bulunmaktadır. 1956 yılından itibaren *İslam Dergisi’nin*,⁷³³ bazı sayılarında, Zübeyir Koç’un Kore ve Japonya gözlemleri yayınlanmıştır. Bu yazılarında Koç, Abdulgafur Bey’den sonraki evrede; Kore’deki İslami faaliyetlerin genel durumu, Japonya’daki Müslüman topluluk ve İslami çalışmalardan bahsetmiş, kendi çabalarını okuyucu ile paylaşmıştır.⁷³⁴

Zübeyir Bey, Kore’deki çalışmalarını ve Kore’de İslamiyet’e ilişkin tespitlerini bir kitap halinde yayınlamak istese de buna muvaffak olamamıştır. Bu kitabın taslağı Koç ailesinin kişisel arşivinde yer almaktadır. Bununla birlikte, yüz sayfadan fazla olduğu ön görülen bir kişisel Kore günlüğü mevcut olduğu bilinmektedir.⁷³⁵ Kore’de İslam’ın neşrinde Zübeyir Bey’in çabalarını ve katkılarını analiz etmede taslağını yazdığı Kore’de İslam başlıklı kitap taslağı oldukça büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Koç, Kore’deki faaliyetlerini ve Kore’ye ikinci kez gidişini ayrı ayrı parçalarla ve farklı önsözlerle kaleme almıştır. Ancak bu parçaları ayrı bölümler mi yoksa ayrı eserler mi olarak bastırmayı planladığı kesin olarak bilinmemektedir. Kitapta, Kore’nin genel durumu ve Kore Savaşı ile ilgili özet bilgiler de yer almaktadır. Zübeyir Bey, eserde 7.Tugay sürecinde gerçekleştirdiği çalışmaları anlatmasının yanında bu konudaki belgeleri ve fotoğrafları da paylaşmayı amaçlamaktadır. Bu

---

⁷³³ *İslam Dergisi*, Ankara’da 1956 yılında yayın hayatına başlayan ve 1965 yılına kadar aylık olarak çıkarılan bir yayındır. Dergi, Ocak 1976 ve Aralık 1976 arası 12 sayı daha çıkarmıştır. Sahibi Kemaleddin Şenocak olup yazı işleri müdürlüğünü sırasıyla Salih Özcan, Salih Doyuk ve Cihad Şenocak yapmıştır. İçerik itibarıyla İslam ilimleri ve kültürü üzerinden pek çok konuyu kapsayan *İslam Dergisi*, İslami dergiler kategorisinde yer almaktadır.

⁷³⁴ Zübeyir Koç, “Kore’de bir İslam Misyoneri”, *İslam Dergisi*, Cilt. 1, Sayı. 7, Kasım 1956, Ankara, s. 22.

⁷³⁵ Nureddin Koç ile Online Mülakat, 24 Ekim 2020.

anlamda, onun Kore'deki İslam imajı ve İslami pratiklere ilişkin etkisini gün yüzüne çıkarmaktadır. Bu hususta, tüm bunları toplayan ve kendisi hakkında detaylı bilgileri aktaran büyük oğlu Nureddin Koç'un beyanları da son derece kıymetlidir. Bu kısımda, Zübeyir Bey'in, hayatı ve kişiliği, Kore'ye gidişi, Kore'de bulunduğu süreçte gerçekleştirdikleri, Kore'de İslam imajına olan etkisine yer verilecektir.

5.3.1. Hayatı ve Kişiliği

Zübeyir Koç, 15 Ocak 1934 tarihinde Giresun'un Görele ilçesi Şenyuva Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Ana adı Hatice baba adı Yusuf'tur.⁷³⁶ 1949 yılında Görele Orta Okulu'nu bitirmiştir. Dini ilimler tahsil etmeyi istemiş ancak, o dönem lise düzeyi dini eğitim veren kurumların bulunmamasından dolayı bir süre özel hocalardan dini ilimler tahsil etmek için İstanbul'a gelmiştir.⁷³⁷ İlk süreçte, hocası Ömer Nasuhi Bilmen'in tavsiyesiyle Aksaray Langa'da 10 aylık bir imam-hatip kursunda eğitim görmüştür. Zübeyir Bey, bu kursta eğitim aldığı üç öğretmenin hayatını yönlendirmede ve yetişmesinde çok önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bunlar; Celalettin Ökten, Ali Rıza Sağman ve Zekai Konrapa'dır.⁷³⁸ 1950'de DP'nin seçimleri kazanmasıyla dönemin konjonktüründe çeşitli değişimler yaşanmış ve imam-hatip okullarının açılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine imam-hatip okuluna yazılan Koç, İstanbul İmam-Hatip Lisesinin ilk mezunlarından olmuştur.⁷³⁹

Kore'den döndükten sonra eğitimine Yüksek İslam Enstitüsü'nde devam etmiş ve İslami ilimler eğitimini bu şekilde tamamlamıştır.⁷⁴⁰ 1954 yılında imam-hatiplik imtihanına girmiş ve 1955 yılında İstanbul Bakırköy Müftülüğüne bağlı Osmaniye Hamidiye Camii'ne görevlendirilmiştir. 1955 yılından itibaren Türkiye'nin farklı yerlerinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı vaizlik ve müftülük vazifeleri yapmıştır. İstanbul Bakırköy ve Üsküdar ilçeleri, Antalya, Alanya, Hatay/İskenderun, Tokat/Turhal, Niğde, Uşak, Sinop ve Samsun illerinde görev yürütmüştür. 1983 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan emekli olmuştur.⁷⁴¹ 14 Haziran 1956 ile 14

⁷³⁶ Zübeyir Koç'a ait Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti, Tarih: 26.02.1983.

⁷³⁷ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 6.

⁷³⁸ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 7.

⁷³⁹ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 7.

⁷⁴⁰ Nureddin Koç ile Online Mülakat, 24 Ekim 2020.

⁷⁴¹ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Zübeyir Koç'a ait Hizmet Belgesi, Tarih: 20.02.1980.

Ağustos 1957 yılları arasında 7. Kore Tugayı Topçu Taburu İmamlığı vazifesi için Kore’de bulunmuştur.⁷⁴² Kore’ye vazifelendirildiği sırada yaşının genç olması hasebiyle oldukça dikkat çekmiştir. Dönemin Diyanet İşleri Başkanı Akseki, bu genç yaşta Kore’ye görevlendirmek için imtihana tabii tutulan Zübeyir Bey’in bilgisi ve zekasına şaşırmıştır. Sınavı başarı ile geçen Koç, İstanbul Bakırköy Osmaniye Cami imam-hatibi iken Kore’ye görevlendirilmiştir.

Kara Kuvvetleri Personel Daire Başkanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında geçen yazışmalardan anlaşıldığı üzere 12 Haziran 1956 günü itibariyle 7. Kore Tugayı Topçu Taburu İmamlığına vazifelendirilmiştir.⁷⁴³ Zübeyir Bey’e 1982 yılında, Atatürk’ün Doğumunun 100 Yılı vesilesiyle düzenlenen okuma-yazma seferberliğinde gösterdiği hizmetlerden ötürü bir ödül belgesi tevdi edilmiştir.⁷⁴⁴ Sinop’ta İl Müftüsü iken kendisine takdim edilen bu belge, Koç’un eğitim öğretim hususunda gayretli bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir. Hatip bir kimliğe sahip olan Koç’un hitabetinin son derece kuvvetli olduğu bilinmektedir.⁷⁴⁵ Daha sonra Almanya’ya taşınan Zübeyir Bey, Türk Federasyonuna bağlı cemiyetlere bölge başkanlığı yapmıştır.⁷⁴⁶ Zübeyir Bey, 21 Mart 2009 tarihinde Samsun’da vefat etmiştir. Zübeyir Bey ilim ile uğraşmasının yanında şiir ile de iştigal ettiği bilinmektedir. Farklı dergilerde yayınlanmış şiirlerinin yanında yayınlanmamış çok sayıda şiirleri mevcuttur.

5.3.2. Kore’ye Savaş Birliğine Katılması ve Kore Yolculuğu

Kore’ye gidecek tugaya nasıl katıldığını kitabındaki hatıralarında şu şekilde anlatmaktadır. Diyanetten gelen yazı üzerine, 50’li yılların ilk açılan imam-hatip lisesinden mezun olan öğrenciler arasından seçilenler imtihana tabi tutulacaktır.⁷⁴⁷

⁷⁴² Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Zübeyir Koç’un Durumu”, No:003017, Tarih: 14.05.1980.

⁷⁴³ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “İmamlığa Tayini Yapılan Zübeyir Koç Hakkında”, KKK Personel Başkanlığı Sivil Memur Şubesi, Sayı:305/125805 Tarih:12.06.1956.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “İmam Zübeyir Koç Hakkında”, KKK Sivil İşler Müdürlüğü, No:21568, Tarih:30.06.1960.

⁷⁴⁴ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Atatürk’ün Doğumunun 100.Yılı için Zübeyir Bey’e takdim edilen Seferberlik Belgesi”, Tarih:15.08.1982.

⁷⁴⁵ Nureddin Koç ile Online Mülakat, 24 Ekim 2020.

⁷⁴⁶ Nureddin Koç ile Online Mülakat, 24 Ekim 2020.

⁷⁴⁷ Zübeyir Koç, 1997, s. 7.

Bunun üzerine henüz mezun Zübeyir Bey, daha yeni İstanbul'daki ilk görevine atanmışken bu sınava katılması için okul idaresince yönlendirilir. Kore'ye gidecek olan imamın seçileceği sınav için Ankara'ya gider.⁷⁴⁸ Dönemin Diyanet İşleri Yüksek Kurulu'ndan meşhur âlimlerinden oluşan kurulun hazırladığı sınava girer ve komisyonun takdiriyle sınavı kazanır.⁷⁴⁹ Bunun üzerine Kore'ye Zübeyir Bey kendisine gelen tebligat üzerine, İzmir Seferihisar'da Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı 7. Kore Tugayına katılmak için harekete geçmiş ve General Blachford adlı nakliye gemisiyle Kore yolculuğuna çıkmıştır.⁷⁵⁰

İzmir'de Tugay Komutanı Cemil Uluçevik Paşa ile karşılaşan Koç, onun gözünde de toy bir delikanlı olarak görüldüğünü belirtmektedir. Zira ileride Uluçevik Paşa, yeni yetişen bir delikanlı olarak gördüğü Koç'un kendisini ne denli şaşırttığını ona tevdi ettiği bir resmi yazı ile beyan edecektir.⁷⁵¹ 17 Haziran 1957 tarihinde Seferihisar'dan dua ve alkışlarla Kore yolculuğuna başlayan Koç, gemideki sürecini de yayınlanmamış kitabında paylaşmaktadır. Gemide günlük haberleri ve çeşitli yazıları içeren bir gazete yayınladıklarını belirten Zübeyir Bey, bu gazetede yazılarını yayınlamış ve askerlerle bu yazılar üzerine sohbetler etmiştir.⁷⁵² Bu yazılar ve mülahazalar, genç olan bir imam olan Zübeyir Bey'in askerlerin takdirini ve güvenini kazanmasında oldukça etkili olmuştur.

Diğer tugay imamları gibi kendisine ait bir odası bulunan Koç, gemideki günlük ibadetlere liderlik etmiştir. Zübeyir Bey, o sene imamların kadrosunun binbaşılığa terfi ettirildiğini de aktarmaktadır.⁷⁵³ Diğer Kore Türk Tugaylarının âdeti üzere Mekke hizasına gelindiğinde özel ibadet ve dua konuşması için hazırlık yapmıştır. Bu manzarayı şu şekilde aktarmaktadır:

Güzel ve özlü bir konuşma yapmak için hazırlandım. Her taraf battaniyeler serilerek gemimiz büyük bir camiye dönüştürüldü. Geminin ses yayını ona göre düzenlendi...Bende kısa bir va'zdan sonra çok uzun olmayan bir düa yaptım. O sırada bir çok subay ve erimizin göz

---

⁷⁴⁸ Zübeyir Koç, 1997, s. 7.

⁷⁴⁹ Zübeyir Koç, 1997, s. 8.

⁷⁵⁰ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 9.

⁷⁵¹ Koç Ailesi Arşivi, Cemil Uluçevik Paşa'nın Zübeyir Koç'a hizmetlerinden ötürü tevdi ettiği yazı, Tarih:02.07.1957.

⁷⁵² Zübeyir Koç, 1997, s. 9.

⁷⁵³ Zübeyir Koç, 1997, s. 9.

yaşlarını tutamadıklarını gördüm ve ben de ağladım bu hava içersinde. Bunları satırlar ve kelimeler anlatamıyor ki...⁷⁵⁴

Zübeyir Bey, askerlerle sohbetlerinin yanında hasta olanlarla da özel olarak ilgilenmiştir. Tugayın hastalanan ustalarından Enver Bey'i kendi özel kamarasında misafir etmiştir.⁷⁵⁵ Bir aya yakın süren yolculukta, Port Sait, Aden ve Kolombo Limanlarında ikmal yapan General Blachford gemisi ile Kore'nin İnchon limanına ulaşan 7. Tugay, böylelikle Kore'ye ayak basmıştır.

5.3.3. Kore'deki Faaliyetleri ve İslami Çalışmaları

Zübeyir Koç, 16 Temmuz 1956 tarihinde 7. Kore Tugayı II. Tabur Karargâhı İmamı olarak Kore'ye ilk defa ayak basmıştır.⁷⁵⁶ Zübeyir Bey 1956 tarihinde hala Kore'de bulunduğu sırada Kore faaliyetlerini İslam Dergisi'nde okuyucuyla paylaşmıştır. Bu hususta derginin İslam misyoneri, başlığında hoşlanmadığını dile getiren Koç, misyonerliğin Hristiyanlara ait bir durum olduğunu açıklamaktadır.⁷⁵⁷ Dergide yayınlanan yazısından Kore'ye ayak bastığı ilk anlardan beri Kore'de İslamiyet'in neşri hususunda planlar yaptığı ve Kore'ye gönüllü olarak geldiği anlaşılmaktadır.⁷⁵⁸ Zira kendisinden önce Kore'deki durumdan ve Müslüman azınlıktan haberdardır. Kore'ye varır varmaz hâlihazırda yurda dönmeye hazırlanan 6. Türk Tugayı İmamı Abdulgafur Bey ile görüşmüş ve kendisinden Kore'deki durumla ilgili ön bilgi almıştır.⁷⁵⁹ Abdulgafur Bey'le karşılaşmalarını ve sohbetlerini anlatan Zübeyir Bey, Karaismailoğlu ile ilgili şunları söylemektedir:

Hoca efendi ile Türkiye'ye dönünceye kadar beraber kaldık. Bana göre hoca efendi görmüş geçirmiş özel olarak çok güzel dini bir eğitim almıştı. 1956'da o 52, ben ise 22 yaşında bulunuyordum. Normal olarak bana çocuk gözüyle bakıyordu. Bunu yazı ve röportajlarında da görüyor ve normal karşılıyorum. Zira ben yeni açılmış İmam-hatip okulundan ilk defa görev alıyordum.⁷⁶⁰

⁷⁵⁴ Zübeyir Koç, 1997, s. 10.

⁷⁵⁵ Zübeyir Koç, 1997, s. 14.

⁷⁵⁶ Zübeyir Koç, "Kore'de bir İslam Misyoneri", İslam Dergisi, Cilt 1, Sayı 7, Kasım 1956, Ankara, s.22

⁷⁵⁷ Zübeyir Koç, 1997, s. 17.

⁷⁵⁸ Zübeyir Koç, "Kore'de bir İslam Misyoneri", İslam Dergisi, Cilt 1, Sayı 7, Kasım 1956, Ankara, s.22

⁷⁵⁹ Koç, "Kore'de bir İslam Misyoneri", a.g.m., s. 22.

⁷⁶⁰ Zübeyir Koç, 1997, s. 15-16.

Bu noktada, çevresinde çocuk olarak görülen Zübeyir Koç'un daha sonra herkesi şaşırttığı anlaşılacaktır. Bu durum tugaydaki diğer kimselerin de dikkatini çekmiştir. Bunlardan biri de Zübeyir Bey'in hemen her konferansına iştirak eden askeri hâkim Necmeddin Alkan'dır. Alkan, Kore'ye gönüllü gelen bu imamın ciddi anlamda çalışkan ve bilgili olduğuna dikkat çekmektedir.⁷⁶¹ Zübeyir Bey, Kore'ye ulaşınca öncelikle Tugaydaki ve Kore'deki genel dini durum hakkında tespitler yapmış ve faaliyetlerini tugay içi ve tugay dışı olarak iki noktada planlamıştır.⁷⁶² Bu anlamda tugay içi faaliyetler için, taburlarda ve birliklerde kendisine yardımcı olabilecek bazı askerler tespit etmiştir. Bu askerlerin yardımı ile faaliyetlerini yürütmüştür.⁷⁶³ Tugay içi ilk faaliyet olarak bir program ayarlamış ve belirli günlerde ciple tugay içerisinde birliklerde dolaşmıştır.⁷⁶⁴ Askerleri manevi açıdan güçlendirmek için sıkı çalışmıştır.

Tugay dışı faaliyetleri için Koreli Müslümanlarla temasa geçmiş ve Kore'nin dini vaziyeti hakkında tetkikler yapmıştır. Bu noktada, Zübeyir Bey'in Kore'deki dini gruplara ilişkin gözlemler yaptığı ve Kore'deki Hristiyan Misyonerlerin faaliyetlerine ve imkânlarına dikkat çektiği görülmektedir. Koç, Hristiyanlık âleminin Kore'ye milyonlarca dolarlık maddi destek sağladıklarını ve oldukça aktif olduklarını belirtmiştir.⁷⁶⁵ İlk tugay dışı İslami faaliyetlerinden biri olarak kendisinden önce Abdulgafur Bey tarafından başlatılan İslami Konferans serisini devam ettirmiştir.⁷⁶⁶ Daha çok dinleyici kitlesine ulaşmak için Kore İslam Cemaati yetkilileri ile görüşüp konferans duyurularını Seul'da basılan gazetelerde yayınlamayı teklif etmiştir. Konferansları gazetede görenlerle birlikte ve Kore halkının İslam dinine olan merakı büyümüş ve konuşmalarındaki katılımcı sayısını oldukça artmıştır.

25 Temmuz 1956'da Zübeyir Bey'in üçüncü konferansındaki manzara şu şekilde tasvir edilmektedir:

25 Temmuz 1956 günü Seul'un, yine canlıları yakıp puflatan bir unutulmaz günü idi...7inci Türk Tugayının İmamı Zübeyir Koç, bina içinde daha da zor dayanılan bu nemli ve boğucu sıcakın çatallaştığı güzel sesini biraz cilalamak için önündeki bardaktan üç yudumcuk su

⁷⁶¹ Alkan, a.g.e., s.131

⁷⁶² Zübeyir Koç, 1997, s. 16.

⁷⁶³ Nureddin Koç ile Online Mülakat, 24 Ekim 2020.

⁷⁶⁴ Zübeyir Koç, 1997, s. 16.

⁷⁶⁵ Koç, "Kore'de bir İslam...", s. 22.

⁷⁶⁶ Koç, "Kore'de bir İslam...", s. 22.

içti...Zübeyir Koç'a tercümanlık eden, Tugayımızın tercümanlarından Şin Pek Kyong(Türkler arasında adı Hüseyin) bunları Türkçeden koreceye aktardığı zaman, konferans salonu, gönülden istendiği gibi tutulan bir alkış tufanıyla çın-çın çınlamaya başladı...Salonun yangınvari havası kimsenin umrunda değildi; herkes istiyorduki bu genç, ama kafasının içi en kıdemli, en ala bir Müslümanınki kadar parlak, Türk Tugayının şöhretli imamının konferansı sürebildiği kadar sürsün...⁷⁶⁷

Üstelik bu konuşmalar artık her çeşit düşünceden insanlar gelmeye başlamıştır. Bu yüzden çok sayıda dinleyiciyi barındıracak bir mekân bulmak mesele haline gelmiştir.⁷⁶⁸

Zübeyir Bey ilk başta bu konuşmaları tugay camisinde yaptığını söylemektedir.⁷⁶⁹ Konuşmalarını Seul'da yapmaya devam eden Koç, konferansların konuşma kısmının ardından soru ve cevap kısmı olduğunu belirtmektedir.⁷⁷⁰ Nitekim konuşmaları salondaki Budist rahipler, Hristiyan Katolik ve Protestan Koreliler ve papazalar merakla takip etmektedir. Alkan, konferansların insanları ne denli etkilediğini manzarayı betimleyerek şu şekilde aktarmaktadır:

Imamımız, Tugaydaki kutsal vazifelerinin elverdiği günlerde, yanında tercuman Şin Pek Kyong olduğu halde, Kore'nin insanı tık nefes eden boğucu sıcakını, askeri trafiğin yollardan daimi bir surette savurduğu kesif tozunu umursamadan Seul'e gitti. Kore İslam Cemiyetinin tuttuğu bir okul salonunda konferanslarını verdi. Bu konferansların dinleyicileri gün be gün artıyordu ve konferanslar sonunda bir kısım Koreliler müslümanolmak istiyorlardı. Bu yerde veya şu yerde, kimse kimseyi Müslüman ol diye zorlamıyordu tabii; konferanslarda büyük dinimizin temelleri, Kur'anı Kerim, Cenabıhak'ı anlayışımız izah ediliyordu; hakikatin ifadesiyle beraber de Hakkı tanıyanlar İslamiyete geçi geçiveriyorlardı.⁷⁷¹

Bu vaziyetten dini yayma noktasında herhangi bir empozeden ziyade bilgilendirme ile Korelilere ulaşıldığı görülmektedir. Çünkü bu konferanslar sonrası hiç kimseden bir karşılık beklenmemiş veya herhangi bir maddi vaatte bulunulmamıştır. Ayrıca bu faaliyetler, Tugay Karargâhının da zorunlu olarak tevdi ettiği bir vazife değildir. Türk Tugay imamlarının vakitlerini ayırarak gerçekleştirdiği gönüllü bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu noktada insanların kendiliğinden Tugayın imamlarına başvurduğunu açıklayan başka bir örnek de mevcuttur. Alkan'ın aktardığı bu olaya göre iki Amerikalı çavuşun

---

⁷⁶⁷ Alkan, a.g.e., s. 129.

⁷⁶⁸ Koç, Misyoneri, s. 22.

⁷⁶⁹ Zübeyir Koç, 1997, s. 16.

⁷⁷⁰ Zübeyir Koç, 1997, s. 9.

⁷⁷¹ Alkan, a.g.e., s. 131.

Müslüman olmak için Türk Tugay Karargâhı'na geldiği belirtilmektedir.⁷⁷² Benzer şekilde Zübeyir Bey de altı Amerikalı çavuşun kendisine başvurduğunu ve gerekli izahları ve konuşmaları sonucu altısının da Müslüman olduğunu aktarmaktadır.⁷⁷³ Koç, İslami çalışmalarının sadece Koreliler üzerinde değil Amerikan askerleri arasında da tesir ettiğini vurgulamaktadır. Tüm bu faaliyetleri rahatça gerçekleştirme de en önemli hususun Güney Kore yasalarınca dini faaliyet gerçekleştirilmesinde sağladığı serbestiyet olduğunu belirtmektedir.

Bunun en açık örneği tugayın beş yıldır tercümanlığını yapan ve İslami bilgilendirme konferanslarında yer alan Türkler arasında Hüseyin lakabı verilmiş tercüman Shin Paik-kyung'dur. Zübeyir Bey, onun henüz Müslüman olmadığını şu şekilde açıklar: *"Bu Hüseyin henüz Müslüman olmamıştı. Ben de kendisine bir telkinde bulunmuyordum. Zira İslamı en çok tanıyan o idi. Hem hidayet zamanı gelmemişti. Bu ona benim otuz sene sonra ikinci kez Koreye davet edildiğim zaman ulaşacaktı."*⁷⁷⁴ Burada, kendisine hiçbir telkinde bulunulmadığı anlaşılmaktadır. Ancak 30 yıl sonra Zübeyir Bey'in 1986 yılındaki Kore ziyareti onun İslamiyet'i seçmesine sebebiyet vermiştir. Koç ile Seul'daki bir otelde buluşan Shin, konuşma esnasında, Müslüman olmak istediğini belirtmiştir.⁷⁷⁵

Gerçekleştirdiği konuşmaların misyonerler, devlet adamları ve gazeteciler tarafından yakından takip edildiğini bildiren Koç konferanslarının, yurtiçi ve yurtdışı günlük gazete ve dergilerde, Korece ve İngilizce olarak haber yapıldığına dikkat çekmektedir.⁷⁷⁶ Alkan'ın aktardığına göre; Karaçi'de The Voice of Islam (İslam'ın Sesi), Lahor'da Tasnim ve The Light (Nur), Jakarta'da Abadi, Tokyo'da Green Flag (Yeşil Bayrak), Nairobi'de Yang isimli dergi ve gazetelerde Zübeyir Bey'in faaliyetleri ve Kore'de İslam mevzularına temas eden neşriyattan bazılarıdır.⁷⁷⁷ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi'nde yer alan belgeler arasında bu haberlerden birinin örneği mevcuttur. Dönemin Milli Savunma Bakanlığı'na

---

⁷⁷² Alkan, a.g.e., s. 129.

⁷⁷³ Zübeyir Koç, "Kore'de bir İslam..", s. 22.

⁷⁷⁴ Zübeyir Koç, 1997, s. 17.

⁷⁷⁵ Zübeyir Koç, 30 Yıl Sonra Gördüğüm Kore ve Koreli Müslümanlar, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s.35.

⁷⁷⁶ Koç, "Kore'de Bir İslam...", s. 22.

⁷⁷⁷ Alkan, a.g.e., s. 132.

bilgilendirme için birkaç yazışma ile ilişik sunulan bu belge, Zübeyir Koç'un Pakistan'ın başkentinde neşredilen Al-İslam Gazetesi'nde yayınlanan bir mektubudur.⁷⁷⁸

Türkiye Pakistan Karaçi Büyükelçiliği'nden alınan bu nüshanın 7. Tugay İmamı Zübeyir Koç ile Pakistanlı Sabir Ehsanoğlu isimli bir şahsa yazdığı bir mektup olduğu bilinmektedir. Mektubun içeriğinden Koç'un, Kore'de İslamiyet'in neşri ve bir cami inşası hususunda Pakistanlı bu zatı bilgilendirdiği anlaşılmaktadır. İngilizceden Türkçeye tercüme ettirilen bu gazete yazısında, Zübeyir Bey'in Kore'de İslamiyet'in neşri hususunda farklı Müslüman ülkeleri desteğe davet ettiği görülmektedir.⁷⁷⁹ 1 Ocak 1957 tarihinde Al-Islam isimli gazetede Kore'deki Türk Tabur İmamından gelen bu mektup okuyucuya sunulmuştur. Yazıda, Zübeyir Koç, Türk Tugayı'nda İslami faaliyetlerin nasıl başladığını, iki Korelinin İslam hakkında bilgi sahibi olmayı talep etmesi üzerine pek çok Korelinin İslam dinine girmesine vesile olması ile açıklamaktadır. Bu noktada Kore'de İslami neşriyat için yardım talep eden Koç, İngilizce dilinde İslami kitapların Kore'ye ulaştırılması ve Korece dilinde kitap basılması için destek istemektedir.⁷⁸⁰

Bunun yanında Kore'nin başkenti Seul'da merkez bir cami inşa etmeyi planladıklarını vurgulamaktadır. Pakistan ve Endonezya Hükümetlerine de bu konuda gerekli resmi temaslarda bulduklarını açıklamaktadır.⁷⁸¹ Asıl amacının Pakistanlı tüm Müslümanları bu durumdan haberdar etmek olduğunu belirten Koç'un bu mektupla İslam toplulukları arasındaki tanışma ve dayanışmayı hedeflediği söylenebilir. Alkan, Zübeyir Koç'un bir yandan konferanslarına devam ederken diğer taraftan da Pakistan ve Endonezya gibi İslam Kültür merkezlerine mektuplar yolladığını belirtmektedir. Zübeyir Bey bu yazılarının çoğunda mevcut durumu izahta bulunmuş ve diğer

⁷⁷⁸ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore 7. Tugay İmamının Bir Pakistan Gazetesinden Çıkan Bir Mektubu", Dış İşleri Bakanlığı I. Daire Genel Müdürlüğü, Sayı:02697/65, Tarih:11.02.1957.

⁷⁷⁹ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore Türk Tugayı İmamı Zübeyir Koç'un Pakistan Karaçi'deki Günlük Gazetelerden Birinde Çıkan Mektubu", Genelkurmay Başkanlığı, No: Belirtilmemiş, Tarih:15.02.1957.

⁷⁸⁰ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore Türk Tugayı İmamı Zübeyir Koç'un Pakistan Karaçi'deki Günlük Gazetelerden Birinde Çıkan Mektubu", Genelkurmay Başkanlığı, No: Belirtilmemiş, Tarih:15.02.1957.

⁷⁸¹ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore Türk Tugayı İmamı Zübeyir Koç'un Pakistan Karaçi'deki Günlük Gazetelerden Birinde Çıkan Mektubu", Genelkurmay Başkanlığı, No: Belirtilmemiş, Tarih:15.02.1957.

toplulukların Kore’de İslamiyet’in neşri için dayanışmaya davet etmiştir. Bu şekilde, Kore’ye İslamiyet ile ilgili ilk ve kapsamlı eserlerin ulaşmasında öncü olmuştur.

Nitekim karşılıklı yazışma çabaları sonuç vermiştir. “*Pakistanlılar ve bilhassa Mandi Bahauddin şehrinden (Pakistan) Şıfıkul İslam, İslamiyetle ilgili İngilizce binlerce kitap ve broşür teslim etti.*”⁷⁸² Alınan bu broşür ve kitaplar Kore İslam Cemiyeti’ne teslim edilmiştir. Zübeyir Bey’in Kore İslam Cemiyeti’ne ulaştırılan bu kitaplardan önce tugay tercümanı Shin Pek Kyung ile birlikte konferanslarda sık sorulan sorulardan yola çıkarak İslam’ın inanç ile ilgili temel esaslarını açıklayan Korece bir kitapçık hazırladığı ve bunu çoğaltıp konferansa katılanlara dağıttığı bilinmektedir.⁷⁸³ Bu çalışma Zübeyir Bey’in ilk Korece yazılı çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede Koreliler İslamiyetle ilgili temel bilgilerin yazılı bulunduğu bir kitapçığa sahip olmuşlardır. Bu hususun İslamiyet’in Kore halkı içerisinde tanınmasında kayda değer bir etki yaptığı bilinmektedir.

Zübeyir Koç’un Kore’de İslam tarihi için sunduğu en önemli katkılardan biri de Kur’an- Kerim ve bazı İslami kitapları Korece’ye tercüme ettirmesidir. Korece ilk Kur’an tercümesi olan bu çalışma Kore İslam tarihinde önemli bir yere sahiptir. Neşriyatın dinin anlaşılması ve yayılması hususunda son derece büyük önem arz ettiğini belirten Koç, çevirdiği eserlerle ilgili kısa bir bilgi vermiştir.

Biz Kore’de bu sahada elimizden geldiği kadar çalışarak Pakistanlı bir Müslüman alimi tarafından yazılmış olan İngilizce “What is Islam=İslam nedir?” adlı bir broşürle mühtedi bir İngiliz müsteşriki tarafından yapılmış “The Meaning of Glorious Koran”=Kur’an-ı azimüşşanın Meali” adlı Kur’an tercemesini Kore lisanına çevirttik.⁷⁸⁴

Koç, Korece tercümeyi yapacak kişinin Müslüman olmasını öncelikleri için Kore Üniversitesi’nde İngiliz Edebiyatı ve Filoloji tahsil eden Müslüman Koreli gençlerden yardım alındığını söylemektedir.⁷⁸⁵ Bu tercümeleri satır satır tetkik ettiklerini ve büyük ihtimam gösterdiklerini de eklemektedir. Bu hususta yabancı dil bilmenin elzem olduğunu ortaya koymaktadır.

⁷⁸² Alkan, a.g.e., s. 132.

⁷⁸³ Zübeyir Koç, Kore’de İslam, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 17.

⁷⁸⁴ Zübeyir Koç, “Kore’de İslamiyetin İstikbali”, İslam Dergisi, Cilt 2, Sayı 15-16, Nisan 1958, s. 26.

⁷⁸⁵ Zübeyir Koç, “Kore’de İslamiyetin...”, Nisan 1958, s. 26.

Öte yandan, Kore’de büyüyen Müslüman topluluğun Hristiyan çevrelerce oldukça dikkat çektiği görülmektedir. Zübeyir Bey, Presterbiyan Misyonerlerin lideri Wolkhel isimli din adamının sık sık kendisi ile alakadar olduğunu aktarmaktadır.⁷⁸⁶ Koreliler kadar iyi Korece bilen bu papazın ve teşkilatının Hristiyanlığı yaymak için üstün gayret gösterdiklerini belirtmektedir. Aynı zamanda 8. Amerikan Ordusunun başpapazı olan Wolkhel ’in masasında bir Türkçe İncil bulundurduğu aktaran Koç, bu İncili Kore’deki Türk Tugayı’nı Hristiyanlaştırmak için taşıdıklarını ifade etmektedir.⁷⁸⁷ Zübeyir Bey, kendisine konferanslarda en çok soru soran kişilerden olan bu papazın daha sonra oğlu ve hanımı ile kendisini tugay karargâhında ziyarete geldiğini de aktarmaktadır.⁷⁸⁸

Alkan’ın daha önce anlattıkları ve Zübeyir Bey’in ifadelerinden Hristiyan teşkilatlarının aktif bir misyon faaliyeti gerçekleştirdikleri ve büyük maddi imkanlara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Dünya Kiliseler Birliğinin harpteki anne babasız kalan çocuğa yetimhaneler kurarak Hristiyanlaştırdığını ifade eden Koç, içinde tek bir Hristiyan’ın bulunmadığı kore köylerine dahi taş kiliseler inşa edildiğini aktarmaktadır: *“Çevredeki Kore köylerindenbaşlıyarak, bir çok köy dolaştım. Öyle köyler gördüm ki bir tek Hristiyan yok. Halkın tamamı Budist. Ama o köye taştan muazzam bir kilise yapılmış.”*⁷⁸⁹

Yabancı ve yerli pek çok din adamıyla münasebetlerini geliştiren Zübeyir Bey, özellikle farklı dini çevreler tarafından toplantılara da çağırılmıştır. Amerikan Uzak Doğu Kuvvetleri Papazı tarafından özel olarak bir toplantıya davet edilmiştir. Ayrıca bir Hahambaşı başkanlığında bir Budist rahip bir Protestan bir de Katolik Papazın yer aldığı bir heyetten ziyaret isteği için mektuplar almıştır.⁷⁹⁰

Öte yandan, Zübeyir Bey, giderek artan Koreli Müslümanları tek bir çatı altında toplanabilecekleri bir mabet ihtiyacını her fırsatta dile getirmiştir. Benzer şekilde, en büyük eksikliklerden birinin mabet ihtiyacı olduğunu belirten Alkan, Zübeyir Bey’in bu hususta hep kendi gayretleriyle bir karınca gibi çalıştığını ifade etmektedir.

---

⁷⁸⁶ Zübeyir Koç, 1997, s. 20.

⁷⁸⁷ Zübeyir Koç, “Kore’de İslamiyetin İstikbali”, İslam Dergisi, Cilt 2, Sayı 15-16, Nisan 1958, s. 26.

⁷⁸⁸ Zübeyir Koç, 1997, s. 20.

⁷⁸⁹ Zübeyir Koç, 1997, s. 21.

⁷⁹⁰ Zübeyir Koç, “Kore’de bir İslam...”, s. 2.

İslamiyet hakkındaki bütün izahat, bir karınca sabrıyla hareket eden B.Zübeyir Koç'un konferanslarına inhisar ediyordu. Halbuki Hristiyan teşkilatı, bol para ve malzeme ile faaliyet gösteriyordu ve mevcut misyonerler bu yüzelli Korelinin az bir vakit içinde, henüz konferanslar verdirme çağını aşamayan pek zayıf bir teşkilatın öncülüğü peşinden Müslüman oluvmeleri hadisesi üzerinde gözlerini dört açıyorlardı.⁷⁹¹

Koç, ilk başta Kore Merkez Camii adı ile Seul'da kurulması hedeflenen cami projesi için, İslam Dergisinde bir taslak maket yayınladıklarını belirtmektedir.⁷⁹² Lakin Zübeyir Bey, bu projenin maliyetli ve uzun zaman gerektirdiğini bildiği için Müslümanları bir an önce tek bir çatı altında toplamak amacıyla baraka bir mescit açılması kararı vermiştir.

Son ve en mühim teşebbüslerimizden biri de Korenin Başkenti Seulde bir cami inşası için çalışmalara başlamak oldu. Bir hafta içinde Tugaydan bir heyet Seoule gidip inşa edilecek Cami için bir arsa temini hususunda temaslarda bulunacak. Ayrıca Kore radyosunda da konuşmalar yapmak üzere Kore İslam Cemiyetini müracaat ettirdik. Henüz bir cevap alamadık. Fakat müsbet bir cevap vereceklerini zannediyoruz.⁷⁹³

Zübeyir Bey Kore'de bulunduğu süreçte dönemin Karargâh yetkilileriyle irtibata geçerek Dış İşleri Başkanlığı'na Kore'de bir cami inşası ödenek bulunmadığını haberdar etmiştir.⁷⁹⁴ Bu baraka caminin inşası hususunda Tugay yetkililerinin desteğini talep eden Koç, Tuğgeneral Cemil Uluçevik Paşa'nın yardımıyla Türk yetkililerinden olumlu yanıt almıştır.⁷⁹⁵ Kore'nin başkenti Seul şehrinin "Chungryangri" semtinde inşa edilen baraka caminin açılışı 10 Temmuz 1957 günü yapılmıştır.⁷⁹⁶ Bu mescidin yapımında Avcı kumandasındaki istihkâm erleri çalışmıştır.⁷⁹⁷ Kendisi küçük ancak temsili büyük olarak addedilen bu cami Kore İslam tarihinde ilk cami olarak kayıtlara geçmiştir.

Caminin açılışına Koreli Müslüman topluluk ve meraklı kalabalık da eşlik etmiştir. İnsanların bu yapıyı dikkatle incelediklerini belirten Koç, özellikle halkın binanın yanında yükselen oluklu sacdan minareye olan hayretlerini bildirmektedir.⁷⁹⁸ Zübeyir

⁷⁹¹ Alkan, a.g.e., s. 132.

⁷⁹² Zübeyir Koç, "Kore'de İslamiyetin", 1958, s. 26.

⁷⁹³ Zübeyir Koç, 1997, s. 19.

⁷⁹⁴ Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore'de Cami İnşası için Ödenek Durumu", Karargâh içi Havale Kâğıdı, No: Belirtilmemiş, Tarih:01.02.1957.

⁷⁹⁵ Alkan, a.g.e., s.132

⁷⁹⁶ Zübeyir Koç, "Kore'de İslamiyetin...", 1958, s. 26.

⁷⁹⁷ Alkan, a.g.e., s. 132.

⁷⁹⁸ Zübeyir Koç, 1958, s. 26; Zübeyir Koç, 1997, s. 23.

Bey, bu olay üzerine minarenin İslam ve Müslümanların mevcudiyetinin temsili olduğuna bir kez daha dikkat çekmiştir. Caminin açılışında dualar edildiği, kurbanlar kesildiği ve Kore oyunları oynandığı aktarılmaktadır.⁷⁹⁹ Yüzlerce kişinin açılışa katıldığını ifade eden Alkan'ın söylediklerinden bu cami inşasının pek çok Koreli nezdinde İslam imajı için önemli bir proje olduğu anlaşılmaktadır. Bu merasim esnasında 39 erkek ve 19 kadın Koreli Müslüman olmuştur.⁸⁰⁰ Zübeyir Koç, Kore'de açtıkları caminin açılışında Abdulgafur Bey'in de yer aldığını aktarmaktadır.⁸⁰¹

Buradaki ihtida merasiminde bazı Korelilere Müslüman isimlerin Abdulgafur Bey tarafından verildiğini belirtmiştir.⁸⁰² Bu ihtida merasimlerinin bantlara kaydedildiği bilinmektedir. Kayıt dinlendiğinde Abdulgafur Bey'in Korelilere isim verdiği duyulmaktadır. Bu olaydan ihtidaların devam ettiği anlaşılmaktadır. Müslüman olmak isteyenlere Zübeyir Bey başkanlığında, Abdulgafur Bey'in zamanında gerçekleştirilen şekilde ihtida törenleri düzenlenmiştir. Müslüman olmak isteyenler her konferans sonunda toplanmış ve Kore İslam Cemiyeti yetkilileri tarafından kayda alınmıştır. Kelime-i şehadet getiren Koreliler Korece olarak bunu tekrar etmişlerdir.⁸⁰³ Konferansların ve İslami faaliyetlerin Koreliler nezdinde ne derece etkili olduğunu ortaya koyan Alkan, Tugay Kore'den ayrılırken Koreli Müslümanların sayısının 208'e vardığını belirtmektedir.⁸⁰⁴

Zübeyir Koç, Kore'den ayrılmadan önce Abdulgafur Karaismailoğlu ile tekrar karşılaşma imkânı bulmuştur. 8. Tugay dâhilinde tekrar Kore'ye geldiğinde, Zübeyir Bey'in faaliyetlerini ve çalışmalarını gören Karaismailoğlu, Koç'un çalışmalarını takdir etmiştir.⁸⁰⁵ Zübeyir Bey, tıpkı Abdulgafur Bey'in ona verdiği gibi bulunduğu sürece ilişkin gerekli bilgileri Abdulgafur Bey'le paylaşmıştır. Bu olay, Tugaydaki imamların birbirinin çalışmalarını takip ettiği ve haberdar olduğunu göstermektedir. 7. Tugay İmamı Zübeyir Bey de Tugay İmamı Abdulgafur Bey gibi Kore'deki

---

⁷⁹⁹ Alkan, a.g.e., s. 133.

⁸⁰⁰ Zübeyir Koç, 1958, s. 26.

⁸⁰¹ Zübeyir Koç, 1997, s. 29.

⁸⁰² Zübeyir Koç, 1997, s. 29.

⁸⁰³ Zübeyir Koç, 1997, s. 22.

⁸⁰⁴ Alkan, a.g.e., s. 133.

⁸⁰⁵ Zübeyir Koç, 1958, s. 26.

vazifelerini anlatan yazılarında, Kore’de İslamiyet’in geleceğine yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur:

Şimdi Kore’de İslami bir kıpırdanma mevcuttur. Fakat gelecek hakkında peşin bir karara varmak için henüz vakit erkendir. Maamafih Kore’de İslamiyet’in atisi bakımından bizi ümidlendiren bir husus varsa o da Kore’li Üniversitelilerin İslamiyetle yakından alakalanmalarıdır. İslamiyeti kabul etmiş olan bir çok üniversiteli Kore’de yeni dinlerini yaymak için hararetle çalışmaktadırlar.⁸⁰⁶

Zübeyir Bey, herhangi bir dinin yayılmasında üç unsurun önemine vurgu yapmıştır. Bunlar; 1.Neşriyat, 2.Eleman, 3.Lisan’dır. Bu unsurlar, tamamlandığı ölçüde bir din herhangi bir toplulukta kolayca tanıtılabilir.⁸⁰⁷ Buradaki değerlendirmelerden, Korelilerin ilgi ve alakası ile başlayan İslami faaliyetlerin Tugay İmamları nezdinde dikkatle ve hassasiyetle karşılandığı görülmektedir. Tugay imamlarının sonraki çalışmalarında kendilerini ve talep edilen konferans planlarını geliştirme konusunda titizlikleri, Kore’de İslamiyet’in geleceğine dair ortaya koydukları tespitleri bu yargıyı güçlendirmektedir. Zübeyir Koç, Kore’de İslamiyet’in geleceği için iki hususun mutlak surette gerçekleştirilmesi gerektiğine dikkat çeker. Bunlardan ilki; Korelilere İslam dinini tanıtmak ve açıklamak için sivil din adamları göndermek, ikincisi ise Müslüman Korelilerin çocuklarına İslam beldelerinde eğitim aldırmasıdır.⁸⁰⁸ Tüm bu faaliyetlerini anlatırken Abdülgafur Bey gibi Zübeyir Bey de ilk olarak Türk askerlerinin Kore’deki etkisine dikkat çekmeyi ihmal etmemiştir. İslam’ın Korelilere yayılmasındaki en önemli faktörün, Türk askerlerinin mertlik ve cesaretleri ile doğru ve dürüst davranışları olduğunu vurgulamıştır. Bu durumun en büyük tesiri yaptığını dile getirmiştir.⁸⁰⁹ ”Bu Müslüman Türk milletinin ve onun kahraman ordusunun bir eseridir.”⁸¹⁰ Zübeyir Koç, 16 Temmuz 1957 tarihinde Kore’deki vazifesini tamamlamıştır. Zübeyir Koç, Kore’den ayrıldığında Müslümanların sayısının 208’i bulunduğunu belirtmektedir.⁸¹¹

---

⁸⁰⁶ Zübeyir Koç 1958, s. 26.

⁸⁰⁷ Koç, a.g.m., s. 26.

⁸⁰⁸ Zübeyir Koç, 1958, s. 27.

⁸⁰⁹ Zübeyir Koç, 1997, s. 4.

⁸¹⁰ Zübeyir Koç, 1997, s. 23.

⁸¹¹ Zübeyir Koç, 30 Yıl Sonra Gördüğüm Kore ve Koreli Müslümanlar, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 1.

5.3.4. 30 Sene Sonra Yeniden Kore

Zübeyir Bey'in otuz sene sonraki Kore ziyaretinde, Türk ordu imamaları ile temelleri atılan İslami faaliyetlerin sürdürüldüğünü ve Kore Müslüman cemaatinin gün geçtikçe büyüdüğünü gözler önüne sermektedir. Zübeyir Bey, Kore'deki vazifesinin sona ermesinin ardından çeşitli yerlerde imamlık ve müftülük görevleri icra etmiştir. Almanya'da yaşamına devam ederken 28 Ekim 1986 tarihinde aldığı bir mektup onu yeniden Kore'ye getirmiştir. Kore İslam Federasyonu Başkanı Ebubekir J. Kim'den gelen bir mektup üzerine Kore'yi ve Kore Müslüman Cemaatini yeniden ziyaret etmiş, orada istişarelerde bulunmuştur.⁸¹² Bu mektup o dönem İstanbul'da İslam ve Türk Kültürü'nün Uzakdoğu'ya yayılması konusunda doktora yapan Hee Soo Lee tarafından Zübeyir Bey'e ulaştırılmıştır.⁸¹³ Bu davetiye ile Kore'de Jeonju bölgesinde bulunan Ebu Bekir Sıddık Cami açılışına davet edilen Koç, 30 sene sonra yeniden Kore ve Koreli Müslümanlarla buluşmuştur.

Buradaki ziyaretinden önce 1976 yılının Mayıs ayında başkent Seul'deki Merkez Cami açılışına dönemin Diyanet İşleri Başkanı ile birlikte davet edildiğini belirtmektedir. Ancak, bu davete birtakım iç sıkıntılar nedeniyle Türkiye'yi temsilen kimse katılamamıştır.⁸¹⁴ Davet üzerine, Koç, 25 Kasım 1986 tarihinde 18 saatlik bir uçuşla Frankfurt Havalimanından Kore'nin Kimpo Havalimanına gelmiş ve Kore Müslüman Cemaatinin o dönem genel sekreterliğini yapan Hee Soo Lee Bey ve birkaç Koreli Müslüman tarafından karşılanmıştır.⁸¹⁵ Havalimanından sonra Seul Merkez Cami'ne getirilen Zübeyir Bey, uzun yıllardan önce yapılması planlanan Cami hakkındaki memnuniyetini dile getirmiştir. Bununla birlikte 30 yıl önce Kore İslam Cemiyeti'nin Kore İslam Federasyonu adı altında faaliyetlerini genişlettiğini gözlemlemiştir.

Üstelik caminin bulunduğu çevrenin Müslümanlara vakfedilmiş olduğu ve gelirinin federasyona bağlandığını görmek onu ziyadesiyle mesut etmiştir.⁸¹⁶ Merkez Cami'nin

---

⁸¹² Zübeyir Koç, 1997, s. 34

⁸¹³ Zübeyir Koç, "30 Yıl Sonra..." 1997, s. 2.

⁸¹⁴ Zübeyir Koç, 1997, s. 34-35.

⁸¹⁵ Zübeyir Koç, "30 Yıl Sonra...", 1997, s. 8.

⁸¹⁶ Zübeyir Koç, "30 Yıl Sonra...", 1997, s. 10.

Malezya, Suudi Arabistan, Libya, Kuveyt gibi çeşitli Müslüman ülkelerin yardım ve destekleriyle inşa edildiğini öğrenmiştir. Bu husus, Zübeyir Bey'in Kore Savaş sürecinde çevre Müslüman ülkelere gönderdiği mektuplar vasıtasıyla başlayan münasebetlerin, Türk imamlardan sonra Koreli Müslümanlarca devam ettirildiğini göstermektedir. Kore ziyaretinde, Koreli Müslümanlara 30 yıl sonra yeniden imam olan Zübeyir Bey, 1956 yılından 1986 yılına kadar nelerin değiştiğini bizzat tecrübe etmiştir.⁸¹⁷ Seul'da Türk Silahlı Kuvvetleri için yapılmış anıtı ziyaret etmiştir. Daha sonra yine Seul Cami'ndeki Müslümanlarla ve İmam Kamaruddin ile mülâhazalarda bulunmuştur.⁸¹⁸ Koreli Müslümanların İslami eğitim alıp Kore'de hizmetlerde bulunduğunu aktarmıştır. Seul Cami dışında Kwangju ve Sungnam şehirlerindeki camileri ziyaret etmiş ve buradaki Müslümanlarla istişarelerde bulunmuştur.⁸¹⁹ Ziyaret ettiği şehirlerde, pek çok Koreli imamla ve cemaatleriyle tanışmıştır.

Kore'de bulunduğu süreçte, İslam'a giren ilk Koreli Müslümanlardan Ömer Jin-Kyu Kim'in ve ilk Koreli İmam Muhammed Do Young Yoon'un mezarlarını ziyaret etmiştir.⁸²⁰ Burada Kore'deki İslamiyet'in temellerinde Türklerin etkisini ön plana çıkaran ilginç bir manzara ile karşılaşmıştır. Zira İmam Muhammed ve babasının mezar taşlarında Ayyıldız işlenmiş olduğunu görmüştür. Ayyıldızlara dikkat edildiğinde Kore'deki Türk şehitliğinde yatan şehitlerin mezar taşlarıyla benzerlik göstermektedir. Zübeyir bey, bu hususu şu şekilde ifade etmiştir: “İki mezarın taşlarında künyeler yazılmış, İslam'ı Türklerden öğrenmeye başlayan bu insanlar, mezar taşlarında bile bizi unutmamışlar.”⁸²¹

Diğer taraftan Koç, Kore'de iken kendisiyle 1956'dan beri yılında iletişim halinde olduğu Tokyo Müslümanları önderlerinden Hacı Temimdar Muhit ile yeniden görüşme imkânı bulmuştur.⁸²² Zübeyir Bey, 28 Kasım 1986 Cuma günü ise Kore'ye açılışı için davet edildiği Ebu Bekir Sıddık Cami töreninde bulunmuştur. Burada caminin ilk hutbesini Zübeyir Bey, açılış günü okumuştur. O gün caminin Koreli imamının nikâhının kıyılacağını öğrenen Koç, Ebu Bekir Cami İmamı Abdürreşid'in

⁸¹⁷ Zübeyir Koç, “30 Yıl Sonra...”, 1997, s. 12.

⁸¹⁸ Zübeyir Koç, “30 Yıl Sonra...”, 1997, s. 15

⁸¹⁹ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, “30 Yıl Sonra...”, 1997, s. 17-20.

⁸²⁰ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, “30 Yıl Sonra...”, 1997, s. 18.

⁸²¹ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, “30 Yıl Sonra...”, 1997, s. 33.

⁸²² Zübeyir Koç, Kore'de İslam, “30 Yıl Sonra...”, 1997, s. 20.

nikâhını kıymış ve düğün merasimine de iştirak etmiştir.⁸²³ Camide kıyılan imam nikâhı, Korelilerin nikah merasimlerini İslami usulde sürdürüyor olduğunun göstergesidir. Buradan Kore Müslüman toplumunun İslami adet ve gelenekleri gözetdiği anlaşılmaktadır.

Zübeyir Bey buradaki ziyaretini tamamladıktan sonra, 29 Kasım 1986 günü Busan şehrine gitmiştir. Busan Şehitliğini ve Busan'daki İslam Merkezini ziyaret etmiştir.⁸²⁴ Busan Üniversitesi Müslüman Öğrenci topluluğu tarafından buluşmaya davet edilen Koç'un gençlerle hasbihal edip onlara bir konuşma yapmıştır.⁸²⁵ Kore'de İslamiyet'in temelleri atıldıktan 30 yıl sonra, Busan Üniversitesi'nde bir Müslüman genç topluluğunun yer alması, İslam dinin gençler nezdinde daha çok bilindiğini ve Korelilerin Müslüman varlığını korudukları anlamına gelmektedir. Zübeyir Bey'in 1986 yılındaki ziyareti bu şekilde tamamlanmıştır. Zübeyir Koç, Kore'ye son olarak 25-26 Kasım 2005 tarihinde, Kore'de İslam'ın 50.yılı münasebetiyle düzenlenen uluslararası bir konferans için gitmiştir. Bu etkinlik vasıtasıyla da Seul Merkez Cami'de bir konuşma yaptığı ve Koreli Müslümanlarla yeniden bir araya geldiği bilinmektedir.⁸²⁶ Zübeyir Koç'un aradan 30 sene geçtikten sonra betimlediği Kore Müslümanlarının durumu, 30 sene önce başlatılan İslami faaliyet ve etkinin gün geçtikçe yaygınlaştığını göstermektedir.

Bu etkinin en önemli örneklerini, ilk Koreli Müslümanların ve Kore İslam Federasyonu'nun daha sonraki yıllarda yayınladıkları yazılarda bulmak mümkündür. İlk Koreli Müslümanlardan aynı zamanda Kore İslam Cemiyeti'nin ilk başkanı Ömer Jin Kyu Kim, bu hususta bir yazı kaleme almıştır. Bu yazısında, savaşın normal şartlarda yıkım ve ahlaki zafiyetler meydana getirirken Kore Savaşı'nın bir istisna teşkil ettiğini belirtmiştir. Kore'ye İslam'ın bir devir açan tarihinin savaş vasıtasıyla geldiğine dikkat çekmiştir.⁸²⁷ Kore İslam Cemiyeti'nin kuruluşu ile gerçekleştirdikleri çalışmalarla İslam hakkında hiçbir fikri bulunmayan Kore halkının aydınlatıldığına

---

⁸²³ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, "30 Yıl Sonra Gördüğüm Kore ve Koreli Müslümanlar, Yayınlanmamış Kitap, 1997, s. 24.

⁸²⁴ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, "30 Yıl Sonra...", 1997, s. 26-27.

⁸²⁵ Zübeyir Koç, Kore'de İslam, "30 Yıl Sonra...", 1997, s. 28.

⁸²⁶ Lee Hee Soo ile Mülakat, Güney Kore, 21 Ekim 2019.

⁸²⁷ Ömer Jin Kyu, "Korede İslamın Doğuşu", çev. Sami Tarhan, *İslam Dergisi*, Cilt. 4, Sayı. 43, 1961, s. 222.

vurgu yapmıştır. “1952 den önce müslümanların sayısı sıfırdı. Bugün sayıları 200 (aile) den fazladır.”⁸²⁸ Müslüman nüfusunun hızla artmakta olduğunu belirten Kim, 150 kadar yetim çocuk için bir eğitim enstitüsü açtıklarını da okuyucularla paylaşmaktadır.

1962 yılı Ocak ayında Sebilürreşad Dergisi’nde yer alan bir yazıda ise Kore’de son iki sene Müslüman olan Güney Koreli sayısının 700’ü geçtiği bildirilmektedir.⁸²⁹ 1962 yılı Kasım ayında Müslümanın Sesi dergisinde kaleme alınan yazıda ise 1957 yılından beri Müslüman olan Korelilerin sayısının o tarihte 1500 kişiden fazla olduğu belirtilmektedir.⁸³⁰ Korelilerin Türklerin gayretleriyle açılmış olan mescitte günlük ibadetlerini sürdürdükleri, Pazar ve Cuma günleri mescitte toplandıkları anlaşılmaktadır. Erken, Koreli Müslüman topluluğunun Kore İslam Cemiyeti ile İslami faaliyetlerini yürüttüklerini ifade etmektedir.⁸³¹

İlk Koreli Müslümanlardan Muhammed Doyoung Yoon’un Kore’de İslam ile bir yazı ise 1982 Şubat’ında İktibas Dergisi’nde yayımlanmıştır. O tarihlerde Kore Müslüman Federasyonu imamlığı ve Başkanlığını sürdüren Yoon, Kore’de ilk İslami tebliğin Kore Savaşı sırasında Türk alayı tarafından yapıldığını belirtmektedir. Müslüman Türklerin, ilk kez askeri barakaların etrafında yaşayan Korelilere İslam dini anlattığını ve İslamiyet’i kabul eden ilk grubun bu şekilde 1955 yılında ortaya çıktığını aktarmaktadır. Daha sonra Zübeyir Koç ile birlikte İslami bilgiyi öğretme faaliyetinin arttığı ve bununla birlikte bir çadır cami yapıldığı belirtilmektedir.⁸³² 1963 yılı itibarıyla Korelilerin İslamiyet’i kabul ettiklerinden diğer Müslüman ülkelerin haberdar olduğunu bildiren Yoon, Koreli Müslümanlar ve Malezya Müslümanları arasındaki iş birliği sayesinde 3’ü bayan 11 kişinin İslami eğitim için Malezya’ya gönderildiğini söylemiştir.⁸³³ Malezya Parlamentosu sözcüsü Dato Hacı Noh’un bu heyete bizzat başkanlık etmiş ve 1966 yılında Kore Müslüman Federasyonu’nu kurmuştur. Pakistan’da Koreli öğrencilerin İslami öğrenim görmeleri için burs veren

---

⁸²⁸ Jin Kyu, , 1961, s. 222.

⁸²⁹ İsimli, “Müslümanlık Korede Yayılıyor, *Sebilürreşad Dergisi*, Cilt. 14, Sayı. 331, 23 Ocak 1962, s. 96.

⁸³⁰ Kamil Ergen, “Korede Ezan sesi”, *Müslümanın Sesi Dergisi*, Cilt. 14, Sayı. 230, 7 Kasım 1962, s. 4.

⁸³¹ Ergen, 1962, s. 4.

⁸³² Hacı Muhammed Doyoung Yoon, *İktibas*, Kore’de İslamiyet, Cilt. 2, Sayı. 25, 1 Şubat 1982, s. 23.

⁸³³ Yoon, 1982, s. 23.

lkeler arasındadır.⁸³⁴ Pakistan'dan mezun olan 8 Koreli ğrencinin daha sonra çeşitli İslami enstitülerle Kore Müslümanları arasında köprü görevi icra etmişlerdir.

Öte yandan, Kore İslam federasyonu Korece ve İngilizce dillerinde iki ayda bir "Korea Islam Herald" adında İslami bir dergi çıkarmaya başlamıştır.⁸³⁵ 1976 yılında ise çok sayıda İslam ülkesinin desteğiyle Kore'nin ilk cami ve İslam merkezi açılmıştır. 1978 yılında Yeniden Milli Mücadele Dergisi'nde yer alan yazıda ise İslam merkezine bağlı bir kolejin kurulması, hastane, yetimhane ve büyük şehirlere cami yaptırılması gibi projelerin Korelilerin gündeminde olduğuna dikkat çekilmiştir.⁸³⁶ Zübeyir Bey'in Kore vazifesi sonrası bıraktığı etkinin unutulmaz örneklerinden biri de Koç'un 1986 hac vazifesi esnasında yaşıadığı bir anısıdır.⁸³⁷

Hac vazifesini yerine getirirken Koreli olduğunu anlayıp yanına gittiği bir grupla sohbet eden Zübeyir Hoca onların Müslüman olma hikyelerini dinlemiştir. O esnada ilerinden bir Koreli babasının ihtida hikâyesini anlatmış ve onun Zübeyir isimli Türk tugayı imamı sayesinde İslamiyet'i kabul ettiğini söylemiştir. Bunun zerine, Zübeyir Koç da kendisini takdim etmiş ve yıllar sonra Kore'deki İslami çalışmalarının sevincini tekrar yaşamıştır. Türk tugay imamlarının çalışmalarının sonraki yıllardaki İslami gelişmelerin zeminini teşkil ettiği açıkça görülmektedir. Türk tugay imamların başlattıkları İslami pratiklerin Koreli Müslüman cemaat tarafından devam ettirildiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Koreli Müslüman nüfus artarken, İslam dini Kore'de günden güne daha çok tanınır hale gelmiştir. Modern Kore'de Müslüman varlığı yeniden zuhur etmiştir.

5.3.5. Kore'deki İslam Algısı ve İslami Pratiklere Olan Etkisi

Zübeyir Koç, Kore Savaşı sürecinde görev alan Türk ordu imamları arasındaki en genç imam olarak Kore İslam Tarihinde pek çok ilke imza atmıştır. Zübeyir Bey, Korece ilk İslami yayın ve Kur'an tercümesi, ilk cami inşası gibi faaliyetlere öncülük etmiş bir şahsiyettir. Kore'de bulunduğu süreçte gerçekleştirdiği uluslararası yazışmalarla

---

⁸³⁴ Yoon, 1982, s. 23.

⁸³⁵ Yoon, 1982, s. 23.

⁸³⁶ İsimsiz, "Güney Kore'de Müslümanlık, Aydınlar Tarafından Kabul Ediliyor", Yeniden Milli Mücadele, Cilt 9, Sayı:444, 8 Ağustos 1978, s.11

⁸³⁷ Nureddin Koç ile Online Mülakat, 24 Ekim 2020.

Koreli Müslüman topluluğun diğer Müslüman ülkelerde ilk kez tanınmasına vesile olmuştur. Konferanslarının yanı sıra farklı dinlerden din adamlarıyla münasebetler geliştirmiş ve dinler arası toplantılarında bulunmuştur. Faaliyetlerini tugay içi ve tugay dışı olarak ayıran Koç, bu faaliyetleri esnasında Türk askerlerinden gönüllü olanların desteğini almıştır.

Tugay içindeki faaliyetlerine Kore yolculuğundaki süreçte gemide başlamıştır. Gemide günlük olarak çıkarılan gazetede askerler için bazı bilgilendirme yazıları yayınlamıştır. Kore'ye ayak basar basmaz da tugay içinde askerlere konuşmalar düzenlemiştir. Tugaydaki konuşmaları ve bilgisi ile genç yaşına rağmen Tugaydaki askerlerin takdirini kazanmıştır. Zübeyir Koç, kendisinden önce ve sonra Kore Türk Tugay'ında görev alan Abdulgafur Bey ile hem Kore'ye gelişinde hem de Kore'den dönüşünde iki kez karşılaşmıştır. Bu karşılaşmaların her birinde Kore'deki durum hususunda istişarelerde bulunmuş ve Abdulgafur Bey ile Kore'de İslamiyet çalışmalarını değerlendirmiştir. Kore'de İslamiyet'le ilgili ilk faaliyeti ise Abdulgafur Bey'in başlattığı konferansları devam ettirmek olmuştur. Zira Türk Hükümetinden gerekli izinler çıkana kadar Abdulgafur Bey'in yaklaşık 5 ay bu konferanslara ara verdiği bilinmektedir.

Konferanslarla birlikte Korelilerin kendi Müslüman topluluklarının temellerini attığı bu evrede bir yayın ihtiyacı olduğunu fark eden Koç, tugay tercümanı Shin ile birlikte temel İslami bilgilerin yazılı olduğu Korece bir broşür hazırlamıştır. Bu yayın Korece ilk İslami kitapçık olarak görülebilir. Daha sonra çoğaltılan bu kitapçık Korelilere dağıtılmıştır. En önemlisi de Kore'deki Müslüman topluluktan çevre Müslüman ülkeleri haberdar etmiştir. Gönderdiği yazılarla onlardan maddi manevi destek talep etmiştir. Bu taleplerinin karşılığı olarak çeşitli ülkelere Koreli Müslümanlara İslami kitaplar ve yayınlar gönderilmiştir. İleri tarihte inşa edilen Seul Merkez Cami'nin de fikir babalığını yaptığı bilinen Koç'un bu görüşmeleri diğer Müslüman ülkelerin bu caminin inşaatına destek çıkmalarında da etkilidir. Bu noktada Zübeyir Bey'in ilk defa Koreli Müslüman topluluğun dünyadaki diğer Müslümanlar tarafından bilinmesini sağladığı söylenebilir. Koç, Kore İslam Cemiyeti yetkilileri ile birlikte Müslüman ülkelere İngilizce olarak gönderilen İslami yayınların bir kısmının ilk kez Korece'ye tercüme ettirmiştir. En önemlisi de ilk Korece Kur'an çevrisinin gerçekleştirilmesine öncülük etmiştir.

Abdulgafur Bey'in teşvikleri ile kurulan Kore Müslüman Cemiyeti'nin bu devrede Kore'deki Müslüman topluluğu temsilen aktif faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu topluluk, Zübeyir Koç'un teşvikleriyle de uluslararası bağlarını güçlendirmeye başlamıştır. Zübeyir Bey'in öncülük ettiği en önemli noktalardan biri de Kore'deki ilk camisinin yapımıdır. Türk askerlerinin de yardımıyla inşa edilen bu yapı Kore İslam Tarihinin ilk camisi olarak kabul edilmektedir. Tüm bu çalışmalar, Zübeyir Bey'in Kore'deki İslam imajına yaptığı en büyük katkılar olarak kabul edilmektedir. Bu faaliyetleri öne çıkaran husus, Kore'deki Müslüman varlığının artık hem fiziksel hem de sosyal anlamda ortaya görünür olmasıdır. Tüm bu faaliyetlerin hızla takip edilir olmasında ise, Koç'un İslam Cemiyeti yetkilileri ile görüşüp konferans duyurularını bazı gazetelerde yayınlamasıdır. Bu sayede konferanslara yüzlerce kişi iştirak etmeye başlamış ve halk nezdinde İslam dininin bilinirliği artmıştır. Çok sayıda yerli ve yabancı gazetenin Zübeyir Bey ve faaliyetlerinden bahsetmesi bunu kanıtlar niteliktedir.

BM Baş Papazı Wolkel'in sık sık kendisini ziyarete gelmesi başta Hristiyanlar olmak üzere pek çok dini grup tarafından faaliyetlerinin takip edildiğini göstermektedir. Zübeyir Koç'un Kore'deki İslamiyet ve İslami faaliyetler noktasındaki etkisi onun 30 yıl sonraki Kore ziyaretinde daha açık görülmektedir. Ziyaretinden aktardıklarından Türk tugay imamları ile atılan İslami temeller, filizlerini vermiştir. Buradaki, Türk etkisi, vefat eden Koreli İmamın mezar taşında dahi Türklerin Ayyıldızlı nişanelerinin kullanılmasından anlaşılmaktadır. Böylece, Türklerin ve tugay imamlarının etkisiyle başlayan Kore'deki İslamiyet, aşama aşama yayılmaya ve Koreli Müslüman nüfus yavaş yavaş artmaya devam etmiştir.

BÖLÜM VI

SONUÇ

İlk bölümde, Geçmişten Kore Savaşı'na kadar Kore-İslam dünyası ilişkileri incelenerek Kore 20.yüzyıla kadar bu temasların Kore'de İslam tarihine olan etkileri tespit edilmiştir. Kore'nin İslamiyet ile ilk temasına ilişkin temelde iki görüş sunulmaktadır. İlk görüş, 7.yüzyılda, Ortadoğu'dan Çin'e gelen Arap ve Farsların Silla Krallığı ile gerçekleştirmiş olabilecekleri ilk temastan bahsetmektedir. İkinci görüş ise, 9.yüzyıla kadar gerçek bir temastan bahsedilemeyeceğini savunmaktadır. Zira İslam tarihi kaynaklarında Kore'ye dair ilk kayıt 9.yüzyılda başlamaktadır. Genel görüşe göre, Müslümanların Doğu Asya'ya deniz yoluyla yaptıkları ticari faaliyetler Kore ile Müslümanların münasebetlerinin başlangıç noktasıdır. Koreliler, Müslümanlarla ilk kez Çin ile münasebetleri üzerinden karşılaşmıştır. Çin, 7. ve 9.yüzyıllardan itibaren Asya'nın iç ve doğu bölgelerinde otorite sahibi olmuştur. Çin ile yakın ilişkilere sahip olan Kore'nin genel olarak, Çin'den sosyal, kültürel, ticari ve askeri anlamda etkilendiği bilinmektedir. Bu etkinin en önemli sonuçlarından birisi de 7-9.yüzyıllar arasında Çin'de yayılan Müslüman varlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Koreli tacirler, Çin limanlarına ticari faaliyetler için gelen Müslümanlarla aynı yüzyıllarda tanışmıştır.

Müslüman coğrafyacılar, ise 9.yüzyıldan itibaren Kore isminde bir ülkeden söz etmiştir. 13-14.yüzyıllara gelindiğinde ise, Çin'de Yuan Hanedanlığı sırasında Moğollar hükümlük sürdürmüştür. Moğol hükümlük sırasında Müslümanların ve Türklerin ülke topraklarında ve devletin çeşitli kademelerinde görünürlüğü artmıştır. Bu değişimle birlikte, İslamiyet'in Çin'de Moğol hanedanlığı döneminde etkisi yükselişe geçmiştir. Müslüman memurlardan bazıları karşılıklı ilişkiler gereği Kore'ye gönderilmiş, bazıları ticaret için Kore'ye yerleşmiştir. Böylelikle, Kore üzerinde de etkili olan Moğol hâkimiyeti ile İslam kültürü ve Orta Asya kültüründen pek çok unsur Kore'ye ulaşmıştır. Müslümanlar, Kore'de ilk kez bu yüzyıllarda yerleşik bir topluluk oluşturmuşlardır.

Kore tarihi kaynaklarında, 11.yüzyıldan itibaren Müslümanların Kore'deki varlığından bahsedilmiştir. Bu kaynakların, ilki Kore'ye deniz yoluyla gelen Müslüman denizcileri konu edinmektedir. İlk olarak alışveriş ve ticaret ile başlayan bu kültürel etkileşim, Müslümanların yerlilerle geliştirdikleri münasebetlerle genişlemiştir. Kore'de bu kültürel etkileşimin en önemli kanıtları olarak Kore hükümetinin 16.yüzyıla kadar Müslüman takvim tekniklerini kullanması, Müslüman bilginlere ait geleneksel tıbbi ilaçlar ve damıtma yöntemini kullanmaları örnek gösterilmektedir.

Müslümanlar 13. ve 14.yüzyıllarda, Kore'de, evlilik ve ticaret bağlarıyla ile kendi topluluklarını kurmuştur. Kore'de, Müslümanlar için Çin'de kullanılan daesik ve huihui isimlendirilmeleri kullanılır olmuştur. Kore'de varlık gösteren huihuilere ibadet ve sosyal yaşamda serbestlik tanınmıştır. Bu noktada, Müslümanların Hoehoe-samun adında bir Müslüman topluluk liderine sahip oldukları bilinmektedir. Müslümanlardan bazılarının ise Koreli kadınlarla evlenip Koreli isimler almalarına müsaade edilmiştir. Tarihi kaynaklarda, Minbo gibi üst düzey yetkili biri olarak ve Samga gibi Koreli bir isim alarak ve Doro gibi Müslüman topluluk önderliğini temsil ederek karşımıza çıkan Müslümanlar, çeşitli kademelerde Kore'de Müslüman varlığına işaret etmektedir. Ancak, bu dönemde uzun yıllar süren etkileşime rağmen Kore'de Koreli bir Müslüman topluluğa rastlanılmamaktadır.

Kore'de bir Koreli bir Müslüman topluluğunun oluşmaması iki etkenle açıklanmaktadır. İlk etken dönemin Müslüman topluluğunun İslam dinini neşretme konusunda başarısız olmalarıdır. İkinci etken ise, Müslümanların Yuan Hanedanlığı ile olan yakın ilişkilerinin Koreliler üzerinde yaptığı olumsuz tesirdir. Bütün bunlara rağmen tarihi kayıtlarda, Koreli olduğu iddia edilen Müslümanlar mevcuttur. Müslüman topluluğunun varlığı 15.yüzyılın ortalarına kadar devam etmiş ancak ülkede Choson Hanedanlığının hüküm sürmesiyle birlikte kaybolmaya başlamıştır. Choson Hükümeti, 1427 tarihinde yayınladığı fermanla birlikte, Yeni-Konfüçyanizm inancını Kore'nin ulusal ideolojisi olarak benimsemiş, daha sonra ülke içinde diğer inanç ve ideolojilere karşı bir asimilasyon politikası gütmüştür.

Asimilasyon politikası Kore'deki Müslüman varlığının yok olmasına sebebiyet vermiştir. Müslümanların, ibadet yerleri, kıyafetleri, kraliyet meclisindeki ritüelleri

gibi Müslüman kimliğini temsil eden göstergelere sahip olmaları yasaklanmıştır. Han'a göre yasakları içeren bütün bu belge ve tarihi kayıtlar, Kore'deki Müslüman varlığını güçlü bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kore Tarihi belgelerinde 1427 yılından 1910 yılına kadar Kore'de Müslümanların varlığına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Bu kayıtlar göz önünde bulundurulduğunda, Türk Ordusu'nun Kore'ye geldiği sürece kadar Kore'de Müslüman varlığından söz edilemeyeceği ortaya çıkmaktadır.

Modern dönem Kore tarihinde Müslüman varlığına bakıldığında, Kore'nin Japon işgalinde olduğu 1910-45'li yıllarda, Kore'de Orta Asya ve Mançurya'dan gelen Kazan-Tatar Müslüman topluluklara rastlanılmaktadır. Lee'nin gerçekleştirdiği çalışmalar ve görüşmeler neticesinde o yıllarda sadece Jae-sung Park isimli bir Korelinin bir Türk-Tatar kadını ile evliliği neticesinde Müslüman olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Lee, modern dönemde, Koreli ilk Müslümanın Jae-sung Park isimli bu şahsın sayılabileceğini belirtir. Ancak, bu isim dışında Koreli Müslüman bir cemaatin oluşumuna dair detaylı bir kayıt bulunamamıştır. Bu durumun pek çok sebebi mevcuttur lakin en önemlisi, Kazan Cemaatinin ve o dönemin Japon Kolonyal Hükümet'inin arasındaki dostane ilişki olarak görünmektedir.

1945'te Japon yönetiminin çökmesi ve Kore milliyetçiliğinin yükselmesiyle yarımada gerginlikler başladığı bilinmektedir. Bu durum Orta Asyalı Müslümanları da etkilemiş olacak ki zaten İslamiyet'in neşri hususunda aktif bir faaliyet yapamamış olan bu topluluk Kore'den ayrılmak durumunda kalmıştır. Kore'nin İslamiyet'le tanışması 9.yüzyıl gibi erken bir dönemde gerçekleşse de 15.yy'da bu durum sekteye uğramış ve 19.yy.'ın ikinci yarısına kadar Kore topraklarında herhangi bir Müslüman varlığı gözlenmemiştir. Baker, o tarihlerde Kore'deki Müslümanlar hakkında konuşulabilse dahi 1955 yılına kadar Koreli gerçek bir Müslüman topluluk hakkında konuşulamayacağına vurgu yapar.

Bu yüzden, Kore halkının İslamiyet'i benimsemesine vesile olacak ilk olay Kore Savaşı olarak kabul edilmektedir. Böylelikle, ilk bölümde aktarılanlardan, Kore Savaşı'na kadarki periyotta Kore'de Koreli bir Müslüman topluluk bulunmadığı ve Korelilerin İslam dini hakkında malumat sahibi olmadığı analiz edilmektedir. Kore Savaşı'na kadar İslam dünyası ve Müslümanlarla gerçekleştirilen temasların hiçbiri

Kore Savaşı sürecinde Kore Türk Tugayı ile kurulan yakınlık kadar etkili olmamıştır. Kore’de ilk başlarda gerçekleştirilen temaslara rağmen ortaya çıkmayan Kore Müslüman topluluğu, Kore Savaşı döneminde, Türk Tugayının ve tabur imamlarının tutum ve davranışları neticesinde oluşmuştur.

İkinci bölümde, Kore Savaşı’nın ortaya çıkış süreci ve Kore Türk Tugayı’nın Kore’deki performansı ve tutumları incelenerek Türk askerinin Kore’deki faaliyet ve davranışları ortaya çıkarılmıştır. Bu etki üzerinden Koreli halkın Türklere duydukları yakınlık ve İslam dinine olan merak duygularının altında yatan unsurlar açıklanmıştır. Hwang, Kore Savaşı’nı, Soğuk Savaş’ın ilk “sıcak savaşı” olarak nitelemiş, yirminci yüzyılın ikinci yarısına hâkim olan ve bugün Kore’yi hala bölünmüş halde bırakan kapitalist ve komünist bloklar arasındaki çatışma olarak göstermiştir. Türk Hükümeti, dış politika ve milli güvenlik siyaseti gereği Batı’ya her açıdan uyum sağlamak amacıyla NATO’ya üyeliğini kesinleştirecek bir yol izlemiştir. Bu doğrultuda, dönemin hükümeti Demokrat Parti, Kore’ye asker gönderme kararı almıştır. Bu karara dayanılarak, 5 Ağustos 1950’de 259 subay, 18 askeri memur, 4 sivil memur, 395 astsubay, 4414 er ile (toplam 5090 kişi) Kore Birinci Türk Tugayı, Birleşmiş Milletler emrine verilmiştir.

Türk Ordusu ve askerleri Kore Savaşı sürecinde gösterdikleri tutum ve davranışlarla başta Koreliler ve diğer BMK üzerinde derin tesirler bırakmıştır. Türklerin Kore Savaşı’ndaki davranışlarının kökeni milli ve manevi değerler ile ilişkilendirilmiştir. Öke, İnsanlık idealleriyle örtüşen bu zihniyet neticesinde Türkler Koreliler üzerinde önemli bir etki bıraktığını ve tarih boyunca hürriyet ve demokrasinin savunucusu oldukları Türklerin, Kore’de de aynı milli-insani hedefleri sürdürmeye devam ettiklerini belirtmektedir. Bu noktada, Türk askeri örgüt kültürünü oluşturan dinamikler en önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dinamikleri teşkil eden temelde ise toplumsal kültür dinamikleri yer almaktadır. Bu bölümde, askerlik mesleğinin etik davranış kalıplarının mesleğinin amacıyla ilişkili olduğu kadar toplumsal kültür ve davranış kalıpları ile de iç içe olduğu analiz edilmiştir.

Türk Milletinin temel mirasını kabul edilen eserler ve şahıslar tarafından öne çıkarılan; sadakat, itaat, azim ve dayanıklılık, cesaret, özveri, akranlarıyla iyi geçinme, etik davranış, dürüstlük, fedakârlık, profesyonellik, hesap verebilirlik ve yetkinlik gibi

değerler Türk askeri kültüründe de işlenmiştir. Öte yandan, Türk Askeri Kültürü'nde ordu moralinin manevi unsurlarla diri tutulduğu bilinmektedir. Askeri gelenekleri besleyen disiplinin yanında milli-manevi değerlerin de etkisiyle Kore'de Türk Tugayının sadece askeri saha da değil insani anlamda da Koreliler üzerinde olumlu bir imaj çizdikleri anlaşılmaktadır. Türklerin merhametli davranışları neticesinde, Kore'de artık Türkleri tanımayan kalmadığını, hangi köye veya kasabaya gidilse Koreliler tarafından sevinçle karşılandıklarını belirten ifadeler bunun en büyük kanıtıdır. Türklerin Korelilere verdikleri güven ve değer yanında kimsesiz çocukları ve yardıma muhtaç halkı gözetmesi Kore Halkının dikkatini cezbetmiştir. Suwon Yetimhanesi ve Ankara Okulu bunun en bilinen örnekleridir.

Bu etki, askerlerin davranışlarıyla ulusal kültür arasındaki sıkı bağdan kaynaklanmaktadır. Türk Askeri Kültürünü oluşturan Gawrych'in tespit ettiği temel maddeler incelendiğinde Türk Silahlı kuvvetlerinin askeri kültürü üzerinde Türk kültür birikiminden kaynaklı İslami faktörlerin de etkili olduğu analiz edilmektedir. Muharebe meydanında gösterilen "Allah Allah" tepkisi ve Türklerin kanlı muharebeler karşısındaki cesaretinin arka planında şehitliğe ve muharebeye verdikleri öneminin yattığı anlaşılmaktadır. Zira İslam dininde şehitlik, en yüce mertebe olarak görülmektedir. Diğer taraftan Türk askerlerin günlük yaşamda sürdürdükleri dini örüntülere başta Koreliler olmak üzere diğer askerlerin de şahit olduğu tespit edilmektedir. Bunlar arasında en belirgin olanları, boyunlarında taşıdıkları Kur'an, günlük veya haftalık eda edilen namaz ibadeti ve oruç gibi İslami pratikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İkinci bölümde, Çifci'nin Amerikan İstihbarat Değerlendirme Raporlarından aktardığı ifadeler değerlendirildiğinde, Türk esirlerin davranışlarının sadece Koreliler üzerinde değil diğer BMK ve hatta Çinliler üzerinde dahi şaşkınlık uyandırdığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim daha sonra tüm bu etkiler neticesinde Türklere bu özellikleri kazandıran inançları ve zihniyetleri diğer askerler tarafından merak konusu olmuştur. Bu merak neticesinde, Müslüman olan Amerikalı askerler bu etkiyi kanıtlamaktadır. Türklerin birlik ruhu, içsel disiplinleri ve her şartta dini vecibelerini sürdürme gayretleri oldukça dikkat çekmiştir.

Sonuç olarak, Türk askerler, askeri başarıları ve milli-manevi arka planları nedeniyle ortaya koydukları davranışlarla buldukları çevreyi derinden etkilemişlerdir. Aralarında İslam dinini benimseyen veya sempati duyan insanlar da değerlendirildiğinde bu etkinin Kore’de İslam dinine duyulan ilgiye zemin hazırladığı analiz edilmektedir. Özellikle, günlük İslami pratiklere şahit olan insanların bu pratiklere karşı bir merak içerisinde oldukları tespit edilmektedir. Kore Savaşı sürecinde görev yapan ordu imamları Kore’de İslam imajının temellerinin Türk askerler tarafından atıldığını her konuşmalarında belirtmiştir. Türk tugayının taşıdığı özellikler ve gösterdiği davranışlar, Korelilerin zihninde Müslüman ve Türk varlığı algısını oluşturmuştur. Daha sonraki gelişmelerden de anlaşılacağı üzere tüm bu faktörler, Korelilerin modern dönemde karşılaştıkları bu Müslüman topluluktan etkilenmelerinin temel nedenini oluşturmaktadır.

Üçüncü bölümde, dünya ordularında ve TSK’nde din işleri görevliliği ve orduda din müesseslerinin tarihi incelenerek orduda tabur imamlarını ve din işleri subaylarının askeri kurumlardaki genel yükümlülükleri ve çalışma alanları analiz edilmiştir. Kore’de Müslüman imajının ilk kez Türk tugayının oluşturduğu bilinmektedir. Bu temellerin çağdaş Kore’de filizlenmesinde ve İslam dini hakkında Korelilerin aydınlatılmasında başrolü Türk tugay imamları oynamaktadır. Kore Savaşı sürecinde Kore’de bulunan tabur imamlarının İslami faaliyetleri çağdaş Kore’de, ilk kez İslam dini hakkında malumat sahibi olunmasında etkili olmuştur. Orduda din işleri sorumlusu olarak görev yapan din subayları ve ordu imamları, sadece Kore’de değil tarih boyunca hemen her savaşta askerle birlikte ordu saflarında yer almıştır. Dünya orduları tarihinde, “Military Chaplain” olarak adlandırılan din görevlileri askerlik kurumunun bir parçası sayılmıştır. Ordunun için motivasyon kaynağı olarak görülen din görevlilerinin askeri kurumlarda görev aldığı bilinmektedir.

Geçmişten günümüze, askeri din adamlarının, temelde 3 ana konuda faaliyet gösterdikleri bilinmektedir. Bunların ilki orduya ruhsal ve manevi destek sağlama, ikincisi dini törenleri yürütme ve üçüncüsü de dinler arası diyalogu ve diğer girişimleri teşvik etmek ve uygulamaktır. Ordudaki din görevlileri, dinin insanları birleştirici ve ortak bir misyon yükleyici özelliğinden yararlanmıştır. Böylelikle, dini ve vatani duyguları iç içe geçen askerler daha büyük hedeflere motive olmuşlardır. Bu anlamda din, askerleri birleştirici ve bütünleştirici bir unsur olarak askerlerin performanslarında

önemli rol oynamıştır. Askeri kurumlar bu doğrultuda askeri prosedürlere uygun şekilde orduda din işleri birimleri kurmuştur. Bu din işleri birimlerinde görev alacak din subayları yetiştirilmiştir. Dünya ordularına dair akademik çalışmalar literatüründe, ordudaki din görevliliği kavramına dair; askeri papaz, askeri rahip, ordu papazı, askeri din adamları ve din işleri subaylığı kullanımları karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Avrupa'daki dini çoğulculuğun etkisiyle, Yahudi askeri papaz, askeri haham, Müslüman din adamı ve askeri imam gibi kavramların da zamanla literatüre eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Türk askeri tarihine bakıldığında diğer dünya ordularında olduğu gibi din adamlarının çeşitli pozisyonlarda görev aldığı görülmektedir. Selçuklu (1037-1157) ordusunda “müzekkirler” olarak adlandırılan din adamlarının askeri stratejik mevkilere tayin edildiği bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin 1363 senesinde tesis ettiği düzenli ordu, Yeniçeri Ocağı'nda, çeşitli kadrolarda ve mevkilerde dini hizmetleri yerine getiren kimselerin bulunduğu bilinmektedir. Bu görevliler, “imam-ı hazreti ağa” veya “ocak imamı” olarak adlandırılmıştır. Bu görevlilere zaman zaman “ordu şeyhi” olarak adlandırılan dönemin önde gelen manevi önderleri de eşlik etmiştir. Bu imamların temel görevleri, askerlere temel dini bilgileri öğretmek, namaz kıldırarak, dini merasimler ve cenaze işleri ile ilgilenmek gibi hususları kapsamaktadır. Bu anlamda, dünya ordularındaki diğer din görevlileri gibi Türk din görevlilerinin de benzer görevler yürüttükleri anlaşılmaktadır.

Askeri ıslahatlarla birlikte çeşitli değişiklikler gösteren askeri imamlık müessesesi, 1826 yılında, Asakir-i Mansure-i Muhammedîye ordusunun kuruluşu ile artık daha düzenli ve sistemli bir kadro haline gelmiştir. Bu düzenlemelerle birlikte tabur imamı müessesesine ek olarak “alay imamı”, “alay müftüsü” adlandırılmaları eklenmiştir. Cephelerde çeşitli faydalar gösteren bu imamlar ve müftüler 1915-1918 Çanakkale Savaşı ve 1919-1923 Kurtuluş Savaşı gibi büyük mücadelelerde kayıtlara geçmişlerdir. Bu tarihlerden sonra ise aktif olarak Kore Savaşı'nda yer aldıkları görülmektedir.

Kore Savaşı'ndan günümüze ise tabur imamlığı müessesesi değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Türk Silahlı kuvvetleri, NATO askeri sistemine geçişi ile birlikte Amerikan ordusunda bulunan “din işleri subaylığı” kadrosunu bünyesine

uygulamıştır. Kore Savaşı sonrası 1960'lı yıllardan itibaren tabur imamlığının görev ve yetki alanını değişmiştir. Tabur imamları yerini “moral subaylığı” ismi ile kurulan kadroya bırakmış ve pasif bir rol üstlenmiştir. 2000li yıllara kadar TSK bünyesindeki din işleri görevliliği kısıtlı bir çerçevede yürütülmüştür. Din işleri subaylığı meselesi son yıllarda tekrar gündeme gelmiş ve dönüşüm sürecinden geçmiştir. 2019 yılından itibaren din işleri subayı kadrosunun tekrar tahsis edilmiştir. Din işleri subaylığının kısa tarihine bakıldığında, askeri din görevliliği, Osmanlı'dan günümüze tabur imamlığından din işleri subaylığına dönüştüğü tespit edilmektedir.

Bu dönüşümün hemen öncesinde tabur imamlığı kadrosuyla Kore Türk Tugayında tabur imamlarının aktif olarak görev yaptığı bilinmektedir. Kore Savaşı dönemi Diyanet İşleri Başkanlık ve Başbakanlık arşiv belgeleri tetkik edildiğinde, Kore Savaşı'na gönderilmek için 6 kişilik bir kadro tahsis edildiği anlaşılmaktadır. Bunların tamamının isimleri ilgili belgelerde yer almamakla birlikte görev yaptığı kesin olarak bilinen 5 kişinin varlığı söz konusudur. Bunlar, Muhsin Örtülü, Ali Özyılmaz, ismi belirtilmeyen ancak işlediği bir suçtan ötürü yurda geri gönderilen imam, Abdulfafur Karaismailoğlu ve Zübeyir Koç'tur. Ancak, Kore'deki faaliyetleri ve bıraktıkları etki değerlendirildiğinde, üç tabur imamının öne çıktığı anlaşılmaktadır. Bunlar; Muhsin Örtülü, Abdulfafur Karaismailoğlu ve Zübeyir Koç'tur.

Kore Savaşı sürecinde yürüttükleri görevler genel olarak göz önünde bulundurulduğunda Kore'deki tabur imamlarının Kore'deki İslamiyet imajının şekillenmesinde ve Kore'de bir Koreli Müslüman topluluğun ortaya çıkmasında, öncü olduğu anlaşılmaktadır. Kore Türk Tugayı imamları, Türk Tugay'ında cenaze işlemleri, ibadet, bayram ritüelleri gibi dini alana dâhil olan faaliyetleri yürütmüşlerdir. Bununla birlikte savaşın ilk yıllarından beri gerçekleştirdikleri dini faaliyetler çevredeki Koreli ve yabancı askerlerin ilgisini cezbetmiştir. Bunun ilk örneği ise 6. Kore Türk Değiştirme Tugayı imamı Abdulfafur Karaismailoğlu ile görüşen ve daha sonra İslamiyet'i seçen Koreli ilk Müslümanlardır. Bu Korelilerin Türk Tugayına kendi istekleriyle başvurdukları kaynaklar incelendiğinde anlaşılmaktadır.

Kore savaşı sürecindeki Türk din subaylarını savaş sürecinde Kore'de bulunan din subaylarından ayıran en önemli fark ise Türk din subaylarının İslami çalışmalarını dışarıdan gelen istekler üzerine yürütmeye başlamış olmalarıdır. BM Kuvvetlerinde

özellikle Hristiyan çok sayıda din subayı ve papaz bulunmaktadır. Bu din görevlileri bizzat Hristiyanlığı yaymak amaçlı Kore'ye gönderilmiştir. Türk din subayları ise Türk askerlerin başlattığı etki neticesinde Korelilere yönelik İslami bilgilendirme toplantıları ve faaliyetleri organize etmişlerdir. Bu faaliyetleri diğer BM din görevlilerinden ayıran en önemli noktanın Türk tabur imamların bu faaliyetlere Korelilerin kendi isteği neticesinde başlamış olmalarıdır. Türk Tugayı imamlarının dini çalışmalar noktasında tugay içindeki erleri serbest bıraktığı gibi tugay dışında da gerçekleştirdikleri konuşmalarda bu hassasiyeti gözettileri analiz edilmektedir. Ömer Jin Kyu Kim ve Abdullah Yu-do Kim isimli iki Koreli tugay yetkililerine kendi istekleri ile başvurup Müslüman Türk din subayı Abdulfafur Bey'in vesilesiyle İslamiyet'i seçmiştir. 1955 yılında gerçekleşen bu olay Kore'de İslamiyet'in yeniden canlanmasının temeli sayılmaktadır.

Kaynaklar analiz edildiğinde, modern dönemde Kore'de İslamiyet'in yeniden doğuşu Türk imamların ve askerlerin Kore'deki gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır. 1950 yılında BM Kuvvetlerine yardım amaçlı Kore Savaşı'nda yer alan Türk askerleri ve ordu imamların varlığı, Kore'de tarihi bir dönüm noktası olmuştur. Kore Türk Tugayı imamlarının faaliyetleri ve çalışmalarının detayları incelendiğinde Abdulfafur Bey ile temeli atılan Kore Müslüman topluluğunun Zübeyir Koç'un sürdürdüğü faaliyetler neticesinde büyümesinin ardından İslamiyet hakkında bilgi almak isteyenlerin sayısı gün be gün arttığı anlaşılmaktadır. Kore'de, uzun bir periyottan sonra yerli Müslüman cemaatin bu şekilde ortaya çıktığı analiz edilmiştir. Günümüzde, Kore'deki yerli Müslüman nüfus 35.000'e ulaşmıştır.(KMF) Bölümde, savaş süreci boyunca, Türk askerlerinin yanında yer alan Türk tabur imamlarının samimi bilgisi, özverisi ve dini donanımlarıyla Koreli halkı aydınlatarak Korelilerin İslam dinine olan meraklarını giderdikleri ve Kore Savaşı sürecinde birtakım dini anlatma faaliyetleri yürüttükleri tespit edilmektedir.

Dördüncü bölümde, Kore Türk Tugayı içerisinde görev yapan Türk tabur imamları arasında ilmi donanımları, kişisel özellikleri ve üstün performansları ile öne çıkan üç tabur imamının Korelilerin İslam anlayışına etkisi analiz edilmiştir. Baker'in ifadelerine göre, Güney Kore'yi Kuzey Kore saldırısından korumak için ülkeye gelen Türk askerleri Korelileri İslamiyet'i yaymak amacıyla gelmiş olmasalar da ibadetlerini

merak eden insanları geri çevirmemişleridir.⁸³⁸ Bunun ilk örneği, I. Kore Türk Tugay imamı Muhsin Örtülü'nün Amerikalı yetkililerin daveti üzerine balo gemisinde verdiği İslami konferanstır. Amerikan balo gemisinde İslam dini hakkındaki konuşmanın Amerikalıların isteği üzerine yapılmış olması Türklerin ve ordu imamı Örtülü'nün faaliyetlerinin dışarıdan gelen istekler üzerine yürütüldüğünü göstermektedir. Türk Tugayındaki din görevlilerinin gerçekleştirdiği ilk tugay dışı İslami faaliyetlerden olan bu konferans, Örtülü'nün çevresinde bıraktığı etkiyi kanıtlar niteliktedir. Örtülü, kamuoyuna açık iki tugay dışı etkinlik gerçekleştirmiştir. Bunlardan biri, Pusan Birleşmiş Milletler Şehitliği'nde tertip edilen törende yaptığı dua; diğeri ise balo gemisinde Amerikalıların istek ve ısrarlarıyla gerçekleştirdiği İslam dini hakkındaki konuşmasıdır. Bu iki olay tetkik edildiğinde İslami faaliyetlerin askeri kitleye ve kamuoyuna açık bir şekilde yansıdığı anlaşılmaktadır. Bu faaliyetler sayesinde, tugay dışına Türk tugay imamı tarafından İslam dini hakkında doğrudan bilgilendirme yapılmıştır.

Amerikalıların vakarlı duruşu ve etkileyici davranışlarından ötürü Muhsin Bey'e General İmam lakabı ile hitap ettikleri bilinmektedir. Muhsin Örtülü, daha Kore yolculuğunun başında gemideki papazlar ve Amerikan askerlerle olan hitaplarında dikkatleri üzerine çekmiştir. Muhsin Bey, ilk Kore Türk Tugay birliğinin ibadet vazifeleri için eski bir kiliseyi cami olarak tesis edilmesine öncü olmuştur. Burada gerçekleştirilen ibadet ve okunan ezan, Kore'de Müslüman varlığının ilk görünür etkinlikleridir. Kore'deki anılarını Allah Yolu isimli dergide paylaşan Muhsin Bey'in ifadelerinden Kore'de İslamiyet'i yaymak adına özel bir faaliyette bulunmadığı anlaşılmaktadır. Diğer kaynaklar gibi Muhsin Bey'in ifadelerinden de Korelilerin İslam dinine dair herhangi bir malumatlarının olmadığı bilinmektedir. Koreliler Muhsin Bey ve beraberindeki Türk askerlerin İslami faaliyetlerine şahit olarak ilk kez İslami pratikleri gözlemlene şansı yakalamıştır. Muhsin Bey'in, Kore'de bulunduğu zaman diliminde diğer dinlerden Koreli ve yabancı dini temsilcilerle temas halinde olduğu ve bakış açısıyla onların takdirlerini kazandığı bilinmektedir. Muhsin Örtülü, Korelilerin İslami pratikleri gözlemlenmesi ve ilk İslam imajlarının oluşmasında etkili olan ilk tugay imamı olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

⁸³⁸ Baker, s.29

6.Değiştirme Tugayı ile birlikte 1955-66 yıllarında ilk kez Kore'de bulunan Abdulgafur Karaismailoğlu ise Kore'de aktif İşlami davet faaliyeti gerçekleştiren ilk tugay imamıdır. Abdulgafur Bey, biri 1955-56 6. Değiştirme Tugayı diğeri 1957-58 tarihlerinde 8. Değiştirme Tugayı olmak üzere iki kez Kore Türk Tugaylarında bulunmuştur. Abdulgafur Karaismailoğlu, ilk defa 1955 yılında, Abdullah Yu-do Kim ve Ömer Jin Kyu Kim isimli iki Korelinin Türk Tugayı kampını ziyareti neticesinde İşlam dini hakkında tugay dışında bilgi vermiştir. Türk askerlerin ve önceki imamları İşlami pratiklerine şahit olan bu iki Korelinin savaş şartları nedeniyle bilgi alma fırsatı bulamadıkları anlaşılmaktadır. Abdulgafur Bey sayesinde İşlamiyet'i kabul eden bu iki Koreli ile birlikte diğer Koreli bireylerin de İşlam dinine merakı gün geçtikçe artmıştır. İşlam dinine meraklı Koreliler Abdulgafur Bey'in teşvikiyle Kore'de İşlami alışmaları daha rahat yürütmek için bir Kore İşlam Cemiyeti kurmuştur. Bu cemiyetin desteğiyle, Koreliler kendilerine İşlami bilgi vermeleri için tugay yetkililerine başvurmuştur.

Abdulgafur bey, resmi izinler dâhilinde Seul şehrinde İşlami konferanslar vermeye başlamıştır. Konferanslarını dil farklılığı nedeniyle bir tercüman aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Bu nedenle, konuşmasında sadelik, açıklık ve yalınlığa önem göstermiştir. Konferanslarda İşlam dinin ana ilkelerini ve ahlaki öğretilerini Korelilere tanıtmıştır. Abdulgafur Bey, konferans serilerinin içerikleri ve faaliyetlerine ilişkin detayları 1983 yılında Milli Gazete'de yayınlamıştır. Konferanslarının neticesinde Kore'de ihtidalar gerçekleşmiştir. 10 Haziran 1956 tarihinde ihtida eden 57 kişi için bir ihtida töreni tertip edilmiştir. Abdulgafur Bey, 6. Değiştirme Tugayı ile dönmesinin ardından yerini 7. Değiştirme Tugayı imamı Zübeyir Koç'a bırakmıştır. Ancak, Abdulgafur Karaismailoğlu kendi isteğiyle 8. Değiştirme Tugayı ile birlikte tekrar Kore'ye gelmiştir. Abdulgafur Bey, Kore'deki ikinci devresinde ilk dönemki kadar aktif olamamıştır. Kore Hükümeti'nin Müřlümánliđın tanıtılması hususundaki konferans talepleri üzerine konferanslarını sürdürmüştür. Bunun yanında ilk kez İşlamiyet'in bütün Kore'de tanıtıldığı bir radyo yayını gerçekleştirilmesinde rol oynamıştır. Bu yayın Kore Ulusal Radyosu'nda gerçekleştirilmiştir.

Abdulgafur Bey, İşlam dini ve Müřlümánlık hususunda Korelileri ilk kez ve doğrudan bilgilendiren kişidir. Konferanslar ve radyo yayınından anlaşılacağı üzere Koreli halk, İşlam dini hakkında temel bilgileri, ahlak kaidelerini ve dünya görüşünü ilk kez

Abdulgafur Bey sayesinde öğrenmiştir Kore'deki ihtidalar ve kendisine yapılan başvurular değerlendirildiğinde modern dönemde Kore'deki İslam imajının ilk olarak Abdulgafur Bey'in faaliyetleri neticesinde şekil aldığı anlaşılmaktadır. Kore İslam Cemiyeti'nin kuruluşunda da Abdulgafur Bey'in payı büyüktür. Bu cemiyetin kuruluşu ile Kore Müslüman topluluğunun varlığı sosyal anlamda görünür hale gelmiştir. Bugünkü Kore İslam Federasyonu'nun temelleri bu ilk kuruluşa dayanmaktadır. 57 kişi ile başlayan ihtidaların ise giderek attığı bilinmektedir. 1956 yılında Kore'deki İslami topluluğun temsilcisi Kim Yu-do Bey'in Türkiye'de dönemin başbakanı Adnan Menderes'e hitaben gönderdiği mektup bu etkinin boyutlarını gözler önüne sermektedir. Kore'deki yeni Müslümanların Türk Tugayı için tahsis edilen geçici baraka mescit, dini ihtiyaçlar için yeterli gelmemiş ve büyüyen Kore İslam cemaati için yeni mescit talep edilmiştir. Bu olay, modern dönem Kore'de oluşan ilk İslami topluluğun benimsedikleri İslami pratikleri devam ettirdiğinin bir göstergesidir. Bu etkinin boyutları ise günümüze kadar çoğalan Koreli Müslümanların nüfustan ve artan mescit sayısından anlaşılmaktadır.

Kore Savaşı sürecinde, Kore'de İslam dininin neşrinde önemli etki yapan Türk tugay imamlarından biri de Zübeyir Koç'tur. 7. Kore Türk Değiştirme Tugayı ile birlikte 1956-1957 tarihlerinde Kore'de görev yapmıştır. Bu süreçte, Abdulgafur Bey ile başlayan İslami faaliyetlere gözle görülür bir ivme kazandırmıştır. Zübeyir Koç, Kore Savaşı sürecinde görev alan Türk ordu imamları arasındaki en genç imam olarak Kore İslam Tarihinde pek çok ilke imza atmıştır. Korece ilk İslami yayın ve Kur'an tercümesi, ilk cami inşası gibi faaliyetlere öncülük etmiş bir şahsiyettir. Kore'de bulunduğu süreçte gerçekleştirdiği uluslararası yazışmalarla Koreli Müslüman topluluğun diğer Müslüman ülkelerde ilk kez tanınmasına vesile olmuştur.

Diğer imamlarla karşılaştırıldığında, Zübeyir Bey'in, Kore'deki İslami çalışmalarını planlı ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirdiği anlaşılmıştır. Kendisinden önce Kore'de bulunan Abdulgafur Karaismailoğlu ile Kore'de iken karşılaştığı Koç, ondan bu hususta ön bilgi almıştır. Kore'den ayrılırken ise kendi faaliyetlerinin neticeleri hususunda Abdulgafur Bey'i bilgilendirmiştir. Genç yaşına rağmen bilgisi ve titizliğiyle pek çok kişiyi etkilemiştir. Korelilerin kendi Müslüman topluluklarının temellerini attığı bu evrede, yayın ihtiyacının önemini fark eden Koç, tugay tercümanı Shin ile birlikte temel İslami bilgilerin yazılı olduğu Korece bir broşür hazırlamıştır.

En önemlisi diğerk Müslüman ülkelerin yetkilileriyle gerçekleştirdiğı yazışmalar neticesinde çok sayıda İslami kaynağın Kore'ye ulaştırılmasını sağlamıştır. Kore İslam Cemiyeti'nin destekleriyle İngilizce yayınların bir kısmını Korece'ye tercüme ettirmiştir. İlk Korece Kur'an tercümesi için bizzat titizlikle bu çalışmanın içerisinde yer almıştır.

Kore'deki İslami pratiklerin sürdürülmesindeki en büyük katkısı ise Türk askerlerinin yardımlarıyla Kore'de ilk cami inşasına önderlik etmesidir. Zübeyir Bey'in faaliyetleri öne çıkaran husus, Kore'deki Müslüman varlığının artık hem fiziksel hem de sosyal anlamda ortaya görünür olmasındaki katkılarıdır. Zübeyir Bey ile birlikte Kore'deki Müslüman nüfusun 200'ü aştığı bilinmektedir. İhtidaların kısa süre içinde artmasındaki en büyük neden Koç'un İslam Cemiyeti yetkilileri ile görüşüp konferans duyurularını bazı gazetelerde yayınlamasıdır. Bu sayede konferanslara yüzlerce kişi iştirak etmeye başlamış ve halk nezdinde İslam dininin bilinirliği artmıştır. Böylelikle, İslami faaliyetler kolaylıkla takip edilir hale gelmiştir İlk Koreli Müslümanlardan bazılarının yurt dışına İslami eğitim için gitmesi, Koreli Müslüman topluluğunun diğerk Müslüman ülkelerle gerçekleştirdikleri temaslar ve işbirlikleri, yayınladıkları İslami yazı ve düzenledikleri İslami konferanslar bu etkinin somut boyutlarını göstermektedir.

Sonuç olarak, Türk din subaylarının tugay dışındaki Korelilerin talepleri üzerine başlattıkları bilgilendirme konferansları Kore'de İslami faaliyetlerin başlangıç noktasını oluşturmuştur. Kore'de ilk Müslüman topluluğun oluştuğı ve Korelilerin İslam dinini yakından tanıdığı bu dönemde, Kore Savaşı sürecinde Kore'de bulunan Türk Tugayları ve tabur imamları, büyük rol oynamıştır. Kore Türk Tugayı askerlerinin davranışları ve Türk tabur imamlarının ilmi donanımları ve çalışmaları, Korelilerin ilk İslam ve Müslüman imajını şekillendirmiştir. Bu dönem, gerçekleştirilen etkinlikler ve gelişmeler tektik edildiğinde, Kore İslam Tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Nitekim, Türk Tugayı'nın Kore'den ayrıldığı süreçten sonra Koreli Müslümanların faaliyetleri ve yayınladıkları yazılardan Türk tugayının başlattığı faaliyetleri ileriye taşıdıkları ve sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

6.1. Gelecek Perspektifi ve Öneriler

Kore Savaşı sürecinde görev yapan Türk tabur imamlarının Kore'deki İslamiyet ve İslam algısına etkilerini ortaya koymak için yapılan bu çalışma, Kore'de tarihinde önemli bir başlangıç noktası sayılacak bir katkının boyutlarını tüm detayları ile gözler önüne sermeyi hedeflemektedir. Eski dönemlerden beri Kore ve İslam dünyasında yaşana sayısız temasa rağmen Kore Savaşı sürecine kadar Kore'de Müslüman bir topluluğun oluşmamış olması Kore Savaşı sürecine daha çok odaklanılmasını gerekli kılmıştır. Bu süreçten bahseden eserlerin Türk tugayından ve Kore'deki imajından bahsetse de Türk tugayı imamlarına fazla yer vermediği tespit edilmiştir. Daha önce Türk tabur imamlarından bahseden eserlerde ise tabur imamlarının faaliyet detayları ve etkilerinden çok sınırlı bir şekilde bahsedilmiştir.

Hem Güney Kore'de hem de Türkiye'de gerçekleştirilen bu tez çalışması, her iki ülkedeki kaynaklar göz önünde bulundurularak yapılarak bu konuya farklı bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan, sahadaki Koreli Müslüman topluluk ve Kore Türk tugayı ile iletişime geçen şahıslarla gerçekleştirilen görüşmeler, olayları geniş bir perspektifle değerlendirmeye yardımcı olmuştur. Türk tugayı imamlarının aile bireyleri ile gerçekleştirilen mülakatlar ve tugay imamlarının DİB Arşivinde yer alan dosyaları, faaliyetlerin bilinmeyen yönlerini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, tabur imamlarına ait daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış kişisel yazı ve notlar, tabur imamlarının Kore Savaşı'ndaki süreçte yürüttükleri çalışmaların tüm detaylarını gün yüzüne çıkarmaktadır.

Buna ek olarak, tez çalışmasının konuya ilişkin dönem gazeteleri ve dergilerinin taranarak yapılmış olması, süreli yayınlarda Kore'de İslamiyet'e dair yazılara bir arada ulaşma imkânı sağlayacaktır. Çalışma, dünya ordularında din ve din işlerinin askeri kültürü, orduda din işlerini ve askerlerin performanslarını nasıl şekillendirdiğini irdelleyerek din sosyolojisi alanına katkı sunmayı hedeflemektedir. Araştırmanın sağladığı bir diğer kazanım ise askeri sosyoloji alanına dâhil olan askeri kültür ve Türk askeri kimliği meselelerine tabur imamlığı ve din subaylığı kavramları üzerinden bakmak imkanındır. Tabur imamlığından din subaylığına dönüşümün kronolojisi incelenirken bugün hala güncel olan din subaylığı konusunun tekrar irdelenmesine

kapı aralanacaktır. Tez çalışması sayesinde, Türkiye’de askeri sosyoloji ve din subaylığı için yapılacak akademik incelemelere pilot bir araştırma örneği sunulacaktır.

Bu minvalde tez çalışması, ortaya koyduğu bulgular ve tespit etmiş olduğu detaylarla, alanda başta Kore Savaşı çalışmaları üzerinden Kore çalışmalarına, orduda din ve din işleri çalışmaları üzerinden de din sosyolojisi ve askeri sosyolojiye katkılar sunmayı hedeflemektedir. Kore ile olan münasebetlerin gün geçtikçe geliştiği, açılan yeni kültür merkezleri, Kore çalışmaları merkezleri ve lisansüstü programlarından anlaşılmaktadır. Asya-pasifik çalışmalarında; etik, kültür, iletişim alternatifleri üretilmesine katkı sağlayacaktır. Bilhassa, popüler kültür, ekonomik yatırımlar gibi somut faktörler göz önüne alındığında, Kore’deki sosyal dönüşümün dini ve ahlaki yönüne de odaklanılmasının gerekliliğine de dikkat çekecektir. Çalışma her ne kadar Kore’deki İslamlaşma sürecini işleyerek Türk askeri kültürünü ve katkılarını ortaya koysa da uzun vadede sosyolojik dönüşümlerin askeri, dini, kültürel ve diplomatik kanallarla daha hızlı gerçekleştiğini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda da günümüz dünyası için bir vizyon belirlemede alternatif bir projeksiyon ortaya koymaktadır. Çalışma, Kore-Türkiye ilişkileri tarihi açısından da sahadaki eksikliği dolduracaktır.

REFERANSLAR

- Adnan Karaismailoğlu Arşivi. Abdulgafur Bey ve Shichiro Murayama arasında geçen yazışma mektubu, 4 Mayıs 1957, Tokyo.
- Abdulgafur Bey ile Shichiro Murayama arasındaki yazışma mektubu, 23 Ekim 1957, Kore.
- Akbıyık, Nur. *Dünya Ordularında Din İşleri Subaylığı Raporu*. İstanbul: Önder Basımevi, 2016.
- Akgül, L. Hilal. “DP Hükümetinin Kore Savaşı’na Asker Gönderme Kararı Karşısında CHP Muhalefeti”, *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013. ss. 97-114.
- Akkaya, Bülent. “Türkiye’nin NATO üyeliği ve Kore Savaşı” *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 28, 2012, ss. 1-20.
- Akseki, Ahmet Hamdi. *Askere Din Kitabı*, Ankara: DİB Yayınları, 3.Baskı, 1976.
- Alkan, Necmettin. *Çosın: Sakin Sabahlar Memleketinde bir Yıl*, Ankara, 1960.
- Asad, Talal. *Sekülerliğin Biçimleri: Hristiyanlık, İslamiyet ve Modernlik*, Çev. F. Burak Aydar, İstanbul: Metis Yayınları, 2007.
- Ataman, Kemal. *Ulus Olmanın Kutsal Temeli: Sivil Din*, Ankara: Sentez Yayıncılık, 2014.
- Atar, Fahrettin. “Şehid”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 38, 2010, ss. 428-43.
- Ateş, Barış. “Askeri Sosyoloji: Kuruluş, Gelişim ve Gelecek Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, Cilt. 1, Sayı. 1, 2020, ss. 53-70.
- Baker, Don, “Islam Struggles for a Toehold in Korea”, *Harvard Asia Quarterly*, Vol. 10 Issue 1, 2006, pp. 25-30.
- Baltacıoğlu, Tuna. *Savaş İçinde Barış*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000.
- Başpınar, Adem. “Sosyolojinin Konusu Olarak Ordu ve Asker: Askeri Sosyoloji”, *Sosyoloji Dergisi*, Cilt. 24, Sayı. 3, 2012, ss. 279-314.
- Bellah, Robert. “Civil Religion in America”, *Dædalus, Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, “Religion in America,” Vol. 96, No. 1, 1967, pp. 1-21. http://www.robertbellah.com/articles_5.htm

- Berk, Alaeddin. "Taegu'daki kilise boşaltılarak Cuma namazı kılındı, manzara çok muhteşemdi", *Yeni Sabah*, 8 Kasım 1950, s. 7.
- Berk, Alaeddin. "Kore Harbi: Türk karargâhında bir gazeteci neler görür; Mehmetçik hem eğleniyor hem ibadet ediyor", *Yeni Sabah*, 11 Kasım 1950, s. 4.
- Berk, Alaeddin. "Kore'deki Tugayımızın Tahsin Hocası", *Yeni Sabah*, 20 Kasım 1950, s. 4.
- Berk, Alaeddin. "Günün Resimleri", *Yeni Sabah*, 30 Aralık 1950, s. 3.
- Beşikçi, Mehmet, Askeri Modernleşme, Askeri Disiplin ve Din: Düzenli Kitle Orduları çağında Osmanlı Ordusunda Tabur İmamları, Cilt. 11. Sayı.1, 2016, ss. 1-33.
- Beydilli, Kemal. "İmam," TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 22., ss. 181-186.
- Beydilli, Kemal. *Osmanlı Döneminde İmamlar ve Bir İmamın Günlüğü*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2018.
- Brocket, Gavin D. "The Legend of the Turk in Korea: Popular Perceptions of the Korean War and Their Importance to a Turkish Nationality", *War and Society Journal*, Vol. 22 No. 2, 2004, pp. 109-142.
- Brockett, Gavin D. "Kore'de "Türk" Efsanesi: Kore Savaşı'na Dair Popüler Algılar ve Türk Ulusal Kimliği Bağlamında Önemi", *Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri*, Der. Mehmet Ali Tuğtan, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 137-168.
- Bünyamin, Ahmet. "Güney Kore'den Yeryüzüne Umutla Bakmak", *Yeni Yeryüzü Dergisi*, Sayı. 13, Haziran 1994, s. 18.
- Büte, Mustafa. *Örgüt Kültürü*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi AUZEF Yayınları, 2018.
- Cameron, S. Brown. "The one coalition they craved to join: Turkey in the Korean War", British International Studies Association, *Review of International Studies*, Sayı. 34, 2008, pp. 89-108.
- Chung, In Moon, "Politics and Religion: The Rise of Islam in South Korea", *Journal Of South Asian and Middle Eastern Studies*, Vol. 11 No., 1987, pp. 131-155.
- Chung, Kei Won and Hourani, G. F. "Arab Geographers on Korea", *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 58, No.4, 1938, pp. 658-661.
- Cumings, Bruce, *The Korean War*, Modern Library Chronicles Book, New York, 2010.
- Çandarlıoğlu, Gülçin. "Tarih", Çin Maddesi, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 8, 1993, ss. 323-329.

- Çifci, Aynur Onur. Ben Türk Kore Savaşı'nda Türk Esirler, 2.Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2020.
- Çifci, Erhan. *Şark Cephesinden Kore'ye Bir Türk Generali: Tahsin Yazıcı'nın Askerlik Serüveni*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015.
- Danışman, Hasan Basri. *Korea 1952 An Account of Service with Turkish Brigade: Situation Negative*, İstanbul: Denizler Kitabevi, 2002.
- Denizli, Ali. *Kore Savaşı Kahramanı Bandırmalı Şehit Topçu Üsteğmen Mehmet Günenç*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2011.
- Denizli, Ali. *Kore Harbinde Türk Tugayları*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1994.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, "Kore İslam Cemaati'nin mescit ihtiyacı için Kim Yoo Too tarafından Başbakan Adnan Menderes'e yazılan mektup", Tarih: 20.09.1956, Yer Bilgisi: 6-31-41, Dosya Ek:A4, Kurum:30-1-0-0/Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Erişim: 21 Şubat 2021.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, "Kore Türk Silahlı Kuvvetleri emrinde çalıştırılacak 6 imam kadrosunun onayı", Tarih: 23.05.1951, Yer:125-40-9, Dosya Ek: 33-343, Kurum: 30-18-1-2/Kararlar Daire Başkanlığı, Erişim: 21 Şubat 2021.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Abdulgafur Karaismailoğlu'nun 8.Tugay İmamlığına Tayini Hakkında", Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Tarih:04.04.1957, Belge No: 4033.64/3-57.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Zübeyir Koç'a ait Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti, Tarih: 26.02.1983.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Zübeyir Koç'a ait Hizmet Belgesi, Tarih: 20.02.1980.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Zübeyir Koç'un Durumu", No:003017, Tarih: 14.05.1980.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "İmamlığa Tayini Yapılan Zübeyir Koç Hakkında", KKK Personel Başkanlığı Sivil Memur Şubesi, Sayı:305/125805 Tarih:12.06.1956.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "İmam Zübeyir Koç Hakkında", KKK Sivil İşler Müdürlüğü, No:21568, Tarih:30.06.1960.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Atatürk'ün Doğumunun 100.Yılı için Zübeyir Bey'e takdim edilen Seferberlik Belgesi", Tarih:15.08.1982.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, "Kore 7. Tugay İmamının Bir Pakistan Gazetesinden Çıkan Bir Mektubu", Dış İşleri Bakanlığı I. Daire Genel Müdürlüğü, Sayı:02697/65, Tarih:11.02.1957.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Kore Türk Tugayı İmamı Zübeyir Koç’un Pakistan Karaçi’deki Günlük Gazetelerden Birinde Çıkan Mektubu”, Genelkurmay Başkanlığı, No: Belirtilmemiş, Tarih:15.02.1957.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Kore’de Cami İnşası için Ödenek Durumu”, Karargâh içi Havale Kâğıdı, No: Belirtilmemiş, Tarih:01.02.1957.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Kore’ye gidecek Abdulfafur Karaismailoğlu hakkında Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı’na iletilen dilekçe”, DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Sayı: 123-1632, Numara Belirtilmemiş, Tarih:11.01.1955.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Abdulfafur Karaismailoğlu’nun 8.Tugay İmamlığına Tayini Hakkında”, Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Tarih:04.04.1957, Belge No: 4033.64/3-57.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Abdulfafur Bey’in Kütahya vilayeti müftülük vazifesinden ayrılıp Seferihisar’daki Tugaya ilhaki Hususunda”, Diyanet İşleri Başkanlığı, Dosya No:117-234, Belge No: 11312, Tarih:07.05 1957.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Abdulfafur Karaismailoğlu’nun 6.Tugay İmamlığına Atama Dilekçesi”, Sivil Memurluk Şubesi, Sayı: 305-125654, Tarih:04.05.1955, Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “Kore Türk Kuvvetler Kumandanlığı Personeline Ait Künye Afişi”, Tarih:30.05.1955, Kore’ye gidecek Abdulfafur Karaismailoğlu hakkında Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı’na iletilen dilekçe eki olarak sunulmuştur. Adı geçen belgenin dâhil olduğu dosya bilgisi: DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Sayı: 123-1632, Tarih.30.05.1955. Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Muhsin Örtülü’ye Ait Sicil Karnesi, s.3

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, ‘Muhsin Örtülü’nün Kore’ye gidecek BM Türk Silahlı Kuvvetleri K. Alay Kadrosuna tayinine ilişkin belge’, DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, No:11534, Tarih: 12.08.1950, Ankara

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, ‘Diyanet İşleri başkanı tarafından Muhsin Örtülü’nün görevinden ayrıldığını Ankara Müftülüğü’ne bildiren belge’ DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, No: 16633, Tarih: 14.12.1950. Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, ‘Mehmet Muhsin Örtülü Hakkında Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü’nün Dilekçesi’, No:42609, Tarih:21.06.1976. Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, ‘Muhsin Örtülü’nün Diyanet İşleri Yüksek Başkanlığı’na Kore Savaş Vazifesinde Yer Alma Onayını Sunduğu Dilekçe’, DİB Zat İşleri Sicil ve Levazım Müdürlüğü, Tarih: 15.08.1950. Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü’nün Muhsin Örtülü’nün emeklilik durumuna ilişkin Diyanet İşleri Başkanlığı’na gönderdiği yazı”, No:26327, Tarih: 22.10.1953, Ankara.

- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “*Muhsin Örtülü’nün ölüm ve emeklilik aidatı durumunu bildiren belge*”, No: 24997, Tarih: 06.10.1953. Ankara.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “*Muhsin Örtülü’nün Eşi Vasfiye Örtülü’nün Maaş Bağlanma Hususunda Muhsin Örtülü’ye ait kayıt ve belge talep dilekçesi*”, Tarih: 08.06.1961, Diyanet İşleri Reisliği, No: 16832, Ankara.
- Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, “*Abdulgafur Karaismailoğlu’na ait nüfus hüviyet cüzdanı örneği*”, Tarih: 15.05.1939. No: 785539, Ankara.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi, “Kore’ye gidecek olan B.M. Kuvvetlerinde görevlendirilmek üzere güzel sesli ve hıfzı kuvvetli iki imam talebi”, Tarih: 07.07.1950, Sayı:112197, Ankara.
- Doğan, İbrahim. “Kore’ye İslam’ı Türk askeri götürdü”, *Aksiyon*, Sayı. 505, 2004, ss. 25-26.
- Dora, Celal. *Kore Savaşı’nda Türkler*, İstanbul: Akgün Matbası, 1963.
- Doster, Barış. Türkiye’de NATO karşıtlığının Tarihsel ve siyasal kökenleri, *ORSAM* Nisan 2012, Cilt. 4, Sayı. 40, 2012, ss. 31-41.
- Duman, Doğan. “Kore Savaşı ve Türkiye’de Savaş Karşıtı Bir Örgütlenme: Türk Barışseverler Cemiyeti”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı. 39, 2019, ss. 665-692.
- Düzce, Mesut. “Sivil Din ve Politik Din Kavramlarına Teorik Bir Bakış”, *Bilimname*, 2020, ss. 385-411.
- Edwards, Paul M. “Carrying On-Chaplains”, *The Korean War*, London: Greenwood Press, 2006.
- Edwards, Paul M., *The Korean War: American Soldiers’ Lives*, Greenwood Press, Connecticut, U.S.A., 2006.
- Eker, Kemal. *Millet Morali ve Ordu*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1960.
- Eminoğlu, İbrahim, *Savaşla Gelen Umut: Kore’de İslamiyet*, İstanbul: Madve Yayınları, 1983.
- Erdem, Cemil. “Güney Kore Notları”, *İslam Dergisi*, Sayı 62, Ekim 1988, s. 63.
- Erdinç, Fahri, *Kore Nire*, İstanbul: Yordam Kitap, 2014.
- Ergen, Kamil. “Kore’de Ezan Sesi”, *Müslüman Sesi Mecmuası*, Cilt 14. Sayı 230, 7 Kasım 1962, s. 4.
- Erhan Çifci Arşivi, “Kore Savaşı Sürecinde Türkiye’ye geri gönderilen imam, Twitter, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2020. <https://twitter.com/dunyaharptarihi/status/1326229686570143745>

- Erkmen, Seyfi. *Kore'den Geldim*, İstanbul: Ege Matbaası, 1951.
- Es, Hikmet Feridun. "Meşhur General İmam", *Hürriyet Gazetesi*, 25 Mayıs 1951, s. 4.
- Es, Hikmet Feridun. "Memlekete Dönecek Kahramanlar Arasında", *Hürriyet Gazetesi*, 24 Mayıs 1951, s. 4.
- Es, Hikmet Feridun. "Kore'den Kısa Havadisler", *Hürriyet Gazetesi*, 21 Nisan 1951, s. 4.
- Es, Hikmet Feridun. "Gizli Rütbeler", *Hürriyet Gazetesi*, 1 Aralık 1950, s. 5.
- Es, Hikmet Feridun. "Jeep Üstünde Ameliyat", *Hürriyet Gazetesi*, 31 Aralık 1950, s. 5.
- Es, Hikmet Feridun, "Toprak Üzerinde Kılınan Namaz", *Hürriyet Gazetesi*, 26 Aralık 1950, s. 4.
- Eum, IkRan. "Korea's response to Islam and Islamophobia: Focusing on veiled Muslim women's experiences", *Korea Observer*, Vol. 48, No. 4, 2017, pp. 825-849.
- Faik, Mümtaz. "Kore Müslümanları", *Sebilürreşad*, Cilt 11, Sayı 270, Haziran 1958, s.310.
- Farrah, Sheikh. "Exploring 'Korean Islam' in a Climate of Exclusion and Islamophobia", *International Journal of Diaspora & Cultural Criticism*, Vol. 9, 2019, pp. 196-215.
- Fathil, Fauzah. "Japonya ve Güney Kore'de İslam ve Müslüman Azınlıklar", *Yeni Türkiye*, İslam Dünyası Özel Sayısı, Cilt. 96, Sayı. 2, 2017, ss. 303-316.
- Fathil, Fauziah and Fathiah Fathil. "Islam In Minority Muslim Countries: A case Study on Japan And Korea", *World Journal Of Islamic History and Civilization*, Vol. 1, Sayı. 2, 2011, pp. 130-141.
- Gawrych, George W. *Türk Silahlı Kuvvetleri Askeri Kültürü*, İstanbul: Harp Akademileri Basımevi, 2002.
- Geçili, Derya. "XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti Donanmasına İmam Tayin Edilmesi", *İslam Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 2, Sayı. 2, 2017.
- Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı. *Kore'de Türk Askeri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Genelkurmay Başkanlığı. *Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin muharebeleri (1950-1953)*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1975.
- Genelkurmay Başkanlığı. *Kore'de Türk Muharebeleri*, 2.Baskı, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2015.

Genelkurmay Personel Başkanlığı, Kore’de Türk Muharebeleri, Ankara: Askeri Tarih ve Stratejik Araştırmalar Etüt(ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, 2012.

Grayson, James H. *Korea – A Religious History*, New York: Routledge Press, 2002.

Google, “Zübeyir Koç” , Son Erişim 3 Mart 2020. <https://samsun.diyamet.gov.tr/sayfalar/contentdetail.aspx?ContentId=126&MenuCategory=Kurumsal>

Google, Arab News, “Young Muslims become flag-bearers of Islam in South Korea via social media” , <https://www.arabnews.com/node/1498891/world>

Google, Kore İslam Federasyonu Resmi Web Sitesi, <http://www.koreaislam.org/en/seoul-kmf/>

Google, KoreaTimes, “Muslim Community Gets New Recognition”, <https://web.archive.org/web/20170613124702/http://www.islamkorea.com/english/articlean2.html>

Google, Middle East Institute, “The Rise of Korean Islam: Migration and Da’wa”, https://www.mei.edu/publications/rise-korean-islam-migration-and-dawa#_ftn3

Google, The Times, “Muslim population rising 10 times faster than rest of society”, <https://www.thetimes.co.uk/article/muslim-population-rising-10-times-faster-than-rest-of-society-2tr5r8kjzks>

Google, Türkiye Muharip Gaziler Derneği, Kore Savaşı (Türk Tugayı’nın Muharebeleri) 1950-1953, Erişim: 20 Mart 2021, <http://muharipgaziler.org.tr/kore-savasi/>

Google. “1,500 Years of Contact Between Korea and the Middle East”, Son Erişim 24 Şubat, 2020, <https://www.mei.edu/publications/1500-years-contact-between-korea-and-middle-east>

Google, “Islam Finds Way into Korean Society”, Son Erişim, 26 Şubat 2020, [http://www.koreaherald.\[Weekender\] Islam finds way into Korean societycom/view.php?ud=20150424000939](http://www.koreaherald.[Weekender] Islam finds way into Korean societycom/view.php?ud=20150424000939)

Google, “Muslims of South Korea”, Son Erişim 3 Mart 2020. <https://www.aljazeera.com/indepth/inpictures/2017/11/muslims-south-korea-171114104611451.html>

Google, “Oral History Interview with Bruce C. Clarke”, January 14, 1970, Jerry N. Hess, Son Erişim 13 Mart 2020, <https://www.trumanlibrary.gov/library/oral-histories/clarkeb>

Google, “History”, Son Erişim 16 Mart 2020. <https://www.army.mil/article/154969/>

Google, Yeni Akit, “Mehmetçiğin En Büyük İhtiyacı Din Subaylığı”, Tarih. 3 Ağustos 2020, Haber: Faruk Arslan, İstanbul, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/mehmetcigin-en-buyuk-ihciyaci-din-subayi-1349804.html> Erişim: 19 Mart 2021.

Google, Yeni Akit, “Mehmetçiğin En Büyük İhtiyacı Din Subaylığı”, Tarih. 3 Ağustos 2020, Haber: Faruk Arslan, İstanbul, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/mehmetcigin-en-buyuk-ihciyaci-din-subayi-1349804.html> Erişim: 19 Mart 2021.

Google, “Din İşleri Subayı”, <https://www.hvkk.tsk.tr/Custom/Hvkk/71>, 21 Şubat 2021.

Google, Türk Silahlı Kuvvetleri Subay Sınıflandırma Yönetmeliği, Bölüm 1, Madde 3, s.1. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=5880&mevzuatTur=KurumVeKuruluyonetmeligi&mevzuatTertip=5>, Erişim: 21 Şubat 2021.

Google, Chaplain Corps, Son Erişim 16 Mart 2020, <https://www.army.mil/chaplaincorps#org-resources>

Google, “Din İşleri Subayı”, Son Erişim 7 Mart 2020, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/aysebohurler/din-ileri-subayi-21223>

Google, “An interview with the US Army Chaplain Corps Historian John Brinsfield”, Son Erişim 7 Mart 2020, <https://www.csmonitor.com/2007/1030/p25s02-usmi.html>

Google, “Kore Türk Birliği”, Son Erişim, 4 Mayıs 2020, <https://koreturkbirligi.wordpress.com/2014/12/05/05-aralik-1950-gazete-arsivi/>

Google, “Din İşleri Subaylığı”, Son Erişim 26 Şubat 2020. <https://www.hvkk.tsk.tr/Custom/Hvkk/71>

Google, “U. S Army Chaplain Corps”, 7 Aralık 2020, <https://armyhistory.org/u-s-army-chaplain-corps/>

Gökmen, Mahmut Ertan. *Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma Kore Savaşı*. Ankara: Kent Kitap, 2008.

Gürdoğan, Ersin. “Bizim Dünyamız: Pakistanlı Dr. İlyas Ba-Yunus: Koreli Müslümanlar”, *Mavera Dergisi*, Cilt. 6, Sayı. 70, Eylül 1982.

Güvenç, Bozkurt. *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984.

Güvenç, Serhat. “Kore Savaşı ve Türk Ordusunun Dönüşümü: 1950-1960”, *Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 81-95.

- Habermas, Jürgen çev. Kirman, M. Ali . “Kamusal Alanda Din”. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt. 7, Sayı. 14, 2016, ss. 183-206.
- Hafız, Asim. “Muslim Chaplaincy in the UK: the Chaplaincy Approach as a Way to a Modern Imamate”, *Religion, State & Society*, Vol. 43, No. 1, 2015, pp. 85-99.
- Han, Kim In-Sung. “Muslims in Medieval Korea: Personal Encounters with Connected World”, SOAS, University of London, 2016.
- “Objects as History: Islamic Material Culture in Medieval Korea”, *Orientations*, Vol. 44, No. 3., 2013, pp. 62-70.
- Han, Woo-keun. *The History of The Korea*, Hawaii: University of Hawaii Press, 1970.
- Hansen, Kim Philip. *Military Chaplains and Religious Diversity*, Newyork: Palgrave Mcmillan, 2012.
- Hasırcı, Metin. “Kore'de 50'li Yıllarda Silah Sesleri Vardı, Şimdi Yerini Ezan Sesleri Aldı”, *Cuma Dergisi*, Cilt. 1, Sayı. 1, 1990, s. 23.
- Houssain Kettani. “Muslim Population in Asia: 1950-2020”, *International Journal of Environmental Sciences and Development*, Vol. 1, No. 2, 2010, pp. 143-152.
- Hwang, Kyung Moon. “A History of Korea: An Episodic Narrative”, London: Palgrave Macmillan, 2010.
- İbrahim, Abdurreşid. *Alem-i İslam*, 3.Baskı, Cilt. 2, İstanbul: İşaret Yayınları, 2019.
- İbn Hurdazbih. *Kitâbü'l-Mesâlik ve'l-Memâlik*(Yollar ve Ülkeler Kitabı), çev. Murat Ağarı, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2008.
- İlhan, Suat. *Askerliğin Kültürümüzdeki Yeri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.
- İlhan, Suat. *Türk Askeri Kültürünün Tarihi Gelişmesi (Kutsal Ocak)*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999.
- İnam, Abdulkadir. “Türk Ordusunda İmamlık Müessesesi ve Çanakkale Muharebelerindeki Mânevî Rolü.” *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*. 2018, pp. 1-14.
- İsimsiz. “Kore’de İslamiyet Yayılıyor”, *Sebilürreşad Dergisi*, Cilt. 14, Sayı.331, 1962. s. 96.
- İsimsiz. “Güney Kore'de Müslümanlık, Aydınlar Tarafından Kabul Ediliyor.” *Yeniden Milli Mücadele*, Cilt. 9, Sayı. 444, 1978, s. 11.
- İsimsiz. “Korea Muslim Federation, A Commemorative Adress for The 50th Anniversary of Islam in Korea (1955-2005)”, Seul, 2005.

- İsimsiz. Osman Kim Yong ile Röportaj, “İslam’ın Yayılması Konusunda Yardımlaşmamız Gerekir”, *İslam Dergisi*, Sayı. 34, Haziran 1986, ss. 40-43.
- İsimsiz. “Kur'an Şimdi de Kore Diline Çevriliyor”, *İktibas Dergisi*, Cilt. 5, Sayı.98, Şubat 1985, s. 43.
- İsimsiz. Salam Bulletin, “Güney Kore Müslümanları”, *İktibas Dergisi*, Cilt. 2, Sayı. 25, 1 Ocak 1982, s. 8.
- İsimsiz. “Askeri İmamlar ve Müftüler”, *Sebilürreşad Dergisi*, Cilt. 4, Sayı. 84, Temmuz 1950.
- İsraeli. Raphael, *Islam in China: Religion, Ethnicity, Culture, and Politics*, Oxford: Lexington Books, 2002.
- Jamass, Maria M. ”Images and Perceptions of Muslims and Arabs in Korean Popular Culture and Society.” Master Theses, 2014.
- Jeong, Hoi-ok. “South Korean Attitudes Toward Muslims: Revealing the Impact of Religious Tolerant”, *Myongji University Islam and Christian-Muslim Relations*, Vol. 28, No. 3, 2017, pp. 381-398.
- Jin Kuy, Ömer Kin. “Korede İslamiyetin Doğuşu”, çev. Sami Tarhan, *İslam Dergisi* Yıl. 6, Cilt. 4, Say. 43, Nisan 1961, Ankara.
- Jin Kuy, Ömer, “Kore’de İslamiyet’in Doğuşu”, *İslam Dergisi*, Cilt. 4, Sayı. 43, Nisan 1961, 222.
- Jung Yeon Kim Cho. “Islam in China”, *Muslim-Christian Encounter*, Vol. 2, Sayı. 2, 2019, pp. 7-19.
- Kara, İsmail. “Cumhuriyet Devrinde Askere Din Dersleri: “İyi Asker İyi Müslüman, İyi Müslüman İyi Asker Olur.” *Toplumsal Tarih*, No. 166, 2007, pp. 48-53.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “İkiye bölünen bir ülke: Kore”, 12 Eylül 1983, *Milli Gazete*, s. 2 Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Kore Endüstrileşme yolunda büyük adımlar atmıştır”, *Milli Gazete*, 13 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Kore’ye din görevlisi olarak gittim”, *Milli Gazete*, 14 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “İzmir müstesna bir gün yaşıyordu”, *Milli Gazete*, 15 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. ”Kore’de müthiş bir bollukla karşılaştık”, *Milli Gazete*, 16 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Kore’de her dinden insan var”, *Milli Gazete*, 17 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Koreliler Müslümanlık hakkında benden bilgi istediler”, *Milli Gazete*, 21 Eylül 1983, s. 2.

- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Kore’de ‘İslamiyeti Yayma Cemiyeti’”, *Milli Gazete*, 23 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Dini konferans verme isteğimuygun görölmüştü”, *Milli Gazete*, 24 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Koreliler İslami konulara tamamen yabancı idiler”, *Milli Gazete*, 25 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. ”Korelilere Hz. Muhammed(S.A.V)in hayatını anlatmaya başladım”, *Milli Gazete*, 26 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Kur’an baştan sona kadar bir mucizedir”, *Milli Gazete*, 27 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Din ferdler için de, cemiyetler için de zaruri, vazgeçilmez bir ihtiyaçtır”, *Milli Gazete*, 28 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Beni dinleyenler İslam’a girecekleri anı sabırsızlıkla bekliyordu”, *Milli Gazete*, 29 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “İlk defa Korelilerin en yaşlısı Kim-yu-to Müslüman oldu”, *Milli Gazete*, 30 Eylül 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Aynı gemi ile Kore’ye tekrar döndük ve coşkuyla karşılandık”, *Milli Gazete*, 1 Ekim 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “7 katlı gemide günde 5 vakit ezan okunuyordu”, *Milli Gazete*, 2 Ekim 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Müslümanlık herkesi tertemiz hale getiren biricik dindir”, *Milli Gazete*, 3 Ekim 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Al-i İmran ve Nisa Sureleri askerlik kanunlarını vazetmiştir”, *Milli Gazete*, 9 Ekim 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Korelilere tevhid kelimesini belletmek çok zor bir işti”, *Milli Gazete*, 16 Ekim 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Kabir sualinden müstesna olan sekiz zümrenin başında şehidler gelir”, *Milli Gazete*, 18 Ekim 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “İslam dini Kore’nin sinesinde yayılmaya başlıyor”, *Milli Gazete*, 8 Kasım 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Kore, Müslümanlık için, bakir ve çok verimli bir topraktır”, *Milli Gazete*, 9 Kasım 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Japonya’yı islam nuruna boğmak Kur’an’da haber verilmektedir”, *Milli Gazete*, 10 Kasım 1983, s. 2.

- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “İSLAMİYET KONUSU KORE RADYOSU’NDA”, *Milli Gazete*, 11 Kasım 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “İslam’ın Kore’de yayılması Kore için dönüm noktasıdır”, *Milli Gazete*, 14 Kasım 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Abdulgafur. “Şimdiye kadar hiçbir dine inanmıyordum, şimdi Müslümanım”, *Milli Gazete*, 17 Kasım 1983, s. 2.
- Karaismailoğlu, Adnan. “8. Türk Tugayı İmamı Abdulgafur Karaismailoğlunun Kaleminden Kore’ye Yolculuk”, *Yedi İklim Dergisi*, Cilt. 16, Sayı. 156, Mart 2003, ss. 20-23.
- Karaismailoğlu Adnan ile “Abdulgafur Karaismailoğlu ve Kore Savaşı anıları” hakkında çevrimiçi mülakat, 4 Haziran 2020.
- Karaosmanoğlu, Ali. “Kore Savaşı’nın Siyasi-Stratejik İkilemleri”, *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri*, Der. M. Ali Tuğtan, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss.31-48.
- Kazıcı, Ziya. “Alay”, Alay Maddesi, TDV İslam Ansiklopedisi, 1989, Cilt. 2., ss. 347.-348.
- Kim, Heung-Soo. “Relief Activities of Foreign Christian Voluntary Agencies During The Korean War”, *Christianity and History in Korea*, No. 23, 2005, pp. 97-124.
- Klark, Mark. Tuna’dan Yalu’ya, Çev. Cemal Aydınalp, Ankara: Yıldız Matbaacılık, 1957.
- Koo, Gi Yeon. “Islamophobia and the Politics of Representation of Islam in Korea”, *Institute for the Study of Religion*, Hawai: University of Hawai’i Press, 2018, Vol. 9, No. 1, pp. 159-192.
- Koç Ailesi Arşivi, Cemil Uluçevik Paşa’nın Zübeyir Koç’a hizmetlerinden ötürü tevdi ettiği yazı, Tarih:02.07.1957.
- Koç, Zübeyir. “Kore’de Bir İslam Misyoneri”, *İslam Dergisi*, Cilt.1, Sayı.7, Kasım 1956, ss. 22-23
- Koç, Zübeyir. “Kore’de İslamiyetin İstikbali”, *İslam Dergisi*, Cilt. 2, Sayı. 15-16, Nisan 1958, ss. 26-28.
- Koç, Zübeyir. *Kore’de İslam*, Yayınlanmamış Kitap, 1997.
- Koç, Zübeyir. *30 Yıl Sonra Gördüğüm Kore ve Koreli Müslümanlar*, Yayınlanmamış Kitap, 1997
- Koçak R. Dilek & Demir, E. Sertif. “Organizational Culture and the Turkish Military”, *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, Cilt. 13, Sayı. 25, 2019, ss. 43-44.

Koh, Linda. Cultural Anthropology, A study about Islam Society in Korea (Itaewon)
n.p: n.d

Komşuoğlu Ayşegül & Eskişar, Kurtoğlu Gül. “Turkey”, *Religion in The Military Worldwide*, ed. Ron E. Hassner, New York: Cambridge University Press, 2014.

Kore Müftüsü Abdulvahab Zahid ile “Kore’de ilk Müslümanların faaliyetleri ve Kore Müslüman topluluğu” hakkında mülakat, Güney Kore, 12 Ekim 2019.

Kore Tarih Öğretmenleri Birliği. *Uluslararası Okurlar İçin Kore Tarihi*. Çev. Çiğdem Çıdamlı. Ankara: Notabene, 2014.

Kot, Ahmet. “Koreli İmam Kamaruddin Moon ile Röportaj”, *Altınoluk Dergisi*, 1 Ekim 1986, s. 43.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri. “İmam”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 22, İstanbul, 2007.

Kwon, Jee Yun, Islam in Korea, *Muslim-Christian Encounter Journal*, Vol. 2, No. 2, 2009, pp. 53-76.

Lee, Chung Soon. “1970-yöndae ihu Han'gugin üi Isüllam kaejong yoin yön'gu”[A study of Korean conversions to Islam after the 1970s]. *Poküm kwa sön'gyo* No. 16, 2011, pp. 71-114.

Lee, Hee-Chul. *Siyasi, Ekonomik, Askeri ve Kültürel Açından Türkiye-Kore İlişkileri, Türk Tarih Kurumu*, Ankara: TTK Yayınları, 2007.

Lee, Hee Soo. *İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu'ya Yayılması*, Ankara: TDV Yayınları, 1991.

-----“Ülkede İslamiyet”, Çin Maddesi, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 8, İstanbul:1993, ss.323-329.

-----“The Maritime Spread of Islam in Korea and Its Growth,”, Proceeding of International Seminar Of The Contribution Of Islamic Culture For The Maritime Silk Route, 21-27 Feb. Quanzhou, China, 1994, pp. 1-24.

-----*The Advent of Islam in Korea*, Istanbul: Research Centre for Islamic History, Art and Culture (IRCICA), 1997.

-----“Islam in Korea Its History and Present Situation”, *Korean Association Of The Islamic Studies*, Vol. 4, Sayı.1, 1994, pp. 59-82.

-----Koreliler ve Türkler Arasındaki İlişkilere Tarihsel Bir Bakış.

Lee Hee Soo ile “Kore’de İslam ve Türk tabur imamlarının faaliyetleri hakkında” mülakat, Güney Kore, 21 Ekim 2019.

Lee, Nan A. “Korean War Records and Research Trends In Turkey”, *Seoul Journal of Korean Studies* Vol. 31, No. 2, 2018, pp. 197–218.

- Liuski, Tiia; Ubani, Martin. 2020. "How is Military Chaplaincy in Europe Portrayed in European Scientific Journal Articles Between 2000 and 2019?" A Multidisciplinary Review" *Religions* 11, No. 10, pp. 1-22.
- Merriam Webster, "Chaplain", Erişim: 22 Ocak 2021, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/chaplain>
- Nam, Jiyun Camilla. "Itaewon, Muslims and Koslims: Inter-cultural Dynamics in the Muslim Neighborhood of Seoul", *Situations*, Vol. 6, 2012, pp. 52-54.
- Neiberg, Michael. "Serving Two Masters: The Development Of American Military Chaplaincy, 1860–1920", *Journal Of American History*, Vol. 90, No. 1, 2003, p. 238-239.
- Nureddin Koç ile "Zübeyir Koç ve Kore Savaşı sürecindeki faaliyetleri" hakkında çevrimiçi Mülakat, İstanbul, 24 Ekim 2020.
- Paik Sang Ki ile "Kore Türk Tugayı'na tercümanlık ettiği süreçte Türk Tugayı ve imamlarla ilgili gözlemleri ve görüşleri" üzerine mülakat, Güney Kore, 31 Ekim 2019.
- Pakalın, M. Zeki. *Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt.2, İstanbul. MEB Yayınları, 1993.
- Park, Hye Ok. "Veiling of Korean Women: The Neo-Confucian Influence in Comparison to the Veiling of Muslim Women", *Journal of Arts and Humanities*, Vol. 5, No. 3, 2016, pp. 1-9.
- Park, Sung Su. "Missiological Understanding of Islamic Da'wah in South Korea: Past and Present Korean Muslim Community", *Muslim-Christian Encounter*, Vol. 10. No. 1, 2017, pp. 133-171.
- Islamic Da'wa in Korea, A study of Korean's Religius Conversation To Islam Taking Place In The Twenty-First Century*, Doctoral Thesis, Asbury Theological Seminary, 2013.
- Pelser, Frederick & Marcia. *Freedom Bridge*, California: The Fremar Press, Second Edition, 2007.
- Sandler, Standley. "Selected Bibliography of The Korean War", *Magazine of History*, Vol. 14, No.3, 2000, pp 6-9.
- "Chaplains in the Korean War", *The Korean War: An Encyclopedia*, New York: Routhledge Press, 1995, pp. 68-69.
- Sander, Oral. *Siyasi Tarih 1914-1918*, Ankara: İmge Kitabevi, 1994.
- Sarkesian, Sam C. *Moral and Ethical Foundations of Military Professionalism*, Ed. James Brown & Michael J. Collins, Washington: Millitary Ethics and Professionalism, 1981.

- Satır, Mehmet Emin. “Soğuk Savaş Döneminde Türkiye’de Sol Basın”, *Global Media Journal TR Edition*, Cilt. 9, Sayı. 18, ss. 108-127.
- Sayılan, Nazım Dünder. *Kore Harbinde Türklerle*, İstanbul: MEB Yayınları, 1996.
- Settoul, Elyamine. ‘You’re in the French army now!’ Institutionalising Islam in the republic’s army, *Religion, State & Society*, Vol. 43. No. 1, 2015, pp. 73-84.
- Shahzad, Muhammad & Hee Soo Lee. Islamic Religious Organizations Across Borders: The Case of the Pakistani Migrant Muslim Community in Korea (South), *Journal of Muslim Minority Affairs*, Vol. 36, No. 2, 2016, pp. 294-309.
- Sığırı Ü. & K. Varoğlu & Y.Ercil. Dynamics of Organizational Behaviour The Case of The Turkish Military in Korean War, *Res Militaris*, Vol.1, No.1, 2010, pp. 1-20.
- Sığırı, Ünsal. “Türk Askerlik Kültürünün Kültürel Farklılaşma Boyutları ve Yönetim Kültürü Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt. 6, Sayı. 2, 2006, ss. 53-56.
- Sun, Yoon Kyung. “Islam in Korea”, Doctoral Theses, Connecticut: Hartford Seminary Foundation, June 1971.
- Sohn, Joo Young. “Organisations and Activities of the Muslim Minority in Korea,” (n.d.): pp. 1-28.
- Solomonovich, Nadav. “The Tuskish Republic’s Jihad? Religious Sembols, Cremonies in Turkey During Korean War 1950-53”, *Middle Eastern Studies*, Vol. 54, Issue. 4, 2018, pp. 1-19.
- Song, Do Young. “Ummah in Seoul: The Creation of Symbolic Spaces in the Islamic Central Masjid of Seoul”, *Journal of Korean Religions*, Vol. 7, No. 2, 2016, pp. 37-68.
- “Spatial Process and Cultural Territory of Islamic Food Restaurants in Itaewon, Seoul in Migration and Diversity in Asian Contexts”, ed. Lai Ah Eng, Francis Leo Collins, and Brenda SA Yeoh, Yusof Ishak Institute: ISEAS Publishing, 2013, pp. 233–253.
- Sözeri, Mustafa Sabri. “Dünya Ordularında Din Terbiyesi ve Teşkilatı,” *İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi*, No. 2, 1964, ss. 93-164.
- Sözen, Asım Neşet. “Kore’de Türk Askeri”, *Din Yolu Dergisi*, Cilt. 2, Sayı. 30, 1 Haziran 1957, s. 7.
- Stewart, Richard W. “The United States Army in a Global Era, 1917-2003”, *American Military History Volume II*, ed. Richard W. Stewart, Second Edition, Washington D.C: Center of Military History Publision, 2005.

- Tanrıverdi, Adnan. “Asker ve Manevi Değerler”, Erişim: 21 Şubat 2021. <https://www.assam.org.tr/index.php/konular/savunma-ve-savunma-sanayi/savunma-ittifaki/asker-ve-manevi-degerler-02-nisan-2015.html>,
- Taşar, Mustafa Murat. “Kore Savaşı Karar Alma Sürecinin Analitik İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı Harp Tarihi ve Strateji Yüksek Lisans Programı, 2020.
- T.C. M.S.B. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, *Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmetleri Kanunu ve Yönetmeliği*, İstanbul: Deniz Basımevi, 1961.
- Tikhonov, Vladimir. “South Korea’s Christian Military Chaplaincy in the Korean War - Religion as Ideology?”, *Asia-Pasific Journal*, Vol. 11, Issue 18, No. 1, 2013, pp. 1-16. Article ID 3935. <https://apjff.org/2013/11/18/Vladimir-Tikhonov/3935/article.html>
- Tuğtan, Mehmet Ali. *Kore Savaşı: Uzak Savaşın Askerleri*, “Kore Gambiti: Türkiye’nin NATO’ya Giriş Süreci ve Kore Savaşı”, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 53-67.
- Turhan, Mümtaz. *Kültür Değişmeleri*, İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vak. Yayınları, 1987.
- Türkmen, Faik. *Moral 1938-1958*, Cilt I, Ankara: Şahin-Medeniyet Matbaları, 1958.
- Oran, Baskın. “1945-1960- Dönemin Bilançosu”, Ed. Baskın Oran, *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşı’ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt I, 15.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002, ss. 480-485.
- Öke, Mim Kemal. *Unutulan Savaş’ın Kronolojisi 1950-53*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1990.
- Örnek, Nur Cangül. “Cepheden Mektup Bekleyen Ülke: Kore Savaşının Toplumsal Etkileri”, *Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 119-134.
- Örtülü, Muhsin. “Kore-Japonya-Amerika”, *Allah Yolu Dergisi*, Cilt 1, Yıl 1, Sayı 1, 15 Aralık 1952, ss. 15-18.
- Örtülü, Muhsin. “Kore-Japonya-Amerika”, *Allah Yolu Dergisi*, Cilt 1, Yıl 1, Sayı 2, 1 Ocak 1953, ss. 24-28.
- Örtülü, Muhsin. “Kore-Japonya-Amerika”, *Allah Yolu Dergisi*, Cilt 1, Yıl 1, Sayı 3, 15 Ocak 1953, ss. 24-29.
- Özcan, Gencer. “The Prussian Impact On Turkey’s Military” in *Abdülhamid II And His Legacy*, Ed. Ş. Tufan Buzpınar and Gökhan Çetinsaya, İstanbul: The ISIS Press, pp. 229-259.

- Özcan, Abdülkadir. "Gazi," TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 13, 1996, ss. 443-445.
- Özcan, Abdülkadir. "Ordu", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 33, İstanbul, 2007.
- Özkaya, Sefa. "Kültür Tasnifi ve Türk Askeri Kültürüne Giriş", *Hunlardan Günümüze Türk Askeri Kültürü*, İstanbul: Kronik Yayınları, 2020, ss. 11-142.
- Özselçuk, Nusret. "The Turkish Brigade in the Korean War", *International Review of Military History*, Vol. 46, 1980, pp. 253-272.
- Öztürk, Şükrü. *Trabzonlu Kur'an Hadimleri Cumhuriyet Döneminde Kur'an'a Hizmet Eden Bazı Simalar*, Ankara: TDV Yayınları, 2018.
- Özoğul, Nazmi. *Kore'de Niçin Savaşım*, Ankara: Karınca Matbası, 1954.
- Ülker, Mustafa Birol. "Tabur İmamlığından Moral Subaylığına," *Çanakkale* 2015, No.6 (Ağustos 2010), s. 18-25.
- "Askeri İmamlar." *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, Sayı. 61, 1999, ss. 61-62.
- "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Askeri İmamlar", *Tarih ve Düşünce Dergisi*, 2003, ss. 28-31.
- "Din Görevlileri Ordunun En Eski Kadrolarındandı: Tabur İmamlığından Moral Subaylığına", *Çanakkale 1915*, Sayı. 6, Yıl 2, 2010, ss. 18-25.
- Ünsal, Sıgri & Başar, Ufuk. "An Analysis of Turkish National and Military Culture in The Context Of Korean War," *Journal of World of Turks*, Vol. 6, No. 3, 2014, ss. 5-19.
- Vander Lippe, John M. "Forgotten Brigade of the Forgotten War: Turkey's Participation in the Korean War", *Middle Eastern Studies*, Vol. 36. No. 1, 2000, ss. 92-102.
- Yalta, Bahtiyar. *Kunuri Muharebeleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005.
- Yazıcı, Tahsin. *Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım*, İstanbul: Ülkü Basımevi, 1963.
- Yıldırım, Celal. "Kore'de İslamiyet", Cilt.5, Sayı. 99, *İktibas Dergisi*, Mart 1985, s.14.
- Yiğit, İsmail. "Ribat", TDV Ansiklopedisi, 2008, Cilt. 35, ss. 76-79.
- Yoon, Hacı Muhammed D.Y. , "Kore'de İslamiyet", *İktibas Dergisi*, Cilt. 2 Sayı. 27, 1 Şubat 1982, s. 23.
- Youtube, Korea Muslim Federation (KMF/2005) "50 Year History of Islam in Korea (English Documentary)", Son Erişim 3 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=evvtLh5lgqk>

Youtube, Al Jazeera English, “Seul’s Muslims gather for Hostages”,
<https://www.youtube.com/watch?v=VPE5GcP9KqU>

Youtube, Arirang Issue, “Korea Today-Increasing Muslim Tourists in Korea”, Erişim:
3 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=1LjBUaHh1vI>

Youtube, Daily Sabah, “South Korean defense attach moved to tears during visit of
Turkish war veterans”, Erişim: 3 Mart 2020,
<https://www.youtube.com/watch?v=a9NqONv0hvk>

Youtube, Kabatas East Asia & World, “Ankara Orphanage established by Turkish
soldiers participating in Korean War”, 4 Mart 2020.
<https://www.youtube.com/watch?v=H8iusiLVV4g>

Youtube, MBC News, “Ayla, My Korean Daughter(Kore Ayla)”, 4 Mart 2020.
https://www.youtube.com/watch?v=EZAsTY_zyCY

Watch, Joachim. *Din Sosyolojisiine Giriş*, çev. Battal İnanđı, Ankara. Ankara
Üniversitesi Basımevi, 1987.

Weller, R. Charles. “Modernist Reform and Independence Movements: Central Asian
Muslims and Koreans in Comparative Historical Perspective, 1850-1940,” *The
Journal of American-East Asian Relations*. Vol. 21, No. 4, 2014, pp. 343-372.

EKLER

EK A

Solda, General İmam, birliğimizin sayın müftüsü Muhsin Örtülü Yunan kuvvetleri papası ile yan yana. Sağda, Pusan limanında iki yüzbaşımızla bir arada görülmektedir.

Harp Muhabirimiz Hikmet Feridun Es Korede Mehmetçigi Adım Adım Takip Ediyor Meşhur General İmam..

Kore'de Ridgway kadar meşhur bir general daha var. "General İmam, !.. İlk zamanlar bu General İmam Amerikan erlerini epeyce telaş ve tereddüde düşürmüştü.

Birdenbire önlereinden geçtiği zaman, bu zatın vakia bir general olduğunu anlıyorlardı ama hangi general? Walker mi? (O zaman General Walker daha sağdı.) Yoksa kodamanlardan

biri mi? Maamafih bu tereddüt onları en küçük bir hürmet kusurunda bulundurmuyordu. General İmam'ı carpılmış gibi hürmetle selâmlıyorlardı.

Halbuki bu general bizim birliğin sayın müftüsü Muhsin Örtülü'den başka kimse değildi.

Korede umumî bir kanaat olarak kendisinin general sayılmasının da sebebi şu-

YAZAN : Hikmet Feridun Es

Fotografılar:
SEMIHA FERİDUN ES

dur : Amerikalılar bizim kullandığımız beş köşeli sulyen yıldızlarını ancak general rütbelerine takıyorlar. Korede usulen kalpaklara da rütbe işaretini konuluyor. Bu itibarla kalpakında yıldız olanı general diye hürmetle selâmlıyorlar. İlk zamanlar bizim çocukları teğmeninden Albay Celâl Dora'ya kadar general zannetmişlerdi. Sonra işi anılatık. Fakat ne dedi işek alayımızın müftüsü Muhsin Örtülü'yi bir türlü generallikten aşağı almıyorlar. Zira Muhsin Örtülü'nün birlik imamı olması dolayısıyla bir de yakasında madeni ay yıldız ve yine madeni açılmış bir kitap resmi vardır.

Sonra kendisinin yürüdüğünde de bir general heybeti göze çarpar. Bu itibarla Amerikan erine:

— Vallahi billâhi general değil...

Diye yemin etsek inanmıyorlar. Hattâ soruşlar:

— General değil de nedir?

Buna bizzat sayın müftü kendisi cevap vermiş:

— İmam..

Bu sefer de İmam'ın isim addedip kendisine "General İmam, diyorlar.

Yeni gelen takviye kuvvetlerini almak üzere Pusan'a gittiğimiz zaman birlikte karargâhın önünden geçiyorduk. O beyaz kordonlu muhafız yaverler toprak vurarak ve hürmetten heykelleşerek öylesine selâm çaktılar ki ancak MacArthur'u da böyle ağarıyabiliyorduk.

Birliğimizin biricik imamın bilmem Türkiye'de de bir eşi daha var mıdır? Ona biricik imamımız diyorum. Zira hakikaten de öyle. Vakia buraya üç imamla gelmiştik. Bunlardan ikisi Ali Özyılmaz ile arkadaşı İstanbul'a dönmek üzere. Şimdi yalnız bir imamımız kaldı.

Muhsin Örtülü, yer yüzünün mübalâğası en hür fikirli din adamıdır. Bilgisi hârikülâde derin. Dinler arasındaki müsamaha görüşü hudutsuzdur. Komünizm karşısında Hristiyanlık ve Müslümanlığın birleşmesine taraftardır.

Ve Korede Budist rahiplerle, Protestan papaları ile, Katoliklerle, Ortodokslarla son derecede arkadaşdır. Bir Amerikan papası ile, bir Koreli rahibin onun hakkında:

— İşte bütün din adamları böyle olsa dünya çok daha rahat bir devreye vasis olurdu.

Değillerin bizzat itittim. Muhsin Örtülü aynı zamanda mükemmel bir artisttir. Bir Kanadalı kıtasında yapılan nişancılık müsabakasında tek elle karz binyayı tutarak ateş etmiş ve birinciliği kazanmıştır. (Devamı var)

Takviye kuvvetlerimiz Pusan'a ayak bastıkları sırada Yarbay Gafur Ulusoy'un tam arkasında Muhsin Örtülü görülmüyor.

Görsel A.1. I. Kore Türk Tugayı İmamı Muhsin Örtülü'den bahseden gazete yazısı
(Hürriyet Gazetesi Arşivi, Taksim Atatürk Kitaplığı, İstanbul, 25 Mayıs 1951.)

113 *Lucas 34*

**Kore Türk Kuvvetler Kumandanlığı Personeline ait
Künye Fişi**

Kit'ası : 6 ncı Kore Tuğayı
Rütbesi : As.Me, İmam
Sınıfı : As.Me.
Adı - soyadı : Abdülgafur Karaismailoğlu
Baba adı : Osman
Memleketi : Of
Doğumu : 1320
Duhulü : 26/5/955
Nasbı :
Sicil No. : D.34
Eski birliği :
Atanma emrinin Tarih ve No. : 9 Mayıs 955 gün ve Prs.Bşk.lığı Siv.No.C. 395/125654

Açık aile adresi : Zonguldak seferberlik müdürü Enver Türkoğlu

Maaşını alacak olanın :
Adı ve soyadı : Hatice Karaismailoğlu
Karabeti (Yakınlığı) : Eşim
Adresi : Zonguldak seferberlik müdürü Enver Türkoğlu

Çocuklarının :

Adı ve soyadı	Erkek Kız	Doğ. Tarihi	Tahsil durumu
Erdem Karaismailoğlu	Erkek	933	Lis son sınıfta
Saliha "	Kız	933	Ev de
Esra Emel "	"	942	Orta da
Ekmel Ergin "	Erkek	944 945	İlk Okul
Esin "	Kız	947	"

Ölüm yardımı ödeneceklerin :
Adı ve soyadı : Hatice Karaismailoğlu
Karabeti : (Eşim)
Adresi : Zonguldak seferberlik müdürü Enver Türkoğlu yanında
Türkiyede kalan tazminatın kime bırakılacağı : Eşim

30 / 5 / 95

Fiş sahibinin
İmzası
A. Karaismailoğlu

Görsel C.1. Abdülgafur Karaismailoğlu'na ait personel künye fişi.
(Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Ankara, 20 Ağustos 2020.)

EK D

Görsel D.1. Abdulgafur Karaismailoğlu Kore Savaşı Őhitlerimizi son yolculuğuna uğurlarken.

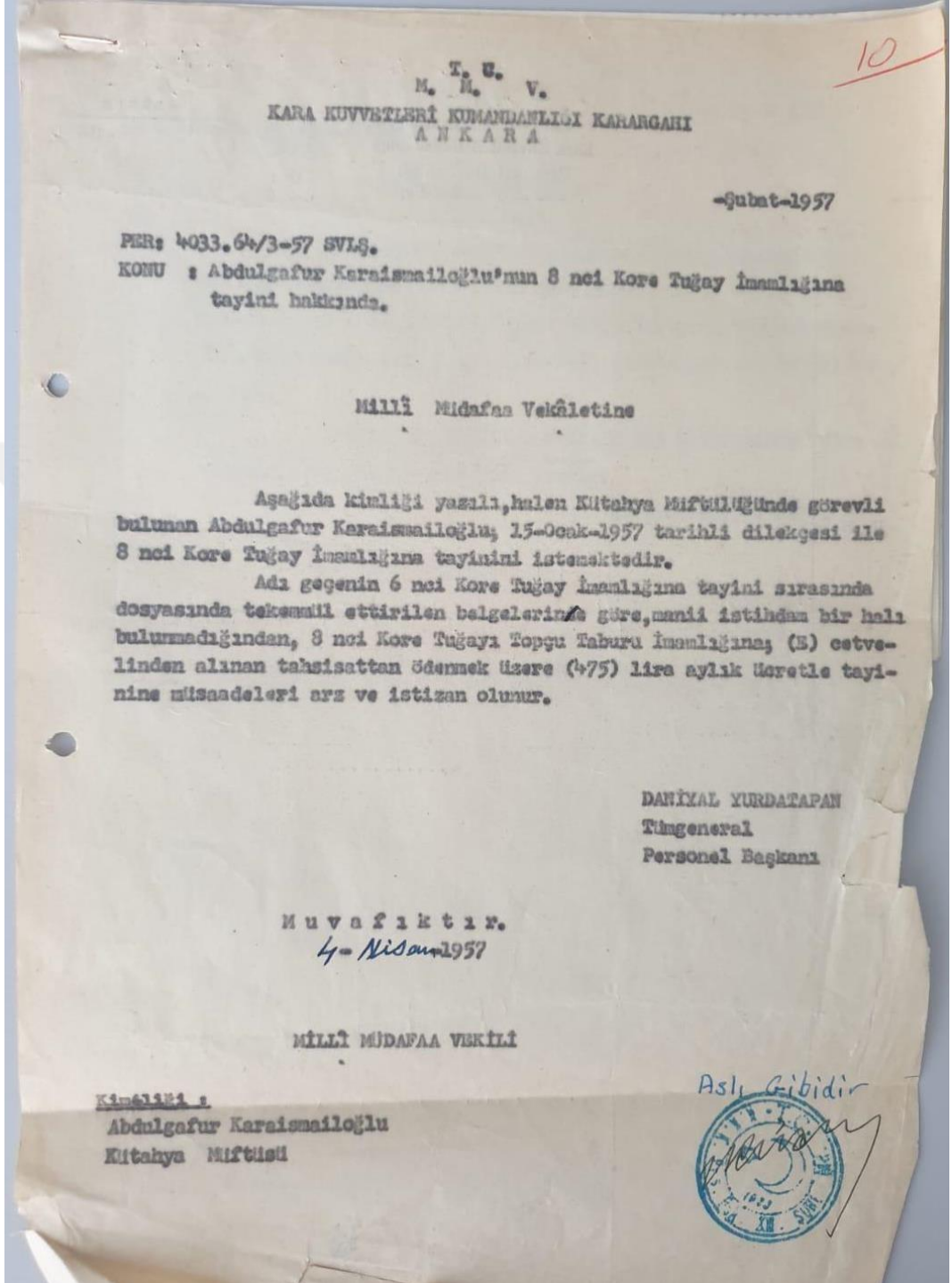
(Lee Hee Soo Arşivi, GÜney Kore, 12 Kasım 2019.)

EK E

Görsel E.1. Abdulgafur Bey şehadet töreninde Koreli ilk Müslümanlarla.
(Lee Hee Soo Arşivi, Güney Kore, 12 Kasım 2019.)

EK F

Görsel F.1. Abdülgafur Bey'in yeniden 8. Kore Türk Tuğayı için imam tayin edilmesine ilişkin.

(Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Ankara, 20 Ağustos 2020.)

**Kore Türk Kuvvetler Kumandanlığı Personeline ait
K ü n y e F i ş i**

Kıt'ası : **7 nci Kore Değ. Tuğ. sivil imamı**
Rütbesi : **Sivil imam**
Sınıfı : _____
Adı - soyadı : **Zübeyir Koç**
Baba adı : **Yusuf**
Memleketi : **Giresun**
Doğumu : **1934**
Duhulü : _____
Nasbı : _____
Sicil No. : _____
Eski birliği : _____
Atanma emrinin Tarih ve No. : _____

Açık aile adresi: _____

Maaşını alacak olanın :

Adı ve soyadı : _____
Karabeti (Yakınlığı): _____
Adresi : _____

Çocuklarının :

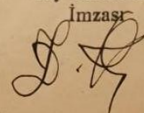
Adı ve soyadı	Erkek. Kız	Doğ. Tarihi	Tahsil durumu
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Ölüm yardımı ödeneceklerin :

Adı ve soyadı : **Yusuf Koç**
Karabeti : **Baba**
Adresi : **Şahinyuva Köyü Girele**

Türkiyede kalan tazminatın kime bırakılacağı : **Bankada**

15 / 6 / 956

Fiş sahibinin
İmzası

Görsel G.1. 7. Kore Tugayı imamı Zübeyir Koç'a ait personel künye afişi.
(Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Ankara, 25 Ağustos 2020.)

EK H

Görsel H.1. Kore'nin başkenti Seul şehrinin "Chungryangri" semtinde inşa edilen baraka caminin inşası ve yardım eden Mehmetçikler.
(Lee Hee Soo Arşivi, Güney Kore, 12 Kasım 2019.)

EK I

6-15. Şubat 1957 - 30-31

Karargâh içi havale kağıdı

E.U.Gn.Sekreterliği		Kumandanlığı	
Nereden Hariciye Vekâleti		Tarih 1 Şubat 1957	
Nerelere	Parefe	Tarih	Ne maksatla
I-1			Koordinasyon
			Bilgi için
I-2			İşlem
			Dosya
			Görüp iade
			Görüşme

Not: *Korede cami inşası için tuşay k. nun teklifi I Bşk. na havale edilmiş ve ödenek bulunmadığından buna imkan görülemediği Sayın İnci Reis Tapaşınca'nın emri buyurulmuştur. Sekreter*

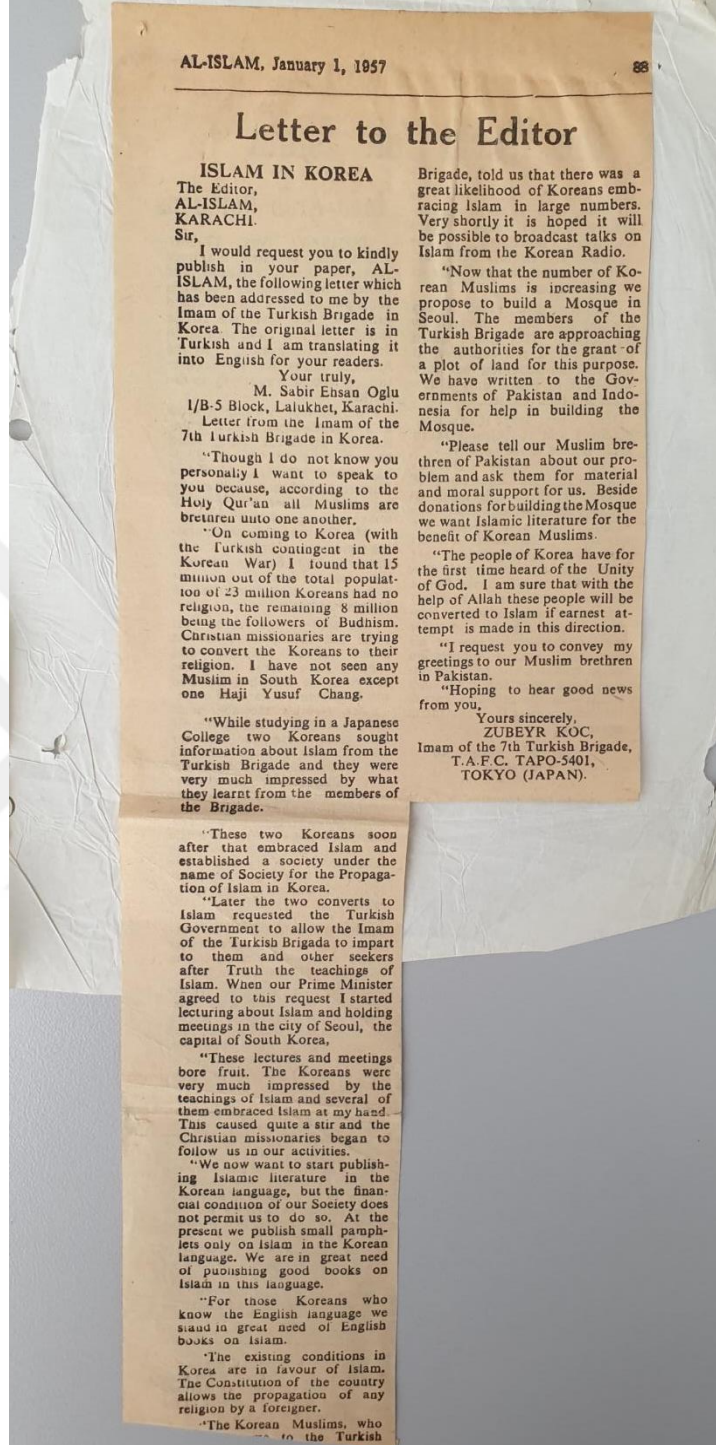
6.2.57

Ek I. 1. Zübeyir Koç'un Kore'de cami inşası için Karargâh yetkilileriyle irtibata geçerek Dış İşleri Başkanlığı'na Kore'de bir cami inşası ödenek bulunmadığını tevdi ettiği belge.

(Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Ankara, 25 Ağustos 2020.)

Görsel J.1, Zübeyir Bey(En solda), konuşmalarından birinde bir Koreli ile.
(Koç Ailesi Arşivi, İstanbul, 27 Ekim 2020.)

Görsel K.1. Zübeyir Koç'un Kore'de İslamiyet'in neşri ve bir cami inşası hususunda Sabir Ehsanoğlu'na yazdığı ve Pakistan'da Al-Islam adlı gazetede yayınlanan yazısı.

(Diyanet İşleri Başkanlık Arşivi, Ankara, 25 Ağustos 2020.)

Görsel L.1. 1986 yılında, Jeonju Ebubekir Sıddık Cami açılışına gelen Zübeyir Koç (En sağda), 30 yıl sonra yeniden Güney Kore’de, Süleyman Lee (En solda) ve Hee Soo Lee (Ortada) ile birlikte.

(Hee Soo Lee Arşivi, Güney Kore, 12 Kasım 2019.)

ÖZGEÇMİŞ

Ad ve Soyad:

Sevde Öztürk

İletişim Bilgileri:

Eğitim:

2013 – 2018

İngilizce İlahiyat Lisans, İstanbul Üniversitesi, Türkiye

2018 – 2021

Din Bilimleri Yüksek Lisans, İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye